

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ANABİLİM DALI

MACHIAVELLI'NİN *PRENS* ADLI ESERİNİN BÜYÜK
FRIEDRICH'İN *ANTI-MAKYAVEL*'İ ÇERÇEVESİNDE
ELEŞTİRİSİ

Ahsen SEÇGİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Tufan ÇÖTOK

NİSAN - 2025

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MACHIAVELLI’NİN *PRENS* ADLI ESERİNİN BÜYÜK
FRIEDRICH’İN *ANTI-MAKYAVEL*’İ ÇERÇEVESİNDE
ELEŞTİRİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahsen SEÇGİN

Enstitü Anabilim Dalı: Felsefe

“Bu tez 30/04/2025 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri
üyeleri tarafından oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Doç. Dr. Tufan ÇÖTOK	Başarılı
Doç. Dr. Elif ERGÜN	Başarılı
Doç. Dr. Utku ÖZMAKAS	Başarısız

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dâhil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Ahsen SEÇGİN

30/04/2025

ÖN SÖZ

Siyaset felsefesi siyasal yapılar, devlet, iktidar, birey-toplum ilişkisi, toplumsal düzen, adalet, özgürlük, eşitlik vb. konuları sorgulayan bir felsefe dalıdır. Bu alanda yapılan çalışmalar toplumsal düzenin nasıl kurulması gerektiği, insanların hangi şekillerde birlikte yaşayabildikleri ve devletin rolünün ne olduğu gibi temel soruları içerir. Siyaset felsefesindeki bu sorgulamalar vasıtasıyla, modern toplumların temel değerlerini şekillendiren fikirler günümüzde de üretilmektedir. Bu çalışmada, ünlü siyaset filozofu Niccolo Machiavelli'nin düşünceleri ile Prusya kralı Büyük Friedrich'in siyaset ve yönetime dair fikirleri ortaya konulmaya çalışılacaktır. Her iki düşünürün siyaset anlayışları, çağlarının koşullarına ve kendi yönetsel bakış açılarına göre şekillenmiş olmakla birlikte, günümüz siyaset teorisi üzerinde de önemli etkiler bırakmıştır. Bu bağlamda, tez çalışması, siyaset felsefesi ve devlet yönetimi üzerine yapılan tartışmalara katkı sağlamayı amaçlayarak, farklı yönetim anlayışlarının tarihsel ve felsefi temellerinin daha iyi anlaşılmasına olanak sunmayı hedeflemiştir.

Gerek bu çalışmanın hazırlanmasında gerekse lisans ve yüksek lisans eğitimim süresince yardımcı ve destekçi olan danışman hocam Doç. Dr. Tufan ÇÖTOK'a teşekkür ederim. Ayrıca siyaset felsefesi alanına ilgi duymama ve bu alan hakkında bilgi edinmeme katkıda bulunan ve lisans bitirme çalışmamın danışmanı olan rahmetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Tanzer YAKAR ile tez çalışma sürecinde yardımlarını esirgemeyen hocam Doç. Dr. Ender BÜYÜKÖZKARA'ya teşekkürlerimi sunarım. Son olarak her sıkıntıda bana destek olan aileme sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Ahsen SEÇGİN

30/04/2025

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: PRENSLİKLER VE İKTİDAR İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA ELEŞTİRİLER.....	11
1.1. Machiavelli'nin Siyaset Düşüncesi Hakkında Yer Alan Söylemler.....	11
1.2. Prensliklerin Elde Edilmesi ve Hâkimiyetin Korunması.....	20
1.2.1. Machiavelli'nin Prenslikler Hakkında Fikirleri	20
1.2.2. Prensliklerde Karşılaşılabilecek Sorunlar	22
1.2.3. Koloniler Yararlı mı Yoksa Yararsız mı?	26
1.3. İktidarı Elde Etmede <i>Virtû</i> ve <i>Fortuna</i> 'nın Yeri	33
1.3.1. <i>Virtû</i> (Beceri-Yetenek): Machiavelli'de yer alan <i>Virtû</i> Kavramı Bâzı Düşünürler Tarafından Nasıl Anlaşılmıştır?	33
1.3.2. Machiavelli'de <i>Virtû</i> 'nun Anlamı.....	39
1.3.3. Büyük Friedrich'in <i>Virtû</i> Eleştirisi	41
1.3.4. Özgür İrade	43
1.3.5. Machiavelli'de <i>Fortuna</i> (Talih)	43
1.3.6. Friedrich'in <i>Fortuna</i> (Talih) Hakkındaki Yorumu	46
1.4. İktidarı Elde Etme Örneği: Cesare Borgia.....	48
1.4.1. Prens Şiddetinin Ölçüsü.....	56
1.5. Prensliklerde Kullanılan Gücün Ahlâkiliği	58
1.6. Farklı Devlet Yapıları.....	61
2. BÖLÜM: PRENSİN ÖZELLİKLERİ BAĞLAMINDA ELEŞTİRİLER.....	65
2.1. Şiddet ve Savaşa Yönelik Tutumlar	65
2.1.1. Savaş Sanatının Önemi	81
2.1.2. Büyük Friedrich'in Avcılık Hakkında Görüşleri	85
2.2. Eli Açıklık ve Cimrilik	88
2.3. Merhamet ve Gaddarlık	92
2.4. Dürüstlük ve Yalancılık.....	96

2.5. Tebaa Tarafından Nefret Edilmemek İçin Yapılması Gerekenler ve Prens	
Güvenliği	102
2.5.1. Kalelerin Ne Kadar Gerekli Olduğu	106
2.5.2. Prens Taraf Tutmalı mı?	110
2.5.3. Prenslerin Danışmanlarının Önemi	113
2.5.4. Dalkavukluk	115
SONUÇ	121
KAYNAKÇA.....	124
ÖZ GEÇMİŞ	127

ÖZET	
Başlık: Machiavelli'nin <i>Prens</i> Adlı Eserinin Büyük Friedrich'in <i>Anti-Makyavel</i> 'i Çerçevesinde Eleştirisi	
Yazar: Ahsen SEÇGİN	
Danışman: Doç. Dr. Tufan ÇÖTOK	
Kabul Tarihi: 30/04/2025	Sayfa Sayısı: iv (ön kısım) + 127 (ana kısım)
Bu tezde Machiavelli'nin <i>Prens</i>'i ile Büyük Friedrich'in <i>Anti-Makyavel</i>'i eleştirel bakış açısıyla incelenmiştir. Bu çerçevede Machiavelli'nin <i>Prens</i>'inde ortaya konulan güç odaklı siyaset anlayışı ile Büyük Friedrich'in <i>Anti-Makyavel</i>'indeki ahlâklı yönetim düşüncesi karşılaştırılarak, her iki düşünürün devlet yönetimi ve liderlik hakkındaki bakış açılarını ortaya koymak hedeflenmiştir. Bu konuda çalışma yapılmamasının temel sebebi, daha önce ayrıntılı olarak her iki düşünür üzerine hususen bir çalışma olmamasıdır. Ayrıca siyaset felsefesi denildiğinde en çok tartışılan düşünür Machiavelli'dir. Onu eleştirenler arasında Büyük Friedrich yer almaktadır. Machiavelli'yi başka birçok düşünür de eleştirmektedir. Ancak Büyük Friedrich gibi hususen Machiavelli'nin <i>Prens</i>'ini eleştirmek amacıyla bir eser kaleme almamışlardır. Ayrıca Büyük Friedrich yönetimde yer alan birisidir. Dolayısıyla bir yöneticinin yönetim hakkındaki düşünceleri dikkate değer bulunmuş olup Machiavelli'nin <i>Prens</i>'iyle karşılıklı olarak incelenecektir. Çalışmada <i>Prens</i> ve <i>Anti-Makyavel</i> karşılaştırma yapılarak değerlendirilmiştir. Buna göre Büyük Friedrich'in, <i>Prens</i>'e dair eleştirileri tespit edilen konular bağlamında incelenmiştir. Machiavelli ve Büyük Friedrich'in siyaset anlayışları prensliklerin yapısı, ele geçirilmesi ve elde tutulması ile iktidar ilişkileri, prensin vasıfları ve tebaasına karşı tutumları gibi konular üzerinden sistematik bir şekilde irdelenmiştir. Her bir konu başlığı altında, her iki düşünürün görüşleri karşılaştırılmış ve fikir ayrılıkları detaylıca analiz edilmiştir. Bu durum, okuyucuya her iki düşünürün devlet yönetimi, iktidar ve yöneticilik üzerine nasıl farklı perspektiflere sahip olduklarını gösterme amacını taşımaktadır. Tezin yöntemi, karşılaştırmalı analiz ve eleştirel değerlendirme biçimindedir. Bu yöntemle her iki eserin hem teorik hem de pratik açılardan nasıl farklı siyaset anlayışları sunduğu vurgulanmıştır. Ayrıca analizlerin daha anlaşılır hale gelmesi amacıyla, çalışmanın temelini teşkil eden bu iki eserin yanı sıra, başka düşünür ve araştırmacıların eserlerinden de yararlanılmıştır.	
Anahtar Kelimeler: Prens, Anti-Makyavel, Monarşi, Siyaset-Ahlâk İlişkisi, İktidar	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Criticism of Machiavelli's <i>The Prince</i> within the Framework of Frederik the Great's <i>Anti-Machiavel</i>	
Author of Thesis: Ahsen SEÇGIN	
Supervisor: Assoc. Prof. Tufan ÇÖTOK	
Accepted Date: 30/04/2025	Number of Pages: iv (pre text) + 127 (main body)
This thesis analyses Machiavelli's <i>The Prince</i> and Frederik the Great's <i>Anti-Machiavel</i> from a critical perspective. In this framework, it is aimed to reveal the perspectives of both thinkers on state governance and leadership by comparing the power-oriented political understanding put forward in Machiavelli's <i>The Prince</i> and the idea of moral governance in Frederik the Great's <i>Anti-Machiavel</i>. The study on this subject is because there has not been a detailed study on both thinkers. In addition, Machiavelli was the thinker who caused the most controversy regarding political philosophy. Frederik the Great is among those who criticised him. Many other thinkers also criticise Machiavelli. However, like Frederik the Great, they did not write a work especially to criticise Machiavelli's <i>The Prince</i>. Besides, Frederik the Great took part in the governance. Therefore, a ruler's thoughts about governance were found remarkable and will be analysed mutually with Machiavelli's <i>The Prince</i>. In this study, the works of <i>The Prince</i> and <i>Anti-Machiavel</i> were analysed by comparison. Accordingly, Frederik the Great's criticisms of <i>The Prince</i> are analysed in the context of the issues identified. Machiavelli's and Frederick the Great's understanding of politics has been systematically analysed through topics such as the structure of principalities, the capture and retention of principalities, power relations, the qualifications of the prince, and his attitude towards his subjects. Under each topic, the views of both thinkers are compared, and their differences in opinion are analysed in detail. It aims to show readers how the two thinkers have different perspectives on state governance, power, and rulership. The method followed in the dissertation is comparative analysis and critical evaluation. This method emphasises how the two works present different conceptions of politics from both theoretical and practical perspectives. Moreover, to make the analyses more comprehensible, in addition to these two works that constitute the basis of the study, works written by other thinkers and researchers were also used.	
Keywords: The Prince, Anti-Machiavel, Monarchy, Politics-Morality Relationship, Power	

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Bu çalışmada Niccolo Machiavelli'nin *Prens* adlı eseri ile Büyük Friedrich'in *Anti-Makyavel* adlı eseri karşılaştırmalı biçimde ele alınacaktır. Bu karşılaştırma çerçevesinde diğer önemli filozof, düşünür ve akademisyenlerin de görüşlerine değinilerek, konunun ve aralarındaki görüş farklarının anlaşılmasını sağlamak hedeflenmektedir. Bu çerçevede A. Gramsci, H. Arendt, R. King, Q. Skinner, L. Strauss, M. Viroli, U. Özmakas gibi kişilerin görüşlerinin yardımıyla konunun daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.

Çalışma konusunun temelinde yer alan Machiavelli ve Büyük Friedrich'in hayatları ve düşünceleri hakkında ana hatlarıyla bilgi vermek isabetli olacaktır.

Araştırmanın Önemi

“Niccolò Machiavelli kimdi? Bugün bile akademisyenler aynı fikirde değil: Gerçekten de hiçbir Batılı siyasi düşünürün bu kadar çok çelişkili şekilde tanımlanmadığı söylenemez” (Pedulla, 2024, s. 173). Bazı yorumcular Machiavelli'yi acımasız ve zalim bir düşünür olarak tanımlamaktadır ve onun iktidarın sürdürülmesi için her türlü yöntemi savunduğunu iddia etmektedirler. Diğerleri ise Machiavelli'nin amacının yalnızca devletin varlığını korumak ve halkın refahını sağlamak olduğuna inanmaktadırlar. Bu yüzden, ona dair değerlendirmeler genellikle tartışmalı olmuştur. Bilhassa *Prens* adlı eseri ile tanınan Machiavelli; İtalyan bir düşünür, yazar, diplomat ve askeri stratejistir. Machiavelli, siyasi düşünce ve yönetim teorilerine önemli katkılarda bulunmuştur. 1498'de Floransa Cumhuriyeti ikinci sekreteri olmuş (Teksoy, 2020, s. 7). Floransa Cumhuriyeti'nde devlet görevlisi olarak görev yapmış ve birçok diplomatik görev üstlenmiştir. Aynı zamanda askeri strateji üzerine de yazılar yazmıştır. “Siyasal düşünce tarihinin en önemli kaynakları arasında yer alan *Prens*'i Machiavelli, Sant Andrea in Percussina'daki evinde 1513 yılının Temmuz-Aralık ayları arasında yazmıştır” (Teksoy, 2020, s. 13). Ayrıca “Bildiğimiz kadarıyla *Prens*'e 26 Ağustos 1513 tarihli mektuptan sonra başlanmıştı; belki şu anda okuduğumuz şekline ulaşmamış olsa da Aralık 1513'te tamamlanmıştı” (Machiavelli ve Gilbert, 1988, s. 52). Machiavelli eserini 1513'te, Floransa'da görevinden uzaklaştırıldığında yazmaya başlamıştır. Bu süreç, onu siyasi çevreden uzaklaştırmış ve bir anlamda sürgünde olduğu bir döneme denk gelmiştir.

Mektubun tarihi (26 Ağustos 1513), eserin yazım sürecinin başlangıcını işaret etmektedir. Ancak eserin tam olarak tamamlanması, 1513 yılı sonlarına doğru gerçekleşmiştir.

Prens'in temel fikirleri iktidar, devlet yönetimi ve liderlik üzerine derin analizler içermektedir. *Prens* özellikle yöneticilerin nasıl güçlü kalabilecekleri ve siyasi güçlerini nasıl sürdürebilecekleri üzerine verdiği tavsiyelerle ünlüdür. Bu metin, daha sonraki yıllarda Batı siyaset felsefesinin temel taşlarından biri haline gelmiştir. “*Prens*'in (1532) ilk basılı çevirileri şunlardır: Latince (1560), Kastilyanca (1821), İngilizce (1640), Fransızca (1553) ve Almanca (1714)” (Pedulla, 2024, s. 173).

“Machiavelli, kitabında, bir halkı, yeni bir Devlet kurma yolunda yürütmek isteyen bir prensin nasıl olması gerektiği konusundaki düşüncelerini sergiler. Bu sergileme sağlam bir mantık, bilimsel bir berraklıkla yürütülmüştür” (Gramsci, 1975, s. 221). Gramsci burada, Machiavelli'nin devlet kurma sürecine dair önerilerini, ütopyik olmasından ziyade gerçekçi birer düşünce olarak sunduğunu vurgulamaktadır. Bu, Machiavelli'nin eserin temelinde yer alan halkı yönetme ve devlet kurma stratejilerini hem teorik bakımdan hem de uygulama açısından ele almasıyla ilişkilidir. Gramsci'nin bu yorumu, Machiavelli'nin politik düşüncelerinin sadece teorik bir bakış açısı değil, aynı zamanda pratikte uygulanabilir bir çözüm önerisi sunduğu da ifade edilmektedir.

Gramsci'nin Machiavelli hakkındaki bu olumlu görüşlerinin aksini savunan düşünürlere baktığımızda Jean-Jacques Rousseau örnek gösterilebilir. Rousseau, Machiavelli'nin hükümdarlara halkın gücünü kullanarak iktidarlarını sürdürebileceklerini söylediğini, fakat gerçekte hükümdarların, halkı zayıf ve boyun eğmiş tutmayı tercih ettiklerini savunduğunu dile getirmiştir. Rousseau'nun, Machiavelli'nin devlet anlayışına dair önemli bir eleştirisi bulunmaktadır. Ona göre Machiavelli, amacın doğruluğunu savunmaktadır ve güç sahibi olmanın, halkı manipüle etmek ve onları zayıf tutmakla mümkün olduğunu söylediğini ifade etmektedir. Rousseau ise bu görüşü, insanın doğal eşitlik ve özgürlük hakları ile çelişkili bulmuştur. Ona göre, bir hükümdarın halkın güçsüz olmasını istemesi, aynı zamanda halkın özgürlüğüne ve eşitliğine karşı bir tehdit oluşturmasına sebep olmaktadır. Ayrıca Rousseau, Machiavelli'nin *Prens*'inin aslında “cumhuriyetçilerin el kitabı” olduğu ifadesiyle, Machiavelli'nin devletin yönetimini ve halkın ilişkisini kurarken özellikle kralların çıkarlarını öne çıkardığını ve halkın potansiyel gücünü kontrol altında tutmayı önerdiğini ima etmektedir. Rousseau, Machiavelli'nin siyasetteki amacın halkı manipüle etmek olduğu görüşüne ve halkın

gücünü ve iradesini yok sayarak yöneticilerin kendi çıkarlarını korumalarını tercih etmesine karşı çıkmaktadır (Rousseau, 2020, s. 68). Bu tür bir yaklaşım, Rousseau'nun halkın özgürlüğü ve eşitliği üzerine kurduğu siyaset anlayışına ters düşmektedir. Rousseau'ya göre, halkın güçlenmesi, özgürlüğü ve eşitliği ancak doğru bir toplumsal sözleşme ve egemenliğin halktan yana olması ile mümkün olabilir.

Bu konuda Meinecke'nin de birkaç görüşü olmuştur. Ona göre, 1512'de Floransa Cumhuriyeti'nin yıkılması, Machiavelli'nin hem kişisel hem de entelektüel yaşamında önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu olayın, onun ideallerini, kişisel çıkarlarını ve Floransa'daki politik durumu yeniden düşünmesine yol açtığını belirtmektedir. 1512'de Medici ailesinin Floransa'ya geri dönmesiyle birlikte, eski yönetim düzeni yıkılmış ve Machiavelli kovulmuştur. Meinecke'ye göre bu dönem, Machiavelli'nin artık hayatta kalabilmek ve tekrar görev almak için yeni iktidar sahipleriyle, yani Medici ailesiyle ilişki kurmak zorunda olduğu bir duruma gelmesi, onun ideolojik bir çıkmaza girmesine neden olmuştur. Machiavelli'nin, Medici ailesinin desteğini kazanma çabası, onun hem kişisel çıkarlarıyla hem de ideallerinin çatışmasına yol açmıştır. Meinecke'ye göre Machiavelli'nin yüceliği, ideallerinin ve kişisel çıkarlarının çatışmasını görüp bu durumu idrak etmesinde ve aynı zamanda yeni koşullara uygun çözümler aramasında yatmaktadır (Meinecke, 2023, s. 54). Ancak Machiavelli'nin yapmış olduğu planlar istediği gibi gerçekleşmemiştir. Medici ailesinin iktidara gelmesi, Machiavelli'nin görevden alınmasına ve hapsedilmesine yol açmıştır. Çünkü “Medici hükümetine karşı girişilen başarısız bir komploda yer aldığından şüphelenilerek yanlışlıkla tutuklanmış ve kendisine işkence edildikten sonra, hem hapis hem de ağır bir para cezasına çaptırılmıştı” (Skinner, 2004, s. 36). Machiavelli'nin Medici ailesiyle olan ilişkisi, ona hem zarar vermiş hem de kariyerinde önemli bir dönüm noktası yaratmıştır.

Machiavelli'nin eseri hakkında günümüze kadar uzanan tartışmaların temeline bakıldığında yöneticinin ahlâkları ya da gerektiğinde ahlâksız olarak tabir edilen eylemlerde bulunması hususunda görüşlerle karşılaşmaktadır. Dolayısıyla ilk olarak ahlâkın ne olduğuna değinmek faydalı olacaktır.

Bedia Akarsu'ya göre, ahlâk felsefesinde ahlâklılık ve ahlâki olan kavramlarının ne anlama geldiği tartışılmaktadır. Ahlâk felsefesinin temel sorusu, bir eylemin ahlâki değer taşımasının nedenidir ve iki ana görüş ortaya çıkmaktadır. Birincisi bir eylemin ahlâki değerini belirleyen, eylemi gerçekleştiren kişinin düşüncüsü ile ilgilidir. Yani doğru bir

düşünceye sahip bir kişi, eylemini de ahlâki açıdan doğru yapacaktır. İkincisi ise, eylemin sonucunun iyi veya kötü olması, onun ahlâki değerini belirlemektedir. Bu görüşte, eylemin ardındaki düşünüşten çok, ortaya çıkan sonucun ahlâki değeri önemlidir. Akarsu ayrıca iyi kavramının tanımlanmasının zor olduğunu vurgulamaktadır. Herkesin iyi anlayışının farklı olabileceğini ve bu farklı anlayışların ahlâk öğretilerini birbirinden ayıran temel faktörler olduğunu belirtmektedir. Bu, özellikle ahlâk teorileri arasındaki farklılıkları ortaya koymaktadır (Akarsu, 1982, s. 10).

Ahlâkın ne olduğu konusunda Ahmet Cevizci'nin yorumuna bakılacak olunursa, ona göre "Ahlâkın insanın davranışlarını ve birbirleriyle olan ilişkilerini düzenlemek amacıyla oluşturulmuş eylem kuralları, normlar silsilesi ve değerler sistemi olduğu söylenebilir" (Cevizci, 2021, s. 13). Ahlâk, bir toplumun bireylerinin nasıl davranması gerektiğini belirleyen, onları birbirleriyle olan ilişkilerinde yönlendiren bir kurallar ve normlar silsilesi olarak anlaşılabilir. Cevizci'ye göre, ahlâk sadece bireysel davranışları etkilemekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal düzeyde de insanların birbirleriyle olan etkileşimlerini düzenlemektedir. Ahlâk, toplumun düzenini sağlamak için bireylerin eylemleri üzerindeki kontrolü ve toplumsal uyumu destekleyen bir yapı oluşturmaktadır. Bu yapının temelinde, toplumun paylaştığı değerler ve bu değerlere dayalı olarak belirlenen davranış kuralları yer almaktadır. Sonuç olarak ahlâk, yalnızca bireysel ahlâki değerlere dayalı bir olgu değil, aynı zamanda toplumsal bir normlar ve değerler ağı olarak görülmektedir. Ahlâk, toplum içinde bireylerin birbirleriyle uyumlu bir şekilde yaşayabilmesi için gerekli olan düzeni sağlamaktadır.

Bu noktada Machiavelli'de ahlâkın ne anlama geldiği hakkında yorum yapan bazı düşünürlerin fikirlerine değinmek isabetli görünmektedir.

"Modern politika felsefesinin kurucusu, Machiavelli'dir. O, bütün olan politika felsefesi geleneğinde bir kırılma yaratmaya çalışmış ve yaratmıştı. Kendi başarısını, Columbus gibi adamların başarıları ile kıyaslıyordu. Yeni bir ahlâki kıta keşfettiği iddiasındaydı. Onun iddiasının iyi bir dayanağı vardır; onun politika öğretisi, "bütün olarak yeni"dir. Tek sorun, bu yeni kıtanın insanların ikâmet etmesine uygun olup olmadığıdır" (Strauss, 2000, s. 75).

Strauss'un söylediği gibi, Machiavelli, modern politika felsefesinin kurucusu olarak kabul edilir çünkü geleneksel ahlâki ve siyasi anlayışları radikal bir şekilde değiştirmiştir. Machiavelli, siyaset üzerine olan yaklaşımını, önceki dönemlerin idealleriyle kıyaslanamayacak şekilde yeni ve özgün bir biçimde şekillendirmiştir. Onun politika

öğretisi, yalnızca teoride değil, aynı zamanda pratikte de toplumsal yapıyı değiştirecek şekilde tasarlanmıştır. Strauss, Machiavelli'nin yeni bir ahlâki kıta keşfettiğini söylerken, aslında onun siyaset teorisinin önceki düşünce sistemlerinden koparak tamamen farklı bir zemin üzerine inşa edildiğine vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda, Machiavelli'nin öğrettiği siyaset, ahlâki değerlere dayanmaktan ziyade, iktidarın doğasına ve gereksinimlerine uygun olmasında yatmaktadır.

“Machiavelli, politika öğretisinin yalnızca tözünü değil, tarzını da radikal bir şekilde değiştirdi. Onun politika öğretisinin tözü hakkında söylenebilecek şey, bütün olarak yeni prens bakımından, yani ahlâksızlığın toplumun temelinde ve bu yüzden de toplumun yapısında ötsel olarak bulunması bakımından, bütün olarak yeni bir öğreti olduğudur” (Strauss, 2000, s. 81).

Strauss'a göre Machiavelli, siyasetin doğasına dair çok farklı bir yaklaşım geliştirmiştir. Özellikle de *Prens* adlı eserinde, politikanın ahlâktan ne kadar bağımsız olabileceğini sorgulamış ve geleneksel ahlâk anlayışlarını alt üst etmiştir. Machiavelli'nin bu yaklaşımı, kendisinin yaşamış olduğu dönemin geleneksel siyaset teorilerinden radikal bir şekilde ayrılmasına yol açmıştır. Daha önceki düşünürler (Sokrates ve Platon gibi) liderlerin ve yönetimlerin ahlâk ve erdem gibi değerlere dayalı olarak yönetilmesi gerektiğini savunurken, Machiavelli, liderlerin eğer iyi eylemde bulunmaları kendilerine ve amaçlarını gerçekleştirmelerine problem yaratacaksa o zaman amacına ulaşmak için gerekirse bu yollardan sapmasını bilmeleri ve ona uygun eylemde bulunmalıdır. Bu bakış açısı, onu sadece dönemin İtalya'sında değil, sonraki yüzyıllarda da siyasi düşüncenin en tartışmalı figürlerinden biri haline getirmiştir.

Bu siyaset anlayışı; “İktidara ulaşma ve iktidarı koruma, politik düzeni ve genel refahı sürdürmedir ve bu sondakiler, en azından kısmen, onları sürdürmediğiniz sürece iktidarı elde tutmayı devam ettiremeyeceğiniz için vardır. Moral kurallar, bu amaçların araçları hakkındaki teknik kurallardır” (MacIntyre, 2001, s. 144). MacIntyre, Machiavelli'nin politikayı, iktidarın elde edilmesi ve korunması amacına dayandıran gerçekçi bir bakış açısıyla ele aldığını vurgulamaktadır. O, Machiavelli'nin toplumsal ve politik hayatın amaçlarını, iktidara ulaşmak ve bu iktidarı korumak olarak belirlediğini düşünmektedir. Bunun yanı sıra, politik düzenin ve genel refahın sürdürülmesi, bu hedeflere ulaşmanın ve onları sürdürebilmenin bir gereği olduğunu ifade etmiştir.

“Makyavel gerçekçiliğini ve duygusallıktan uzak oluşunu, olayların idealistçe hayal edilmesine değil, oldukları gibi kabul edilmesine bağlı olduğunu söyleyerek doğrular”

(Curry ve Zarate, 1997, s. 65). Curry ve Zarate'ye göre Machiavelli, politikayı duygusal veya ideolojik bakış açılarından uzak bir şekilde, olduğu gibi, gerçekçi bir perspektiften ele almıştır. O, olayları ve siyasi dinamikleri idealize etmektense olduğu gibi kabul etmeyi savunmaktadır. Nitekim bu durum Machiavelli'nin şu sözlerinde ifade edilir:

“Birçok kişi, kendi adına, gerçekte hiç görülmemiş ve hiç bilinmeyen cumhuriyetler ve prenslikler hayal etmiştir; kişinin nasıl yaşadığı ile nasıl yaşaması gerektiği arasında öyle büyük bir uçurum vardır ki, yapılması gereken uğruna yapılanı terk eden kişi, çok geçmeden korunmasını değil, yıkımını öğrenmiş olur (...) Dolayısıyla, bir prensle ilgili hayalî şeyleri bir yana bırakıp gerçek olanlarını göz önünde bulundurarak şunu belirtmeliyim: Bütün insanlar, özellikle de daha yüksek konumda oldukları için prensler, haklarında konuşulduğunda, onlara yergi ya da övgü getiren bu niteliklerin bazılarıyla öne çıkarlar” (Machiavelli, 2024, s. 93-94).

Machiavelli hayal edilen veya arzu edilen bir dünyaya değil, mevcut koşullara ve güç ilişkilerine göre hareket etmektir. Bu bakış açısı, Machiavelli'yi diğer siyaset düşünürlerinden ayıran en önemli özelliklerden biridir. Diğer filozoflar, ideal bir yönetim biçimi veya toplum hayal ederken (Platon vb.) Machiavelli, mevcut durumu, iktidar mücadelelerini ve toplumun gerçek yapısını analiz etmeye yönelmiştir.

Viroli, Machiavelli'nin hükümdarlar hakkındaki görüşleri hususunda bir hükümdarın sadece iyi olmakla değil, gerektiğinde kötü olabilme kapasitesine sahip olmakla da başarılı olabileceğini ifade etmektedir. Bu düşünce, Machiavelli'nin siyaset anlayışının en dikkat çeken yönlerinden biridir. Machiavelli, hükümdarın iyi olmayı amaçlayan, ancak bu amacı gerçekleştirmek için her zaman uygun şartlara sahip olmayan bir durumda olmanın, sonunda ona zarar vereceğini savunmaktadır (Viroli, 1998, s. 50-51). Machiavelli'nin belirttiği üzere, “Her zaman iyi bir insan olmak isteyen kişi, iyi olmayan onca insan arasında kesinlikle yıkıma uğrayacaktır. Dolayısıyla, konumunu korumak isteyen bir prensin iyi olmamayı öğrenmesi ve bunu [iyi olmamayı] duruma göre kullanması ya da kullanmaması gerekir” (Machiavelli, 2024, s. 93).

Tunçay'ın Machiavelli hakkındaki analizleri söz konusu olduğunda şu anlatımlar ön plana çıkmaktadır: Machiavelli, Floransa Cumhuriyeti'nde diplomatik görevlerde bulunarak, birçok farklı hükümdar ve devletle ilişkiler kurma fırsatı bulmuştur. Bu görevler, ona farklı hükümet biçimlerinin işleyişini ve bu devletlerin siyasal yönetim uygulamalarını yakından gözlemleme şansı sağlamıştır. Özellikle Cesare Borgia, Fransa Kralı XII. Louis ve Kutsal Roma Germen İmparatoru Maximilian gibi önemli figürlerle

olan ilişkileri, Machiavelli'ye pratikte siyaset ve güç dinamikleri hakkında derin bir anlayış kazandırmıştır. Machiavelli'nin, *Prens* kitabını II. Lorenzo de Medici'ye sunma çabası, aslında onun Floransa'daki eski görevine geri dönme arzusu ve İtalya'nın birleşmesi için bir fırsat yaratma isteğini göstermektedir. Bu girişimi başarılı olmasa da, Mediciler zamanla Machiavelli'ye bazı dönemlerde danışman ve elçi olarak işlerini hallettirmişlerdir. Tunçay'a göre bu durum, Machiavelli'nin yeniden bazı siyasi görevlerde yer almasına imkân tanımış ve onun devlet yönetimi üzerine yazmaya devam etmesine olanak sağlamıştır (Tunçay, 2020, s. 43-44).

Strauss'a göre Machiavelli, *Prens* eserini, kendi bilgi ve deneyimlerini özetlediği bir eser olarak sunduğunu ifade etmektedir. O, büyük liderlerin ve hükümdarların eylemleriyle ilgili gözlemlerini bu eserde bir araya getirmiştir ve özellikle prenslik hükümetinin doğasına dair bildiklerini aktarmıştır. Bu bilgi, hem antik hem de modern dünyada liderlik üzerine kazanılmış deneyimlerden kaynaklanmıştır. *Prens* aynı zamanda, dönemin İtalya'sının politik çalkantılarına ve yabancı işgallerine karşı bir çözüm önerisi olarak da okunabilir. Strauss'a göre Machiavelli'nin *Prens*'i, sadece bir siyaset kitabı değil, aynı zamanda tarihi ve kültürel mirasa referansla, o dönemdeki devlet yönetim anlayışını geliştirmeye yönelik bir rehber kitabıdır (Strauss, 1970, s. 10-11). Machiavelli'nin, bu eserinde, eski çağlardan edindiği bilgi ve deneyimle, Çağdaş İtalya'da var olan devlet sorunlarına dair bir çözüm önerisi sunmaya çalıştığı düşünülebilir. “Bu öğreti kısmen teorik (prenslerin doğasına ilişkin bilgi) kısmen de pratiktir (prens uyması gereken kurallara ilişkin bilgi)” (Strauss, 1958, s. 54). Yani *Prens*, hem çağdaş İtalya'nın içinde bulunduğu durumu dikkate alan bir siyasi analiz sunar hem de Antik Roma gibi eski devletlerin pratiklerinden de beslenmektedir.

Machiavelli'nin temel eserleri *Prens*, *Floransa Tarihi*, *Titus Livius'un İlk On Kitabı Üzerine Konuşmalar* ve *Savaş Sanatı*'dır. Bu tezin merkezinde *Prens* bulunmaktadır. Bu eser 1513 yılında Latince yazılıp 1532 yılında İtalyancaya çevrilmiştir. “Yayımcı Blado'nun Roma'da yaptığı ilk baskıda bu başlık İtalyancaya dönüşerek *Il Principe* (Prens) olur” (Teksoy, 2020, s. 13). Eser, 1535, 1537 ve 1540 yıllarında büyük bir ilgi görüp tekrar basılmıştır. Ancak, Machiavelli'nin *Prens*'te Papalık'a yönelik eleştirileri, eserin Papalık tarafından dikkatle izlenmesine neden olmuş, birçok din adamı tarafından Hristiyanlık karşıtı olmakla suçlanmış ve eserleri Papalık tarafından yasaklanmıştır:

“Papa IV. Paulus döneminde hazırlanan 30 Aralık 1559 tarihli *Index librorum prohibitorum*’da (Yasak Kitaplar Dizini) yer alır. Böylece Machiavelli’nin yapıtları, ta on sekizinci yüzyıla dek İtalya’da basılamaz (...). Buna karşılık Almanya, Fransa ve İngiltere’de hem bu ülkelerin dillerinde, hem de İtalyanca birçok baskısı yapılır” (Teksoy, 2020, s. 13-14).

Prens eserinin Türkçeye çevrilmesi söz konusu olduğunda “İlk kez IV. Murat’ın isteği üzerine XVII. yüzyılda Türkçeye çevrildiği ve padişah tarafından okunduğu söylenir. Çavdarlı Mehmet Şerif Paşa tarafından yapılan bir çeviri de Sudi Kütüphanesi’nce yayımlanmıştır” (Teksoy, 2020, s. 30-31). Bu, eserin Osmanlı İmparatorluğu’nda da tanındığını ve okunduğunu gösteren önemli bir detaydır.

Prens eserinin Türkçede birçok çevirisi bulunmaktadır. Çalışmada kullanılan çeviri ise Can Yayınları’ndan Kemal Atakay’ın çevirisi olmuştur.

Anti-Makyavel adlı eserini Machiavelli’nin *Prens* adlı eserine bir eleştiri olarak kaleme alan Büyük Friedrich, 24 Ocak 1712 yılında Berlin’de dünyaya gelmiştir. Yaşadığı dönem içerisinde herkes tarafından filozof hükümdar olarak tanınmıştır. Kendisinden önce hükümdar olan kişi ise babası Friedrich Wilhelm’dır.

Pedulla, *Anti-Makyavel* adlı eserin 1740 yılında Prusya Kralı Büyük Friedrich tarafından Voltaire’in yardımıyla yazılan ve Machiavelli’nin *Prens* eserini eleştiren nitelikte önemli bir metin olduğunu vurgulamaktadır. Bu eser, Machiavelli’nin *Prens* eserine yönelik yapılan eleştirilerin en ünlülerindendir. Büyük Friedrich Machiavelli’nin iktidar teorilerini ve özellikle onun siyaset anlayışını sert bir şekilde eleştirirken, Voltaire ise bu eleştiriye edebi ve felsefi bir dille desteklemiştir. Bu eleştirel eser, 1796 yılına kadar en az elli baskı yaparak çok geniş bir okur kitlesine ulaşmış ve Machiavelli’nin *Prens* eserine karşı oldukça büyük bir karşıtlık yaratmıştır (Pedulla, 2024, s. 176).

Büyük Friedrich ve François Marie Arouet ya da takma adıyla Voltaire’in ilişkisi, 18. yüzyılın ortalarında başladığında, iki figür arasında yoğun bir fikri yakınlık ve dostane iletişim bulunmaktadır. “Voltaire’in ideali aydınlanmış bir monarktır ve mevcut yönetim sıkıntısı ve problemleri dikkate alındığında o, gücün aydınlanmadan bile önemli olduğunu düşünür” (Cevizci, 2020, s. 257). Hükümdar, Voltaire’i aydınlanmacı idealleri destekleyen bir felsefi danışman olarak görmüştür.

Büyük Friedrich, Machiavelli’nin *Prens* adlı eserine karşı bir kitap yazmayı düşündüğünü Voltaire’e söylemiştir. Voltaire, genç kralı bu düşüncesinde teşvik etmiş ve böyle bir eserle meşgul olmasını desteklemiştir. Büyük Friedrich, eserin taslağını hazırladıktan

sonra, *Anti-Makyavel* adlı eserinin ilk bölümlerini hem Fransızca olarak yazmış hem de Voltaire'e göndererek içeriğini ve dilini kontrol etmesini istemiştir. Bu süreç içerisinde, Büyük Friedrich'in felsefi düşüncelerini geliştirmesinde Voltaire önemli bir rehber olmuştur. *Anti-Makyavel* adlı eser Türkiye Türkçesiyle ilk defa Vahdi Hatay'ın tercümesiyle 1965'te yayınlanmıştır (Önal ve Demir, 2016, s. 8-10).

Eserin konusuna bakıldığında Büyük Friedrich, bu eserinde Machiavelli'nin politik fikirlerini sorgulamakta ve kendi yönetim anlayışını öne sürmektedir. Eser, siyasette ahlâki değerlerin önemini vurgulayan bir bakış açısı taşımaktadır. Kitap, siyasette sadece güç ve iktidar arayışıyla hareket etmek yerine, ahlâki değerlerin ve erdemlerin de göz önünde bulundurulması gerektiğini göstermektedir. Özellikle bir hükümdarın, halkına karşı sorumluluklarını ve etik değerleri dikkate alarak nasıl davranması gerektiğine dair görüşler sunmaktadır. Büyük Friedrich, bu eserinde prensin halkın sevgisini ve güvenini kazanmasının önemini vurgulamaktadır. Bunun için prensin halkına adaletli davranması, erdemli bir liderlik sergilemesi ve sadece kendi çıkarları değil, halkının çıkarları doğrultusunda da hareket etmesi gerektiğini savunmaktadır.

Del Lucchese, Büyük Friedrich'in Machiavelli'nin *virtû* kavramını basitleştirerek, bunu ahlâksızlık ve ahlâki suç olarak ele aldığını belirtmektedir. Bu yaklaşım, Machiavelli'nin eserine yönelik geleneksel eleştirilerdeki önemli bir konu olsa da, Del Lucchese'ye göre, Büyük Friedrich bu geleneğe yeni bir katkı yapmamaktadır. Ancak yine de, birkaç önemli unsur fark etmeyi başardığını ifade etmektedir. Bu tespit, Büyük Friedrich'in Machiavelli'yi ele alırken belirli noktalarda doğru tespitlerde bulunduğunu. Ancak daha derin bir anlayış geliştiremediğini ima etmektedir (Del Lucchese, 2015, s. 146).

Araştırmanın Amacı

Böyle bir konu üzerinde çalışılmasının temel sebeplerinden biri, geçmişten günümüze kadar siyaset felsefesinin içerisinde görüşleriyle birçok tartışmaya sebep olmuş olan Machiavelli'nin hâlâ süregelen bu tartışmaların içerisinde yer almasıdır. Machiavelli'yi eleştiren düşünürlerden Büyük Friedrich'in ele alınmasındaki sebeplerden biri, kendisinin yaşamış olduğu dönemde hâlihazırda yönetimde olmasında yatmaktadır. Buna göre, başarıyı elde etmiş, iş başındaki kralın ülke yönetiminde yöneticinin yapması gereken hususların ne olduğuna dair görüşleri önem arz etmektedir. Büyük Friedrich'in görüşlerinin temele alınmasının diğer sebebi ise onun hususen Machiavelli'nin *Prens*

eserine karşılık bir kitap yazmasında yatmaktadır. Ayrıca bu tezin yazılmasının sebeplerinden biri de Machiavelli'nin *Prens* adlı eseri ile Büyük Friedrich'in *Anti-Makyavel* adlı eserinin karşılaştırılmalı olarak tez hacminde bir çalışma bağlamında ele alınmamış olmasıdır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu tez çalışması kapsamında Machiavelli'nin *Prens* adlı eseri ile Büyük Friedrich'in *Anti-Makyavel*'i karşılıklı olarak analiz edilip; siyaset, güç, eylem hususunda ne tür yorumlarda bulunduklarına değinilecektir.

1. BÖLÜM: PRENSLİKLER VE İKTİDAR İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA ELEŞTİRİLER

1.1. Machiavelli'nin Siyaset Düşüncesi Hakkında Yer Alan Söylemler

Machiavelli, siyasal meseleleri tartışırken idealleri ve hayal gücünü bir kenara bırakıp, mevcut durumdan ve gerçeklikten hareket etmeyi savunmaktadır. Bu, onun düşünce tarzının temelini oluşturmaktadır. O, politik sorunlara ve çözüm önerilerine dair gerçekçi bir bakış açısı geliştirmiştir. Örneğin, bir prensin düşmanlarına karşı nasıl davranması gerektiği gibi meselelerde, idealize edilmiş bir bakış açısı yerine mevcut koşullar ve ilişkiler dikkate alınarak pratik çözümler geliştirilmesi gerektiğini savunmaktadır. “Erdem gibi görünen bir şeyin, peşinden gidildiğinde, yıkımına yol açacağını; kusur gibi görünen bir başka şeyin ise, peşinden gidildiğinde, güvenliği ve esenliğiyle sonuçlanacağını görecektir” (Machiavelli, 2024, s. 94). Ayrıca Machiavelli cömertliği sadece belirli bir şekilde sergileyebilecek olan bir prensin, zamanla tutumluluğu nedeniyle daha büyük bir cömertlik imajı kazanabileceği vurgulamaktadır. İlk başta cimri olarak anılabilir, ancak akıllıca yapılan harcamalar ve kaynakların verimli kullanımı sayesinde, halk ve çevresi ona gerçekten cömert bir lider olarak bakacaktır (Machiavelli, 2024, s. 95). Machiavelli'ye göre, bir lider halkın gözünde güçlü, bağımsız ve cömert görünmek istiyorsa, bazen kısa vadeli olumsuz algılara aldırış etmeden, uzun vadeli stratejik adımlar atması gerekmektedir.

Gülenç, Machiavelli'nin siyasal düşüncesini ve yöntemini anlamada kilit rol oynadığından söz etmiştir. Machiavelli'nin, siyasal meseleleri tartışırken gerçekliği esas aldığını belirtmektedir. Yani, ideal veya hayali bir dünyadan değil, mevcut toplumsal, politik eylemlerden hareket ederek düşüncelerini ifade etmesinden bahsetmektedir. Gülenç, Machiavelli'de geçen gerçeklik meselesinin, siyasetçilerin kararlarında ve stratejilerinde temel dayanak olması gerektiğini savunmaktadır. Machiavelli'nin siyasette idealizmin yerine gerçekçilikten yana tavır aldığını ifade etmiştir. O, bir hükümdarın ya da prensin ideal bir toplum yaratma çabalarına değil, mevcut toplumun gereksinimlerine ve gerçeklerine göre hareket etmesi gerektiği düşüncesindedir. Bu bakış açısı, onun siyaset felsefesinin temel taşlarından biri haline gelmiştir (Gülenç, 2017, s. 130). Machiavelli, siyasetçi ve liderlerin idealist düşünceler yerine, gerçekçi ve stratejik bir

yaklaşımı benimsemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu da onun politik gerçekçilik anlayışını oluşturmakta ve ona, politikada farklı bir bakış açısı kazandırmaktadır.

“Yapılması gereken uğruna yapılanı terk eden kişi, çok geçmeden korunmasını değil, yıkımını öğrenmiş olur; çünkü her zaman iyi bir insan olmak isteyen kişi, iyi olmayan onca insan arasında kesinlikle yıkıma uğrayacaktır. Dolayısıyla, konumunu korumak isteyen bir prensin iyi olmamayı öğrenmesi ve bunu [iyi olmamayı] duruma göre kullanması ya da kullanmaması gerekir” (Machiavelli, 2024, s. 93).

Machiavelli, prensin görevlerini, yapmış ve yapacak olduğu eylemleri mantıksal çerçevede incelerken, gerçeklikle bağı koparmak yerine tamamen gerçekçi bakış açısıyla ele almıştır. Prens bu durumda ülkesi için akılcı eylemlerde bulunmalıdır. Böyle davranan bir prens, ülkesini başarıyla elinde tutmaya devam edecektir.

Bu hususta örnek gösterilecek olunursa; Machiavelli Romalıların stratejilerine dair gözlemlerini ve devlet yönetimine ilişkin görüşlerini dile getirmiştir. Romalıların ele geçirdikleri bölgelerde uyguladıkları politikalara dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu politikalar, hem güç kazanmayı hem de bu gücü sürdürülebilir kılmayı hedeflemektedir. Romalılar, daha güçlü toplumları sindirip güçsüzleri koruyarak, bölgedeki güç dengesini belirlemeye çalışmışlardır. Ayrıca, güçlü yabancıların bu bölgelerde itibar kazanmalarına da izin vermemişlerdir. Machiavelli örnek olarak Yunanistan’daki stratejilerini ele alarak, Romalıların, bölgelerdeki mevcut güç yapısını dengelemiş, güçlü olanların büyümesini engellemiş, ancak aynı zamanda yerel halkla da iyi ilişkiler kurmuş olmalarından söz etmiştir. Machiavelli, bilge prenslerin genel prensiplerinden birine değinmektedir. Gelecekteki sorunları önceden gören prenslerin başarıya ulaşacaklarından söz etmektedir. Romalıların stratejisinin bu yönünün, gelecekteki tehditleri ortadan kaldırmaya çalışmak ve sorunların büyümeden çözülmesini sağlamak üzerine kurulu olduğunu ifade etmiştir (Machiavelli, 2024, s. 45). Machiavelli’nin bu düşüncesi, onun siyaset anlayışında erken tedbir almanın ve stratejik düşünmenin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Ayrıca, güç dengesi ve uzun vadeli planlama gerekliliğini de ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, hem liderlere hem de devlet yöneticilerine geleceği düşünerek hareket etmelerini öğütlemeye niteliğindedir.

Cassirer, Machiavelli’nin skolastik gelenekten saparak siyasal teorileri tartışma şeklinin, daha çok pratik ve deneyimsel bir temele dayandığını vurgulamaktadır. Machiavelli, teoriye dayalı tartışmalarla zaman kaybetmek yerine, siyasal yaşamın doğrudan olgularına bakarak doğru sonuçlara ulaşılabileceğini savunusunu dile getirmektedir

(Cassirer, 1983, s. 330). Bu bakış açısı, Machiavelli'nin *Prens* adlı eserindeki yaklaşımıyla uyumludur. O, siyasetle ilgili öğretileri soyut bir şekilde formüle etmek yerine, gerçek dünyadaki pratik olgulara odaklanmıştır. Örneğin, iktidar mücadeleleri, halkın davranışları, liderlik stratejileri gibi somut gerçeklikleri inceleyerek, bu olguları birer kanıt olarak kullanmıştır.

Paret, Machiavelli'nin hayatındaki askeri ve siyasi olaylardan nasıl derinlemesine bir ders çıkardığından söz etmektedir. Ona göre Machiavelli, doğduğu şehir olan Floransa'nın özgürlüğünü kaybetmesinin ardından, askeri gücün ve askeri organizasyonların siyasi hayatta ne kadar belirleyici bir rol oynadığını anlamış ve bunu siyaset felsefesine yansıtmıştır. Machiavelli'nin askeri ve siyasi olaylar karşısındaki duyarlılığı, onun siyasi sezgisinin ne kadar güçlü olduğunu da göstermektedir. Askeri teşkilatlar ve siyasal yapılar arasındaki ilişkiyi çok iyi kavramıştır. Özellikle 14. ve 15. yüzyıldaki devrimci hareketlerin olmasıyla birlikte, askeri güçlerin ve teşkilatların siyasi değişimlerdeki belirleyici rolünü ortaya koymaya çalışmıştır (Paret, 2015, s. 12). Dolayısıyla *Prens* eserindeki askeri stratejiler, devletin güç kazanması ve sürdürülebilirliğinin büyük ölçüde askeri kapasiteyle ilişkili olduğuna dair bir anlayışı benimsemiştir. Bu, onun askeri gücün önemini vurgulayan düşüncesidir. “Olayları hayalde canlandığı gibi değil, gerçekte olduğu gibi yansıttığı” iddiasındaydı. Araştırmalarının sonucunda ‘birtakım özgün ilkeler’e ulaşmıştı” (King, 2011, s. 118). Machiavelli; siyaseti, devleti ve hükümdarları somut biçimde incelemiş ve dile getirmiştir. Olması gerekenden ziyade olan şeyler kendisi için temel esaslardır. Siyasette her zaman durum ve şartlar aynı şekilde kalmamaktadır. Bundan dolayı yönetici, her zaman için geçerli olan ilkelere bağlı kalmaktan ziyade, duruma göre değişebilen ve olaylar istikametinde amaca gidecek şekilde kararlar vermesini bilmelidir. “Papa II. Julius, her eyleminde atılganlıkla yol almış ve zamanı ve koşulları o yol alma tarzına öyle uyumlu bulmuştur ki, hep mutlu sona ulaşmıştır” (Machiavelli, 2024, s. 131). Machiavelli, prenslerin eylemde bulunurken kabul etmiş olduğu ilkeleri, zaman ve koşullara göre değiştirmeyip, çekimser davranış sergilediklerinde yıkımın kaçınılmaz olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla prenslerin istenilen sonuca ulaşmaları için zaman ve koşulların getirmiş olduğu durumlara uygun eylemde bulunmak beraberinde başarıyı getirecektir. “Machiavelli hükümdarın nasıl davranması gerektiği noktasında, bir siyaset bilimcisi gibi gözlemlerinden, tarihsel gerçeklerden hareketle bir açıklama yolu seçmiştir” (Karagöz Yeke, 2007, s. 90).

Machiavelli, prensin güce nasıl hâkim olacağını ve elde etmiş olduğu gücü nasıl elinde tutmayı başaracağını detaylı şekilde inceleme girişiminde bulunmuştur.

Machiavelli, güç ve egemenlik arzusunun, özellikle de farklı coğrafi ve politik bağlamlardaki yansımalarının nasıl yorumlanabileceğini tartışan bir analiz yapmıştır. Fransa'nın Napoli'ye saldırıp saldırmama kararını, aynı zamanda güç dengelerini ve siyasi stratejileri düşünürken, sadece bir askeri zaferin değil, aynı zamanda bölgedeki gücün sürdürülebilirliğinin de önemli olduğuna dikkat çekmektedir. Louis'nin yaptığı beş hata da, aslında sadece o anki gücünü değil, uzun vadeli stratejik hedeflerini de gözden kaçırdığına dair bir eleştiri içermektedir. Machiavelli, Louis'nin Napoli'yi bölüşmesinin yanlış olduğuna dair yapılan eleştiriye anlamak için, burada öne çıkan birkaç önemli noktaya değinmiştir. Birincisi, prens bir bölgedeki denetimi kazandıktan sonra, o bölgedeki dengeyi bozan hareketlerden kaçınmalıdır. İkincisi, bir yabancı gücün, özellikle de çok güçlü bir yabancı gücün, o bölgeye yerleşmesinin uzun vadede daha büyük karışıklıklara yol açabileceği uyarısına işaret etmektedir. Son olarak, Louis'nin oraya sadece asker göndermesinin, yerleşim kurmamasının ve stratejik koloniler inşa etmemenin de bölgedeki kalıcı etkisini sınırladığı düşünmüştür (Machiavelli, 2024, s. 48). Bunlar, sadece askeri gücün değil, aynı zamanda uzun vadeli stratejik düşüncenin, bölgesel iş birliklerinin ve kültürel bağların ne kadar kritik olduğunun altını çizen derin analizlerdir.

“Yapıt çağdaşları için köklü biçimde yenilikçidir. Machiavelli siyaset felsefesi tarihinde radikal bir kopuş yaratmıştır: eylemin kendisini her türlü ahlâki ve dini kaygıdan bağımsız, bizzat kendisi için düşünen, ilk odur” (Leboeuf, 2014, s. 59). Machiavelli düşüncelerini, çağdaşlarından farklı olarak, siyaset anlayışını ahlâki ve dini değerlerden bağımsız bir şekilde ele almıştır.

“Onu sıradan insanlardan ayıran özellik, şimdiki kontrol altına almak için yığınağını önceden yapacak bir sağduyuya sahip olmasıdır” (Özmkas, 2019, s. 91). Bu bağlamda, Özmkas'ın belirttiği sağduyu, sadece anlık bir refleks değildir. Bir liderin geleceği şekillendirmek için sürekli olarak düşünmesi ve stratejiler geliştirmesi gerektiğini anlatmaktadır. Machiavelli'nin liderlere önerdiği, politik çevreyi anlamak, geleceği öngörmek ve bu doğrultuda hareket etmek olmuştur.

“Machiavelli de, tıpkı Robespierre, Lenin ve atası olduğu diğer bütün büyük devrimcilerin bildiği bir şeyi biliyor olmalıydı: Yeni bir düzen kurmaktan daha büyük

tutkuyla istenebilecek bir şey daha yoktur” (Arendt, 2020, s. 201). Arendt, burada Machiavelli’yi, sadece siyasal stratejilerle değil, devrimci düşüncenin ardındaki derin fikirlerle de ilişkilendirmektedir. Arendt, Machiavelli’nin yeni bir düzenin kurulmasının ardında sadece bir güç elde etme isteği değil, bu sürecin güçlü bir tutku olduğunu belirtmektedir.

Cassirer, Machiavelli’nin düşüncelerinin kesin ve tutarlı bir mantıkla ilerlediğini belirtiyor ve onun önermelerinin kabul edilmesi durumunda, elde edilen sonuçların kaçınılmaz olduğunu ifade etmektedir. Cassirer, Machiavelli’nin devlet anlayışını, modern dünyanın şekillenmesinde belirleyici bir rol oynamış olmasının yanı sıra insanlık için bir anlam kaybına, insanın daha önceki manevi ve toplumsal bağlarının zayıflamasına neden olduğu çıkarımını yapmıştır (Cassirer, 1983, s. 333). Cassirer, burada Machiavelli’nin devlet anlayışının modern siyasette nasıl belirleyici bir rol oynadığını kabul ederken, onun insanın manevi ve toplumsal bağlarını nasıl dönüştürdüğünü eleştirmektedir. Cassirer’in bu tespiti, Machiavelli’nin düşüncelerini, özellikle iktidarın ve gücün merkezine yerleştiği modern devletin temellerini atarken, insanın daha önceki toplumsal dayanışma ve manevi anlam arayışlarının göz ardı edilmesine sebep olabileceği sonucunu çıkartmaktadır.

Tannenbaum ve Schultz, Machiavelli’nin siyasetle ilgili gerçekçi yaklaşımını vurgularken, onun idealist veya ahlâki temellere dayalı bir siyaset anlayışından uzak durduğunu belirtmektedir. Machiavelli’nin, insanları oldukları gibi kabul ettiğini belirtmişlerdir. İnsanlar bencil, arzulu ve çıkarıcıdır. Bu, onun siyasal düşüncesinin özüdür. İnsanlar ne istediklerini ya da neye yöneldiklerini bilir ve siyaset, bu gerçeklerle yüzleşmelidir. İdealize edilmiş bir insan modeli, istikrarlı bir hükümetin temeli olamaz çünkü bu tür hayali varsayımlar, çöküşle sonuçlanmaya mahkûmdur (Tannenbaum ve Schultz, 2011, s. 171). Machiavelli, siyasal stratejilerin idealist ya da ahlâki temellerden ziyade, pratik sonuçlar ve gerçekçi beklentiler üzerine kurulu olduğu görüşünü benimsemiştir. O, insanların bencil ve çıkarıcı doğasını kabul ederek, siyasetçilerin bu doğaya göre hareket etmeleri gerektiğini savunmaktadır. Tannenbaum ve Schultz’ün bahsettiği üzere, idealize edilmiş insan modelleri üzerine kurulu bir siyaset anlayışı istikrarsızlığa ve çöküşe yol açabilir. Eğer siyaset, insan doğasının gerçeklerini göz ardı ederse, sonuçta başarısızlık kaçınılmaz olacaktır.

“İnsanlar, kendini sevdiren birisini mağdur etmeyi, korku uyandıran birisine oranla daha az önemserler; çünkü sevgiyi hatır bağı ayakta tutar; insanlar kötü oldukları için, kişisel çıkarlarının söz konusu olduğu her fırsatta, bu bağ kopar; oysa korku, insanı hiç terk etmeyen bir ceza korkusuna dayanır” (Machiavelli, 2024, s. 99).

Ebenstein, Machiavelli’nin devleti; ahlâktan, dinden ve metafizikten bağımsız olarak, kendi iç değerleriyle şekillenen bir varlık olduğuna dair görüşünden bahsetmektedir. Machiavelli’ye göre, devletin amacı ve sürdürülebilirliği, ahlâk ve din gibi geleneksel değerlerle sınırlı olmamalıdır. Bu düşünce, Machiavelli’nin siyaset anlayışını diğer filozoflardan ayıran ve onu modern siyasetin temellerini atan bir figür yapan en önemli özelliktir. Bir devlet adamı, halkın ve devletin çıkarlarını savunmak adına ahlâki ya da dini sınırları aşabilir. Bu, devletin varlığı ve gücü için gereken her türlü eylemin, geleneksel etik ölçütlere göre iğrenç ya da suç olarak değerlendirilebileceğini ancak bu tür eylemlerin bazen devletin hayatta kalabilmesi için gerekli ve kaçınılmaz olduğunu ifade eder (Ebenstein, 2001, s. 167-168). Machiavelli’ye göre, devleti yöneten prensin sürekli güç ve iktidar mücadelesi içinde olduğunda, ahlâki ya da dini sınırlamalara takılmadan gerekli olan hamleleri yapması gerektiğini savunmaktadır. Dolayısıyla gerektiğinde bu sınırlamalar göz ardı edilebilir olacaktır. Bu düşünce, Machiavelli’yi modern siyaset düşüncesinde önemli bir figür haline getirmiştir.

“Bir prens, özellikle de yeni bir prens, insanların iyi olarak anılmasını sağlayan her şeye uyamaz; çünkü devleti korumak için, çoğu zaman verdiği söze, iyiliğe, insanlığa, dine aykırı davranmak zorunda kalır. Ve bu yüzden, prensin, talihin rüzgârlarının ve olayların seyrindeki değişimin ona dikte ettirdiğine göre yön değiştirmeye hazır bir zihin yapısına sahip olması ve yukarıda belirttiğim gibi, elinden geliyorsa iyilikten uzaklaşmaması, ama gerektiğinde kötülükten içeri adımını atabilmesi gerekir” (Machiavelli, 2024, s. 102-103).

Machiavelli, VI. Alexander’ı, aldatma ve manipüle etme konusunda olağanüstü bir yetenekle tanımlamaktadır. Machiavelli, onun söz verme ve yemin etme konusunda çok etkili olduğunu, ancak vermiş olduğu bu sözlere sadık kalmadığını ifade etmektedir. Ayrıca VI. Alexander bu eylemleriyle her zaman istediği sonuca ulaşmıştır. O, insanların güvenini kazanma ve onları yanıltma yolunu seçmiş, ancak bu tür eylemlerini son derece etkili bir şekilde kullanabilmiştir. Machiavelli, aldatmanın siyaset için kaçınılmaz ve bazen gerekli bir araç olduğunu, özellikle siyasetçilerin amacına ulaşabilmesi için bu tür stratejilerin bazen faydalı olabileceğini vurgulamaktadır (Machiavelli, 2024, s. 102). Bu

örnek, Machiavelli'nin iktidarı elde etmede ve sürdürmede her zaman idealist, ahlâki ya da doğru yollarla olmayabileceğinin ifadesidir. VI. Alexander'ın yaptığı gibi, bazen aldatma, ikna etme ve sözler vermek gibi stratejiler, prensin gücünü pekiştirmesi ve hedeflerine ulaşabilmesi için kullanabileceği yöntem olabilir.

Gramsci, Machiavelli'nin düşüncelerini sadece soyut bir felsefi ya da evrensel bir teori olarak değil, dönemin politik ve sosyal koşullarının zorunlu bir yansıması olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Machiavelli'nin siyasal düşüncesi, özellikle Floransa Cumhuriyeti'nin yaşadığı iç mücadeleler ve İtalya'daki siyasi karmaşa gibi somut tarihsel koşullardan doğmuştur. Floransa'daki iç siyasi çalkantılar, eski feodal yapılarla yeni gelişen merkezi yönetim arasındaki çatışmalar, Machiavelli'nin siyasal düşüncesinin temelini oluşturur. Bu iç mücadeleler, Floransa'nın toplumsal ve siyasal yapısının çözülmeye başlaması ve bu sürecin Machiavelli'nin *Prens* gibi eserlerinde devleti nasıl tanımladığına etki etmiştir. Papalığın varlığı ve İtalya'daki kent devleti biçimlerinin, feodal yapıların ve eski belediyeciliğin engelleri, Machiavelli'nin zamanında siyasi arenada ciddi zorluklar yaratıyordu. İtalya'daki bu feodal yapılar, Machiavelli'nin devleti güçlendirmeye yönelik düşüncelerini, hem dış hem de iç tehditlere karşı dayanıklı bir hükümet yaratma ihtiyacı olarak şekillendirmiştir. Bu bağlamda, Machiavelli'nin görüşleri, güçlü ve merkeziyetçi bir devletin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Machiavelli, İtalya'nın zayıflığının ve dağılımlılığının, dış güçler tarafından istismar edilmesine yol açtığını görmektedir. Dolayısıyla Avrupa'daki devletler, İtalya'daki bu iç dengesizliklerden yararlanarak hegemonya mücadelesi verirken, Machiavelli'nin siyasal düşüncesi, bu tür dış tehditlere karşı nasıl bir strateji izlenmesi gerektiğine dair pratik öneriler sunmuştur. İtalya'nın birleşmesini ve güçlü bir devlet yapısının oluşturulmasını savunarak, onun dış tehditlere karşı daha dirençli hale gelmesini amaçlamıştır (Gramsci, 1984, s. 24). Gramsci'nin bu analizinde, Machiavelli, zamanının koşullarına ve iç mücadelelerine sıkı sıkıya bağlı olarak devletin gücünü, iç dengeyi ve dış tehditlere karşı stratejileri sorgulamıştır.

Özel yaşamda, bireysel ahlâk genellikle samimiyet, dürüstlük ve karşılıklı saygıyı temel alırken, siyaset alanı bu değerlerle sınırlı kalmayabilir. Machiavelli'de iyi bir insan olarak eylemde bulunmak yerine, daha stratejik, sonuç odaklı ve yerinde kararlar almanın gerekebileceği öne sürülmektedir. Bu, özellikle güç ilişkilerinin, ittifakların ve çıkarların ön planda olduğu bir ortamda, bireysel etik değerlerin işleyişi zorlaştırabileceği anlamına

gelmektedir (Macit, İplikçi ve Bingöl, 2018, s. 50). Siyaset; güç ilişkileri, ittifaklar ve devletin çıkarları etrafında şekillenen bir alan olduğu için, bireysel ahlâki değerlerin bu bağlamda geçerliliği sınırlı olacaktır. Machiavelli'nin görüşleri de bu doğrultuda şekillenmektedir.

Ebenstein, Machiavelli'nin ahlâksızlığı asla övmediğini, ahlâka bakışı, tamamen bağlamına ve duruma dayalıdır; özellikle de devlet adamının görev ve sorumluluklarıyla ilgilidir. Machiavelli'nin ahlâk-dışılığı, değerlerin tamamen reddedilmesi anlamına gelmemektedir. Aksine, o, medeniyetin ve toplumun değerler taşıdığını kabul etmektedir ancak onun bakış açısı, devletin yönetilmesi ile ilgili durumların, bireysel ahlâki normlardan ve geleneksel doğrulardan daha farklı ve özel bir konumda değerlendirilmesi gerekir. Machiavelli, devlet adamının görevini yerine getirirken, bazen ahlâki kuralların ötesine geçmesi gerektiğini savunmaktadır. Machiavelli'nin görüşünde, devlet adamı, toplumun genel ahlâki değerlerinden bağımsız olarak hareket etmek zorunda kalabilir. Çünkü devletin güçlü bir şekilde varlığını sürdürebilmesi için, devlet adamı gerektiğinde sert kararlar almalı ve moral veya etik değerleri bazen bir kenara bırakmalıdır. Ebenstein'in ifadesiyle, Machiavelli'nin ahlâki yaklaşımdaki temel düşünce, devlet adamının işlevi gereği, ahlâki değerler ve doğruluk kuralları karşısında iktidarın gereksinimlerinin öncelikli olduğu bir görüşü savunmasıdır (Ebenstein, 2001, s. 168-169). Bu, Machiavelli'nin amacının, iktidarın sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik bir yaklaşım geliştirmek olduğunu gösterir. Dolayısıyla, Machiavelli'nin ahlâk-dışılığı, ahlâki değerlere karşı bir başkaldırı değil, onların bazen siyasetin gerekliliklerine karşı esnek bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Machiavelli'nin siyaset anlayışında, idealist düşünceler ya da ahlâki ve dini normlar, siyasetin doğru bir şekilde işlemesi için gerekli bir rehber değildir. Aksine, Machiavelli gerçekçi bir perspektife sahiptir ve siyaseti, teorik veya ideolojik bir çerçeveye oturtmak yerine, var olan gerçeklik üzerinden değerlendirmeye çalışır. Bu yaklaşım, onun zamanındaki siyasi koşulları ve güç ilişkilerini doğru bir şekilde anlamasına olanak tanımaktadır (Leboeuf, 2014, s. 61).

Machiavelli'nin siyaset felsefesi, bir anlamda doğa yasaları, ahlâki idealler ya da insanüstü değerler gibi soyut ilkelerden çok, insanın yaşadığı toplumsal dünyanın somut gerçeklikleriyle şekillenir. Bir durumda akla uygun davranış belirleyen şey ahlâki ilkeler değil, o anki zorunluluklardır. Siyasi eylemler, çoğunlukla ahlâki doğrulardan bağımsız

olarak gerekli adımlar atılmasını gerektirir. Bu zorunluluklar, toplumsal düzeni sağlamak, iktidarı sürdürmek ve güçlü bir devlet kurmak için hayati öneme sahiptir. Strauss'un vurguladığı bir diğer önemli nokta, sivil toplum ile ilgili olarak Machiavelli'nin adaletle ilişkilendirilen idealist bir anlayışı reddetmesidir. Machiavelli'ye göre, sivil toplumun ve toplumsal düzenin kaynağı adalet değil, adaletsizliktir. Dolayısıyla, sivil toplum ideal bir adaletin arayışı değil, iktidarın ve toplumsal düzenin sağlanması adına yapılan stratejik bir yapılandırma (Strauss, 2011, s. 210). Machiavelli'nin siyaseti, toplumsal düzeni ve iktidarı sağlamanın daha çok zorunluluklar ve gerekli stratejiler üzerine şekillenen bir alan olarak görmesinin sonucudur. O, toplumları ve devleti, idealist ahlâki anlayışlardan ziyade, pratik ve stratejik bir perspektiften ele alır.

“Alçakgönüllü bir yaşam süren, adaletin dostu, acımasızlığın düşmanı, insancıl, iyiliksever olan Marcus, Pertinax ve Alexander'in hepsinin sonu, Marcus dışında, kötü oldu. Bir tek Marcus çok onurlu bir yaşam sürdü ve öyle öldü, çünkü o miras hakkı yoluyla imparator olmuştu ve bunun için ne askerlere, ne halka teşekkür borçluydu” (Machiavelli, 2024, s. 109).

Machiavelli, siyasi liderlerin ahlâki mükemmeliyet yerine güç ve iktidarı sürdürmek için daha stratejik hareket etmeleri gerektiğini savunmaktadır. Dolayısıyla Machiavelli'nin siyaset anlayışında pratik ve sonuç odaklı olmak, idealizmin önünde yer almaktadır.

Tenzer, Machiavelli'nin siyasal alanda ve bireyler arası ilişkilerde farklı ahlâki kuralların geçerli olduğunu vurgulamaktadır. Bireyler arası ahlâkın, toplumsal yaşamda insanlar arasındaki ilişkileri düzenleyen alışlagelmiş ahlâk olup, genel olarak evrensel değerler ve bireylerin etik davranışlarına odaklanılır olduğunu ifade etmiştir. Siyasi ahlâk ise, siyasi alana özgü ve bireyler arası ahlâktan farklıdır. Siyasi alanda erdem ve ahlâki kurallar, etkililik ve anlaşılabilirlik gibi kavramlarla şekillenmektedir. Tenzer, Machiavelli'nin, siyasi alanın bireysel ahlâktan ayrılması gerektiğini savunduğunu ifade etmektedir. Bu ayrımın amacı, siyasetçinin etkili olabilmesi ve devletin varlığını sürdürebilmesi için gereken stratejik eylemleri doğru bir şekilde gerçekleştirmesini sağlamaktır. Alışlagelmiş ahlâki kurallar, siyasal alanda uygulanabilir değildir çünkü siyaset, güç mücadeleleri, manipülasyonlar ve stratejik hesaplamalar gerektirmektedir. Tenzer, Machiavelli'nin ahlâki Makyavelizm anlayışını bir hile olarak tanımlamaktadır. Machiavelli, doğrudan ahlâki bir söylemle ikna edemeyeceğini fark ederek, ahlâktan uzaklaşan ama yine de ahlâki yükümlülükleri belirli bir şekilde yeniden inşa etmeyi başaran bir söylem geliştirir. Yani, görünüşte ahlâkçı olmaktan uzak, ama aslında ahlâki

normları yeniden şekillendiren bir siyaset anlayışı ortaya koymaktadır (Tenzer, 2009, s. 82).¹

1.2. Prensliklerin Elde Edilmesi ve Hâkimiyetin Korunması

1.2.1. Machiavelli'nin Prenslikler Hakkında Fikirleri

Machiavelli, prensliklerin iki şekilde elde edilebileceğini belirlemektedir: İlki miras yolu ile meydana gelmiştir ikincisi ise yeniden kurulmuştur. Miras ile ele geçen prensliklerde prensin soyu uzun yıllardır yönetimdedir. Yeni prenslikler ise ya tamamen yenidir ya da mirasa dayanan prensliklere eklenen yeni bir parçadır. Bu şekilde ele geçirilen prenslikler iki husustan birine alışkındır: Ya prensliklerin boyundurukları altında yaşamaya ya da özgür yaşam sürmeye. Bu gibi ele geçirilen devletler başkalarının silahlarıyla ele geçirebileceği gibi talih ya da yeteneğin katkısıyla da ele geçirilebilir (Machiavelli, 2024, s. 39). Machiavelli için yeni ele geçirilen devletler, halkın alışkanlıklarına ve toplumun beklentilerine göre farklı stratejiler gerektirebilmektedir. Örnek olarak vermiş olduğu bir prensliğin halkı özgür yaşamaya alışkınsa, bu durumu sürdürmek için halkın hoşnutsuzluğunu engellemek gerekmektedir. Bunun yanında, talih veya yeteneğin rolü, bir hükümdarın güç kazanma yollarının sadece dışsal faktörlere bağlı olmadığını, aynı zamanda bireysel strateji ve fırsatları değerlendirme becerisiyle de alakalı olduğunu ortaya koymaktadır.

Ayrıca, Machiavelli yeni devletleri elde tutmanın daha zor olduğunu düşünmektedir. Miras ve yöneticinin kan bağına dayanan devletleri elde tutmanın daha kolay olduğunu dile getirmektedir. Çünkü yönetici, eskiden beri süregelen uygulamalardan ve yöntemlerden ayrılmaması bir de aniden gelişen eylemleri zamana bölmesi gerektiğini bilmesi kendisi için kâfi olacaktır. Böylelikle yeteneği herkes gibi olan bir yönetici bile devleti elinde tutmakta başarılı olur. Ta ki beklenmedik büyük bir güçle ya da olağanüstü bir olayla karşılaşılana dek (Machiavelli, 2024, s. 40). Machiavelli'nin bu değerlendirmesi, devlet yönetiminin sürekliliğini amaçlayan bir anlayış sergilemektedir. Yani mirasla elde edilen devletler, geleneksel ve istikrarlı bir yapıyı sürdürerek daha kolay yönetilebilirken, yeni devletlerin yönetimi ise daha dikkatli ve stratejik adımlar

¹ “Bir iddiaya göre Machiavelli bir ahlâk ve siyaset filozofu olarak görülmelidir” (Benner, 2009, s. 2). Koşullara ve durumlara göre değişebilecek durum ve koşulların bulunmasından ötürü evrensel ahlâktan ziyade siyasetin kendi içerisinde barındırdığı ahlâkın savunuculuğunu yapmaktadır.

gerektirmektedir. Yeni hükümdar, eski yönetim anlayışlarından sapmamak ve halkın güvenini sağlamak için çok daha fazla dikkatli olmalıdır. Ayrıca mirasla iktidara gelen bir prens, iktidarını daha kolay koruyacaktır çünkü halk ona alışmıştır ve genellikle onun yönetiminde fazla değişiklik talep etmeyecektir. Bu, halkın daha az direnç gösterdiği ve yeni bir liderin iktidara gelmesinin, toplumsal düzeni daha fazla sarsmadığı bir durumu meydana getirmektedir.

Machiavelli, Ferrara dükünün başarısının, aile soyunun uzun süreli iktidarına dayandığını belirtir. 1484 ve 1510 yıllarında Ferrara dükalığının karşılaştığı saldırılara (Venedikliler ve Papa Julius tarafından yapılan saldırılar) karşı koyabilmesinin temel nedeni, ailenin uzun yıllardır iktidarda olmasıdır. Bu durum, ailevi iktidarın halk üzerindeki etkilerini vurgular; soydan gelen bir prens, halkına karşı daha az zorlayıcı olur, çünkü halk önceden oluşmuş bir güven duygusuyla ona daha fazla saygı gösterir. Machiavelli, uzun süreli iktidarın halk arasında daha fazla sevgi ve daha az zorunluluk getirdiğine dikkat çeker. Bir prensin, halkına şiddet uygulamak için daha az gerekçesi ve zorunluluğu vardır. Machiavelli ayrıca, iktidarın sürekliliği içinde eskiyen politikaların, yeniliklerin anılarını ve gerekçelerini silip süpürdüğünü belirtir. Değişim, daha önceki değişimlerin oluşturduğu zemin üzerine kurulur. Yani, bir değişim yapmak, başka bir değişimi tetikler ve bu süreç sürekli bir yenilenme anlamına gelir. Ferrara dükalığının sürekliliği, aslında bu tür bir değişim ve yenilikler silsilesinin bir örneği olarak değerlendirilebilir. Uzun süreli iktidar halk üzerinde güven inşa eder ve bu güven, halkın hükümete karşı daha hoşgörülü olmasını sağlar. Ancak bu süreklilik, değişimin ve yeniliklerin doğal bir sonucudur; her yeni değişim, geçmişteki başka bir değişimin etkisiyle şekillenir (Machiavelli, 2024, s. 40). Miras yoluyla ülkeyi yöneten bir prens gerçekten çok büyük bir hata yapıp halkın gözüne batmadıkça, bulunduğu konumda halk tarafından sevilmemesi mantıksızdır. Çünkü miras ile prense kalan devleti yönetmek daha kolaydır, belirli bir sistemi oturmuştur. Dolayısıyla Machiavelli, soyu gereği iktidarda olan bir prensin, halkına daha az baskı yapma ihtiyacı duyduğunu ve bu nedenle halkı tarafından daha çok sevildiğini belirtmektedir. Ayrıca, Machiavelli bu hususta değişim ve yenilik konusunu da ele almaktadır. Eski yönetimlerin, sürekliliği ve köklü geçmişi sayesinde, değişimlerin etkisini bir anlamda sildiğini ifade etmektedir.

Bu bağlamda Machiavelli'nin sözünü ettiği miras yoluyla elde edilen devletler ve tamamen yeni olan devletler hususunda Büyük Friedrich'in görüşlerine bakıldığında,

Büyük Friedrich, miras yoluyla başa geçen hükümdarın, geleneksel olarak halkı üzerinde daha sağlam bir otoriteye sahip olduğunu kabul etmekle birlikte, tahtın ve hükümdarın gücünün yalnızca kişisel otoriteye değil, aynı zamanda ülkenin güçlü aileler ve hanedanlarla olan ilişkilerine de dayandığını vurgulamaktadır. Bu güçlü ailelerin, hükümdarın yönetimi ve başarısıyla iç içe geçmiş durumda olduğunu dile getirmektedir. Dolayısıyla prenslerin başarıları, bu ailelerin başarısına da bağlıdır. Ayrıca, bir hükümdarın zayıflaması ya da düşmesi, genellikle güçlü ailelerin de zayıflamasına yol açacaktır. Bir de komşu hükümdarların hırslarını dizginlemek ve ülke sınırlarını savunmak için güçlü orduların ve ailelerin desteği, hükümdarın yönetimini daha istikrarlı kılacaktır (Büyük Frederik, 2016, s. 25). Özetle, Büyük Friedrich'in görüşlerinde veraset yoluyla tahta geçen bir hükümdarın başarıya ulaşabilmesi için sadece kişisel yeteneklerinin değil, aynı zamanda güçlü ailelerin desteği ve askeri gücün de büyük rol oynadığına dikkat çekilir. Güçlü bir yönetim ve dış baskılara karşı sağlam bir duruş, ancak bu unsurlar birleştiğinde mümkündür. Bu yaklaşımda, monarşinin ve yönetim biçiminin yalnızca hükümdarın iradesine değil, onu destekleyen tüm yapısal unsurlara dayalı olduğu kabul edilir.

Fakat şu noktada Büyük Friedrich Machiavelli'ye katılmamaktadır:

“Ancak Makyavel'in iddia ettiğinin aksine hükümdarın yalnızca olağan bir istidada sahip olması yeterli değildir. Halkını mutlu etmeyi de bilmelidir. Halinden memnun bir halk ayaklanmayı düşünmez. Hükümdar gücünü kaybetmekten korkar; oysa mutlu bir halk, aynı zamanda hamisi de olan hükümdarını kaybetmekten daha fazla korkar” (Büyük Frederik, 2016, s. 26).

Yöneticinin sadece büyük bir yeteneğe sahip olması yeterli değildir. Halkının refahını ve mutluluğunu da düşünmesi gerekmektedir. Mutlu ve rahat etmiş bir halk, devlete karşı isyan etmeyi aklından geçirmeyecektir. Bu durum söz konusu olduğunda hükümdarın elinde bulundurduğu gücünü kaybetme korkusundan çok halk, yöneticisini kaybetmekten korktuğunu dile getirmektedir.

1.2.2. Prensliklerde Karşılaşılabilecek Sorunlar

Machiavelli devletlerin karşılaştığı bazı sorunlardan bahsetmektedir:

Machiavelli, yeni bir prensliğin kurulumunun, özellikle mevcut düzeni değiştiren bir işgal veya fetihle ilişkilendirilmesi durumunda büyük zorluklarla karşılaşacağını belirtir. Bu zorlukların temeli, halkın başlangıçta daha iyi bir yönetim arayışında efendilerini

değiştirmeye hevesli olmalarına rağmen, sonrasında bu değişimin getirdiği kötü sonuçları fark etmeleridir. “İnsanlar, durumlarının daha iyiye gideceğine inanarak seve seve efendi değiştirirler ve bu inanç, efendilerine karşı silaha sarılmalarına yol açar; ama bu konuda kendilerini aldatmış olurlar, çünkü daha sonra deneyim yoluyla durumlarının daha kötüye gittiğini görürler” (Machiavelli, 2024, s. 41). Machiavelli burada, halkın efendilerini değiştirmeyi tercih etmesinin, onların daha iyi bir yaşama sahip olabileceklerini umduklarını ifade etmektedir. Ancak çoğu zaman bu değişimin halkı daha kötü bir duruma soktuğu gözlemlenmiştir ve önceki hükümdarlarının kötü olduğu zannıyla başlayan isyanlar, halkın yeni yönetimle birlikte daha da zor bir duruma düşmesine neden olacaktır. Ayrıca Machiavelli prensin bir devleti başarıyla ele geçirmeyi halkın desteği ile gerçekleştireceğine inanmaktadır. “Kişinin, ordusu ne denli güçlü olursa olsun, bir bölgeye girebilmek için her zaman o bölge halkının desteğine gereksinmesi vardır” (Machiavelli, 2024, s. 41). Machiavelli, Fransa Kralı XII. Louis’in Milano’yu hızla işgal edip aynı hızla kaybetmesini örnek göstererek, bu zorlukları somutlaştırmaktadır. “Bu nedenlerden ötürü Fransa Kralı XII. Louis, Milano’yu çok çabuk işgal edip çok çabuk yitirmiş” (Machiavelli, 2024, s. 41). Halkının desteğini alamayan Louis, kısa süre sonra Milano’yu kaybetmiştir. Halkın desteğini kazanmanın, güçlü ordulara sahip olmaktan daha zaruri olduğunu göstermektedir. Machiavelli, yeni bir prensliğin kurulmasının zorluklarını ve bu zorlukların sadece askeri güçle değil, halkın güvenini kazanarak ve onların desteğini sağlayarak aşılabileceğini vurgulamaktadır.

“Machiavelli’nin halkın prence bakış açısına bu kadar önem vermesi, ona göre, halkın rızası olmadan mümkün olabilecek ve uzun sürebilecek (“meşru” değil, yalnızca “mümkün”) bir egemenliğin olmadığını gösterir” (Delacampagne, 2000, s. 88). Delacampagne, Machiavelli’nin halkın prence bakış açısına verdiği önemin, hükümdarın egemenliğinin kalıcılığı için kritik olduğunu belirtir. Buradan şu şekil bir sonuç çıkacaktır: Yeni işgal edilen devlette ele geçirilen halka karşı baskı uygulanması yöneticinin sonunu getirecektir. Bu durumda yöneticinin yapması gereken halkın desteğini kazanmaktır.

Machiavelli bir de ele geçirilen yeni toprakların aynı dil ve kültürden olup olmadığına göre yönetilmesinin zorluklarının değiştiğini belirtmektedir. Eğer ele geçirilen devlet, eski yönetimin halkıyla benzer bir dil ve kültüre sahipse, bu toprakları elinde tutmanın daha kolay olacağını savunmaktadır. “Aynı bölge ve aynı dilden iseler, bunları elde

tutmak çok kolaydır, özellikle de özgür yaşamaya alışmamışlarsa” (Machiavelli, 2024, s. 42). Bunun en önemli nedeni, halkın yaşam tarzının çok fazla değişmeyecek ve eskisi gibi yaşamaya devam edebilecek olmasından kaynaklanmaktadır. Böylece, halkın memnuniyeti ve eski düzenin devamlılığı, yeni hükümdarın iktidarını sağlamlaştıran kritik etkenler olacaktır. Machiavelli’ye göre, “Devletleri güvenli biçimde elde tutmak için, orada hüküm sürmekte olan prensin soyunu yok etmek yeterli olur; çünkü öteki yönler açısından, eski yaşam tarzları korunduğu ve göreneklerinde herhangi bir değişiklik olmadığı sürece, insanlar huzur içinde yaşamayı sürdürürler” (Machiavelli, 2024, s. 42). Yeni hükümdar olan kişi, ele geçirdiği ülkenin eski hükümdarının soyunu ortadan kaldırarak halkın yönetimle ilgili eski kimliğini de yok etmiş olacaktır. Halkın günlük yaşamında ya da göreneklerinde bir değişiklik olmadan eski düzen devam ederse halk, egemenliği kabul etmeye daha yatkın hale gelecektir. “Bu devletleri ele geçiren kişi, onları elinde tutmak istiyorsa, iki şeye dikkat etmelidir: İlki, eski prensin soyu yok edilmeli; ikincisi, yasalarında ve vergilerinde değişikliğe gidilmemelidir; böylece, yeni devlet çok kısa sürede eski prenslikle tekvücut haline gelir” (Machiavelli, 2024, s. 42). Böylelikle halk, yaşam tarzında büyük değişiklikler görmediğinde yeni hükümdara karşı daha ılımlı yaklaşabilecektir. Bu yüzden, eski hükümdarın soyunu yok ederek, eski yasaların ve vergi sistemlerinin korunması, halkın günlük yaşamını etkilemeden yönetimin devamlılığını sağlayacaktır.

“Bu açıklamalar dikkatli bir şekilde incelendiğinde, düşünürün özgürlük vurgusunun hem negatif hem de pozitif boyutunda bireyin ön planda olmadığı dikkat çekecektir. O halde, Machiavelli için özgürlük ideası bireyle ilişkilendirilebilecek bir idea olmaktan çok, totalite eksenli bir işleve sahip kavramdır, bu yüzden düşünür bireyin özgürlüğünden çok, devletin özgür olmasını, bireyin refahından çok, toplumun ortak iradesiyle kurulan bir refah düzeyinin oluşturulmasını ister” (Gülenç, 2017, s. 146).

Gülenç, Machiavelli’de yer alan özgürlüğün, çoğunlukla toplumun ya da devletin güçlü, bağımsız ve istikrarlı olmasında görmektedir. Bireylerin özgürlüğünden çok, devletin kendi içindeki egemenliğini sürdürebilmesi ve toplumsal düzenin sağlanmasının önemli olduğu çıkarımını yapmıştır. Bu perspektifte, özgürlük sadece bireyler için değil, toplumsal bir bütün olarak toplumun istikrarı ve gücü için önemlidir. Bu da onun siyaset anlayışının temel taşlarından biri olmuştur. Böylelikle bireysel haklar ve özgürlüklerin yerine devletin bütünsel gücünü ve toplumun ortak refahını vurgulayan bir bakış açısı oluşturmuştur.

Machiavelli dili, görenekleri farklı olan devletleri işgal edip başarıyla ellerinde tutmayı başarmaları için çok şanslı ve azimli olmaları gerektiğini dile getirmektedir. Böyle bir durumda başarılı olmanın yalnızca güçlü bir askeri stratejiye dayanmakla mümkün olmadığını, aynı zamanda ele geçirilen bölgeye doğrudan yerleşmenin çok daha etkili bir çözüm olacağını savunmaktadır. Bu yaklaşım, hem halkla daha yakın bir ilişki kurmayı hem de ülkede meydana gelebilecek olan isyanlara hemen müdahale etmeyi sağlayacaktır. Ele geçiren prensin, bölgeye yerleşmesi, oradaki halkla daha güçlü bir bağ kurmasına, bölgedeki kültürel ve toplumsal yapıyı anlamasına ve yönetiminde daha fazla kontrol sahibi olmasına olanak tanıyacaktır. Machiavelli, burada örnek olarak Türkleri ve Yunanlıları örnek göstermektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun Yunanistan'ı fethettikten sonra bölgeye yerleşmesinin, bu bölgeyi istikrarlı bir şekilde elde tutmanın önemli bir strateji olduğuna dikkat çekmektedir (Machiavelli, 2024, s. 42-43). Machiavelli'nin vermiş olduğu bu örnek, prensin dışarıdan bir güç olarak bölgeye müdahale etmesi yerine, yönetimin yerinde olması gerektiği savunusunu yapmaktadır

Büyük Friedrich Machiavelli'nin bu görüşlerine şiddetle karşı çıkmaktadır. Onun düşüncelerinin haince ve alçakça olduğunu dile getirmektedir. “Makyavel'in fetihlerin şanına bakışındaki yanılgısı yaşadığı dönemde genel bir kanı olabilir, lakin Makyavel'in hainliği öyle değil. Hiçbir şey fethedilen toprakları elde tutmak için önerdiği bazı yollardan daha alçakça olamaz” (Büyük Frederik, 2016, s. 28). Machiavelli'nin savunmuş olduğu, rakiplerin soylarını ortadan kaldırarak güç elde etme düşüncesi Büyük Friedrich için yalnızca kısa vadeli çözümden başka bir şey değildir. Uzun vadede ise halkın desteğini kaybetmeye ve devletin zayıflamasına yol açabileceğine inanmaktadır.

“Hırslı bir kişi, bir hükümdarın topraklarını ele geçirdikten sonra, suikastlarla veya zehir kullanarak bu hükümdarı idam ettirme hakkına mı sahip olacak? Oysa bu şekilde hareket ederek, dünyaya eninde sonunda kendisinin de yok olmasına sebep olacak bir geleneği getirmiş oluyor” (Büyük Frederik, 2016, s. 28). Büyük Friedrich'e göre, bu yöntemleri savunan prens, sadece iktidarını pekiştirmek için acımasız yöntemler kullanmakla kalmaz, aynı zamanda bu yöntemleri örnek alarak daha fazla benzeri olaylara yol açacaktır. Prens, suikast ya da zehirle başka bir hükümdarı öldürürse, bu tür bir davranışın sadece kısa vadede başarılı olabileceğini, fakat sonunda benzer bir kaderin kendisine de ulaşacağı gerçeğini unutmaktadır. Yani, bu tür bir geleneğin başlatılması, nihayetinde tüm devlet yönetimini tehdit eden bir kısır döngüye sebep olacaktır.

Büyük Friedrich, Machiavelli'nin bir diğer düşüncesine baktığında şunları dile getirmektedir: Ona göre de yeni ele geçirilen ülkeye yerleşme düşüncesi hiçbir bakımdan zalimce ya da ahlâksızca değildir. Bu fikir herhangi bir sorun teşkil etmemektedir. Aksine doğru bir davranıştır. Çünkü prens tüm ülkedeki hâkimiyeti ele almak istiyorsa ele geçirdiği devletin merkezinde yer almalıdır. Böylelikle etraftaki güçleri zayıflatarak kendini güvende kılmış olacaktır (Büyük Frederik, 2016, s. 29).

1.2.3. Koloniler Yararlı mı Yoksa Yararsız mı?

Machiavelli'de koloni fikri, bir devletin egemenliğini sağlamlaştırmak ve iç huzuru korumak amacıyla önerdiği stratejik bir yöntemdir. Koloni, bir hükümdarın kontrolü altındaki topraklarda, genellikle başka yerlerden gelen insanlar tarafından kurulan yerleşimlerdir. Bu insanlar, devlete daha fazla sadakat gösterecek şekilde yerleştirilir ve böylece hükümdarın egemenliği güçlendirilmiş olacaktır.

Machiavelli, bir prensin topraklarını kontrol altında tutmak için iki seçeneğin olduğunu ifade etmektedir. Bunlar ya birçok askerî birlik bulundurmak, ya da koloniler kurarak yerleşim yerlerini kontrol altına almaktır. Koloni kurmanın, silahlı birlik bulundurmanın yerine geçebilecek daha ekonomik ve etkin bir yöntem olduğuna dikkat çekmektedir. Prens, az bir masrafla kolonileri yerleştirip bunları kontrol altında tutabilecektir. Kolonilerin toplum üzerindeki etkilerine bakıldığında, halkın büyük kısmı için zararlı değildir. Yalnızca bazı kişilerin tarlaları ve evleri elinden alınacağını ve bu zarar gören kişiler ekonomik olarak zayıf kişilerdir. Böylelikle sayıca az ve dağınmış olmalarından ötürü toplumsal bir tehdit oluşturmayacaklardır. Halkın zarar görmeyen büyük kısmı ise kolonilere karşı olumlu bir tutum sergileyeceklerdir. Çünkü zarar görenlerin durumuna düşmekten korkarak yönetime karşı seslerini çıkartamayacaklardır. Bu da prensin otoritesini pekiştirecektir. Machiavelli'nin bu yaklaşımından anlaşılması gereken; devlete bağlı bir halk kitlesi oluşturarak hem ekonomik hem de stratejik olanın koloniler olduğu vurgusudur (Machiavelli, 2024, s. 43).

“Bu koloni bir hisar ve bir muhafız görevi görerek diğerlerini güvende tutar, böylece genel güvenlik sağlanırdı. Bu gelenek olmadan bir bölgeyi tamamen iskân etmek veya o bölgedeki yerleşimcileri dengeli bir şekilde dağıtmak imkânsızdır” (Machiavelli, 2022, s. 127). Koloniler, sadece ekonomik veya stratejik bir oluşum değildir. Aynı zamanda güvenlik açısından da kritik bir işlevi yerine getirmektedir. Machiavelli'ye göre, koloni

kurmak, yeni ele geçirilen topraklarda güvenliğini sağlamak için de güçlü bir yöntemdir. Koloniler, hem yerel halk üzerinde denetimi kolaylaştıran hem de dışarıdan gelebilecek tehditlere karşı bir savunma hattı oluşturacak yapıdadır. Yeni topraklar ele geçirildiğinde, bu toprakları tamamen iskân etmek veya yerleşimcileri dengeli bir şekilde dağıtmanın zor olduğunu savunmaktadır. Bu nedenle koloniler, ele geçirilen bölgenin kontrolünü ve güvenliğini sağlayarak bir koruyucu kalkan işlevi görecektir.

Kolonilerin kurulmasıyla birlikte prensin, halkının zayıf kesimine uğratacağı zararlardan bahsederken bir de yapması gereken eylemlerden söz etmektedir. “Ya insanların gönlünü hoş tutmalı ya da onları yok etmelidir; çünkü insanlar uğradıkları küçük zararların öcünü alırlar, ama büyük zararların öcünü alamazlar; bu yüzden, insana verilecek zarar, intikam korkusu olmayacak biçimde olmalıdır” (Machiavelli, 2024, s. 44). Machiavelli, prensin halkını nasıl kontrol altında tutması gerektiği konusunda, zarar vermek ve intikam duygusunu engellemek arasında bir denge kurmanın önemine dikkat çekmektedir. Burada, görülen iki seçenek ise gönlü hoş tutma ile yok etmedir. Halkın gönlünü hoş tutmaktaki amaç, insanları memnun etmek, onların desteğini almak ve güçlü bir sadakat sağlamaktır. Bu, prensin halkıyla barışçıl bir ilişki kurması anlamına gelmektedir. İnsanları yok etme düşüncesi ise, gönüllerini kazanmanın mümkün olmadığı zamanlarda, halk üzerinde baskı kurarak ya da zarar vererek onları kontrol etmektir. Ancak böyle bir eylem söz konusu olduğunda, zararların büyüklüğü dikkatli bir şekilde hesaplanmalıdır. Zarar verirken, insanların intikam alma güdüsünü tetiklemeyecek şekilde hareket edilmelidir. Machiavelli burada prensin halkına zarar vermek zorunda kaldığında, bunu hesaplı ve ölçülü biçimde yapması gerektiğini savunmaktadır. Aksi halde halkın büyük zararlarla uğramasıyla, desteklerinin düşmanlığa dönüşmesine ve prene karşı tepkilerinin artmasına yol açabilecektir. Ayrıca “Kendi bölgesinden farklı bir bölgeyi ele geçiren kişi, daha güçsüz komşuların başı ve savunucusu haline gelmeli, güçlülere zayıflatmak için elinden geleni yapmalı ve kendisi kadar güçlü bir yabancının herhangi bir nedenle oraya girmesinin önüne geçmelidir” (Machiavelli, 2024, s. 44). Zayıf komşuları yanında tutma fikrinin amacı aslında onları, kendisine karşı potansiyel bir tehdit olmaktan çıkarmakta ve onlarla ittifak kurma fırsatı sunmaktadır. Aynı zamanda Machiavelli, güçlü komşuların güçlerinin zayıflatılması gerektiğini ve ayrıca bölge için daha fazla fırsatın meydana gelebileceğini göz önünde bulundurmıştır. Böylelikle güç sahibi bir prensin ya da devletin, kendi seviyesine yaklaşan ya da daha güçlü bir

yabancınn bölgede etkili olmasına engel olması gerektiği düşüncesi stratejik olarak dışsal tehditlere karşı bir önlem alma anlamına gelmektedir. “Machiavelli’nin, siyaseti nasıl da bir savaş ve güç için verilen sürekli bir mücadele olarak gördüğüne dikkat çekmemiz gerekir. Ona göre bütün siyasal hareketler, ‘*kuvvet siyasetidir*’” (Thomson, 2000, s. 33). Güçlü prensin kendisinden başka güçlü ya da zayıf prensleri veya devletleri daha da zayıflatmalı ve bunu sağladığında, kendisinin ya da devletin tek egemen güç haline gelmesini başarmış olacaktır. Dolayısıyla prens bahsedilen bu noktaya dikkat etmezse o zaman elde etmiş olduğu toprakları tez vakitte kaybedecektir. “Romalıları ele geçirdikleri bölgelerde bu noktalara çok dikkat etmişlerdir: Koloniler kurmuş, güçlerini artırmaksızın güçsüzleri korumuş, güçlüleri sindirmiş ve orada güçlü yabancıların itibar kazanmalarına izin vermemişlerdir” (Machiavelli, 2024, s. 45). Machiavelli Romalıların koloniler kurarak yerel halkla güçlü bağlar kurduğunu ve böylece kendi egemenliklerini pekiştirdiğini ifade etmektedir. Ayrıca, güçlü bir denetim kurarak yabancıların etkisini sınırlamayı amaçladıklarını vurgulamaktadır. Bu tür stratejiler, Machiavelli’nin devlet yönetimi üzerine geliştirdiği teorilerin bir parçası olarak görülebilir.

Machiavelli, Romalıların ve bilge prenslerin, hem mevcut sorunları hem de gelecekteki potansiyel sorunları nasıl öngördüklerini ve bunlarla nasıl başa çıktıklarını ele almıştır. Machiavelli’ye göre, başarılı bir liderin sadece mevcut sorunları çözmekle kalmayıp, aynı zamanda gelecekte çıkabilecek problemleri de önceden görmesi gerekmektedir. Bu, liderin ileri görüşlülüğünü ve uzun vadeli strateji geliştirme yeteneğini vurgulamaktadır. Eğer sorunlar küçükken fark edilirse, çözümü de kolay olacaktır (Machiavelli, 2024, s. 45). Ayrıca prenslerin, gerçekleşebilecek istenmeyen olaylara karşı zamanında eylemde bulunması hususunda bir örnek vermektedir bu da verem hastalığı ile birlikte hekim örneğidir. “Hekimlerin verem için söyledikleri burada da geçerlidir: Başlangıçta bu hastalığı iyileştirmek kolay, ama teşhis etmek zordur; zaman geçtikçe, başlangıçta teşhis ve tedavi edilmediği için, hastalığı teşhis etmek kolaylaşır, ama iyileştirmek zorlaşır. Devlet işlerinde de aynısı olur” (Machiavelli, 2024, s. 45). Devlet içerisinde meydana gelen problemler büyüdükçe, çözüm bulmak çok daha zor hale gelecektir. Dolayısıyla verem hastalığında olduğu gibi erken müdahale ve sorunların zamanında çözülmesi devlet işleri kolaylaştıracak ve güvenliğini sağlamış olacaktır.

Machiavelli bir de Romalıların savaştan kaçınmak yerine gelecekteki olası tehlikeleri erkenden tespit ederek, düşmanlarından önce eyleme geçilmesi gerektiğine dikkat

çekmektedir. Dolayısıyla Romalılar, savaşın kaçınılmaz olduğunu kabul etmişlerdir, doğru zaman ve doğru yerde savaşarak, rakiplerinin güçlenmesini engellemiş ve kendi konumlarını sağlamlaştırmışlardır. Önemli bir nokta da, zamanın yalnızca pasif bir güç olmadığı, aynı zamanda yönetilmesi gereken dinamik bir faktör olduğuna da dikkat çekmektedir. Machiavelli, zamanın getirdiği avantajdan yararlan gibi bir yaklaşımı reddetmektedir ve devletlerin kendi gücüne dayalı stratejiler geliştirmeleri gerektiğini savunmaktadır. Çünkü zaman, iyiyi ve kötüyü beraberinde getirebilir (Machiavelli, 2024, s. 46).

“Ona göre savaştan kaçınmak diye bir şey yoktur; ancak başkalarının yararına ertelenebilir. Güç toplamak için savaş ertelemenin olanaksız olduğuna işaret eder. Hastalığı engellemek, tedaviyi ertelemekten (gelecekte) değil, şimdiden geçer. Zamanı ertelemek, prensin müttefiki değildir” (Özmkas, 2019, s. 90-91). Utku Özmkas’ın ifadesiyle, hastalığı engellemek için tedavinin ertelenmesi yerine hemen adım atılması gerekmektedir. Bu düşünce, zamanı ertelemenin olumsuz sonuçlar doğuracağına dikkat çekmektedir. Machiavelli, prensin çözüm anında ve doğrudan eyleme geçmesi gerektiği savunmaktadır. Bu fikir, genel olarak zamanı doğru yönetme, fırsatları değerlendirme ve doğru adımları hemen atma gerekliliğine dair bir düşünceyi yansıtmaktadır.

“Machiavelli için “güçlük” ile “hastalık” –sadece *Prens*’te değil, kaleme aldığı her metinde– hemen hemen aynı anlama gelir. İkisi de bir isyanın ya da başkaldırının metaforudur. Bu nedenle ikisi de şimdikiyi belirleyen bir gelecek kipinde ele alınmalıdır. Machiavelli açısından tarih, iktidarın tekerrür etmesinin tarihi olduğuna göre, hastalıklar ya da güçlükler de tekerrür edecektir. Bunlara çare bulmaksa gelecekte değil, şimdide mümkündür” (Özmkas, 2019, s. 89).

Özmkas’ın anlatımıyla Machiavelli’nin sahip olduğu bakış açısı bu tür güçlüklerin ya da hastalıkların geçmişte olduğu gibi gelecekte de ortaya çıkacağı kaçınılmazdır. Bu durumda çözüm gelecekte değil, şimdiki zamanın içinde mevcut duruma müdahale edilerek bulunabilecektir. Machiavelli, iktidar mücadelesinin sürekliliği ve tekrarı üzerinde yoğunlaşarak, başkaldırıları karşı anında tepki verilmesinin önemini vurgulamaktadır. Dolayısıyla gelecek yerine şimdiye odaklanmak, onun stratejisinde kritik bir yer tutmaktadır. “Ne var ki, tartışma bununla da sınırlı değildir. Hastalığı önceden görme çabası, düşünürün en önemli siyasal jestlerinden birini gösteren bir amblemidir. Machiavelli, geleceği ele geçirmek ister” (Özmkas, 2019, s. 89). Machiavelli devleti yöneten kişinin geçmişte gerçekleşen olaylardan ders çıkararak, şu

anda devlette olabilecek sorunları önceden kestirip ona göre müdahale etmesi gerektiğini savunmaktadır. Böylelikle şu anını garanti altına almış sayılacaktır. Durum böyle olduğunda yönetici geleceğini de elinde tutmayı başarmış sayılacaktır.

Büyük Friedrich'in Machiavelli'nin bahsetmiş olduğu koloni fikrine karşılık birkaç görüşü bulunmaktadır. Romalılar, kolonilerle birlikte lejyonlar göndermemiş olsaydı, bu kolonilerin çok geçmeden yok olacağına dikkat çekmektedir. Ayrıca Romalıların yalnızca toprakları fethederek değil, müttefik kazanma stratejileriyle de başarılı olduklarına vurgu yapmaktadır. Ancak, bu fetihlerin ve politikaların sonunda Romalıların da kendi yaptıklarının kurbanı olduklarını ifade etmektedir. Kolonilerin yarardan daha ziyade zarara yol açacağı kanısını şöyle açıklamaktadır: Kolonilerin kalabalık olması, Roma'nın nüfusunu azaltacaktır ve güç kaybına neden olacaktır. Sayıca az olan koloniler, fethedilen toprakların savunma kapasitesini zayıflatacaklardır. Bu durumu aşmanın yolu ise, nüfus kaybına neden olmayacak eylemlerde bulunma ve askerî düzenin sağlanmasıyla birlikte sorunsuz bir şekilde idari kontrolü elde etmektir (Büyük Frederik, 2016, s. 29-30).

Büyük Friedrich, kolonilerin yarardan çok zarara yol açacağına inanmaktadır. Çünkü büyük kolonilerin Roma'nın nüfusunu azaltacağı ve güç kaybına yol açacağı görüşündedir. Bu sorunu aşmanın yolunun askeri düzeni sağlayarak kontrolü sorunsuz bir şekilde elde etmek olduğu düşüncesindedir. Machiavelli'de prensin komşu hükümdarlarla ilişkisi hakkındaki görüşlerine de eleştiriler getirmiştir. Machiavelli, hükümdarın komşularını birbirine düşman ederek gücünü artırmasını önerirken, Büyük Friedrich bu yaklaşıma karşı çıkmaktadır. Machiavelli'nin aksine, başkalarını ezmek yerine koruyarak, komşularına örnek bir liderlik gösterilmesi gerektiğini savunmuştur.

Machiavelli'nin bahsetmiş olduğu prensin, komşu hükümdarlarla ilişkilerinin nasıl yönetilmesi gerektiği hususunda Büyük Friedrich birkaç eleştiride bulunmaktadır. Ona göre hükümdarın, komşu hükümdarları kendi tarafına çekip, onları koruması gerektiğini savunarak, hükümdarlar arasındaki gerilimi yükseltip birbirine karşı düşman hâline getirerek kendi gücünü artırmak istemesi, Machiavelli için siyasi bir stratejidir. Ancak Büyük Friedrich'e göre bir hükümdar komşularına karşı dürüst, tarafsız ve iyilikle yaklaşarak güven kazanmalıdır. (Büyük Frederik, 2016, s. 31). Buradaki fark prens sahip olduğu gücüyle başkalarını ezmek yerine, onları koruyarak, komşularına karşı örnek davranışta bulunmalıdır. Bu şekilde eylemde bulunan prens, çevresindekiler tarafından daha saygı duyulan ve güvenilen biri haline gelecektir. Dolayısıyla Machiavelli'nin

ifadelerine karşılık Büyük Friedrich alternatif görüşler sunmuştur. Büyük Friedrich ayrıca Machiavelli'nin amacına ulaşmak için başvurduğu yöntemlerin ahlâki değerlerle uyumsuz olduğunu ve bu yaklaşımın sadece geçici başarılar sağladığını, kalıcı refahla birlikte halkın desteğini alamayacağını savunmuştur. Dolayısıyla Büyük Friedrich, halkına haksızlık eden ve gücünü kötüye kullanan bir prensin ahlâksız eylemde bulunduğunu belirterek, Machiavelli'nin fikirlerini eleştirmiştir. Bu görüşler, onun halkına adil bir şekilde yönetim sağlama amacını ve ahlâki sorumluluk anlayışını net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Büyük Friedrich haksızlıkla fethedilen toprakların ve zulümle yönetilen halkların prensinin gerçekten bir şan ve onur kazanamayacağı düşüncesindedir. Hitabetin, insanları manipüle etmek ya da onları kendi çıkarları uğruna yönlendirmek için kullanılmaması gerektiğine dikkat çekmektedir. Prenslerin, ellerindeki gücü ve dilin gücünü sadece kendilerini savunmak ya da çıkar sağlamak amacıyla kullanmaları, aslında onlara zarar verip halklarının refahını zedeleyecektir. Bu hususta Machiavelli'nin dile getirmiş olduğu görüşlerin Büyük Friedrich'te anlamı olumsuz niteliktedir. Ona göre insanları kandırmaya çalışan, zulümle yönetim yapmaya çalışan prenslerin eninde sonunda başarısız olacağı kanısı söz konusudur. Büyük Friedrich için Machiavelli'nin yaklaşımı, kısa vadede başarılı görünse de, uzun vadede zayıf temellerle birlikte halkın desteğini de kaybetmeye yol açacağı inancıyla kendisine eleştiride bulunmaktadır. Tüm bu söylenenlerden Büyük Friedrich bir sonuç çıkarmaktadır. Kendi halkına haksızlık eden ve güç kullanan bir prens ahlâksızdır ve bu düşünce tarzını savunan, Machiavelli gibi düşünenler ise yanlış yolda olup yanlış sonuçlar ortaya çıkaracaklardır. Gerçekten Büyük Friedrich Machiavelli'ye çok büyük ithamlarda bulunmuştur. (Büyük Frederik, 2016, s. 31).

Machiavelli Kral Louis'nin yapmış olduğu hatalar ile devam etmektedir. Machiavelli, Kralı Louis'in stratejik hatalarıyla birlikte siyasi kararlarının da nasıl aleyhine çevrildiğini ifade etmektedir. Kralın Milano'ya gelerek Papa Alexander'a Romagna'yı işgal etmesi için yardım etmesi, ilk ciddi hatası olmuştur. Bu davranış, kralın dostlarını kaybetmesine ve kiliseye fazla güç kazandırmasına yol açmıştır. Böylelikle kilise, sadece dini otoritesini değil, aynı zamanda siyasal gücünü de artırmıştır. Dolayısıyla Machiavelli'ye göre, kralın vermiş olduğu kararın aslında uzun vadede yanlış olduğunu göstermektedir çünkü kendisini destekleyenleri kaybetmekle kalmayıp, aynı zamanda rakiplerini de

güçlendirmiştir. Ayrıca yalnızca bununla da kalmayıp sırf Papa Alexander'ın gücünü kaybetmesine sebep olmak için Napoli Krallığı'nı da İspanya Kralı ile birlikte bölüşmek zorunda kalmıştır. Bu da kendisinin zayıflamasına yol açan bir neden daha olmuştur. Çünkü Napoli Krallığı'nı güçlendirebilecekken, oraya kendisini tehdit edebilecek birini yerleştirmiştir (Machiavelli, 2024, s. 47). Machiavelli'nin vermiş olduğu Kral Louis örneğinde anlaşılması gereken temel fikir şudur: Bir prensin verecek olduğu kararları dikkatlice değerlendirmesi gerektiğidir. Çünkü iyi niyetle yapılan bazı hamleler, kısa vadede kazanç gibi görünebilir, ancak uzun vadede kötü sonuçlara yol açabilecektir. Dostlarını kaybetmek, rakiplerini güçlendirmek ve kendi zaafalarını artırmakla birlikte prensin sona doğru giden yolu gözükmektedir.

“Ele geçirme arzusu, gerçekten de çok doğal ve olağan bir şeydir ve gücü yeten insanlar bunu yaptıklarında, her zaman övülecek ya da [en azından] yerilmeyeceklerdir; ama bunu yapacak güçleri olmadığında ve her ne olursa olsun böyle bir şeyi yapmak istediklerinde, hata etmiş olurlar ve kınanmayı hak ederler. Demek ki, Fransa Napoli'ye kendi güçleriyle saldırabilecek idiyse, bunu yapmalıydı; saldırarak gücü yok idiyse, krallığı paylaşmamalıydı. (...) Demek ki, Louis şu beş hatayı işlemişti: Daha zayıf güçleri yok etti; İtalya'da güçlü birisinin gücünü artırdı; o bölgeye çok güçlü bir yabancıyı getirdi; oturmak üzere oraya gelmedi; orada koloniler kurmadı. Gene de bu hatalar, Venediklilerin elinden devletlerini almak gibi altıncı bir hatayı yapmasaydı, sağken ona bir zarar vermeyebilirdi; çünkü Kilise'yi güçlendirmemiş, İspanya'yı İtalya'ya sokmamış olsaydı, Venediklileri ezmek makul ve gerekli olurdu” (Machiavelli, 2024, s. 48).

Machiavelli, bir hükümdarın gücünü aşan hedeflere yönelmesinin tehlikeli olduğuna dikkat çekmektedir. Eleştirdiği beş hata, güçlü bir rakibi zayıflatmak, İtalya'ya yabancı güçler sokmak, doğru yönetimi kurmamak ve potansiyel müttefikleri ihmal etmek üzerine yoğunlaşmıştır. Kral Louis'nin İtalya'daki Venediklileri hedef alması ise, bu hataların bir zincirini tetiklemiştir. Machiavelli için bir savaşı önlemek, temel bir gerilim veya çatışmanın ertelenmesi, uzun vadede daha büyük bir zarara sebep olacaktır. Yani, savaşın kaçınılmaz olduğu durumlarda, bir prensin doğru adımlar atarak mücadeleye girmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu, bir hükümdarın stratejilerini doğru değerlendirmesi ve güç dengesini lehine çevirmesi gerektiği anlamına gelmektedir.

1.3. İktidarı Elde Etmede *Virtû* ve *Fortuna*'nın Yeri

1.3.1. *Virtû* (Beceri-Yetenek): Machiavelli'de yer alan *Virtû* Kavramı Bâzı Düşünürler Tarafından Nasıl Anlaşılmıştır?

Machiavelli, kişilerin fırsatları yakalarken gerekli yeteneğe ve becerilere sahip olması gerektiği düşüncesine sahiptir. Sanbonmatsu'nun ifadesiyle;

“Machiavelli, diğer Rönesans aydınları gibi bireysel becerilerin ve erdemlerin (*virtu*, ya da güçlü irade ve hüner) gösterilmesine son derece önem verdi. *Virtu* Machiavelli'nin ellerinde Hıristiyanlığın ahlâkçılığı ve kaderciliğine karşı insanın özgür iradesinin olanağının açık sözlü bir ifadesi haline geldi” (Sanbonmatsu, 2007, s. 188).

Machiavelli *virtû* kelimesini yaşamış olduğu dönemden farklı olarak yorumlamıştır. Ona göre *virtû* ahlâki bir şey olmaktan çok, kişinin sahip olduğu özgür iradesi ile birlikte hareket etmesini sağlayan bir yetidir. Siyaset içerisinde incelendiğinde ise Machiavelli için *virtû* bir tür başarılı olan prensin sahip olduğu bir özelliktir. Akıllı bir prens fırsatları iyi değerlendirerek *virtû* 'sunu iyi kullanıp başarıya giden yolda adımını atmış olacaktır. Bu bakımdan Machiavelli'de *virtû* klasik dönemde anlaşıldığı gibi anlaşılmamaktadır. *Virtû* 'yu ahlâki erdem olarak görmekten ziyade, bir tür yiğitlik sağlayan ve bu yiğitliği yapacak olduğu eylemlerde kullanma fırsatını yakalayan prensin yeteneği anlamında kullanılmaktadır. Bu hususta Ross King'in de birkaç açıklaması olmuştur:

“İtalyanca sözcük, İngilizce'deki “erdem” (*virtue*) sözcüğü gibi ahlâki yetkinlikten ziyade, aynı kökten gelen “mertlik” (*virility*) sözcüğü gibi erkeksi cesaret anlamına geliyordu. Machiavelli, *Hükümdar* 'da hümanistlerin *virtu* kavramı üstünde durarak, insanın kader çarkını hiç olmazsa bir ölçüde döndürebileceği ya da kontrol edebileceği sonucuna varır” (King, 2011, s. 120).

King'in de yukarıda bahsetmiş olduğu noktada da görüldüğü üzere Machiavelli *virtû* 'yu, aslında insanın elinde bulunan bir şey olarak görmektedir. Yani kişinin kendi kaderini bir anlamda istediği yöne çevirebilecek yeteneğe sahip olduğuna inanmaktadır. Bu yeteneğe sahip kişiler *virtû* 'yu tam anlamıyla gerçekleştirmiş olacaktır. Kendi hayatlarına istedikleri yönü verebileceklerdir. Bu bakımdan prensler *virtû* 'yu zekâları ve yetenekleri ile birlikte kullanırlarsa o zaman elde etmek istedikleri sonuca kolaylıkla ulaşmayı başaracaklardır.

İdeal bir prensin bahsedilen bu başarıya ulaşması için *virtû*’nun gerekliliği temelde yer almaktadır. Bu çerçevede Ebenstein’in Machiavelli’nin *virtû*’sundan ne anladığına bakıldığında,

“Machiavelli başarılı hükümdar için hala “*erdem*” (*virtû*) terimini kullanır, ama bununla muhteris, acımasız, düzenbaz, başarılı yöneticiyi kasteder; kiliseye devamlı giden, başkalarının karısına sarkıntılık etmeyen ve genel olarak kurallara riayet eden bir ahlâkçıyı değil. Tipik Rönesans usulünde, Machiavelli, incelikli ve muhteşem cinayetlerde bir “*azamet*” görür; bu zarif ve güzel suç kavramı geleneksel ahlâk standartları sarsılmadan önce düşünülemeyecek bir şeydir” (Ebenstein, 2001, s. 170).

Ebenstein Machiavelli’ye karşı eleştirel bir yaklaşım sunmuştur. Machiavelli’nin erdem anlayışı, geleneksel ahlâki değerlere dayanan anlayışlardan önemli ölçüde farklı olduğunu dile getirmiştir. Machiavelli’de *virtû*’nun sadece ahlâki iyilik ya da fazilet anlamına gelmediğini belirtmiştir. Onun için erdem, güç kazanma, iktidarda kalma ve rakipleri yenme becerisiyle ilgilidir.

Hannah Arendt’in Machiavelli’de yer alan *virtû* ve *fortuna* kavramından ne anladığına bakıldığında, Arendt, Machiavelli’nin *virtû* ve *fortuna*’dan anlamış ve çıkarmış olduğu ilkelerin temelinde aslında Kilise’nin varlığının yattığı kanısına varmıştır. *Virtû* nasıl ki önceki dönemlerde ahlâki bir erdem olarak görülüyorsa, Machiavelli’nin *virtû*’yu ahlâki bir erdem olarak görmemesi yaşamış olduğu dönemin özelliği ile ilgili olduğuna vurgu yapmaktadır. O dönemde içinde bulunduğu İtalya kilisenin ve birçok karışıklığın bulunduğu dönem olduğunu dile getirmiştir. Rönesans ile birlikte yenilikler gerçekleşiyor olsa da bu yenilikler kargaşaya da yol açmıştır. Yaşamış olduğu dönem içerisinde başarıyı elde eden prenslere baktığında Cesare Borgia gibi bir yönetici figürünü görmektedir. Cesare’nin babası olan VI. Alexander o dönem içinde papalık yapıp İtalya’nın birçok yerini ele geçirmek istemiştir. Bu tip kişiler kendi hanedanlığını kurarak gücüne güç katmak için çabalamışlardır. İşte tam da burada Machiavelli insan hırsının sebep olduğu bazı zalimliklere tanıklık etmiştir. Bahsedilen Borgia ailesi mensupları yönetimlerini idame ettirmeye çalışırken yapmış oldukları ahlâk dışı eylemler ile istedikleri başarıya yavaş yavaş ulaşmışlardır. Hile ve yalanla kendi dostlarını öldüren, ele geçirdikleri ülkeleri yakıp yıkan, herkese karşı acımasız tavır takınan yöneticilerin bulunduğu dönemde yaşamıştır Machiavelli. Bu bağlamda Machiavelli’nin Borgia hayranlığı, aslında

bulunduğu dönemin şartlarından kaynaklı bu gibi eylemlerde bulunmanın doğal bir sonuç olduğu kanısından kaynaklanmaktadır (Arendt, 2020, s. 196-197)².

Machiavelli'nin amacı, siyaseti diğer tüm alanlardan ayırıştırarak yeni ve yalnızca siyâsi bir alan yaratmak olmuştur. Böyle bir düşünceye sahip olması dolayısıyla ahlâki olmayan eylemlerin gerekliliğini savunmasını anlamak daha kolay olacaktır. Özmakas'ın deyimiyle,

“Siyasetin özerk olması gerektiğini düşünen Floransalı, kavramı hem etik hem de teolojik yüklerinden arındırmak istiyordu. Böylelikle onu yeniden metanet, cesaret ve sağduyu bağlamında yorumlamak mümkün olacaktı. Machiavelli'nin düşüncesinde *virtû*'nün etik anlamıyla bir “erdem” olmaktan çıkıp “beceri” olarak görülmesinin nedeni tam da bu müdahaledir” (Özmakas, 2019, s. 51-52).

Machiavelli'nin *virtû*'yu kendisinden önceki dönemlerden farklı yorumlaması siyaseti diğer tüm alanlardan soyutlama amacı gütmekten kaynaklanmaktadır. *Virtû* ahlâktan ve dinden soyutlandığında siyasetin içerisinde kendi yeni varlığını kazanmış olacaktır. Siyasetin bu duruma ihtiyacı vardır. Bundan ötürü prensin yapacak olduğu eylemlerde ahlâki ve dini gözetmemesi mühim bir gereklilik değildir. Akıllı prensin amacı, *virtû*'sunu ya da yeteneğini ve talihini iyi kullanarak hedeflediği amaca ilerlemesidir. Böylelikle başarıyı elde edebilecektir. Yetenek yani *virtû* ve talih yani *fortuna* birbirlerine bağlıdır. *Fortuna*'nın varlığı temelde *virtû*'ya dayanır. *Virtû* varsa o zaman *fortuna* da var olacaktır ama *virtû* yoksa o zaman *fortuna* da olmayacaktır.

Özmakas, Machiavelli'nin gözünde *virtû*, bir hükümdarın başarısını şekillendiren, genellikle talih ile etkileşimde bulunan bir kavram olarak ifade etmektedir. *Virtû* sadece bireysel erdem ya da ahlâki fazilet anlamına gelmemektedir, daha çok bir tür pratik kabiliyet, çevresel şartlara uyum sağlama yeteneği ve esnekliğini ifade etmektedir. Özmakas'ın bahsetmiş olduğu “eyleme esnekliği” vurgusu, Machiavelli'nin hükümdarın güç kazanma sürecinde, belli kurallar ya da ahlâki kısıtlamalarla sınırlı olmadan hareket etmesi gerektiğini göstermektedir. Bir hükümdarın başarısı için, gerektiğinde acımasızlık

² “Geçen bölümde açıkça görüldüğü gibi, Machiavelli'nin siyasi doktrini aşırı derecede çıkarıcıdır ve şimdi çok açık olması gerektiği gibi, Hristiyanlık – ve dolaylı olarak Yahudilik ve İslam– hakkındaki açıklaması kesinlikle düşmancadır. Düşünüldüğünde, her türden ciddi Hristiyan'ın böyle bir öğretiyi iştah açıcı bulmamasını anlamak nispeten kolaydır” (Rahe, 2008, s. 100). Machiavelli'nin dini öğretilere karşı duyduğu olumsuz bakış açısını dile getirmektedir. Rahe, Machiavelli'nin öğretilerini bir ciddi Hristiyan'ın “iştah açıcı” olarak görmesinin zor olacağını belirtir, çünkü Machiavelli'nin siyasi düşünceleri, genellikle dini ahlâktan ve erdemden farklı bir temele dayanmaktadır. Bu değerlendirme, Machiavelli'nin siyaset anlayışının, özellikle dini değerlerle çelişkili olduğunu ve geleneksel dini öğretilere karşı eleştirel bir yaklaşım sergilediğini göstermektedir.

ve sertlik gibi “iyi olmamayı öğrenme” eylemlerinin bile kabul edilebilir olduğundan söz etmektedir. Bu, modern okurun ahlâki yasaklar listesinde yer alan pek çok eylemi, Machiavelli’nin perspektifinde farklı bir şekilde yorumlanmasına yol açmaktadır. Yani, bir hükümdarın iktidarda kalabilmesi ve güç kazanabilmesi için, zaman zaman toplumsal ya da ahlâki kuralların ötesine geçmesi gerekebilecektir (Özmkas, 2019, s. 53). Dolayısıyla, Machiavelli’nin *virtû* anlayışı, sadece bireysel karakterin değil, aynı zamanda zamanın koşullarına, fırsatlara ve karşılaşılan engellere göre şekillenen bir liderlik anlayışı olduğu görülmektedir. Bu, onun öğretilerinin sadece ahlâki bir temele dayanmayan bir yönetim felsefesi sunduğunu göstermektedir. Bu bakımdan “Hem *virtû* hem de *fortuna* kavramlarına dair biriktirilen literatür çok ciddi bir boyuta ulaşmış durumda ve günümüzde ‘Machiavelli çalışmaları’nın bu devasa temel üzerinde yükseldiğini söyleyebiliriz” (Özmkas, 2019, s. 55). Machiavelli’nin temel kavramları olan talih ve yetenek günümüze kadar birçok anlam biriktirmiştir.

Bu anlamlar havuzunda *virtû*’nun en değerli ve kendini gerçekleştirebilmeyi başardığı ortamın cumhuriyetin hâkim olduğu zaman olduğunu savunan Meinecke’nin ifadelerine bakıldığında, *virtû*’nun devleti kuran ve yöneten kişi için en kritik nitelik olduğu vurgusunu yapmaktadır. Meinecke’ye göre Machiavelli’nin düşüncesinde, bir hükümdarın ya da devleti yöneten kişinin sahip olması gereken *virtû*’nun, sadece kişisel erdemlerden öte, devletin istikrarını sağlamak, halkın refahını artırmak ve güç dengelerini kurmak gibi bir anlam da taşımaktadır. Bu, Machiavelli’nin yönetimde yalnızca ahlâki değerlere değil, aynı zamanda kişisel kabiliyetlere ve stratejik zekâyâ verdiği önemin bir göstergesidir (Meinecke, 2023, s. 55-56). Bu bağlamda Machiavelli’nin *virtû* anlayışı, hem bireysel niteliklerin hem de toplumun genel iyiliğine hizmet eden, devletin temellerini atacak ve yönetecek kişilerin sahip olması gereken özellikler olarak genişlemektedir. Bu, onun düşüncesinde devletin ve toplumun başarısının, sadece iyi niyetli bireylerden değil, aynı zamanda güçlü, stratejik ve esnek liderliklerden de geçtiğini göstermektedir.

Karagöz Yeke’nin Machiavelli’de yer alan devlet ve prenslerin özellikleri hususunda anladığına ve yorumlarına bakıldığında, halkın doğru düzeni ve refahı elde etmesi, ancak kendilerine liderlik edecek, güçlü ve stratejik bir prence sahip olmalarında yattığına vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda, halkın pasifliği ya da çabası eksikliği suçlanamaz, çünkü onları yönlendirecek, kararlı ve bilgili bir prens yoktur. Karagöz Yeke, prenslerin

yetersizliği ve *virtû* eksikliğinin sonucunu devletin başarısız olmasında ve düzensizliğin temel sebeplerinden biri olduğunda görmektedir (Karagöz Yeke, 2007, s. 104).

Bilge bir prensin sahip olması gereken temel özellik olan *virtû* ve *fortuna*'ya sahip prensin kendi içinde bulunan hırsını doğru yönde kullanarak istediği sonuca varacaktır. Machiavelli bu özelliklere sahip olan prenslerin başında yer alan Cesare Borgia'nın, takdire şayan olduğuna inanmaktadır. Ebenstein "Sezar Borgia, Machiavelli'nin *Hükümdar*'ı yazarken göz önüne aldığı modeldir; talihin veya başkalarının kollarıyla iktidara yükseltilen herkes tarafından taklit edilecek bir örnek olarak kesinlikle desteklenmektedir" (Ebenstein, 2001, s. 171). Cesare, babasının desteği sayesinde bulunduğu konumda yükselmesi aslında onun talihli bir yönetici olduğunu göstermektedir. Cesare bu talih sayesinde sahip olduğu hırsını kendi ve tebaası için akıllı şekilde kullanmıştır. Böyle davranarak başarıyı elde etmiştir. Bu durumda Borgia gibi başarıya ulaşmak isteyen kişiler onun yapmış olduğu eylemleri örnek alırlarsa o zaman kendileri için de başarı kaçınılmaz olacaktır. Ebenstein'ın değindiği bir diğer hususta, Borgia'nın eylemlerinin mükemmelliği karşısında Machiavelli için yalnızca bir tane hatası olduğudur. Kendi ifadesiyle,

"Machiavelli, Sezar Borgia'da bir tek kusur bulur: Babası VI. Aleksander'ın ölümünden sonra II. Julian'ın Papa seçilmesine müsaade etmiştir, çünkü Julian, Borgia'ların bir düşmanıdır. Hayranlık duyulan kahramanın meslek hayatında Machiavelli'nin eleştirdiği şey onun tek başarısızlığıdır, cinayet dolu hayatı değil" (Ebenstein, 2001, s. 171).

II. Julius, Borgia'nın baş düşmanıdır. Ebenstein'a göre, Borgia hastalanmamış olsaydı ve Julius'u papa olarak seçtirmeyi engelleseydi o zaman sonucun daha farklı olacağına inanmaktadır. Ancak Machiavelli için Borgia'nın talihinin yanında olmaması kendisini başarısızlığa uğratmıştır. Babasının vefatından sonra kendisinin de hastalanması ve II. Julius'a karşı koyamaması hayatı boyunca yapmış olduğu tek başarısız eylem olmuştur. Ebenstein Machiavelli'nin bahsettiği Borgia'nın yapmış olduğu onca ahlâk dışı eylemlerinin birer hata olmadığı sonucunu çıkarmaktadır. "Julius, Borgia'yı kendi silahıyla vurdu: Borgia, bir yıl önce isyancı paralı askerleri düşürdüğü tuzığa bu sefer kendisi düşmüştü. Bu düşüş her yerde olduğu gibi Floransa'da da sevinçle karşılandı. 'Zalimliklerinin kefareti ödüyor' deniyordu" (King, 2011, s. 46). Borgia Julius'un vermiş olduğu sözleri tutacağını düşünmesi kendisinin sonunu getirmiştir.

“Julius kendisini güvenceye alır almaz, anında tüm sözlerden dönmüştü. Düke unvan ve asker vermeyi reddetmekle kalmayıp, aynı zamanda dükü tutuklatıp papalık sarayına hapsedmişti. Machiavelli bu darbe karşısındaki şaşkınlığı ve hayranlığını gizlemekte bir hayli zorlanır” (Skinner, 2004, s. 32). Julius’un yapmış olduğu bu eylem Borgia için kaçınılmaz bir kötü son olmuştur. Çünkü insanların kötü bir varlık olduğunu unutup Julius’a güvenmiştir. Bu durum karşısında Machiavelli de şaşkınlıklar içerisinde kalmıştır. Dolayısıyla buradan kimseye tam anlamıyla güvenilemeyeceği sonucu çıkmaktadır. Özetlenecek olursa, Julius’un ihanetiyle birlikte Borgia kaybetmeyi ve insanlara güvenilmeyeceğini öğrenmiş olmuştur. Sonrasında “Cesare hummaya yakalandı. Ateşler içinde yanıyordu, bir gün dayanamayıp hizmetkârlarına soğuk su banyosu yaptırmalarını emretti. Babasının ölümünün ardından gelen bu ağır hastalık, Borgia’nın geçen on sekiz ay içinde kazandığı toprakların hızla aşınmasına yol açtı” (King, 2011, s. 45). Borgia’nın ömrü hedeflediği büyük başarıları elde etmeye yetmemiştir. Ancak Machiavelli için Borgia kısa zamanda çok iş başarmıştır. Bu başarıları sağlarken temelde babasının papa olmasından kaynaklı bir güç sağlamıştır. Belki de Borgia’nın kilise de bulunan kişilerden olmasıyla birlikte kilise içerisinde yer alan ilkeleri benimsemeyip kendi doğruları çerçevesinde ilerlemesi Machiavelli’yi etkilemiştir. Cassirer, Machiavelli’nin Cesare Borgia’ya duyduğu hayranlığın karmaşıklığını ve mantığını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Machiavelli, Borgia’yı doğrudan sevmesi veya onun kişiliğine hayranlık duyması açısından değil, kurduğu yeni siyasal yapının ve stratejik zekâsının etkilerine hayranlık duymasından önem vermiştir. Borgia’nın bir hükümdar olarak iktidar mücadelesinde gösterdiği acımasızlık ve hırsı, Machiavelli’nin gözünde *virtû*’nun bir örneği olarak değerlendirilmiştir. Cassirer’e göre Machiavelli, Borgia’nın yöntemlerini ve güç kullanma şekillerini, modern siyasetin temellerini atan bir yaklaşım olduğunu savunmuştur (Cassirer, 1983, s. 328-329). Borgia’nın Machiavelli’de bıraktığı derin etki aslında kendisinden ziyade inşa etmiş olduğu ve siyaseti yeniden yapılandığı ilke ve eylemleri olmuştur. Machiavelli Borgia’nın kişiliğinden ziyade yapmış olduğu eylemleri değerli görmüştür. Borgia’nın yapmış olduğu eylemler kendi devleti içerisinde başarıya ulaştığından dolayı örnek alınması gereken eylemlerin gerekliliğinin savunusunu yapmaktadır. Bu hareketler ile yeni bir siyasi dünyanın oluşumunu en önce fark eden düşünür Machiavelli olmuştur.

1.3.2. Machiavelli’de *Virtù*’nun Anlamı

“Yeni bir prensin [iktidarda] olduğu tümüyle yeni prenslikleri elde tutarken, onları ele geçirenin az ya da çok becerikli olmasına göre az ya da çok zorlukla karşılaşılır. Ve bu olgu, yani yurttaşken prens olma, ya beceri ya talih gerektirdiği için, görünen o ki, bu iki şeyden biri ya da öteki, birçok zorluğu azaltacaktır; gene de talihe daha az yaslanan kişi, konumunu daha iyi korur” (Machiavelli, 2024, s. 55).

İktidar elde etmek, bazen beceri gerektirirken, bazen de şansa ya da talihe bağlıdır. Ancak Machiavelli’ye göre, iktidarı elde etmekte talih önemli bir rol oynasa da, beceriye dayanan bir prenslik daha kalıcı ve güvenli olacaktır. Talihin etkisi sınırlıdır; bir prens talihin etkisiyle başarıya ulaşmışsa, bu başarı yetenek ile elde edilen başarıdan daha sallantıdadır. Çünkü kendi becerileriyle güçlü bir konum elde eden prens, karşılaştığı zorluklarla daha etkili bir şekilde başa çıkabilecek ve iktidarını daha iyi koruyabilecektir. Machiavelli, iktidarı elde eden büyük liderlerin, talih ve fırsatları nasıl kendi becerileriyle birleştirerek başarıyı elde edenlere örnek olarak Kyros, Romulus, Theseus’u göstermektedir. Bu liderlerin talih sayesinde fırsatlar bulduğunu ama bu fırsatları değerlendirirken sergiledikleri olağanüstü becerilerinin de önemli bir rol oynadığını ifade etmektedir. Machiavelli, Musa örneğini ele alırken, onun Tanrı’nın bir aracısı olarak hareket etmesine rağmen, halkını özgürleştirmek için gerekli olan fırsatları ve durumu fark etmesinin önemini vurgulamıştır. Machiavelli, Musa’nın bu ayrıcalığının bile kendisine beğeni duymak için yeterli bir sebep olarak görmektedir.³ Romulus, Kyros ve Theseus gibi diğer liderler de, kendi doğumlarından ya da durumlarının onları zorlayarak buldukları fırsatları değerlendirmeleri sayesinde iktidara gelmeyi başarmışlardır. Bu liderlerin her biri, zorlukları aşarak, büyük değişiklikler yaparak ve toplumu yeniden şekillendirerek devletlerini kurmuşlardır (Machiavelli, 2024, s. 56). Machiavelli’ye göre, bu tür liderlerin en önemli özelliği, karşılaştıkları zorlukları aşma becerisi ve fırsatları değerlendirme yetenekleridir. Bir yanda fırsatlar, diğer yanda bu fırsatları kullanabilme

³ “Machiavelli’nin Tanrısı, Floransa cumhuriyetçi Hristiyanlığının Tanrısıdır. Alıntı yaptığım metinlerin çoğuna aşina olmasa bile Machiavelli, erdem yoluyla tanrısallaşan ve Tanrı’nın dostluğunu kazanan hümanist insan idealini kabul etmiştir. Machiavelli’nin gerçek kahramanı Musa’ydı” (Violi, 2010, s. 61). Violi, Machiavelli’nin Tanrı anlayışının, Floransa’nın cumhuriyetçi Hristiyanlık perspektifine dayandığını belirtmektedir. Machiavelli, Hümanist düşünceye ve erdem yoluyla tanrısallaşan insan idealine yakın bir bakış açısına sahiptir. Bu ideali, Tanrı’nın dostluğunu kazanmak için erdemli olmayı hedefleyen bir anlayışla benimsemiştir. Bununla birlikte, Machiavelli’nin gerçek kahramanı olarak kabul ettiği figür Musa’dır. Bu, Machiavelli’nin liderlik, erdem ve tanrısal destek arasındaki ilişkiye verdiği önemin altını çizmektedir. Musa, hem dini hem de siyasi anlamda büyük bir lider olarak, Machiavelli için bir örnek teşkil etmektedir.

gücü ve becerisi vardır. Bu tür liderler, prensliklerini zorlukla ele geçirirler de, uyguladıkları yöntemlerle konumlarını uzun vadede korumayı başarmışlardır.

Ayrıca liderlerin güçlerini ve otoritelerini kurarken, ya halkın inancını kazanarak ya da doğrudan güç kullanarak hareket ettiklerini ifade etmektedir. İki tür liderlik arasındaki fark ise birisi, yalnızca halkın desteğini almayı gerektirirken, diğeri doğrudan zorla iktidarı elde edebilecek ve sürdürebilecektir. Machiavelli'ye göre, halkın güvenini kazanmak, bir lider için uzun vadede oldukça zorlayıcıdır. Çünkü halkların inançları değişkendir ve bir kez inançları sarsıldığında, onları yeniden kazanmak zor olacaktır. Bu nedenle, halkı inandırmak ve onları yönetmek için bir liderin güçlü bir şekilde müdahale etmesi gerekebilir. Machiavelli, güçlü ve silahlı liderlerin, halkın inançlarını zorla da olsa kazanıp, sürdürebileceğini bunun aksine silahsız liderlerin bu tür bir güveni sağlayamayacağını savunmaktadır. Silahsız olan liderler, halkın inancını sürdüremedikleri zaman bir kaos ve yıkım yaşayacaklardır. Eğer Musa, Kyros, Theseus ve Romulus silahsız olsalardı, kendilerine uzun süre saygı gösterilmesini sağlayamazlardı. Machiavelli bir de, Girolamo Savonarola örneğini vermektedir. Savonarola, halkın inancını kazanmış ve yeni bir düzen kurmuştur ancak halk inanmamaya başladığında, onun kurduğu sistem çöküşe uğramıştır. Machiavelli'nin belirttiği diğeri önemli bir nokta da, doğrudan güç kullanabilen liderlerin zorluklarla karşılaştıklarında, bu zorlukları aşarak başarılı olmalarıdır. Bu noktada, güç kullanmak ve zorla elde edilen başarıların uzun vadeli bir zafer için temelleri sağlam bir konum oluşturduğunu belirtmektedir (Machiavelli, 2024, s. 57-58). Genel bağlamda Machiavelli'ye göre, liderlerin halkı ikna etmeleri kadar, kendi kaynaklarına dayanarak ve gerektiğinde zor kullanarak otoritelerini kurabilmeleri de önemlidir. Ona göre bir lider, halkın inancını kazanmakla kalmamalı, aynı zamanda iktidarını koruyabilmek için gerekli güç ve beceriye sahip olmalıdır.

Ancak Machiavelli için bu gibi eylemler birçok zorlukla karşılaşmaktadır ve eğer bu güçlüklerin üstesinden gelinirse o zaman başarının elde edilebileceğini, dolayısıyla övülmeye layık birer eylem olabileceklerini savunmaktadır.

“Sıradan bir yurttaşken prens olmanın bütünüyle talih ya da erdeme atfedilemeyecek iki yolu daha olduğu için, kanımca bunlardan söz etmemek olmaz (...) Bu iki yol, ya kişinin alçakça ve kötü bir yoldan prensliğe yükselmesi ya da sıradan bir yurttaşın öteki yurttaşların desteğiyle yurdunun prensi olmasıdır” (Machiavelli, 2024, s. 66-67).

Machiavelli Agathokles örneği vererek devam etmektedir. Agathokles, başlangıçta sıradan bir insan olarak, hem fiziksel hem de ahlâki açıdan düşük bir konumdan yükselmiş ve bu süreçte “alçakça” yöntemlerle amacına ulaşmıştır. Ancak Machiavelli, onun başarılı olmasına rağmen yöntemlerinin yeteneğe bağlı mı olduğu hususunun sorgulanabileceğini belirtmektedir. Agathokles, iktidara ulaşmak için halka ihanet etmiş, dostlarını öldürmüş, acımasızlık eylemde bulunmuş ve toplumu tamamen hiçe saymıştır. Bu tür eylemler kişiye başarı getirebilir ancak şan kazandırmayacaktır. Dolayısıyla başarıya ulaşırken kullanılan yöntemler, prensi saygın bir lider yapmayacaktır. Agathokles’in acımasız eylemleri, kendisinin yüksek liderlik nitelikleri ve cesaretine rağmen, toplum tarafından saygı görmesini engellemiştir (Machiavelli, 2024, s. 67-68).

1.3.3. Büyük Friedrich’in *Virtû* Eleştirisi

Büyük Friedrich insanların bitmek bilmez olan isteme arzusundan bahsetmektedir. İnsanlar sahip oldukları konumdan daha iyi bir konuma gelebilmek için çabalamaktadır. Ancak bu aşırı çaba ve istenç Büyük Friedrich için talihsizlikle eşdeğerdir. Şu anının kıymetini bilmekten ziyade ileriki zamanda olacakları ya da olmalarını istedikleri şeyi elde etmek için yaşamlarını sürdürürler. Bu durumda insanlar yalnızca kendilerine dönük şekilde yaşayarak şu anın da etrafına karşı duyarsız bireyler olacaklardır. Bu insanlık için utandırılması gereken bir durumdur. Bu durum yalnızca huzur bozan ve sadece bencillik ile eşleşen bir durumdur (Büyük Frederik, 2016, s. 41). Özetle, kişinin hırsları, istekleri ölçülü ise o zaman toplum, ulaşmak istediği noktaya ulaşabilir hale gelecektir. Ancak durumun tam tersi söz konusu olduğu zaman devletlerinin temelleri sarsılmaya mahkûm olacaktır. Çünkü her insan kendi hırsları için çabalarsa o zaman kontrolsüz bir şekilde, ne yaptığını bilmeden etrafa saldırır hale gelecektir. Bu durum gerçekleştiğinde Büyük Friedrich’e göre dünyanın mutluluğu, huzuru kaybolacaktır.

Büyük Friedrich Machiavelli’nin bahsetmiş olduğu silahlı hükümdarları farklı bir bakış açısıyla ele almıştır. Ek olarak birkaç tane daha büyük liderden bahsetmiştir. Machiavelli’nin yalnızca gücü elinde tutmayı başaran ve güce sahip kişileri ele alması Büyük Friedrich için konuya yalnızca bir taraftan bakmak gibi gözükmektedir. Çünkü hırslarından dolayı devletlerini kaybeden devletler de bulunmaktadır. Machiavelli’nin hırsı yalnızca iyi bir şey olarak görmesi bir bakımdan Büyük Friedrich için sahtekârlıktır. Machiavelli için bu durum iyi bir istençtir ancak Büyük Friedrich için tamamen

ahlâksızlıkla eş değer bir eylemdir. Her ikisi bu konuda farklı görüşleri benimsemişlerdir. Büyük Friedrich, Hz. Musa'yı bir ilahi takdirin aracı olarak tanımaktadır, bu da onun doğrudan insan aklı ve becerisinden bağımsız olarak, Tanrı'nın iradesi doğrultusunda hareket ettiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu perspektife göre, Musa'nın yaptığı işler, insan zekâsı ve becerisiyle açıklanamaz, çünkü onun liderliği Tanrı tarafından yönlendirilmiştir. Buna karşın, Büyük Friedrich'in de örnek olarak vermiş olduğu diğer liderlerin başarılarının sebebinin zekâ, yiğitlik ve beceri gibi insani özelliklerle şekillendiğini ifade etmektedir. Bu kişiler, insan akıl ve gücünü kullanarak devletler kurmuş, toplumlarını geliştirmiş ve genişletmişlerdir. Büyük Friedrich, onların gerçekleştirdiği başarılarının insani özellikler ve yeteneklerle mümkün olduğunu savunmaktadır. Özellikle Fatih Sultan Mehmed gibi tarihi figürler, hem askeri zaferleri hem de stratejik zekâlarıyla tanınmaktadırlar. Ancak Büyük Friedrich cesaret ve becerinin yalnızca kahramanlarda değil, aynı zamanda haydutlarda da var olduğunu dikkat çekmektedir. Aralarındaki farkın yalnızca soylu ve soysuz; bir de ünlü ve bilinmeyen kişiler olmasında bulmaktadır. Soylu olan lider uyguladığı kuvvet karşısında övgüye mazhar olurken, aynı kuvveti soysuz olan bir kişi uyguladığında yerilmeye mahkûm olmaktadır (Büyük Frederik, 2016, s. 42-44).

“Fırsat yoksa, ahlâkın da yok olacağını söylemesi kafanızı karıştırmasın. Makyavel'de bunun anlamı şudur: Lehte durumlar olmadıkça, dolandırıcılar ve atılanlar sahip oldukları yetenekleri kullanamazlar. Yazarın karanlık yönlerini açıklayan ve çözümleyebilen tek anahtar, ahlâksızlıktır. İtalyanlar, müziğe ve ölçü sanatına la vertu (erdem) demektirler. Makyavel'de sadakatsizlik bu isimle anılır. Bu bölümü bitirirken, şunu da söylemek isterim ki, bana göre bir bireyin kral mevkiine yükselebilmesi için tek fırsat, kralın seçimle başa getirildiği bir ülkede doğması veya vatanını kurtarması ile mümkün görünmektedir” (Büyük Frederik, 2016, s. 46).

Büyük Friedrich, ahlâki değerlere ve demokratik ilkelere daha fazla önem vermiştir. Devletin yönetimi ve liderlik, ahlâki normlara ve hukuka uygun bir şekilde yürütülmelidir. Prens, fırsatları kendi çıkarları için kullanması her zaman için doğru olmayacaktır. Bir prens seçim ile başa gelmelidir ve halkın iradesine toplumun yararına dayanarak devleti yönetmelidir. Güç kullanma veya ahlâksız eylemler ile iktidara gelmeyi kabul etmemekle birlikte, bunun ahlâka aykırı bir davranış olduğunu düşünmektedir.

Büyük Friedrich Agathokles örneğini değerlendirdiğinde ise onun “İçten içe zaten kötülüğe yatkın bir insanda içinde bulunan tohumu farkında olmadan keşfetmesine ve canlandırmasına sebep olur” (Büyük Frederik, 2016, s. 53). Büyük Friedrich bu söylemiyle, Agathokles’in yapmış olduğu tüm bu davranışların, aslında içinde ufak da olsa kötülük besleyen insanların örnek alabileceği davranışlar olduğunu savunmaktadır.

1.3.4. Özgür İrade

Machiavelli’nin özgür irade anlayışı, geleneksel anlamdaki özgürlükten farklıdır. Machiavelli’ye göre, insanlar ve liderler tamamen özgür değildir; daha çok, çevresel faktörler, toplumsal yapılar ve dışsal şans tarafından şekillendirilirler. Bununla birlikte, bir liderin yeteneği sayesinde, bu sınırlamalara rağmen başarılı olması mümkündür.

“Özgür irademizin yok olmaması için, talihin eylemlerimizin yarısını yönettiğinin doğru olabileceği, ama gene de öbür yarısını ya da yarısına yakınını yönetmeyi bize bıraktığı hükmüne varıyorum. Ve talihi, coştuklarında ovaları basan, ağaçları ve binaları yıkan, toprağı bir yerden alıp başka bir yere bırakan şu azgın ırmaklardan birine benzetiyorum: Herkes onlardan kaçır, herkes onların etkisine boyun eğir, onlara hiçbir biçimde set çekemez. Doğaları böyle olsa da; havalar düzelince, ırmaklar daha sonra kabardığında ya bir kanaldan aksınlar ya da etkileri böylesine zararlı, böylesine denetimsiz olmasın diye, insanlar hem bentler, hem setlerle önlem alamazlar gibi bir sonuç çıkmaz bundan” (Machiavelli, 2024, s. 129-130).

Özgür iradenin var olabilmesi için insanlarda olan talihin, eylemlerinin yarısını etkilemiş ve düzene sokmuş olması gerekmektedir. Geri kalan kısım ise insanların özgür iradeleriyle yaptıkları eylemler olacaktır. İnsanların sahip oldukları bu özgür irade durdurulamaz bir şeydir. Kimsenin kendisine karşı koyabilecek gücü yoktur. Ancak insanlar ne kadar özgür iradelerine karşı çıkamasa da bazı önlemler almaktan geri durmayacaktır.

1.3.5. Machiavelli’de *Fortuna* (Talih)

Machiavelli talihin, özellikle bir bölgenin ya da toplumun güçlü bir şekilde korunmadığı durumlarda en etkili olduğunu savunmaktadır. Talih, karşısında engeller bulunmadığında gücünü göstermektedir. Bu bağlamda, İtalya’nın *fortuna* tarafından etkilenmesi, bölgenin içindeki zayıflıklar ve eksikliklerden kaynaklandığını dile getirmektedir. Machiavelli, Almanya, İspanya ve Fransa gibi ülkelerin, İtalya’dan farklı olarak, güçlü bir devlet

düzeni ve merkezi otoriteye sahip olduğunu belirtmektedir. Bu ülkeler, dışsal tehditlere karşı setler ve bentler gibi savunma mekanizmalarına sahiptir, yani güçlü yönetimler ve ordular sayesinde talihin etkilerini sınırlayabilecek bir yapıya sahiptirler. İtalya ise, o dönemde birden fazla küçük devletin birbirine bağlı olduğu ve birbirlerinden bağımsız hareket ettikleri bir bölge olduğunu ifade etmektedir. Bu zayıf yapısı, talihin, yani dışsal olayların ve değişimlerin etkisini büyük ölçüde artırmıştır (Machiavelli, 2024, s. 130). Bu bağlamda Machiavelli'ye göre, zayıf ve parçalanmış toplumlar, dışsal faktörlerin ve talihin etkilerini daha yoğun bir şekilde hissedeceklerdir. Çünkü güçlü bir yönetim, orduları ve savunma mekanizmaları ile bu olumsuz etkilere karşı direnç göstererek toplumu koruyacaklardır. Dolayısıyla bir toplum ya da prens, talihin etkilerine karşı koyabilmek için güçlü ve istikrarlı bir yönetim inşa etmelidir.

Hükümdar elbette talihe sahip olmalıdır. Ancak prensin yapacak olduğu her eylemini talihine bırakması doğru değildir. Çünkü her durumda talihine güvenen hükümdar talihinin değiştiği vakit de yıkıma uğrayacaktır. Hükümdarın her zaman için geçerli olacak eylemlerde bulunması kendisi için pek doğru yol sayılmayacaktır. Çünkü zaman içerisinde durumlar ve şartlar değiştiğinden, zamana ve şartlara ayak uydurması gerekmektedir. Bunu başaranlar mutlu olacaktır. İnsanların aynı amaca ulaşmak için farklı yöntemler kullanarak ulaşması başarıyı getirebilmektedir. Aynı şekilde aynı yolu kullanarak birisinin istediği sonuca varması, diğerinin ise varamaması da söz konusudur. Öyleyse kullandıkları yolları doğru zamanda ve doğru biçimde kullanmayı becerebilen kişiler ancak istedikleri sonuca ulaşabilecektir. Bunu başaramayanlar mutsuzluk ile karşılaşacaktır. Talihine ve özgür iradesine ayak uydurabilecek insanların sayısı Machiavelli'ye göre çok azdır (Machiavelli, 2024, s. 130-131).

Prens yönetim tarzını, özellikle sakınım ve sabırla sürdürdüğünde, genellikle zamanın ve koşulların lehine işlemesi mümkün olacaktır. Ancak zamanın ve koşulların değişmesi, prensin aynı yöntemi sürdürmesini engelleyecektir. Bu durumda prensliğin yıkılma ihtimali doğacaktır çünkü eski strateji artık geçerli değildir. Machiavelli, bahsettiği uyum sağlama yeteneğinin, prensin hem içsel hem de dışsal faktörleri dikkate alarak stratejilerini yeniden şekillendirebilme becerisini ifade etmektedir. Papa II. Julius örneği ise, esneklik ve doğru zamanlamanın önemini göstermektedir. Onun her eyleminde atılganlıkla hareket etmiş ve zamanın koşullarıyla uyum içinde olarak sürekli başarıya ulaşmış olmasını övmektedir. Machiavelli, bu tür liderlerin sürekli olarak değişen

koşullarda bile başarılı olabileceklerini savunmaktadır (Machiavelli, 2024, s. 131). Machiavelli'nin bu düşüncesi, insanın mizacının ve deneyimlerinin yönetim tarzını nasıl şekillendirdiğini de gözler önüne sermektedir. İnsanların çoğu, başarısız olsalar bile alıştıkları yolları terk etmekte zorlanmaktadır. Ancak değişen dünyaya ayak uydurabilen liderler, genellikle başarıya daha yakın olurlar.

“Sonuç olarak diyorum ki, talih zamanı değiştirdiği ve insanlar davranış biçimlerinde inat ettikleri için; bu ikisi [zaman ile davranış biçimleri] uyumlu iken başarılı, ikisi arasındaki uyum bozulduğunda başarısız olurlar. Kesin kanım o ki, atılğan olmak temkinli olmaktan daha iyidir; çünkü talih dışıdır ve ona hükmetmek isteniyorsa, onu dövmek ve zorlamak gerekir. Talihin soğuk davrananlardan çok, bu kişilere kendini temsil ettiği görülür; gene bu yüzden, kadın olarak, hep gençlerin dostudur, çünkü gençler daha az temkinli, daha saldırgandırlar ve daha pervasızca hükmederler ona” (Machiavelli, 2024, s. 132).

Machiavelli burada, zaman ve insan davranışları arasındaki uyumun başarıyı belirlediğini ifade etmektedir. Eğer bir prensin yapacak olduğu eylemleri zamanın koşullarına uyum sağlamazsa, başarısızlık kaçınılmaz olacaktır. Ancak Machiavelli, atılğanlık ve cesaretin temkinli olmaya nazaran daha etkili olduğunu savunmaktadır. Çünkü talih, sabırlı ve temkinli insanlara karşı daha soğuk ve uzak dururken, atılğan ve cesur insanlara daha yakın olmaktadır. Machiavelli, talihle ilişki konusunda cesaretin önemini vurgulamaktadır. Ona göre talih, kaderin bir tür dışı yönüdür; yani, ona sahip olmak, ona hükmetmek için cesur ve kararlı bir yaklaşım gerekmektedir. Bu düşünceye göre, temkinli bir lider talihi kontrol edemeyecektir, ancak cesur bir lider, zorluklarla karşılaştığında ondan fayda sağlayabilecektir. Machiavelli, özellikle gençlerin bu cesur yaklaşımı benimsemelerini ve talihle daha uyumlu bir şekilde hareket etmelerini önermektedir. Genel bağlamda Machiavelli'nin burada savunduğu temel fikir, başarı için cesaretin ve atılğanlığın önemli olduğu, çünkü talihin sadece temkinli davrananlara değil, aksine cesur ve risk almaktan kaçınmayanlara yakın olduğunu vurgulamaktadır. “Machiavelli'ye göre özgür irade talihe boyun eğmek yerine onunla mücadele etmeli ve hatta ona boyun eğdirmelidir. Talihe karşı verilen mücadele erkekçe cesaret ve yiğitlik gerektirir; dahası talih de böylesi erdemleri sever” (Tunçel, 2010, s. 179). Kişi sahip olduğu talihine yalnızca kendisi yön verebilecektir. Talihin kendisini yönlendirmesinden ziyade kişinin kendisi kendini sahip olduğu talih ile eylemlerine yön verdiğinde başarıya ulaşabilecektir. Dolayısıyla kişinin içinde bulunduğu zamana ve durumlara karşı her

zaman için uyumlu olmayı başarmalı ve elde edebilecek avantajları kendi lehine kullanmalıdır. “Machiavelli’ye göre prenslere tavsiye edilecek tarih üstü kavramlar yoktur. Erdemli prens daha çok zamanının koşullarını kavrayan ve ona uygun davranmayı başaran kişidir” (Tunçel, 2010, s. 182). Tunçel bu hususta Machiavelli’nin dile getirdiklerinden anladığı; prenslerin başarıya ulaşabilmesi için tarihsel ya da evrensel, sabit ilkelerle hareket etmelerinin yeterli olmayacağı vurgusudur. Bunun yerine, erdemli bir prensin başarısı, zamanın koşullarını doğru bir şekilde kavrayıp, bu koşullara uygun hareket edebilme becerisine bağlıdır.

1.3.6. Friedrich’in *Fortuna* (Talih) Hakkındaki Yorumu

Büyük Friedrich’in talih ve özgür istenç meselesine karşı takınmış olduğu tavrı incelenirse; Machiavelli’nin, özgür irade ve kader gibi metafizik meseleleri siyasete kattığını dile getirmektedir. Ancak Büyük Friedrich’in buradaki eleştirisi bahsedilen kavramların siyasetle bağlantısının gereksizliğidir. Büyük Friedrich, siyasetin pratik bir alan olduğunu ve liderlerin ya da halkların, talih ve tesadüf gibi belirsiz kavramlara odaklanmak yerine, zekâlarını ve akıllarını daha somut ve etkili bir biçimde kullanmaya yönelmeleri gerektiğini savunmaktadır. Ona göre siyasette başarılı olmak için, metafiziksel sorgulamalara değil, mevcut koşulları doğru anlamaya, analiz etmeye ve bu doğrultuda stratejiler geliştirmeye odaklanmak gerektiğidir. Büyük Friedrich için talih ve tesadüf kavramları belirsiz ve sebepleri bilinmeyen olayları açıklamak için kullanılan eski kelimelerdir. Dolayısıyla siyaset, bu tür belirsiz açıklamalardan ziyade, insan aklının ve zekâsının yönlendireceği bir alandır (Büyük Frederik, 2016, s. 140-141). Büyük Friedrich’e göre özgür istenç ve talihin siyasette yeri yoktur. Onlar yalnızca metafizikte iş görmektedir. Siyasette asıl mesele prenslerin kendi zekâlarını ve düşüncelerini nasıl geliştirip ülkeyi daha iyi hale getirmenin gerekliliği sorgulanmalıdır. “Yalnızca insan, yani sınırlı varlıklar olarak kaldığımız sürece, talih dediğimiz şey karşısında asla üstünlük kazanamayacağız. Tesadüflerden alabileceğimiz her şeyi almalıyız, ancak hayatımız, her şeyi idrak edemeyecek kadar kısa ve aklımız tüm bunları bir araya getiremeyecek kadar dardır” (Büyük Frederik, 2016, s. 141). Büyük Friedrich’e göre insanların eylemleri ve yaşamları sınırlı olduğundan talih her zaman için insanların üstünde yer alacaktır. Talihin her zaman için sınır tanımayan bir şey olduğunu dile getirmektedir. Ayrıca bazı zamanlar insanların kaderinde yer alan olaylar kimi zaman insanların sahip oldukları talihin yönünü

değiştirecektir. “Kader, insanların tüm bilgelikleri ve büyüklükleri ile dalga geçer. Önemsiz ve kimi zaman gülünç sebepler, krallıkların talihini değiştirir” (Büyük Frederik, 2016, s. 143). Dolayısıyla prenslerin kaderleri ve talihinin iyi yönde ilerlemesi için mantıklı ve makul eylemlerde bulunması gerekmektedir.

Büyük Friedrich’e göre prenslerin akılları ve mantıkları ile hareket etmesini becerebilecek yetenekte olması da talihini yenmesine yetmeyecektir. Talihini yenmek isteyen prens takınmış oldukları tavırları gerektiğinde zaman ve mekâna göre değiştirmesini becerebilmelidir. Ancak bunu başarabilmesi Büyük Friedrich’e göre epey zordur. Prensın sahip olacağı iki tavidan bahsetmektedir. Bunlardan ilki korkusuz bir aceleciliktir; ikincisi ise çekinceler sebebiyle eylemde bulunmada yavaşlıktır. Büyük Friedrich için, insanların tüm bu erdemlere bir anda ve tamamen sahip olması mümkün değildir. Ayrıca savunmuş olduğu başka bir husus, prenslerin savaşlarda kılıç ve silahlarla başaramadığını, kalem yardımıyla ülkeler arasında anlaşmalar ile elde edilebileceği görüşüdür. Akıllı bir prens her zaman için akıllı bir danışmanından fikir alıp zamana ve koşullara ayak uydurmayı başarmalıdır. Kendisi her zaman için tüm durumlarda nasıl davranması gerektiğini bilip doğru vakit geldiğinde hem çekingen davranıp hem de atılgan bir eylemde bulunmayı gerçekleştirseydi o zaman Büyük Friedrich’e göre tamamen başarılı ve mükemmel bir prens olmayı elde edip yenilmezliği bulmuş olacaktır (Büyük Frederik, 2016, s. 144). Büyük Friedrich, prensin esneklik ve adaptasyon yeteneği ile savaş ve diplomasi arasında denge kurarak sürekli başarıya ulaşabileceğini savunmaktadır.

Büyük Friedrich, hayatını kaybeden düşüncesiz kişilerin değil, yalnızca talihi yaver gidenlerin hikâyelerinin anlatılmasının, toplumun ve tarihin gerçekçi bir değerlendirme yapmasını engellediğini ifade etmektedir. İnsanlar çoğu zaman sonuçlara bakarak nedenler hakkında yanlış çıkarımlar yapmaktadır yani başarıları talihin bir sonucu olarak görmektedirler. Ancak başarılı olmak için o başarıyı gerçekleştirecek olanların özelliklerine ve zamanın doğru koşullarına da dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Büyük Friedrich bir de gözü pek hükümdarın büyük işlere imza atmak için cesur kararlar aldığından söz etmektedir. Ancak cesur karar alan hükümdarların kendilerini sürekli tehlike altında tutacaklarını belirtmiştir. Bu durum, belirsizlik ve risklerle doludur. Diğer taraftan büyük işler becerecek yeteneği olmayan hükümdarların ise daha muhafazakâr bir yaklaşım sergileyerek güvenliğini ön planda tutup ve riskten

kaçınırlar. Büyük Friedrich asıl vermek istediği mesaj ise doğru zaman ve koşullarda dünyaya gelmenin önemidir. Yani, bir hükümdar ne kadar yetenekli olursa olsun, doğru zamanlama ve koşullar olmadığında, yetenekleri beklenenin tersine zarar verecektir. Hükümdarın cesaret ve risk alma isteği, içinde bulunduğu koşullara uygun olmalıdır; aksi takdirde, fazla risk almak veya gereğinden fazla muhafazakâr olmak, başarısızlığa yol açabilecektir (Büyük Frederik, 2016, s. 145). Büyük Friedrich, doğru zamanlama ve koşulların liderlik için ne kadar önemli olduğuna vurgu yaparak, bir hükümdarın yeteneği ne kadar yüksek olursa olsun, doğru koşullar ve zaman dilimi olmadığında bu yeteneklerin zarar verebileceğini ifade etmektedir. Başarılı bir hükümdar, cesaret ve risk almayı doğru zamanlamayla harmanlamalıdır. Aksi takdirde, aşırı risk alma ya da gereğinden fazla muhafazakâr olmak, başarısızlığa yol açabilir.

Büyük Friedrich'e göre Machiavelli'nin sahip olduğu siyaset anlayışına karşı olan prenslerin daha fazla başarıya ulaşabileceğini düşünmektedir. İnsanların kalplerinde kötülükten çok iyilik varsa ve iyi eylemlerde bulunmaya daha yatkınsa o zaman yapacak oldukları hataları görmezden gelmek doğru bir karar olacaktır. Çünkü dünya ve dünyada yer alan hiçbir şey kusursuz değildir. Dolayısıyla insanların eylemlerinde kötülükten çok iyilik yer alıyorsa o zaman yapmış olduğu bazı hataları affetmek iyi bir karar olacaktır. Prens in ve halkının birbirlerine karşı düşünceleri ve eylemleri aynı olursa, yani her iki tarafta yeri geldiğinde affedici ve merhametli olursa o zaman o ülkede mutluluktan başka bir şey hâkim olmayacaktır (Büyük Frederik, 2016, s. 146).

1.4. İktidarı Elde Etme Örneği: Cesare Borgia

Machiavelli, virtû (beceri ve yetenek) ve talih kavramlarını karşılaştırarak, devlet kurma ve iktidarını sürdürme konusunda farklı liderlerin deneyimlerini incelemektedir. Bu liderler özellikle Francesco Sforza ve Cesare Borgia olmuştur.

Machiavelli'nin burada yaptığı karşılaştırma, virtû (beceri ve yetenek) ile talih arasındaki farkı vurgulamaktadır. Francesco Sforza, beceri ve yetenek ile iktidarını sürdürmüş ve kendi başarıları sayesinde güçlü bir hükümdar olmuştur. Cesare Borgia ise, talih ve başkalarının yardımları ile devletini elde etmiş, ancak bu dışsal faktörler, onun devleti sürdürebilmesinde yardımcı olmamıştır. Machiavelli, Borgia'nın yetenekli ve stratejik bir lider olmasına rağmen, esas olarak talih ve başkalarının yardımları sayesinde kazandığı devletin, uzun vadede başarılı biçimde ilerletemediğini dile getirmiştir. Bu da,

virtù'nun, yani kişisel yetenek ve stratejilerin, talih ve dışsal faktörlerden daha önemli olduğu anlamına gelmektedir. Machiavelli bu örneği, talih ve yeteneğin devlet kurma ve sürdürme üzerindeki etkilerini karşılaştırarak, gerçek başarıyı elde etmenin ve iktidarı sürdürebilmenin, yalnızca yetenek ve talih ile mümkün olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Ancak talih, yalnızca fırsatlar yaratabilir; bu fırsatları değerlendirebilmek için de *virtù* gerekmektedir (Machiavelli, 2024, s. 59-60).

Machiavelli bir de, VI. Alexander'ın, oğlunu büyük birisi yapmak için karşılaştığı engelleri aşmak adına, bölgedeki mevcut durumu analiz ederek ve çeşitli stratejik adımlar atarak sonuca ulaşmaya çalıştığını ifade etmiştir. Machiavelli'nin bu çerçevede söylediklerini doğru kabul ederek ilerlendiğinde, o dönem İtalya'sının kilise ve Venediklilerle olan etkileşimleri önemli rol oynadığı görülmektedir. Ayrıca Machiavelli, Alexander'ın oğlu olan Cesare Borgia'yı başarılı bir lider yapma çabası sergilerken dışsal güçlerin dinamiklerini göz önünde bulundurmak zorunda olduğuna vurgu yapmaktadır. Aynı zamanda, güçlü yerel aileler (Orsiniler ve Colonnalar) gibi içsel engeller de bu süreci zorlaştırmaktadır. Machiavelli'nin burada vurguladığı en önemli strateji, mevcut düzeni bozmak ve o düzen içinde karışıklık yaratmaktır. VI. Alexander, özellikle Venediklilerin Fransızları geri getirme kararını, kendi stratejik çıkarları doğrultusunda bir fırsat olarak görmüş ve bu durumu lehine çevirmek için harekete geçmiştir. Bu tür fırsatları değerlendirebilmek için, Kral Louis'in eski evliliğin iptal edilmesi gibi detaylara kadar gitmek, Machiavelli'nin çok iyi bildiği bir stratejik yöntem ve fırsatları değerlendirme anlayışıdır (Machiavelli, 2024, s. 60). Machiavelli burada, siyasetteki başarının yalnızca doğrudan güç ve askeri kuvvetle değil, aynı zamanda durumları analiz etme, fırsatları görme ve gerektiğinde karmaşık ilişkiler karşısında stratejik müdahalelerle mümkün olduğunu ortaya koymaktadır. Machiavelli'de VI. Alexander'ın bu süreci nasıl yönettiğine dair önem kazanan husus; bir prensin çevresindeki güç dinamiklerini çok iyi kavrayıp, uygun stratejilerle bu dinamikleri lehine çevirmesi gerektiği düşüncesinde yatmaktadır.

Ross King'in bu konu hakkında birçok görüş ve değerlendirmesi bulunmaktadır. Genel bağlamda Borgia ailesinin amaçlarının neler olduğu ve ne tür eylemlerde bulunduklarına dair bilgi vermektedir. Amaçları söz konusu olduğunda VI. Alexander'ın, oğlu Cesare Borgia'yı kilise için güvenilir bir müttefik haline getirerek aynı zamanda Borgia hanedanlığını kurmak olduğu görülebilir. Dolayısıyla bu strateji, sadece kilisenin gücünü

pekiştirmeyi değil, aynı zamanda Borgia ailesinin İtalya’da genişlemeyi hedefleyen bir planı içermektedir. Alexander, oğlunun kilisedeki kariyerini önce çok hızlı bir şekilde yükseltmiş, ardından onu çok daha dünyasal bir kariyere yönlendirmiştir. Borgia’nın başta kilisedeki yüksek makamlarına odaklanması, ama zamanla siyasi ve askeri bir lider olarak Romagna’da güçlü bir dükalık kurma amacına yönelik hamleler yapmasını King, Machiavelli’de yer alan “amaçlar doğrultusunda strateji belirleme” anlayışını somutlaştırdığını ifade etmiştir. Özellikle Valentino Dükalığı unvanının kazanılması ve Romagna’daki fetihler, Machiavelli’nin öne çıkardığı bir noktayı yansıtmaktadır o da ideal bir liderin, çevresindeki güç ilişkilerini yönetme ve bu ilişkileri kendi yararına kullanma becerisidir. Borgia, babasının desteğiyle Fransız ve İspanyol paralı askerlerini birleştirerek bölgedeki toprakları fethetmiş, karşısındaki düşmanları hızla yenmiştir. King bu tür askeri zaferlerin, Machiavelli’de güçlü ve kararlı bir liderin, “fırsatlar doğduğunda hemen harekete geçmesi gerektiği” düşüncesini desteklediğini ifade etmektedir (King, 2011, s. 28-29). Dolayısıyla Machiavelli’nin *Prens* eserinde çokça yer verdiği bir konu olan stratejik evlilikler, güç mücadeleleri ve baba-oğul ilişkilerindeki siyasi oyunlara dair önemli bir örnek sunmaktadır. Bu olaylar, VI. Alexander ve oğlu Cesare Borgia’nın, kilise devleti içindeki gücü artırmak ve kendi hanedanlıklarını kurmak için izledikleri stratejik adımları göstermektedir.

Ayrıca Cesare Borgia’nın Romagnalıları karşı başarılı elde etmesi ünlü şair ve siyasetçi olan Dante’nin de hoşuna gitmiştir. Markulin; Dante’nin de görüşlerini ele alarak şöyle açıklar: Papalık ve Dante’nin Romagnalıları hakkındaki görüşleriyle bağlantılı olarak, Valentino’nun, yani Cesare Borgia’nın tarihsel figürünü ve onun Papalıkla olan ilişkisini ele almaktadır. Markulin, Borgia’nın savaş gücü ve papalıkla olan özel bağı vurgulamaktadır. Dante’nin, Romagnalıları “kanı bozuk kötü bir ırk” olarak tanımlaması, bölgedeki toplumsal ve politik karışıklıkları anlatmak amacıyla kullanılmıştır. Valentino’nun, Papa VI. Alexander’ın gayrimeşru oğlu olarak, kilise içindeki prestijli bir pozisyonu elde etmesi de onun hem askeri hem de papalıkla olan ilişkilerini şekillendiren önemli bir faktör olmuştur. Cesare Borgia’nın askeri dehası ve aynı zamanda kirlili ilişkilerle güç kazanması, tarihsel bir figür olarak hem tartışmalı hem de ilgi çekici olmuştur. Borgia’nın askeri lider olarak papalık ordularının başına geçmesi, onun askeri stratejilerindeki başarısı kadar, papalıkla olan derin bağları ve kilisedeki özel statüsüne de dayanmaktadır (Markulin, 2013, s. 273).

Russell, Rönesans İtalya'sının ve genel olarak Avrupa'nın, yüksek kültürel ve entelektüel gelişimle birlikte derin ahlâki çürümeyi barındıran karmaşık bir dönemi yansıttığını vurgulamaktadır. Rönesans, sanat, bilim ve felsefede büyük ilerlemeler kaydedilen bir çağ olmuştur, ancak aynı zamanda yozlaşmış ve acımasız politikalarla da tanınmıştır. Bu çelişki, dönemin hem kültürel zirvesine hem de en düşük noktasına dair bir paralellik oluşturmaktadır. Russell, Leonardo da Vinci'nin Sezar Borgia için kale yapması, bu dönemin politik dünyasının nasıl iç içe geçtiğini gösteren dikkat çekici bir örnek olduğunu belirtmiştir. Vinci gibi büyük bir deha, aynı zamanda Borgia ailesinin zorba liderlerine de hizmet etmiştir. Bu durum, Rönesans İtalya'sındaki entelektüel ve sanatsal başarıların, bazen ahlâki değerlerle çelişebileceğini göstermiştir. Borgia ailesinin güç ve iktidar elde etmek için uyguladığı şiddet ve entrikalar, o dönemdeki sanatçı ve düşünürlerin, bu tür yozlaşmış figürlerle bağlantıya girmesini pekiştirmiştir (Russell, 1994, s. 97). Genel bağlamda Russell, Rönesans İtalya'sının paradoksal doğasını ortaya koymuştur. Yüksek kültürel başarılar ve ahlâki çöküşler, tarihsel figürlerin birbirine paralel yürüdüğü bir zaman dilimini tanımlamıştır.

Thomson, Cesare Borgia'nın siyasi stratejilerinin ve Machiavelli'nin bu stratejilere olan bakış açısının bir analizini sunmaktadır. Cesare Borgia'nın gücü, manipüle yeteneği ve acımasız politikalara dayalı yönetim tarzı, dönemin siyasi ikliminin nasıl şekillendiğini göstermektedir. Thomson, Sinigaglia Katliamı'ndan bahsetmektedir. Borgia'nın düşmanlarına karşı uyguladığı zekice ve sert yöntemleri yansıtan tarihi bir olay olduğunu dile getirmiştir. Bu olayda, Borgia, güvendiği komutanlarını eğlence bahanesiyle tuzağa düşürüp, onları öldürmeyi başarıyla gerçekleştirmiştir. Bu bağlamda, Cesare Borgia'nın hile ve aldatma içeren stratejileri, Machiavelli'nin "gerekirse kötülük yapılabilir" şeklindeki yaklaşımını somut bir örneklerle pekiştirmiş olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca, Thomson, İspanya Kralı Ferdinand ve Papa II. Julius gibi figürler de, zaman zaman Cesare Borgia gibi yöntemlere başvurdıklarını ileri sürmektedir. Dolayısıyla, Machiavelli'nin de belirttiği gibi, iktidarı korumak ve sağlam bir devlet yönetimi kurmak, bazen ahlâki olmayan yöntemleri gerektirebilmektedir (Thomson, 2000, s. 31).

Aslında "Borgia'da onu çarpan endamı ve çevikliği, ne de Latince ve Yunanca'daki maharetiydi. Baştan beri Machiavelli'yi cezbeden Borgia'nın şaşmaz kararlılığı ve eylemlerindeki nefes kesici gözü pekliği" (King, 2011, s. 36-37). Cesare'nin korkusuz

tavır ve istediği şeyi elde etme hırsıyla çekinmeden eylemlerini gerçekleştirmesi Machiavelli'yi etkileyen hususların başında yer almaktadır.

Skinner, Borgia'nın Machiavelli'yi etkilediği noktalardan söz ederken şu ifadeleri dile getirmiştir: “Borgia tehlikeli bir krizi aşarken sergilediği güç ve özgüven nedeniyle Machiavelli'nin derin saygısını kazanmıştı” (Skinner, 2004, s. 32). Borgia'nın bir başka eylemiyle Machiavelli'nin övgüsünü kazandığı nokta şudur;

Skinner, Borgia'nın, Romagna bölgesindeki askeri zorlukları ele alış tarzının, Machiavelli'yi etkileyen temel unsurlardan biri hale gelmesini sağlamıştır. İlk başta, Borgia, bölgedeki küçük yerel lordlara güvenmek zorunda kalmış, fakat bu lordların güvenilirmezliği ve ona karşı yaptıkları eylemlerin zamanla ortaya çıkması söz konusu olmuştur. Borgia, bu güvenilirmez liderleri Senigallia'da bir toplantıya davet edip, hepsini bir anda öldürterek onlardan kurtulmuştur. Ardından, Borgia, bir daha asla böylesine güvenilirmez müttefiklerle ittifak yapmamaya karar vermiş ve bunun yerine kendi ordusunu kurmaya yönelmiştir. Bu karar, dönemin genel politik bağlamında alışılmadık bir adım olmuştur, çünkü Rönesans İtalya'sındaki prensler genellikle paralı askerleri kullanmayı tercih ederken, Borgia kendi ordusunu kurmaya karar vermiştir. . Borgia'nın, bu durumu nasıl dönüştürdüğü, onun ne kadar soğukkanlı ve stratejik bir lider olduğunu göstermiştir. Skinner'e göre Machiavelli, Cesare'nin bu adımını olağanüstü ileri görüşlü bir politika olarak düşünmüş olma ihtimalinden söz etmiştir. O dönemdeki siyasi manevraların çoğu, güçlerini sürdürmek adına başkalarına bağımlı kalmayı gerektirmektedir. Ancak Borgia'nın bağımsızlığı hedeflemesi ve kendi askeri gücünü kurma kararı, Machiavelli'nin güç kullanma ve devlet yönetimi konusundaki fikirlerine paralel düşen bir yaklaşım olarak dikkate alınmıştır. Machiavelli, bu tür stratejik ve uzun vadeli düşüncüyü, güçlü bir liderlik ve yönetim becerisi olarak değerlendirmiştir (Skinner, 2004, s. 33-34).

Skinner bir de II. Julius'un Borgia'ya karşı başarılı şekilde gerçekleştirmiş olduğu ihaneti anlatmaktadır. II. Julius, Borgia'ya karşı olan nefretini ustaca gizlemesinde, Machiavelli'nin ikiyüzlülükle ilgili fikirlerini somutlaştıran önemli bir örnek olarak görülmelidir. Julius, Borgia'ya olan düşmanlığını ve gerçek duygularını, ona tam destek verdiği bir dönemde saklamayı başarmış ve ikiyüzlülüğünü ustaca kullanarak Borgia'yı tuzağa düşürmüştür. Machiavelli, bu durumu, hükümdarların içten olmayan davranışlarının nasıl faydalı olabileceğini ve ikiyüzlülüğün bazen stratejik bir silah olarak

nasıl kullanılabileceğini gösteren bir örnek olarak sunmaktadır. Julius, Borgia'nın desteklemiş olduğu papalık seçiminden sonra, gerçek duygularını ve nefretini açığa çıkararak ona son darbeyi vurmuştur (Skinner, 2004, s. 67). Bu tür stratejik hamlelerin, iktidarı korumak için nasıl etkili olabileceğini ortaya koymaktadır. Skinner'ın da ifade ettiği gibi Machiavelli, bir hükümdarın sürekli olarak tetikte olması ve rakiplerinin gerçek duygularını anlaması gerektiğini düşünmüştür. Bu, sadece dışa dönük değil, aynı zamanda içsel güç dinamiklerini anlamak açısından da önemlidir. Cesare Borgia ve Papa II. Julius arasındaki bu mücadele, Machiavelli'nin siyaset ve iktidar üzerine yaptığı gözlemleri pekiştiren bir örnek oluşturmaktadır. Bu olay, ikiyüzlülüğün ne kadar güçlü bir strateji olabileceğini ve hükümdarların bu tür taktiklere başvurarak nasıl başarılı olabileceğini göstermektedir.

Büyük Friedrich, Borgia bahsinde Machiavelli'nin görüşlerine katılmamaktadır. Cesare Borgia, Machiavelli'nin gözünde takdire şayan biri olarak görülüyorsa, Büyük Friedrich'te yerilmesi gereken bir kişiliktir.

“Borgia, onurda ve aşkta rakibi olan erkek kardeşini kız kardeşinin yanında öldürmüştür. Annesine hakaret eden birkaç İsviçreliye duyduğu intikam duygusundan dolayı papanın İsviçreli muhafızlarını öldürmüştür. Para hırsını tatmin etmek için çeşitli kardinallerin parasını dolandırmıştır. Romagna'yı meşru hükümdarı olan Urbino Dükü'nün elinden almıştır. Emrinde bir zalim olan acımasız d'Orco'yu idam ettirmiştir. İğrenç ihanetlerle Sanigaglia'da, hayatta oldukları sürece kendi çıkarlarına aykırı gördüğü bazı hükümdarları ortadan kaldırmıştır. Kendi iradesi için kullandığı soylu bir Venedikli kadını suda boğdurmuştur. Onun verdiği emirler ile birçok zorbalık yapılmadı mı? Tüm kepezeliklerini kim sayabilir? Makavel'in yaşadığı çağdaki tüm büyük insanlara, hatta eski çağların tüm kahramanlarına tercih ettiği ve yaşamını, talihleri yaver gittiği için bir yerlere gelenlere örnek olarak layık gördüğü kişi işte budur” (Büyük Frederik, 2016, s. 48).

Borgia yeri geldiğinde kendi çıkarları için kendi kardeşini öldürmekten tereddüt etmemiştir. Büyük Friedrich için aslında tam bir acımasız haydut konumundadır. Kendi istekleri ve çıkarları için her şeyi yapma potansiyeli olan Borgia'yı, Machiavelli'nin dediği gibi örnek almaktan ziyade, yapmış olduğu eylemlerin birer dehşet verici eylemler olduğunu görüp ders çıkarmak gerekmektedir.

Ayrıca “Cesare Borgia, büyüklüğünün temelini İtalyan hükümdarların yok oluşuna dayandırmıştır. Komşularımın varlıklarını ele geçirmek istiyorsam, onları zayıflatmak

zorundayım. Onları zayıflatabilmek için ise onları birbirine düşürmek zorundayım. Kötülerin mantığı bu şekilde çalışır” (Büyük Frederik, 2016, s. 48). Büyük Friedrich bu tarz düşüncelere sahip bir hükümdarın iyilikten haberi olmadığını, zekâlarının yalnızca bu gibi kötü düşüncelere çalıştığını öne sürmektedir. Büyük Friedrich, Borgia’nın bu tür kötü fikirlerinin kabul edilir cinsten olmadıklarını savunmaktadır. Kendi faydası için diğer her şeye ve herkese karşı gaddar biçimde davranmak hiç de övülmesi gereken bir durum değildir.

“Dolayısıyla kişi yozlaşmış koşullarda ahlâki gerekliliklerle karşı karşıya kalabilir (zaferin sonuçsal hedefini aramak gibi), ancak bunlar ne geleneksel ahlâkın ne de ebedi bir yasanın yükümlülükleridir” (Kocis, 1998, s. 114-115). Etik ve ahlâki değerlerin, özellikle yozlaşmış ve zorlu koşullarda, geleneksel ya da evrensel yasalara ve yükümlülüklerle karşı nasıl esneyebileceğini tartışmaktadır. Buradaki fikir, bireylerin ya da liderlerin zafer ya da güç elde etme amacı güderken, bu amaçlara ulaşmak için bazen geleneksel ahlâki değerlere ya da evrensel yasalara ters düşen yöntemlere başvurmak zorunda kalabilecekleridir. Bu bağlamda, ahlâki gereklilikler, sadece toplumsal ya da kültürel normlara değil, daha çok bireysel hedeflere ve sonuçlara odaklanabilir. Machiavelli’nin düşünceleriyle de paralellik gösteren bu görüş, zaferin elde edilmesinin, geleneksel ahlâki değerlerle her zaman uyumlu olmayabileceğini savunmaktadır. *Prens*’te de Machiavelli, hükümdarların başarıya ulaşabilmek için gerektiğinde acımasızlık, aldatma veya ikiyüzlülük gibi ahlâki açıdan tartışmalı yöntemlere başvurmalarını savunmuştur. Bu bağlamda, başarının hedefi doğrultusunda alınan sonuçlar, ahlâki yükümlülüklerle karşılaştırıldığında öncelikli hale gelebilecektir. Kocis’in ifadesinden anlaşılan, bireylerin ya da liderlerin, sonuçları amaçlarına ulaşmak için gereken araçları kullanırken, bazen geleneksel etik kurallarından sapabileceklerini ve bu sapmaların, doğru ya da yanlış değil, daha çok amaç ve sonuç odaklı bir değerlendirmeye tabi olacağını ortaya koymaktadır.

Cesare Borgia Machiavelli için büyük bir rol model olmuştur. Russell’ın ifadesiyle “Sezar Borjia ve babası VI. Aleksandr sadece kişilikleri yönünden değil, Machiavelli’ye esin vermiş olmaları bakımından da ilgi çekicidirler” (Russell, 1994, s. 96). Machiavelli söz konusu olduğunda kendisini büyük şekilde etkilemiş olan kişileri ve olayları incelemek yerinde ve doğru olacaktır. Çünkü Machiavelli’nin sahip olduğu inançlar ve ilkeler çerçevesinde bu gibi durumlar ve şahıslar yer almaktadır. Yalnızca VI. Alexander ve

Cesare Borgia değil, Papa II. Julius'ta kendisine esin veren yönetici kişilerdendir. İsmi verilen bu yöneticiler, karşılarında bulunan kişileri her ne kadar aldatıp, hile ile hükmetme fırsatını yakalasalar da Machiavelli nazarında hiçbir kötü etkileri bulunmamıştır. Dahası, yapılan bu tarz eylemlerin gerekliliği mevzu bahis olmuştur. Kısacası Machiavelli “Dük’ün Fransa, Papalık ve İtalya devletlerini birbirlerine düşerek kesin ve gerektiğinde acımasız davranışlarını, komploları bastırmasını ve gelecek için sağlam temeller atmasını över” (Curry ve Zarate, 1997, s. 57). Cesare Borgia, Machiavelli için önemli bir kişiliktir ve başarıya ulaşmak isteyenlerin örnek alacağı bir yönetici olduğu iddiasındadır.

Machiavelli, Cesare Borgia'nın eylemlerini cesur ve kararlı bir şekilde gerçekleştirdiğini ifade etmektedir. Onun büyük cesaret ve yüksek hedeflere sahip olduğunu, bu yüzden bazı zorlayıcı ve etik dışı stratejilere başvurmasının anlaşılabilir olduğunu ifade etmektedir. Machiavelli, Borgia'nın iktidarını korumak için düşmanlarını alt etmeyi, dostlar edinmeyi, halkı kendine çekmeyi, askerlerince saygı görmeyi ve gerektiğinde sert müdahalelerde bulunmayı hedeflediğine dikkat çekmiştir. Ayrıca, eski kurumları yenilemek, sadık olmayan güçleri ortadan kaldırmak ve yeni ittifaklar kurmak da bir liderin stratejik hamleleri arasında yer almalıdır. Dolayısıyla bu tür eylemde bulunan kişiye örnek olarak Cesare Borgia'yı göstermiştir. Ancak Machiavelli onda yalnızca bir kusur bulmuştur. O da Julius'un papa olmasına engel olmamasından dolayıdır. Borgia papalık görevi için uygun bir kişiyi bulamadıysa bile istemediği bir kişinin yani Julius'un papa olmasını engellemeliydi. Bu durum Machiavelli'nin gözünde stratejik bir hata olarak görülmektedir (Machiavelli, 2024, s. 65-66). Machiavelli, güçlü bir liderin iktidarını sürdürmek için başvurabileceği sert ve bazen etik dışı stratejilerin gerekebileceğini ifade ederken bir de liderin yaptığı seçimlerin ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Utku Özmakas, Machiavelli'nin bahsetmiş olduğu fırsat kelimesinin eyleme geçirilmesinden bahsetmektedir. Machiavelli için fırsat, yaşamın doğal akışında gerçekleşen, zaman ve durum bakımından değişkenlik gösterebilmesinden dolayı her an için olabilecek eylemlerin meydana gelmesinde etkilidir.

Özmakas, Machiavelli'nin fırsat kelimesinden ne anladığını dile getirmektedir. Ona göre Machiavelli, fırsatı yalnızca bir anlık şans olarak görmemektedir; doğru şekilde değerlendirilmediği takdirde zamanla kaybolacağını ve mevcut yola devam edeceğini belirtmektedir. Buradaki kritik nokta, bir liderin hem fırsatı anlayabilecek zekâya hem de

bu fırsatı hayata geçirecek güç ve kararlılığa sahip olması gerektiğidir (Özmkas, 2019, s. 113). Bu anlayışa göre, prensin sadece dış dünyayı gözlemleyip fırsatlar yaratmakla kalmayıp, aynı zamanda stratejik kararlarla, gerektiğinde cesur adımlar atarak bu fırsatları somut sonuçlara dönüştürmesi gerekmektedir. Machiavelli'nin bu perspektifi, güçlü bir liderin, hem teorik olarak fırsatları tanıyabilen, hem de pratikte bu fırsatları hayata geçirebilen biri olması gerektiği fikrini öne çıkarmaktadır.

1.4.1. Prens Şiddetinin Ölçüsü

Machiavelli, prensin işgal ettiği ülkelerde yapacak olduğu eylemlerin şiddetini hesaplaması gerektiğinden bahsetmektedir. “İşgalci, bir devleti ele geçirdiğinde, yapması gereken bütün yıkıcı şeyleri gözden geçirip hepsini bir anda yapmalıdır ki, her gün yinelemek zorunda kalmasın ve yinelemediği için de insanlarda güven duygusu yaratabilsin ve onlara iyilik ederek gönüllerini kazanabilsin” (Machiavelli, 2024, s. 70). Machiavelli, işgalci veya yeni bir liderin devleti ele geçirdiğinde hemen ve kararlı bir şekilde yıkıcı değişiklikler yapması gerektiğini ifade etmektedir. Çünkü sürekli olarak erteleme yapmak ve yıkıcı hamleleri parça parça uygulamak, halkın güvenini zedeleyecek ve prensin gücünü sarsacaktır. Dolayısıyla yıkıcı eylemler hızlı ve topluca gerçekleştirilmelidir, çünkü halkın bir anda gelen değişikliklere karşı daha az tepki verdiğini ve liderin gücü daha sağlam olacağı vurgusunu yapmaktadır. Ayrıca “İyilikler ise, tadını daha iyi çıkarabilmek için, azar azar yapılmalıdır. Ve her şeyden önce bir prens uyruklarıyla öyle yaşamalıdır ki, iyi ya da kötü hiçbir olay, hareket tarzını değiştirmesini gerektirmesin” (Machiavelli, 2024, s. 71). Machiavelli'ye göre iyilikler zamanla halk tarafından daha çok takdir edilip, değer kazanmaktadır. Böylece halk, liderin iyiliklerini daha fazla hissedecek ve bu durum, liderin halkla daha sağlam bir bağ kurmasına yardımcı olacaktır. Özetle, Machiavelli bir prensin iktidarını sağlamlaştırmak ve halkın güvenini kazanmak için stratejik ve zamanlamasına dikkat ederek hareket etmesi gerektiğini savunmaktadır. Yıkıcı değişikliklerin hemen yapılması, iyiliklerin ise azar azar ve yavaşça uygulanması gerektiği düşüncesini öne çıkarmakla birlikte prensin tutarlı bir yönetim sergilemesi gerektiğine inanmaktadır. Ancak prensin bu tür eylemlerde bulunabilmesinin, içinde bulunduğu şart ve durumlara bağlı olarak gerçekleşmesi gerektiği savunusundadır.

Özmkas'ın bu hususta Machiavelli'nin düşüncesi hakkındaki yorumuna bakıldığında temel vurgusunun; acımasız olarak nitelendirilen eylemlerin gerekliliği söz konusu olduğunda, bunun halk üzerinde olumsuz bir etki yaratmayacak şekilde gerçekleştirilmesi için tek seferde ve hızlıca yapılmasının gerekli olduğudur. Bu yaklaşım, halkın acıyı kısa süreli olarak deneyimlemesi ve bir güven duygusunun bozulmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Diğer yandan, iyilikler ve avantajlar ise zamanla ve dikkatlice sunulmalıdır ve bu şekilde halkın güveni pekiştirilmesi sağlanmalıdır (Özmkas, 2019, s. 138). Dolayısıyla Machiavelli'nin bu tür önerileri, siyasal liderlerin ve yöneticilerin kararlarını stratejik olarak almalarını ve halkla olan ilişkilerinde dengeyi gözetmelerini anlatan bir yaklaşımdır. Her iki tür eylemin de nasıl uygulanması gerektiği, prensin halk üzerindeki denetimini sürdürmesi açısından önemli bir unsur halindedir. “O, öğretiminde sonuna kadar giden biriydi. Ne duraksar ne de uzlaşırdı. Makyavelli, yöneticiye kötülükler zorunlu olduklarına göre, çabuk ve acımasızca yapılması gerektiğini anlatmaktadır” (Cassirer, 1983, s. 341). Ancak prens kötü eylemde bulunmayı yalnızca zorda kaldığı koşullarda tek seferde yapmalıdır. Zorda kalmadığında ise iyi eylemde bulunmaya devam etmelidir.

Bu husus çerçevesinde Büyük Friedrich'in Machiavelli'ye olan eleştirilerine bakılacak olunursa,

“Zekâ ile barbar olmak ve zorbalığı belirli bir bağlamda kullanmak, bu devlet adamına göre kendi çıkarına yararlı görülebilecek tüm zalimlikleri ve ahlâksızlıkları bir seferde uygulamak anlamına gelir” (Büyük Frederik, 2016, s. 54-55). Machiavelli'nin savunduğu, gerektiğinde şiddetin bir defada uygulanması ilkesi aslında Büyük Friedrich için gaddarlık ve ahlâk dışı eylemler olarak anlaşılmaktadır. Machiavelli'de bir prensin sahip olduğu düşmanlarını ya da şüphelendiği kişileri hiç sorgulamaksızın ortadan kaldırmanın ve bunu bir seferde gerçekleştirmenin makul bir eylem olduğu düşüncesi Büyük Friedrich açısından hiç de gerekli bir eylem olarak görünmemektedir.

Büyük Friedrich'in bir eleştirisi daha bulunmaktadır. Özellikle, bir eylemin zamanlanması ve ölçeği üzerine yaptığı vurgu, insanları öldürme ya da zalimlik uygulama konusundaki etik soruları gündeme getirdiğini ifade etmektedir. Burada Büyük Friedrich, Machiavelli'nin zalimlik konusundaki tavsiyelerinin eleştirisini yaparken, bin kişiyi bir günde idam etmek ile onları zaman içinde teker teker öldürmenin aynı derecede kötü olmadığına dair mantığını sorgulamaktadır. Büyük Friedrich'in yaklaşımı, zalimliğin her

durumda kötülük olduğu ve onun her türlüşünün aynı derecede kabul edilemez olduğu yönündedir. Ayrıca, Machiavelli'nin örnek verdiği Agathokles, kötü yöntemlerle iktidarını elde etmiş bir figür olarak gösterilse de, Büyük Friedrich için sonunda kendi ihanetinin kurbanı olmuştur. Bu, Machiavelli'nin öğretilerinin pratikte geri tepebileceğine dair bir eleştiridir. Agathokles'in ölümü ve ordusunun çocukları öldürme durumu, gerçek ve sonuç odaklı siyaset anlayışının kişisel ve toplumsal yıkımlarla nasıl iç içe olabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda, Büyük Friedrich Machiavelli'yi sadece ahlâki açıdan sorgulamakla kalmaz, aynı zamanda onu dürüst davranmamak ve dolandırıcılık nitelikleriyle suçlamaktadır (Büyük Frederik, 2016, s. 55).

1.5. Prensliklerde Kullanılan Gücün Ahlâkiliği

Machiavelli, özgürlüklerine düşkün bir halkı yönetmek için üç ana strateji önermektedir. Bunlardan ilki ele geçirilen devletin yıkılmasıdır. Eğer ele geçirilen halk kendi yasalarıyla ve özgürce yaşamaya alışmışsa, onları tamamen kontrol altına almak için en radikal çözüm olarak devletin yıkılması, yani mevcut düzenin tamamen ortadan kaldırılması önerilmektedir. Bu eylem, halkın özgürlüğünü tamamen sona erdirerek onlara yeni bir düzen dayatmayı sağlayacaktır. İkinci yapılması gereken eylem ise; ele geçirilen devlete gidip oturmaktır. Prens, doğrudan o topraklarda bulunarak, halkla ve yönetimle bizzat ilgilenmesi gerektiğini belirtmektedir. Böylelikle, halkla doğrudan etkileşimde bulunarak onların güvenini kazanmaya çalışarak yönetimin sürekliliğini sağlayabilecektir. Son öneri ise daha yumuşak bir yaklaşım olan; halkın özgürlüğünü kısmen koruyarak, devletin temel çıkarlarını koruyacak şekilde sınırlı sayıda dost ve işbirlikçi aracılığıyla yönetim kurulması önerisidir. Bu durumda, halk kendi yasalarını sürdürürken, prens vergi alacaktır ve belirli çıkarlar doğrultusunda halkı denetleyecektir (Machiavelli, 2024, s. 53). Machiavelli burada, özgür yaşamaya alışmış bir halkı yönetmenin en verimli yolunun, doğrudan halkla iletişim kurmak ve onları yönetim içinde tutmak için güçlü bir dostluk ve sadakat ağı kurmanın gerekliliğini vurgulamaktadır.

Ayrıca Machiavelli, özgür yaşamaya alışmış şehirleri ya da halkları yönetmek konusunda, onların eski özgürlük anlayışlarının ve özgürlük ruhlarının ne kadar derin kökler saldığını vurgulamaktadır. Dolayısıyla özgürlük içinde yaşamaya alışmış bir halkı egemenliği altına alacak bir prensin, bu halkın eski düzenine ve özgürlük anlayışına karşı duyduğu bağlılığı hesaba katmak zorunda olduğunu belirtmektedir. Eğer bir prens, bu halkı yok

etmeden yönetmeye çalışırsa, bu halkın her an isyan etmeye, özgürlük mücadelesi vermeye devam edeceğini öne sürmektedir. Bu durum, halkın eski özgürlük düzenine sıkı sıkıya bağlı olmasıyla ilgilidir. Özgürlük duygusu, geçmişin izleri ve hatıraları zamanla silinse bile, halk için hâlâ güçlü bir sığınak işlevi gördüğünü belirtmektedir. Bu da, halkın özgürlük duygusunun ve eski düzenin, yalnızca dışsal baskılarla değil, içsel bir dirençle devam ettiğini göstermektedir. Öte yandan, egemenlik altına alınan ve yönetilmeye alışkın şehirlerde ya da bölgelerde ise durumun farklı olduğunu ifade etmektedir. Burada halk, bir prensin soyu tükenene kadar boyun eğmeye alışkındır ve eski prensin gitmesinin ardından, yeni bir lider seçme konusunda kararsızlık yaşamaktadır. Bu nedenle, bahsedilen tarzda olan halklar daha kolay yönetilebilir, çünkü özgürlükleri konusunda bir arayışları yoktur ve yeni bir hükümdar bu halkın güvenini ve desteğini kazanmakta daha başarılı olabilir (Machiavelli, 2024, s. 54). Machiavelli'nin bu görüşü, devlet yönetiminde halkın özgürlük anlayışını ve geçmişteki deneyimlerini dikkate almanın önemini vurgulamaktadır. Machiavelli'nin bu düşüncesi, halkın özgürlük ve bağımsızlık arzusunun, iktidarda yer alan yöneticilerin stratejileri ve yönetim tarzları açısından ne kadar önemli bir engel teşkil edebileceğini göstermektedir.

“Bir devlet planlayan ve onun için yasalar düzenleyen kişinin, insanların kötü olduklarını ve özgür hareket alanı buldukları zaman ruhlarındaki kötülüğe göre davranacaklarını önceden varsayması gereklidir” (Machiavelli, 2021, s. 36). Ülkeyi yöneten bilge bir prensin ileri görüşlü olması gerekmektedir. Kendisi ve ülkesi için tehlike arz edebilecek durumları önceden kestirip yapılması gereken eylemi yerine getirmelidir. Machiavelli için insanlar yaşadıkları alanlarda özgür kaldıklarında istedikleri şekilde hareket edecek olmalarından dolayı içlerinde bulunan kötü eylemde bulunma içgüdülerini dışa vuracaklardır. İşte her anlamda güçlü ve zeki bir prens, oluşabilecek tüm tehditleri önceden ortadan kaldırmalıdır.

Leboeuf, Machiavelli'nin siyasi görüşlerinin bir yorumunu yapmaktadır. Machiavelli'nin, yönetme işinin iyi niyet ve duygularla yapılabilecek bir şey olmadığını, bunun yerine şiddet, hırs, kalleşlik ve korkaklık gibi insan doğasının daha karanlık yönlerine dayandığı vurgusunu yapmaktadır. Leboeuf, Machiavelli'nin görüşlerine atıfta bulunarak, insan doğasının doğuştan iyi olmadığını ve toplumsal ilişkilerin aslında açgözlülük, egoizm ve fetih arzusuyla şekillendiğini belirtmektedir. Leboeuf, insanları birbirine bağlayan şeyin ne doğal iyi niyet ne de makul bir toplumsal sözleşme olduğunu,

aksine herkesin kendi çıkarlarını gözetmeye yönelik eğilimlerinin, insanlar arasında çatışmalara ve karşılıklı hırsların doğmasına yol açtığını öne sürmektedir. Machiavelli'nin perspektifinden bakıldığında, bu insanlar arasındaki düzeni sağlayacak tek şey, bir otoritedir. İşte burada prensin gücü devreye girmektedir. Leboeuf, bu ifadenin, toplumsal düzenin sağlanmasında gücün ve güçlü bir liderin merkezi bir rol oynadığını vurgulayan bir yorum olduğundan söz etmektedir. (Leboeuf, 2014, s. 62) Özetle, Leboeuf'un yorumu, Machiavelli'nin siyasi görüşlerinin insan doğasına dair karamsar bir bakış açısını yansıttığını ve bu bakış açısına göre, yönetmenin ancak güçlü bir liderin gücüyle mümkün olabileceğini ortaya koyduğunu göstermektedir. Bu, yönetme işinin gerçekçi bir anlayışla ele alınması gerektiğini ifade etmektedir.

Büyük Friedrich, Machiavelli'nin ele geçirilen ülkeyi yıkma düşüncesine de karşı çıkmaktadır ve ağır bir şekilde eleştirmektedir. Ona göre Machiavelli'nin bu düşüncesi erdemin yüceliğini karalamaktadır. Onun ancak kendi silahlarıyla yok edilebilir olduğunu savunmaktadır. "Makyavel ancak kendi silahlarıyla, şahsi çıkarlarla, kitabının ruhuyla, siyasetinin ve ahlâksızlığının tanrısıyla mağlup edilebilir" (Büyük Frederik, 2016, s. 37). Machiavelli'ye şöyle bir soru yöneltir ve yönelttiği soru gerçekten nokta atışı bir sorudur. Prens gücünü artırmak için bir ülkeyi işgal edecektir. Peki, işgal ettiği ülkeyi yakıp yıkacaksa neden böyle bir fetih düzenlemiştir? Çünkü bir yeri ele geçirmek için büyük miktarda para harcanmaktadır. Bir de fetih gerçekleştiğinde birçok kayıplarda ortaya çıkacaktır. Bunları tek telafi edecek olan ele geçirilen topraklar olacaktır. Ancak ele geçirilen topraklar yerle bir edilirse gücüne güç katmak yerine daha fazla zarara sebebiyet verecektir. Bu durumda yerle bir edilmiş ve halkın neredeyse tamamı yok edilmiş bir devletin hiçbir şekilde ele geçirene katkısı olmayacaktır. Büyük Friedrich, Libya ve kum çöllerini örnek vererek bu ve benzeri yerlere sahip olan prensin güçlü veya korkutucu olmadığını düşünmektedir.

Büyük Friedrich, fetihlerin ve savaşların sadece toprak genişletme amacıyla değil, aynı zamanda o topraklardan elde edilecek ekonomik ve sosyal kaynaklarla daha güçlü bir devlet inşa etme amacı taşıması gerektiğini vurgulamaktadır. Ona göre, fetihler için yapılan büyük harcamalar ve yıkımların, aslında devletin güçlenmesine hizmet etmediğini, aksine o toprakların tahrip edilmesinin ve nüfusunun kaybolmasının devletin zayıflamasına yol açtığını dile getirmektedir. Ayrıca Büyük Friedrich, bir hükümdarın sahip olduğu toprakların gücünü sadece coğrafi büyüklüğüyle ölçmenin yanıltıcı

olduğunu savunmaktadır. Libya gibi ıssız ve verimsiz toprakların bir hükümdar için korkutucu ve güçlü bir etki yaratmayacağını, bunun yerine verimli, güçlü bir nüfusa sahip, ekonomik olarak zengin, üretken vatandaşlar, askerler ve iyi yönetilen şehirlerle donanmış bir devletin gerçek gücünü oluşturduğunu ifade etmektedir (Büyük Frederik, 2016, s. 38). Bu düşünce, Büyük Friedrich’in, bir ülkenin gerçek gücünün sadece askeri gücüne ya da toprak genişliğine dayalı olmadığını, aynı zamanda halkının sayısı, refahı, üretkenliği ve devletin yönetim kapasitesinin de büyük bir rol oynadığını kabul ettiğini göstermektedir. Nüfusun kalabalıklığı, devletin gücünün temeli olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, savaşların sadece toprak genişletmekle sınırlı olmaması, halkın yaşam kalitesini artırmaya, ekonomik istikrarı sağlamaya ve uzun vadeli güç inşa etmeye yönelik olması gerektiği düşüncesini de yansıtmaktadır. “Makyavel’in içindeki kötülük nasıl ki ürpertiye sebep oluyorsa, değerlendirmeleri ancak acımaya sebep olabilir ve başkalarına acımasız siyasetini öğretmek yerine önce doğru değerlendirmelerde bulunmayı öğrenmiş olsaydı, kendisi için daha iyi olurdu” (Büyük Frederik, 2016, s. 39). Büyük Friedrich’in yorumuna göre, Machiavelli’nin siyaset anlayışı sadece kötülük ve acımama üzerine kurulu olduğunda, bu yaklaşım başkalarına zarar verme potansiyelini artıracaktır ve bu, toplumsal huzursuzluğa yol açacaktır. Büyük Friedrich’e göre, bir siyasetçi öncelikle doğru değerlendirmeler yapmalı, başkalarına acımasızca siyaset öğretmek yerine, adil ve etkili bir yönetim anlayışına sahip olması gerekmektedir.

1.6. Farklı Devlet Yapıları

Machiavelli, bir prensliğin yönetim şeklini iki temel kategoriye ayırmaktadır. Bunlar prens ve emir kulları yönetimi ile prens ve baronların ortak yönetimidir. Prens ve emir kulları yönetimine bakıldığında, bu tür bir yönetimde, hükümdar en yüksek otoriteyi elinde bulundurmaktadır ve tüm bölgeyi doğrudan yönetmektedir. Ayrıca prens, yöneticilerini ve bakanlarını kendi isteğine göre atar, yer değiştirir ya da görevden alabilme yetkisine sahip olduğunu dile getirmektedir. Bu tür bir yönetim modelinde, devletin en yüksek gücü doğrudan prensin elindedir. Diğer yönetim şekli olan prens ve baronların ortak yönetiminde ise prens, devletteki baronlarla ortak bir yönetim sağlamaktadır. Baronlar, genellikle geçmişte soylulukları ve topraklarıyla tanınan, prensin kayırmasından bağımsız olarak, mirasa dayalı ayrıcalıkları olan kişilerdir. Prens bu baronları kendi emri altına almakta zorlanır, çünkü onların halk nezdindeki gücü ve

itibarı vardır. Bu modelde, bir hükümdar, baronların topraklarına ve ayrıcalıklarına dokunmakta daha dikkatli olmalıdır, çünkü bu baronların halk üzerindeki etkisi büyüktür ve aralarında yaşanabilecek herhangi bir sorunda devletin istikrarı tehlikeye girecektir (Machiavelli, 2024, s. 50). Bu bağlamda Machiavelli, merkeziyetçi yönetimlerin yani tüm yetkinin doğrudan prensin elinde toplandığı sistemlerin istikrarı sağlamada daha etkili olabileceğini, aristokratik güçlerin etkin olduğu karma yönetim biçimlerinde ise iktidarın paylaşımının yönetsel zorluklar ve istikrarsızlık riski doğurabileceğini vurgulamaktadır. Machiavelli, bu iki yönetim biçiminin devletin işgal edilmesi ve elde tutulması açısından ne gibi avantajlar ve zorluklar sunduğunu tartışmaktadır. Türk sultanlığını örnek alarak, tek bir hükümdarın (sultanın) mutlak yetkiye sahip olduğu ve tüm bölgeyi doğrudan yönettiği bir yapıyı ele almaktadır. Bu tür bir hükümdarlığı ele geçirmenin zor olduğunu, çünkü burada emir kulları (yöneticiler ve bakanlar) prensin mutlak egemenliği altında olduklarından dolayı onları kendi tarafınıza çekmek ya da onları satın almanın çok zor olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, bu tür bir yönetimdeki halk ve askerler, büyük ölçüde hükümdara bağlıdır, bu nedenle içsel bir ayaklanma ya da ihanet de beklenmemelidir. Ancak, bir kez hükümdar devrildiğinde, geriye sadece soyu kalacaktır ve o soyu ortadan kaldırmak hükümetin tüm yapısının çökmesine sebep olacaktır. Bu, Türk hükümdarlığının kolayca kaybedilmeyeceği ancak bir kez kaybedildiğinde kolayca elde tutulabileceği anlamına gelmektedir (Machiavelli, 2024, s. 51). Machiavelli'ye göre, mutlak gücün tek elde toplandığı yönetimler dışarıdan sarsılması güç yapılar sunsa da, bir kez çözülmeye başladıklarında direnecek ara güç odakları bulunmadığı için yeni egemenlik kolayca yerleşebilir; yani bu tür devletler zor fethedilir, ama fethedildiklerinde sağlam biçimde elde tutulabilir.

Fransa örneği ise tamamen farklıdır. Fransa'da, devletin yönetimi, soyluların ve baronların büyük bir güce sahip olduğu bir yapıyı içermektedir. Burada, prensle bağlı olan baronlar kendi toprakları üzerinde büyük nüfusa ve güçlü ilişkilere sahiptir. Bu tür bir yapıya sahip bir devleti işgal etmek, prensin yanında yer alacak memnun olmayan baronlar ve yenilik isteyenler sayesinde daha kolay olacaktır. Ancak, bir kez devlet ele geçirildiğinde, elde tutmak zorlaşacaktır. Çünkü baronların yeni güç elde etme isteği ve kendi pozisyonlarını güçlendirme çabaları, hükümetin istikrarını tehdit edilebilir kılacaktır. Baronlar arasında çıkan hizip çatışmaları, prensin soyunu ortadan kaldırmış olsanız bile, devletin elinizde kalmamasına yol açabilecektir (Machiavelli, 2024, s. 52).

Machiavelli, bu iki yönetim biçimi arasındaki farkları anlatarak, bir devletin yönetilmesinin sadece fetihler ve hükümdarın gücüyle değil, aynı zamanda devletteki toplumsal yapılar ve güç dengeleriyle şekillendiğini de vurgulamaktadır. “Fransa, ona göre soyluluk özellikleri içeren bir monarşidir; Osmanlı Sultanı ise despotluk özellikleri taşır” (Oktay, 2003, s. 73). Oktay’ın Machiavelli’nin bu husustaki düşüncesine yorumu; iktidar yapılarının nasıl farklı şekillerde yapılandığını ve bunun, bir ülkenin iç ve dış siyasi durumlarını nasıl etkileyebileceği görüşü olmuştur.

Büyük Friedrich Machiavelli’nin, devletlerin yönetimini; güç ilişkileri ve iktidarın dağılımı üzerine kurarken, devletin içindeki değişikliklere odaklandığını belirtmektedir. Ayrıca Büyük Friedrich Machiavelli’nin devletlerin içsel dinamiklerin nasıl işlediğini ve devletin zayıf noktalarına nasıl etki ettiğini yeterince incelemediğini iddia etmektedir. Ona göre Machiavelli, genellikle devletin gücünü, hükümdarın güçlü ve merkeziyetçi bir liderlik tarzıyla sağlamaya çalışırken, daha az dikkatle gözden kaçırılacak unsurları da göz önünde bulundurmamıştır (Büyük Frederik, 2016, s. 33-34). Büyük Friedrich’in bu eleştirisi, Machiavelli’nin devletin işleyişine dair incelemelerinin kapsamını genişletilmesi gerektiğini göstermektedir. Machiavelli’nin düşüncesi genellikle güçlü bir hükümdar ve merkeziyetçi yönetim tarzını savunsa da, devletin iç dinamiklerinin ve çeşitli güç unsurlarının da dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

Büyük Friedrich, coğrafi konumlar, kültürler ve geleneklerin, insanların düşünme biçimlerini, davranışlarını ve hatta hükümet yapılarını nasıl şekillendirdiğini ifade etmektedir. Bu farklılıkların insanları ve toplumları nasıl etkilediği ve bu etkileşimin devletin güvenliği üzerindeki rolü vurgulamaktadır. Friedrich, İtalyan ve Çinli gibi farklı kültürlerle mensup insanların, birbirlerinden tamamen farklı birer insan türüne aitmiş gibi görüldüğünü belirtmektedir. Bu, farklı coğrafyalarda ve farklı geleneklerde yaşayan insanların, alışkanlıkları, düşünme biçimleri ve yaşam tarzlarının ne kadar farklı olabileceğini gözler önüne sermektedir. Örneğin, İngiliz ve İspanyol arasındaki farklar; İngiliz’in kurnazlık ile İspanyol’un gururlu içtenliği arasındaki zıtlıkla açıklamaktadır. Bu kültürel çeşitlilik, toplumların kişiliklerini, yönetim anlayışlarını ve sosyal ilişkilerini doğrudan etkilediğini belirtmektedir. Ayrıca hükümdarın kişisel güvenliği ya da güç kazanması, toplumu birleştiren unsurların önünde değildir. Devlet, toplumun temel yapısı olduğu için, hükümdar değişikliklerinden daha fazla korunur ve sarsılmazdır (Büyük Frederik, 2016, s. 34-35). Büyük Friedrich’e göre, kültür ve gelenekler yalnızca bireyleri

değil, devlet yapısını ve yönetim tarzını da biçimlendirir; bu nedenle bir toplumun karakteri, devletin istikrarı ve güvenliğinde hükümdarın şahsi etkisinden daha belirleyici bir unsur hâline gelir.

Büyük Friedrich ayrıca Fransızların karakteri ile Müslümanların karakteri arasındaki farklılıklara dikkat çekmektedir. Fransızların, özellikle devlet yönetimindeki değişikliklerle ilişkilendirilen istikrarsızlıkları ve tedbirsizlikleri, onların doğasında var olan bir özellik olduğunu göstermektedir. Bu özellik, onların değişime olan aşırı eğilimlerini ve sürekli yenilik arayışlarını yansıtmaktadır. Müslümanların mizacının ise çok daha farklı olduğunu ifade etmektedir. Müslümanlar (Osmanlı), genellikle daha istikrarlı ve daha az değişime duyarlı bir yapıya sahip olduklarına dikkat çekmektedir. Dolayısıyla bu, onları devlet yönetiminde daha sabırlı ve tedbirli kılmaktadır. Müslüman toplumları, genellikle hükümetin değişiminden çok daha az etkilenir ve devletin sürekliliğini koruma yönünde daha fazla çaba gösterirler. Bu yönleri, onları değişimden uzak tutar ve devletin istikrarını daha güçlü kılmaktadır (Büyük Frederik, 2016, s. 35). Friedrich, Fransızların ve Müslümanların karakterlerini devlet yönetimi bağlamında karşılaştırarak, değişime olan aşırı meyil ve istikrara duyulan ihtiyaç arasında bir denge kurmanın önemini vurgulamaktadır. Fransızlar, hareketlilik ve değişim arzusuyla tanınırken, Osmanlı daha sabit ve tedbirli bir yaklaşımı benimsemişlerdir. Bu fark, her iki toplumun da devlet yönetimi üzerinde farklı etkiler yarattığını göstermektedir.

2. BÖLÜM: PRENSİN ÖZELLİKLERİ BAĞLAMINDA ELEŞTİRİLER

Ebenstein, eğer Machiavelli Orta Çağ yazarları gibi cehennemlik varlıkları ya da anlamsız, mistik figürleri tasvir etmiş olsaydı, eserinin etkisinin bu kadar büyük olmayacağına işaret etmektedir. Bunun yerine, Machiavelli gerçek insanları ve onların karmaşık, acımasız ve bazen ahlâki olmayan doğalarını tasvir ederek, daha güçlü ve kalıcı bir etki yaratmıştır. Machiavelli'nin eserinin etkisi, sadece korku ve hayranlıkla karışık bir tür tütsü yaymaktan ibaret olmadığını, aynı zamanda gerçek dünya politikalarının nasıl işlediğini net bir şekilde gözler önüne sermesindendir (Ebenstein, 2001, s. 167). Ebenstein'a göre Machiavelli'nin başarısı, soyut ya da idealize edilmiş figürlerden değil, gerçek insanları ve onların güç peşindeki hırslarını, acımasızlıklarını yansıtmamasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle *Prens*, sadece bir teori ya da öğreti değil, pratiğe dayalı, etkili bir siyasi analiz olarak tarihsel bir etki yaratmıştır.

Büyük Friedrich için “Dünyada adalet ve cennette Tanrı olmasa bile, insanlar faziletli olmalıdır, zira onları birleştirecek tek şey fazilettir ve kendilerini korumaları için bir gerekliliktir. Ahlâksızlık ise insanları ancak mutsuz edebilir ve yok olmalarını kolaylaştırır” (Büyük Frederik, 2016, s. 56). Büyük Friedrich'e göre erdem, sadece kişisel bir değer değil, aynı zamanda toplumun sağlıklı bir şekilde işlemesi için gerekli bir toplumsal yapıyı inşa etmektedir. İnsanlar arasında işbirliği ve uyum sağlanabilmesi için, herkesin ahlâki olarak güçlü bir duruş sergilemesi önemlidir. Büyük Friedrich'e göre ahlâk, bireyleri ve toplumu bir arada tutan yapıdır. Buna karşın, ahlâksızlık ise toplumu yok olma yoluna sürüklemektedir. Eğer bireyler ya da toplumlar ahlâki değerlerden saparlarsa, uzun vadede bu onları zayıf ve dağılmış hale getirecektir.

2.1. Şiddet ve Savaşa Yönelik Tutumlar

Machiavelli, sivil prenslik kavramını ve bu tür bir prensliğin nasıl kurulabileceğini üzerine düşüncelerini belirtmiştir. Sivil prenslik, halkın ya da büyüklerin desteğiyle elde edilen bir prensliktir. Machiavelli'ye göre, bir prensin konumunu sağlamlaştırmak için büyük bir erdem ya da talih gerekmez de, bir kurnazlık ve stratejik bir manevra gerekir. Bu prenslik, iki ana gücün, halkın ve büyüklerin, birbirine karşı olan rekabeti üzerinden şekillenmektedir.

Machiavelli, her kentte iki ana eğilim olduğunu belirtir: Büyükler, halkı ezmek ve gütmek isterken; halk, büyükler tarafından ezilmek istemez. Bu iki güç arasındaki çatışma, şehri prenslik, özgürlük veya kargaşa durumlarından birine sürüklemektedir. Eğer büyükler halka karşı koyamıyorsa, içlerinden birini güçlendirecek ve prens yapacaklardır. Diğer yandan, halk da büyükler karşısında güçsüz hissederse, kendilerini koruyacak bir kişiyi, yani bir prens atayacaklardır. Halkın desteğiyle kurulan bir prenslik, daha sağlam ve daha dayanıklı olma eğilimindedir. Çünkü halk, kendisini ezilmekten koruyacak bir hükümdarı destekleyecektir. Halkın desteğiyle gelen prens, etrafında ona karşı çıkmaya cesaret edebilecek pek fazla insan bulamayacaktır. Dolayısıyla, kontrolü elinde tutması daha kolay olacaktır. Büyüklerin yardımıyla prenslik kuran biri ise daha zor durumda olacaktır. Çünkü soylu kişiler, diğer soylu kişilerle kendisini eşit tutacaktır ve birbirlerine karşı daha güçlü oldukları düşüncesine sahip olacaklardır. Bu durumda prens, diğer büyüklerin itaatini sağlamakta zorlanacak ve onları istediği şekilde yönlendirmeyi başaramayacaktır. Ayrıca, büyüklerin desteğiyle yükselen bir prens, halkın desteğiyle elde edilen bir prensliğe göre daha kırılgan bir konumda olacaktır (Machiavelli, 2024, s. 71-75). Machiavelli burada, halkın desteğiyle elde edilen bir prensliğin daha sağlam olduğunu ve halkın gücünün büyüklerin gücünden daha etkili olabileceğini vurgulamaktadır. Bu nedenle, halkın desteğiyle kurulan bir prenslik, uzun vadede daha istikrarlı ve güvenilir olacaktır.

Büyük Friedrich, insanların doğuştan özgür olmaya eğilimli olduklarını ve özgürlüklerini kaybetmektense, başka her şeyi tercih ettiklerini vurgulamaktadır. Halkın özgürlüklerinin en temel doğal hakları olduğuna dair vurgulanan düşünce, insanın doğasında bulunan özgürlük arzusu ve baskılara karşı olan tepkiyi ön plana çıkarmaktadır. İnsanlar, zincirler olmadan doğmuşlardır ve bu yüzden baskı altında yaşamaktan kaçınırlar. Bu, insanın doğal bir eğilimidir. Özgürlük, toplumlar ve devletler için vazgeçilmez bir değerdir. Cumhuriyetçi yönetim anlayışında, halk arasında bir eşitlik duygusu bulunmaktadır. Büyük Friedrich, cumhuriyetlerin genellikle özgürlüğe dayalı olduğu ve bu yönetim biçimlerinin, bireylerin katılımlarına dayalı olarak şekillendiği üzerinde durmaktadır. Cumhuriyetin başındaki insanların özgürce katılımı ile yüksek makamlara gelmeleri, özgürlüğün ve eşitliğin işlediği sistemlerdir. Ancak Büyük Friedrich, gerçek hayatta böyle bir sistemin uygulanmasının çok zor olduğuna dikkat çekmektedir. Dürüst insan olma fırsatı, yalnızca böyle bir cumhuriyetçi ruhun ortaya çıkabileceği zaman

mümkündür. Ancak bu tür bir durum, genellikle tarihsel olarak nadiren gerçekleşmektedir. Büyük Friedrich ayrıca bir halkın gönüllü olarak köleliğe tabi olamayacağı gerçeğini de vurgulamaktadır. Bir halk, özgürlük adına tiranlarının boyunduruklarını reddederek özgürlüğe kavuşmuştur. Özgürlükten taviz verilmesi, toplumun kabul edebileceği bir durum değildir (Büyük Frederik, 2016, s. 57). Ayrıca Büyük Friedrich, bir cumhuriyetin özgürlüğünü korumanın güçlükleri üzerine önemli çıkarımlar yapmaktadır.

Büyük Friedrich, cumhuriyetlerin zaman içinde mutlak bir gücün altına girmesi olgusunu ele almaktadır. Cumhuriyetler, başlangıçta halkın iradesiyle kurulup, özgürlük üzerine şekillenmektedir. Ancak zamanla, iç ve dış etkenler, hırslar, şahsi çıkarlar ve gizli hareketler gibi faktörler, bu özgürlüğü tehdit etmektedir. Cumhuriyetin özgürlüğü, sürekli bir savunma gerektirir. Friedrich, halkın içindeki hırsları, rüşvetleri ve dış düşmanların gizli hareketlerini denetlemenin ne kadar zor olduğuna dikkat çekmektedir. Cumhuriyetlerdeki büyüklerin hırsı, sürekli bir tehdit oluşturmaktadır. Büyüklerin çıkarları, cumhuriyetin temellerine zarar verecektir. Bu, özgürlüğün korunmasını zorlaştıran bir faktördür. Cumhuriyetlerdeki içsel güç mücadeleleri, halkın ve yönetim arasındaki dengeyi bozacaktır. Kendi çıkarlarını her şeyin önünde tutan büyükler, cumhuriyetin varlığını tehdit etmektedirler. Ayrıca savaşlarda kazanma umudu, her zaman garanti değildir. Orduların yüreksiz komutanlar tarafından yönetilmesi, düşmanlar için kolay bir hedef haline gelmelerine yol açar. Bu, cumhuriyetin gücünü ve özgürlüğünü tehlikeye atacaktır. Ancak güçlü ve cesur komutanlar sayesinde savaşta başarı sağlansa bile, barış döneminde bu kişilerin tehlike oluşturacağını ve toplum için bir tehdit olabileceği dile getirmektedir. Son olarak Büyük Friedrich tarihsel olarak, çoğu cumhuriyetin özgürlüğü zirveye taşımayı başardığını, ancak daha sonra köleliğe düşerek yeniden mutlak bir gücün egemenliği altına girdiği vurgulamıştır. Bu, özgürlüğün sürekli bir tehdit altında olduğunu ve içsel ve dışsal tehlikelerle her zaman karşı karşıya kalındığını göstermektedir (Büyük Frederik, 2016, s. 57-58). Büyük Friedrich'in tespiti, cumhuriyetlerin kırılganlığı üzerine bir uyarıdır. İçsel güç mücadelesi, dış tehditler, rüşvet ve yetersiz liderlik gibi faktörler, cumhuriyetin özgürlüğünü tehdit edebileceğini ifade etmiştir. Cumhuriyetin özgürlüğünü koruma çabaları, sürekli bir mücadele gerektirmektedir. Bu bağlamda, özgürlüğün korunmasının ne kadar zor ve karmaşık bir

süreç olduğunu gösterir ve cumhuriyetlerin çökmeye ve despotizme kaymaya ne kadar yatkın olduğunu belirtmektedir.

Büyük Friedrich bu hususta, tarihsel örnekler üzerinden, halkların nasıl bir zamanlar özgürlükleri için direndikleri, ancak daha sonra efendilerin ya da zalim yöneticilerin egemenliğine boyun eğdiklerini belirtmiştir. Dolayısıyla özgürlüğün korunmasının ne kadar kırılgan bir durum olduğunu ve halkların zamanla nasıl bağımsızlıklarını kaybettiklerini göstermektedir.

Özgürlüklerin kaybedilmesi konusunda vermiş olduğu örneklerden biri de Demıştense ve Makedonya Kralı Philip arasında yaşanan direniştir. Atinalılar, bir zamanlar Makedonya Krallığına karşı direnirken, aynı halkın daha sonra İskender'in egemenliği altında boyun eğdiği vurgulamaktadır. Bu örnek, halkların zamanla kendi özgürlüklerine sahip çıkma gücünü kaybettiklerini ve dış bir egemenlik karşısında nasıl teslim olduklarını göstermektedir. Makedonyalı Philip'in ve İskender'in egemenliğine karşı direnen halkların, sonunda teslim olmaları, güç ve egemenlik karşısındaki zayıflığı simgelemektedir. İngilizlerin, I. Charles'ı idam ettikleri dönemden de bahsetmektedir. İngilizler, başlangıçta krallarına karşı çıkan bir direniş gösterse de, zamanla halkın iradesi ve direnişi sönmeye başlamış ve nihayetinde kendi özgürlüklerini kaybetmişlerdir. İngilizlerin, hamilerinin kibirli ve sinsi zorbalıkları karşısında diz çökmeleri, bir halkın zamanla nasıl özgürlüğünü kaybedebileceği ve başkaldırdıkları hükümdarlara nasıl boyun eğebilecekleri üzerine bir eleştiride bulunmuştur. Ayrıca Büyük Friedrich burada irade dışı boyun eğişlerin, zalim yöneticilerin halkı nasıl güç kullanarak kontrol altına aldığını ve halkın özgürlüklerini nasıl gönüllü olarak kaybettiklerini vurgulayan bir tespitte bulunmuştur (Büyük Frederik, 2016, s. 58). Bu çerçevede Büyük Friedrich tarihsel olarak halkların özgürlüklerini kaybettikleri ve efendilerine boyun eğdikleri bir süreci analiz etmiştir. İlk başta özgürlükleri için direnen halklar, zamanla korku, güç ve zorbalık karşısında teslim olmuşlardır. Özgürlüğün korunması, sadece bir halkın iradesiyle değil, sürekli bir dikkat, mücadele ve direnç gerektirir.

Büyük Friedrich, cumhuriyetlerin tarihsel evrimi ve özgürlüğün korunması üzerine bir inceleme yapmaktadır. Cumhuriyetlerin bir tür doğal döngüsü olduğunu ve zamanla güçlü ailelerin ve bireylerin egemenlik kurma arzusunun, özgürlüğü tehdit eden bir hastalık gibi yayılabileceğini belirtmektedir.

İlk olarak cumhuriyetlerin doğduğu, büyüdüğü ve sonrasında yok olduğu bir süreçten bahsetmektedir. Cumhuriyetlerin ömrünü, bir insanın hayatının süreçlerine benzetmektedir. İnsanlar gibi cumhuriyetler de doğar, büyür, yaşlanır ve ölür. Bu, siyasi yapılar için de geçerli olan bir döngüdür. Zamanla, aşırı güç ve zenginlik kazanan aileler, cumhuriyetin özgürlüğünü tehdit etmeye başlar bu da, sistemin çöküşünü tetikler. Burada, bir cumhuriyetin, kendi içindeki güç dengesizliklerinden veya dış tehditlerden dolayı yok olabileceği, tarihsel bir olgu olarak aktarılmaktadır. Ayrıca bir cumhuriyet, çok güçlü ve etkili ailelerin hâkimiyetine girerse, özgürlüğü zedeleyebilir. Bu güçlü aileler, halkın haklarını ihlal ederek, yavaşça bu halkı boyunduruk altına alabilirler. Tıpkı bir hastalığın vücudu yavaşça zehirlenmesi gibi, cumhuriyetin içindeki özgürlüğü yok eder. Büyük Friedrich, tek bir insanın dik başlılığına tabi olmaktansa, kanunlara tabi olmak daha iyidir sözüyle, özgürlük ve eşitlik anlayışının önemini vurgulamaktadır. Kanunlar, halk için doğal hakları teminat altına alır, çünkü insanlar arasında eşitliği sağlar. Tek bir hükümdarın egemenliği, insanlar arasında adaletsizliğe yol açabilecektir. Özgürlük ise doğuştan sahip olunan bir servet olarak kabul edildiğinden dolayı halk, bu serveti kaybetmek istemeyecektir (Büyük Frederik, 2016, s. 58-59). Özgürlük doğuştan gelen bir hak olarak görülür ve kanunlara tabi olmak, halkın özgürlüğünün teminatıdır.

Machiavelli iki farklı prens tipi arasındaki farkı vurgulamaktadır. Bunlar kendi başlarına ayakta durabilen ve başkalarına bağımlı olan prenslerdir. Kendi başlarına ayakta durabilen prensler güçlü bir orduya veya zenginliğe sahip oldukları için, dış tehditlere karşı bağımsız bir şekilde mücadele edebilirler. Onlar, kendilerini savunabilecek ve saldırganlara karşı koyabilecek güce sahip olurlar. Bu tür prensler, bir bakıma kendi kaderlerini tayin edebilecek duruma gelirler, çünkü güçlerini başkalarına bağımlı olmadan kullanabilirler. Başkalarına bağımlı olan prensler ise kendi başlarına mücadele edemeyen, savaştan kaçınarak saklanan prensler olarak tanımlamaktadır. Savaş alanında aktif bir şekilde yer alamazlar ve savunma yaparken bile dış yardım almak zorundadırlar. Bu durumda, onlar sadece dışarıdan gelen destekle ayakta kalabilirler, bu da onların zayıf noktalarıdır (Machiavelli, 2024, s. 75). Machiavelli burada, bir prensin gücünü sadece dışsal faktörlerden (zenginlik, ordu, ittifaklar) değil, aynı zamanda içsel özelliklerden (strateji, liderlik kabiliyeti) de etkileyebilecek bir anlayışa sahip olduğunu dile getirmiştir. Bir prens, sadece dışsal unsurlarla değil, aynı zamanda içsel gücüyle de başarıyı elde edebilir ve bu içsel güç, onu başkalarına bağımlı olmaktan kurtarabilir.

Ayrıca Machiavelli şehirlerin korunması hususunda birkaç düşüncesini ifade etmiştir. Şehirlerin fiziksel olarak sağlam bir şekilde korunması, düşmanların saldırılarını engellemek için önemli bir adım olarak görmektedir. Bu, sadece duvarlarla sınırlı değildir; aynı zamanda şehir içindeki erzak tedarikinin düzenlenmesi ve olası kuşatmalara karşı hazırlıklı olunması gerekmektedir. Eğer bir prens şehri iyi tahkim etmişse, düşmanın dışarıdan saldırması çok daha zor hale gelir, çünkü kuşatma durumunda şehirdeki kaynaklar tükenebilir ve saldıranlar zamanla moral kaybı yaşayabilir. Machiavelli bir de, halkın yöneticilerine duyduğu güven ve bağlılığın savunmada ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bir prens, halkının nefretini kazanmadığı sürece, onlara karşı saldıran düşmanları zorluklarla karşılaşacaktır. Eğer halk, prens sadık ve onun yönetiminden memnunsa, düşmanların şehri alması zorlaşır çünkü halk savunmada aktif bir rol oynayacak ve şehri savunma konusunda daha fazla gayret gösterecektir Machiavelli burada, bir prensin sadece askeri güçle değil, aynı zamanda stratejik düşünme, tahkimat, halkın desteği gibi faktörlerle de korunabileceğini anlatıyor. Bu tür bir prens saldırı, hem dışsal koşullar hem de içsel destek açısından çok zorlayıcıdır, bu yüzden düşmanlar, saldırıya geçmeden önce çok dikkatli olmalı ve uzun süreli bir kuşatma riskiyle karşı karşıya kalmamalıdır (Machiavelli, 2024, s.75-76). Bu düşünce, bir prensin sadece güçlü bir orduya değil, aynı zamanda halkın desteğine de sahip olması gerektiğini öne çıkarmaktadır. Halkın desteği, prens karşı yapılacak herhangi bir saldırıyı zorlaştıracaktır. Machiavelli burada, bir şehri savunmak için sadece askeri gücün değil, aynı zamanda halkın sadakatinin de büyük bir önemi olduğunu belirtmektedir.

Bu husus çerçevesinde Büyük Friedrich'in eleştirilerine bakıldığında şu görüşler ortaya çıkmıştır:

Büyük Friedrich, müttefiklerin bir hükümdarın hayatta kalması ve zafer kazanması için kritik bir rol oynadığını belirtmektedir. Ona göre, güçlü ve korkunç bir hükümdar bile, tek başına ve yardımsız büyük rakiplerine karşı başarılı olamaz. Örnek olarak, Fransa Kralı XIV. Louis'in İspanya Veraset Savaşı'ndaki mağlubiyetini kullanmaktadır. Louis, güçlü bir hükümdar olmasına rağmen müttefikleri olmadığından, kendisini bastırmaya çalışan çok sayıda rakibin ittifakına karşı koyamayarak savaşı kaybetmiştir. Dolayısıyla prensin kendisini güçlü hükümdarlara karşı savunması için, çevresindeki ittifaklara ve müttefiklere bağımlı olmak, devletin sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürebilmesi için

zorunludur. Yalnızca tek bir hükümdarın gücüyle, çok sayıda düşmana karşı başarılı olmanın, tarihsel gerçeklerle çelişen bir düşünce olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca Büyük Friedrich, Machiavelli'nin geniş topraklara, servete ve halka sahip bir hükümdarın müttefikler olmadan, tek başına düşmanlarına karşı başarılı bir şekilde direnebileceğini savunduğunu ifade etmektedir. Ancak Büyük Friedrich, bir hükümdarın tek başına güçlü rakiplere karşı direnmesinin imkânsız olduğunu savunarak, müttefiklerin önemine vurgu yapmaktadır (Büyük Frederik, 2016, s. 62). Bu hususta Büyük Friedrich'in Machiavelli'yi yanlış anladığı veya yorumladığı vurgulanmalıdır. Machiavelli için prensler hakkında ileri sürmüş olduğu ittifak edinme düşüncesi gereksiz değildir.

Machiavelli, prensin tarafsız kalmasının kısa vadede güvenli bir hareket gibi görüldüğünü belirtse de uzun vadede felakete yol açabileceğini ifade etmektedir. Çünkü kararsızlık ona göre ne dost kazandırır ne de düşmanların sayısını eksiltir. Bundan dolayı güçlü bir şekilde bir tarafı seçen prens, eğer desteklediği taraf kazanırsa ondan sadakat ve minnet görecektir. Kaybederse de en azından bir destekçisi olacak ve yalnız kalmayacaktır. İnsanlar genellikle sadakati ödüllendirirler, çünkü bu bir güven ilişkisi yaratmaktadır (Machiavelli, 2024, s. 122). Machiavelli yalnızca bir prensin kendisinden daha güçlü bir prens ile ittifak kurmasına karşı çıkmıştır. Prensler “Başkalarına saldırmak amacıyla, kendisinden daha güçlü birisiyle asla ittifak kurmamaya özen göstermelidir; çünkü kazanırsa, onun tutsağı olursun, oysa prensler, ellerinden geldiğince, başkalarının insafında olmaktan kaçınılmalıdır” (Machiavelli, 2024, s. 122).

“Bir prens sağlam temellere sahip olmalıdır; aksi takdirde, yıkımı kaçınılmaz olur. Ve bütün devletlerin –yenileri kadar eski ya da karma olanlarının da– sahip olması gereken başlıca temeller, iyi yasalar ve iyi ordulardır” (Machiavelli, 2024, s. 80-81). Mevcut olan, varlığını sürdüren tüm ülkelerin Machiavelli için temele almaları gereken asıl ilkelerin yasalar ve ordular olduğu görünmektedir. İyi ve sağlam yasaya sahip olan ülkenin ordusu da sağlam olmalıdır. Aynı şekilde sağlam olan ordunun iyi bir yasası da olmalıdır. Her ikisini de içinde barındıran ülkeler Machiavelli için önemlidir. Ordu çeşitleri incelendiğinde Machiavelli birkaç açıklamada bulunmuştur:

Machiavelli, bir prensin devletini savunmak için başvurabileceği orduların türlerini sıralamaktadır. Kendi ordusu, paralı ordular, yardımcı ordular ve bunların karması olarak dört çeşittir. Machiavelli paralı ve yardımcı orduları son derece tehlikeli ve güvenilmez bulur. Bu tür askerlerin disiplinsiz, sadakatsiz ve korkak olduklarını, maaş dışında hiçbir

amaç ya da bağıllık duymadıklarını ve savaş zamanında ya kaçtıklarını ya da görevden kaçındıklarını söylemektedir. Ayrıca barış zamanında bu askerler işe yarıyor gibi görünse de savaş anında yetersiz kalırlar. Machiavelli'ye göre, İtalya'nın çöküşünün temel nedeni de bu tür ordulara güvenilmesidir. Paralı askerlerin içyüzü, gerçek bir dış tehdit karşısında ortaya çıkmış; bu nedenle Fransız Kralı Charles, İtalya'yı neredeyse savaşmadan işgal edebilmiştir (Machiavelli, 2024, s. 81). Dolayısıyla bir hükümdar bu tip ordulara sırtını yaslayıp güveniyorsa o zaman kaybetmeye hazır olmalıdır. Gözlerini para bürüdükleri için kendi hırsları dâhilinde hareket edeceklerdir. Bu çerçevede bu iki ordu tipi iyi bir ordu tipi değildir. Ayrıca Machiavelli paralı komutanlar hakkında da birkaç yorumda bulunmaktadır.

Machiavelli, paralı askerlerin komuta kademesi üzerinden yürüttüğü değerlendirmesinde, paralı komutanların iki temel kategoriye ayrıldığını belirtmektedir. Bunlar ya askerî açıdan yetkin ya da yetersizdirler. Her iki durumda da prens açısından tehdit oluşturmaktadırlar. Eğer komutan yetkinse, sadakat sorunu baş gösterir; bu tür komutanlar, bağlı oldukları otoriteye yani prene karşı tehdit oluşturabilir, çünkü esas hedefleri kendi güç ve mevkilerini artırmak olacaktır. Böylece, ya mevcut otoriteyi saf dışı bırakmak ya da onun rızası dışında askerî eylemlerde bulunmak suretiyle denetimden çıkma eğilimi sergilerler. Öte yandan, komutan askerî açıdan yetersizse, bu durum doğrudan yöneticiyi tehlikeye atar; zira ordunun başarısızlığı, devletin bekasını tehdit edecektir. Bu bağlamda Machiavelli, askerî güce sahip olmanın, her koşulda risk taşıdığı yönündeki bir itiraza da yanıt verir. Ona göre bu risk, ancak askerî gücün meşru siyasi otorite tarafından doğrudan kontrol edilmesiyle bertaraf edilebilir. Bu çerçevede Machiavelli, iki temel yönetim biçimini öne çıkarmaktadır: Prenslik (monarşi) ve cumhuriyet. Prenslik ile yönetilen ülkede, prensin bizzat ordunun başında sefere çıkması ve komutayı üstlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Cumhuriyetlerde ise askerî göreve getirilen yurttaşlar, yeterli görülmedikleri takdirde değiştirilmeli; yeterli olduklarında ise, güçlerini kötüye kullanmamaları için yasalar yoluyla sıkı bir denetime tabi tutulmalıdırlar. Son olarak Machiavelli, tarihsel gözlemlerine dayanarak, yalnızca kendi vatandaşlarından oluşan ordulara sahip prensliklerin ve cumhuriyetlerin askerî ve siyasal açıdan kalıcı başarılar elde edebildiklerini ifade eder. Buna karşın, paralı orduların devlete sadece zarar verdiğini, çünkü sadakatlerinin para temelli olduğunu ve bu durumun uzun vadede güvenlik zafiyeti yarattığını belirtir. Ona göre, kendi halkına dayanan bir

orduya sahip cumhuriyetlerin, bu ordunun başındaki yurttaşa karşı denetim sağlaması daha kolaydır; oysa yabancı askerlerden oluşan bir orduyu kontrol etmek hem daha güç hem de daha tehlikelidir (Machiavelli, 2024, s. 81-82). Machiavelli'nin analizine göre, bir devletin askeri güvenliği ve siyasal istikrarı, doğrudan ordunun niteliğine ve bu ordunun kim tarafından denetlendiğine bağlıdır. Paralı ya da yabancı askerlerden oluşan ordular, sadakatten yoksun ve denetimi zor yapılardır; dolayısıyla uzun vadede yöneticiler için ciddi tehdit oluştururlar. Bu nedenle Machiavelli, devletin askerî gücünün bizzat hükümdarın ya da cumhuriyetin kontrolünde olması gerektiğini savunur. Böylelikle hem askeri başarı olasılığı artar hem de iktidarın sürdürülebilirliği güvence altına alınır. Sonuç olarak, siyasi iktidarın korunması ve güçlendirilmesi, dışa bağımlı ordularla değil; halkın sadakatine ve disiplinine dayanan yerli ordularla mümkündür.

Machiavelli, tarihi örneklerden hareketle, Roma İmparatorları ve Türkler gibi başarılı yönetici figürlerinin seferlere katılmalarının, yalnızca askeri başarıyı artırmakla kalmayıp, aynı zamanda zaferin şöhretini ve kazancını da liderin üzerine toplamasını sağladığını belirtmektedir. Bu bağlamda, liderin savaş alanında bulunması, halkın gözünde onun cesaretini, kararlılığını ve güçlü liderlik yeteneklerini pekiştirir. Machiavelli'nin düşüncesine göre, savaşın zaferle sonuçlanması durumunda tüm övgü ve kazanç, liderin kişisel itibarıyla özdeşleşir. Bu, hem halkın güvenini kazanmaya hem de siyasi itibar elde etmeye yönelik bir strateji olarak anlaşılabilir. Ayrıca, liderin sefere katılması, yalnızca fiziksel bir varlık gösterisi değil, aynı zamanda yönetim anlayışının ve karar alma süreçlerinin halk tarafından doğrudan gözlemlenmesi anlamına gelir. Böylece lider, siyasi meşruiyetini ve halk üzerindeki etkisini daha da güçlendirir (Machiavelli, 2021, s. 122). Machiavelli'nin bu görüşü, liderin doğrudan müdahil olduğu bir yönetim tarzını savunduğunu gösterirken, aynı zamanda güçlü bir yöneticinin halkın gözünde yalnızca yönetsel değil, aynı zamanda askeri başarıya dayalı bir saygınlık kazandığına da işaret etmektedir.

King, Floransa gibi yurttaşların önceliğini ticaret ve ekonomik faaliyetlere verdiği kentlerde, savunma sorumluluğunun dışarıdan gelen ücretli askerlere devredilmesi kaçınılmaz hale gelmesinden söz etmektedir. Ancak bu paralı askerler, Machiavelli'nin de altını çizdiği gibi, devlete ya da halkına sadakat duymayan, savaşma teşvikleri yalnızca maddi kazanca dayanan gruplardır. Bu nedenle, savaş alanında cesaret, fedakârlık ya da stratejik kararlılık göstermeleri beklenemez. King'e göre ülkeyi sevdiklerinden değil de

yalnızca parayı seven bu kişiler, askerî anlamda güvenilmez ve istikrarsız bir yapı oluştururlar. Nitekim *condottieri*, tarihsel olarak sıkça disiplinsizlik, ikiyüzlülük ve fırsatçılıkla anılmıştır. Dolayısıyla sağlam bir devlet inşa etmek için öz ordulara ihtiyaç vardır. Machiavelli'ye göre siyasi bağımsızlık ve istikrar, ancak yurttaşlık bilinciyle donatılmış, devletine ve halkına sadakatle bağlı bir milis sistemi aracılığıyla sağlanabilir. Paralı askerlik sistemi ise, bu idealin tam karşısında yer alarak devletin savunma kapasitesini zayıflatmakta ve onu dış tehditlere açık hale getirmektedir (King, 2011, s. 14). Sonuç olarak, King'in ortaya koyduğu analiz, Machiavelli'nin siyasi ve askeri düşüncelerinin tarihsel bağlamını anlamak açısından önemli bir katkı sunmakta; paralı askerlik sistemine yönelik eleştirilerinin, sadece teorik değil, aynı zamanda pratik ve tarihsel dayanaklara sahip olduğunu da göstermektedir. “Paralı askerlerin yararsız olmalarına neden olan şey, küçük bir ücret vermeniz dışında onları sıkı tutmanızı sağlayacak başka yol olmamasıdır, herhangi bir kişi bu örneğe bakarak bunu kısmen öğrenebilir” (Machiavelli, 2021, s. 159). Machiavelli'nin bu değerlendirmesi, siyasi otoritenin yalnızca zenginlik veya paralı askerler ile değil, toplumsal sadakat ve yurttaşlık temelli bir askeri yapılanmayla mümkün olabileceğini dile getirmiştir.

“Eğer yerinizi koruma beklentisi içindeyseniz ve bir cumhuriyetin ya da krallığın sürmesini istiyorsanız, gördüğümüz kadarıyla ordularıyla büyük üstünlük sağlamış herkes gibi kendinize kendi tebaanızdan bir ordu kurmanız gerekir” (Machiavelli, 2021, s. 159). Prens sadece kendi vatandaşlarından meydana gelen bir ordu kurduğunda ülkesini düşmanlara karşı koyabilme gücünde olacaktır. Dolayısıyla; “Savaşa güç veren şeyin, yaygın kanının iddia ettiği gibi altın değil, iyi askerler olduğunu söylerim; çünkü altın iyi askerler bulmak için yeterli değildir ama iyi askerler, altın bulmak için çoğunlukla yeterlidir” (Machiavelli, 2021, s. 255).

Bu husus çerçevesinde Büyük Friedrich'in görüşlerine bakılacak olunursa “Bir devletin mizacını bana göre konumu, büyüklüğü, nüfusunun miktarı ve karakteri, ticareti, alışkanlıkları, kanunları, güçlü ve zayıf yanları, zenginliği ve kaynakları belirler. Yönetimlerdeki bu farklılık barizdir, hatta en küçük ayrıntısına inildiğinde sonsuzdur” (Büyük Frederik, 2016, s. 73). Büyük Friedrich için ülkenin içinde bulundurduğu tüm özellikler, ülkenin karakterini ve yapısını anlamamıza yardım etmektedir. Dolayısıyla ülkelerin sahip olduğu özellikler dâhilinde yönetimlerin çeşitlilik gösterdiği sonucu çıkmaktadır. Devlet yönetiminde ordular söz konusu olduğunda Büyük Friedrich,

Machiavelli'ye birkaç hususta katılmaktadır. “Yazar gibi ben de paralı askerlerin bir ülke için iyi olmadığı görüşündeyim ve vatan evlatlarının gösterdiği cesaretin aralarındaki bağ ile iki katına çıkarıldığını düşünüyorum” (Büyük Frederik, 2016, s. 74). Öz orduların paralı askerlerden daha yararlı olduğu görüşünü ikisi de savunmaktadır. Hükümdarın yalnızca paralı askerlere güvenmesi yanlış bir eylem olacaktır. Bu görüş hem Machiavelli’de hem de Büyük Friedrich’te ortaktır. Ancak Büyük Friedrich bir adım öteye giderek daha ılımlı yaklaşp, paralı askerlerin iş görür hale getirilebileceğini ve böylelikle olumsuzluğu olumlu bir eyleme çevirmenin mümkün olacağı görüşüne sahiptir.

Büyük Friedrich iç savaş gibi olağanüstü koşulların, bireylerin yeteneklerini ortaya koyabilecekleri bir zemin sunduğu ifade etmektedir. Bu bağlamda, talihten ziyade bireysel beceri ön plana çıkmakta; liyakat sahibi ve istekli bireyler, kendilerini kanıtlama ve liderlik vasıflarını sergileme fırsatı bulmaktadır. Bu durum, yalnızca bireysel yükselmenin değil, aynı zamanda ulusal uyanışın ve yeniden yapılanmanın da aracı olarak sunulmaktadır. Büyük Friedrich’e göre, böylesi kriz anlarında bir araya gelen yetkin bireyler, ulusun dinamizmini yeniden canlandırabilir. Devletin askeri kapasitesinin sürdürülebilirliği açısından ise, Büyük Friedrich, savaşçı ruhun diri tutulmasının önemini vurgulamaktadır. Bilge bir prensin, halkın savaş yetkinliğini ve moralini koruyabilmek için barış zamanlarında bile askeri disiplin ve hazırlık süreçlerini (örneğin yürüyüşler ve talimler) aksatmaması gerektiğini ifade etmektedir. Büyük Friedrich, paralı askerlerin tamamen dışlanmaması gerektiğini savunmaktadır. Zorunlu hallerde (örneğin nüfusun büyük bölümünü kaybeden bir devlet durumunda) bu askerlerin dikkatli biçimde entegre edilmesinin mümkün olduğunu belirtmektedir. Ona göre, paralı askerlerin potansiyel tehdit oluşturmamaları için yerli unsurlar arasına stratejik olarak yerleştirilmeleri, disiplin altına alınmaları ve sadakat duygusunun geliştirilmesi gereklidir. Ancak bu süreçte, paralı askerlerin yerli askerlerle eşit düzeyde güç kazanmasına engel olunması da önemlidir; zira bu durum, devletin iç güvenliği açısından potansiyel bir tehdit teşkil edebilir (Büyük Frederik, 2016, s. 74-75). Sonuç olarak, Büyük Friedrich’in bu yaklaşımı, savaşın toplumsal işlevine, askeri yapının sürekliliğine ve paralı askerlerin kontrollü biçimde kullanılmasına dair çok katmanlı bir bakış sunmaktadır. Hem halkın savaşçı niteliğinin korunmasına hem de zorunlu hallerde dışsal askeri unsurların dikkatli biçimde yönetilmesine vurgu yaparak, devletin uzun vadeli istikrarı için dengeli ve stratejik bir

savunma modeli önermektedir. Ayrıca Machiavelli'nin savunduğu “barış zamanında savaşa hazırlanma” ilkesine de paralellik göstermektedir. Ancak Büyük Friedrich, Machiavelli'den farklı olarak, paralı askerlerin tamamen dışlanması gerektiğini savunmamakta, aksine zorunlu hallerde bu askerleri dikkatli biçimde ordunun içine yerleştirerek fayda sağlamanın mümkün olabileceğini belirtmektedir.

Büyük Friedrich'e göre, hükümdarın ordunun başında yer alması, sembolik bir görev olmanın ötesinde, doğrudan yönetsel, moral ve stratejik bir zorunluluktur. Hükümdarın orduyla kurduğu bu doğrudan ilişki, üç temel işlevi yerine getirir: Otoritenin pekiştirilmesi, ordu içinde birliğin sağlanması, savaşın etkin biçimde yürütülmesidir. Hükümdarın orduya bizzat liderlik etmesi, yalnızca askeri disiplinin ve lojistik düzenin sağlanması açısından değil, aynı zamanda ordunun moral üstünlüğünü ve savaşma iradesini güçlendirmek açısından da kritik görülmektedir. Özellikle hükümdarın varlığı, generaller arasında çıkabilecek hizipçi anlaşmazlıkları ve iktidar boşluklarını engeller, böylece merkezi otoritenin sürdürülebilirliğini garanti altına alır. Büyük Friedrich, savaşla adalet arasındaki bağlantıyı vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, hükümdarın yalnızca bir savaşçı değil, aynı zamanda bir düzen kurucu ve koruyucu figür olarak konumlandığını göstermektedir. Dolayısıyla, savaş yönetimi yalnızca stratejik bir mesele değil, aynı zamanda yönetsel sorumluluğun da bir parçasıdır. Son olarak, hükümdarın ordunun başında bulunmasının bir diğer işlevi de rol model olmasıdır. Onun fiziksel varlığı, askerler için moral kaynağı olmakta, liderin cesareti ve kararlılığı doğrudan savaşçıların eylemlerine yansımaktadır (Büyük Frederik, 2016, s. 76). Büyük Friedrich'in bu yaklaşımında hükümdar sadece bir siyasi figür değil, aynı zamanda disiplinin teminatı, moralin kaynağı ve savaş düzeninin kurucusudur. Machiavelli'nin düşünsel mirasını benimseyen bu yaklaşım, güçlü bir devlet için merkezi otoritenin, özellikle de savaş zamanlarında, doğrudan sahada varlık göstermesinin kaçınılmaz olduğunu göstermektedir. Machiavelli'nin görüşleriyle açık bir paralellik kurarak, bir hükümdarın yalnızca siyasi otoriteyi değil, aynı zamanda askeri liderliği de doğrudan üstlenmesi gerektiğini savunmaktadır.

Machiavelli'nin faydasız bulduğu yardımcı ordulara bakıldığında:

Machiavelli, Papa II. Julius'un Ferrara seferinde yaşamış olduğu deneyimi örnek göstererek, paralı askerlerin başarısızlığının ardından başvurulmuş dış askeri desteklerin kısa vadede fayda sağlıyor gibi görünse de uzun vadede bağımsızlık ve kontrol kaybına

yol açabileceği vurgulanmaktadır. Machiavelli'ye göre, yardımcı birlikler bir devletin doğrudan kontrolü altında olmayan, başka bir hükümdarın emrindeki kuvvetlerdir. Dolayısıyla bu askerî gücün sadakati, onları çağıran devlete değil, kendi hükümdarlarına yöneliktir. Bu durum iki yönlü bir tehdide yol açmaktadır. İlki bu birliklerin savaşta başarısız olmaları sonucunda, destek isteyen devlet doğrudan yenilgiye uğrayacaktır çünkü kendi savunma kapasitesi zaten yetersizdir. İkincisi ise bahsedilen birlikler zafer kazanırsa, başarı, doğrudan onları gönderen gücün hanesine yazılır ve bu durum, yardım alan devletin o dış güce bağımlı veya ona tâbi hale gelmesiyle sonuçlanabilir. Bu çifte tehlike, Machiavelli'nin askeri özerklik konusundaki hassasiyetini yansıtmaktadır. Ona göre, bir devletin askeri gücünü başka bir otoriteye teslim etmesi, egemenlik ilkesinin özüne aykırıdır. Devletin hem fiziksel güvenliğini hem de siyasi bağımsızlığını sürdürebilmesi için kendi yurttaşlarından oluşan, milli ve sadık bir orduya sahip olması gereklidir (Machiavelli, 2024, s. 86). Machiavelli'nin bu eleştirisi, yalnızca askeri bir strateji uyarısı değil, aynı zamanda egemenliğin sürdürülebilirliği ve siyasi bağımsızlık açısından da derin bir uyarı niteliğindedir. Dış askeri desteklere güvenmenin yaratacağı yapısal bağımlılık, orta ve uzun vadede devletin kendi kaderini tayin etme yetisini zayıflatarak, başka güçlerin nüfuzu altına sokmaktadır. Bu bağlamda Machiavelli, gerçek ve kalıcı güvenliğin ancak içsel, milli bir askeri yapılanmayla sağlanabileceğini savunmaktadır.

Machiavelli, tarihsel bir örnek olarak Bizans İmparatoru İoannes Kantakuzenos'un, kendi topraklarını korumak amacıyla Türk birliklerini Yunanistan'a davet etmesini anımsatır. Bu birliklerin savaş sonrası geri dönmeyi reddetmeleri, Machiavelli'ye göre yalnızca bir askeri hata değil, aynı zamanda siyasi ve kültürel bir yıkımın başlangıcıdır. Ona göre, bir hükümdarın başka bir siyasi güce ait olan ve o otoriteye sadık olan birlikleri kendi ülkesine sokması, kendi egemenliğini gönüllü olarak riske atması anlamına gelmektedir. Machiavelli, yardımcı askerlerin paralı askerlerden daha tehlikeli olduğunu altı çizmektedir. Yardımcı askerler, homojen ve disiplinli bir yapı sergilemektedir; kendi içlerinde birlik içindedirler ve tek bir komuta zinciri altında hareket etmektedirler. Bu durum onları savaşta daha etkili kılarken, aynı zamanda çağıran devlete yönelik potansiyel bir tehdit haline getirir. Zira bu askerler başarıya ulaştıklarında, kolayca işgalci güce dönüşebilirler. Buna karşın, paralı askerlerin dağınık ve bireysel yapısı, onların tehlike arz etmelerini sınırlı kılar; zafer kazansalar dahi, organize bir biçimde yönetene

karşı dönmeleri için daha uzun zamana ve uygun koşullara ihtiyaçları vardır (Machiavelli, 2024, s. 87). Machiavelli, dış askeri güce dayalı güvenlik politikalarının yapısal olarak sakıncalı olduğunu savunmaktadır ve güçlü bir devletin, ancak halkına dayanan, kendi yurttaşlarından oluşan bir orduyla varlığını sürdürebileceğini ileri sürmektedir.

Büyük Friedrich, Machiavelli'nin dış askeri güçlere ve özellikle yardımcı birliklere karşı geliştirmiş olduğu tutuma yönelik eleştirel bir perspektif sunmaktadır.

Büyük Friedrich, savaş koşullarında hayatta kalma ve başarıya ulaşma arzusunun, katı ahlâki ya da teorik ilkelerden daha öncelikli olduğunu savunmaktadır. Ona göre Machiavelli'nin tutumu, hükümdarları gereksiz yere güvensizlik içinde yaşamaya ve dostlarını da potansiyel tehdit olarak algılamaya yöneltmektedir. Özellikle Machiavelli'nin generallere ve yardımcı kuvvetlere karşı geliştirdiği kuşku politikası, Friedrich'e göre birçok tarihsel başarısızlığın sebebi olmuştur. Yani, ittifaklara ve dış yardıma duyulan güvensizlik, kimi zaman hükümdarların kendi zaferlerini sabote etmelerine neden olmuştur. Bununla birlikte Büyük Friedrich, tamamen sınırsız bir dış açıklığı da savunmamaktadır. Yalnızca yardımcı askerlerin savaşın yükünü taşımasının doğru olmadığını kabul etmektedir. Önemli olan nokta, denge ilkesidir: Hükümdar, yalnızca yardım almakla kalmamalı, gerektiğinde başkalarına da yardım edebilecek kapasitede olmalıdır. Ayrıca Büyük Friedrich, bir kez oluşturulmuş ittifakların güven gerektirdiğini vurgulayarak, dış politikada güvenilirliğin ve sürekliliğin önemine dikkat çekmektedir (Büyük Frederik, 2016, s. 79- 80). Büyük Friedrich'in bu değerlendirmesi, Machiavelli'nin mutlak bağımsızlık ve içsel askeri güç vurgusuna karşı daha esnek ve dengeleyici bir siyasal yaklaşımı temsil etmektedir. Devletin bekası için dış desteklerin tamamen reddedilmesi yerine, bu desteklerin akılcı biçimde yönetilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Büyük Friedrich, Machiavelli'nin askeri düşüncesine yönelik eleştirilerini daha da derinleştirerek, onun siyasal kuramının hem kapsam hem de ahlâki temel bakımından sınırlı ve dar görüşlü olduğunu ileri sürmektedir. Özellikle Machiavelli'nin yardımcı askerler konusundaki kategorik uyarılarına karşı çıkarak, daha büyük ve güçlü devletler için geçerli olmayan genellemeler yaptığını iddia etmektedir. Büyük Friedrich'e göre, öz ordusu yeterince güçlü ve kalabalık olan bir devletin, yardımcı askerlere başvurusunda ciddi bir sakınca görünmemektedir. Bu tür bir devlet, dış destek alırken kendi egemenliğini koruyabilecek düzeydedir. Ayrıca, Büyük Friedrich Machiavelli'yi yalancı

birisi olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlı yalnızca ahlâki bir yargı değil, aynı zamanda onun siyaset felsefesine yöneltilmiş bir eleştiridir. Büyük Friedrich'e göre gerçek ve büyük devletler için güvenilir bir model sunmaktan uzaktır (Büyük Frederik, 2016, s. 80). Sonuç olarak, Büyük Friedrich Machiavelli'yi sınırlı kavrayışa sahip olması ve dürüst olmaması hususunda eleştirerek, onun siyasal önerilerini büyük devletler düzeyinde geçersiz kılmaktadır. Kendisinin önerdiği alternatif ise, yerli gücü merkeze alırken dış kaynakları da dışlamayan anlayıştır. Dolayısıyla, Machiavelli'nin "Yardımcı askerler, paralı askerlerden çok daha tehlikelidir; onlarla bozgun kaçınılmazdır" (Machiavelli, 2024, s. 87). Biçimindeki mutlak yargısı, Büyük Friedrich için yalnızca ufak ve güçsüz prensler için geçerli olabilir. Bu noktada Büyük Friedrich, Machiavelli'yi yalnızca küçük çaplı prenslikleri göz önüne alarak düşünen bir kuramcı olmakla suçlamaktadır.

Machiavelli'nin sırada karma ordular hakkında söyledikleri incelendiğinde onun, Fransa Krallığı örneği üzerinden yaptığı eleştiriler, ordunun yapısal bütünlüğü ile askeri stratejilerin uzun vadeli sonuçları arasındaki ilişkiyi sorgulamaktadır.

Machiavelli, Fransa Kralı VII. Charles'ın, İngilizlere karşı zafer kazandıktan sonra kendi ordusunu kurma gerekliliğini fark etmesini olumlu bir adım olarak değerlendirir. Charles, hem atlı birlikleri hem de piyade birliklerini kurarak, Fransız ordusunun kendi topraklarında güçlenmesini sağlamak istemiştir. Ancak burada Machiavelli, Charles'ın kurduğu bu güçlü ve bağımsız orduyu koruyup geliştirmede zaman, oğlu Kral Louis'in ordusunda meydana gelen önemli bir stratejik hataya dikkat çekmektedir. Louis, Charles'ın kurduğu piyade birliklerini kaldırarak, bunların yerine İsviçreli paralı askerleri tutmaya başlamıştır. Machiavelli, burada Kral Louis'in, Fransız ordusunun bağımsız gücünü tehlikeye atarak, yabancı askerlerle savaşa girme yolunu seçtiğini ve bunun Fransa'nın ordusunun zayıflamasına neden olduğunu savunmaktadır. Özellikle, Fransız askerlerinin İsviçreli paralı askerler ile savaşmaya alışması ve onların desteği olmadan zafer kazanma konusunda şüpheye düşmeleri, ordunun bağımsızlık ve disiplin açısından ciddi bir zafiyet oluşturmuştur. Machiavelli, bu durumun askeri stratejilerdeki yanlış kararların uzun vadeli etkilerini vurgulamıştır. Fransa'nın ordusunun, karmakarışık bir yapıya sahip olduğunu belirtmektedir. Bir yanda yerli Fransız birlikleri, diğer yanda paralı askerler ve dışarıdan alınan yardımlar bulunmaktadır. Bu çeşitlilik, kısa vadede başarı sağlasa da, özünde orduyu zayıflatmakta ve bağımlılık yaratmaktadır. Askeri bağımsızlık ve özverili yerli askerlerin olmaması, zafer için gerekli olan özgüven ve güç

eksikliğine yol açmaktadır. Machiavelli, özellikle kendi ordusuna sahip olmanın bir hükümdarın gücünü pekiştiren bir unsur olduğunu, aksi takdirde başkalarının gücüne bağımlı kalınarak zafer kazanılsa bile, bu zaferin gerçek ve kalıcı olmayacağını ifade etmektedir (Machiavelli, 2024, s. 88-89). Machiavelli'nin bu söylediklerinden çıkarılacak sonuç, yardımcı askerler ya da paralı askerler gibi dışarıdan temin edilen güçlerin geçici çözümler sunduğudur. Kendi ordusunu kurmayan ve bu orduyu sürekli olarak geliştirmeyen prensin uzun vadede ciddi stratejik hatalar yapacağıdır. Fransız Krallığı'nın karşılaştığı bu tür bir tehlikenin örneği, askeri özlük ve bağımsızlık eksikliğinden kaynaklanan zaafların ne denli büyük sonuçlar doğurabileceğini gösterir. Yani ordunun ulusal temeller üzerine inşa edilmesi gerektiğini ve bu temelden sapmanın, felakete yol açabileceğini ifade etmektedir. “Öyleyse, vardığım sonuç şu: Hiçbir prenslik, kendi ordusu olmadan güvende değildir; tersine, zor durumlarda onu inançla savunacak güçten yoksun olduğu için, tümüyle talihin buyruğu altındadır” (Machiavelli, 2024, s. 89). Machiavelli burada, güçlü bir devletin temel unsurlarından birinin, bağımsız ve özgün bir orduya sahip olması gerektiğini belirtmektedir. Bu, yalnızca dışarıdan gelen tehditlere karşı değil, aynı zamanda devletin iç güvenliğini ve egemenliğini korumak için de gereklidir. Paralı askerlerin ya da başkalarından alınan askeri yardımların, kalıcı ve güvenli bir çözüm sağlamadığını ifade etmektedir. Bu düşünce, Machiavelli'nin askeri strateji ve yönetim anlayışında bağımsızlık, disiplin ve sadakat gibi unsurların ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Paret'in yorumuyla, Machiavelli'nin savaş ve yönetim üzerine yaptığı analizde, mali kaynakların önemini inkâr etmediği ancak askeri gücün ve siyasi gücün dinamikleri üzerinde durduğu görülmektedir. Machiavelli'nin görüşünde, savaşları yürütme açısından mali kaynakların önemi elbette göz ardı edilemez; ancak, paranın gerçek güce dönüşebilmesi için, onu etkin bir askeri güç haline getirecek stratejik ve yapısal düzenlemelerin gerektiği vurgulanmaktadır. Machiavelli, özellikle İtalya'nın büyük şehirleri olan Floransa ve Milano örnekleri üzerinden, bu şehirlerin zengin olmalarına rağmen dış saldırılara karşı nasıl yenildiklerini incelemiştir. İtalya'nın bu şehirlerinin zenginlikleri, onları dışarıdan gelen saldırılara karşı yeterince savunmasız hale getiren askeri stratejilerinin eksikliğini gizleyememiştir. Buradan çıkarılacak temel düşünce, savaşın yalnızca maddi unsurlarla kazanılmayacağı ve bu kaynakların ancak etkili bir orduya dönüştürülerek siyasi güç oluşturabileceğidir (Paret, 2015, s. 25). Paranın ve

zenginliğin bir anlamı, bunlar askeri güce dönüştürülmediği takdirde sınırlıdır ve sadece ekonomik güce dayalı bir yönetim, siyasi güç oluşturmak için yeterli değildir. Bu düşünce, Machiavelli'nin askeri ve siyasi strateji anlayışının temel taşlarından birini oluşturmaktadır.

Büyük Friedrich'in yardımcı askerler hakkında Machiavelli'ye karşı birkaç görüşü daha bulunmaktadır. “Yardımcı askerlerin bir hükümdar için zaman zaman zahmetli olabileceğini kabul ediyorum. Ancak işin ucunda şehirler ve topraklar varsa böyle bir zahmete seve seve katlanmaz mıyız?” (Büyük Frederik, 2016, s. 81). Tarihsel süreçte hükümdarların düzenli ordular dışında çeşitli askerî güçlerden, özellikle de yardımcı askerlerden faydalandıkları görülmektedir. Yardımcı askerler, bir devletin dışarıdan sağladığı ve genellikle ittifaklar yoluyla geçici süreyle hizmetine aldığı birliklerdir. Bu tür birliklerin sadakati ve uzun vadeli güvenilirliği tartışmalı olmakla birlikte, bazı durumlarda sağladıkları askerî katkılar yadsınamaz boyuttadır. Büyük Friedrich de yardımcı askerlerin potansiyel risklerine rağmen, stratejik hedeflere ulaşmak amacıyla onların desteğine başvurulması, rasyonel ve zaman zaman zorunlu bir tercih olarak değerlendirmektedir.

2.1.1. Savaş Sanatının Önemi

Machiavelli'ye göre bir prensin asli meşgalesi savaş sanatı olmalıdır. Savaş, savaş düzeni ve disiplinine dair konular dışında herhangi bir işle uğraşması uygun görülmemektedir. Çünkü yöneticilik makamının korunması ve hatta elde edilmesi, büyük ölçüde bu alandaki yetkinliğe bağlıdır. Tarihsel örneklerle bu görüşünü temellendiren Machiavelli, Francesco Sforza'nın askeri becerileri sayesinde Milano Düküğü'ne yükseldiğini, buna karşılık çocuklarının askerliğe gereken önemi vermemeleri nedeniyle iktidarlarını kaybederek sıradan yurttaşlar hâline geldiklerini vurgulamaktadır. Ona göre, savaş sanatına gereken önemin verilmemesi yalnızca yönetim gücünün yitirilmesine değil, aynı zamanda hükümdarın toplum nezdindeki itibarını da zedeleyen bir unsurdur (Machiavelli, 2024, s. 90). Machiavelli'ye göre, bir hükümdarın iktidarını sürdürebilmesi ve halk nezdindeki otoritesini koruyabilmesi, doğrudan savaş sanatındaki yetkinliğine bağlıdır; zira siyasetin özü, nihayetinde güç kullanma becerisiyle şekillenir.

“Machiavelli'de gerekli yegâne şey, sanattır. Bunun ötesinde, ne doğal bir amaç ne de doğal bir hak vardır; yalnızca pür irade vardır” (Kaya, 2010, s. 172). Machiavelli'nin

siyaset anlayışında belirleyici olan unsur, sanat ya da daha özelde savaş sanatıdır. Kaya'nın yorumuyla Machiavelli'de siyasetin ne aşkın bir amacı ne de doğal bir hakkı vardır; iktidarın meşruiyeti doğadan ya da ahlâktan değil, tamamen iradeye ve eyleme bağlıdır. Bu bakış açısı, hükümdarın yönetimde kalabilmesi için gerekli olan temel unsurun güç, kararlılık ve stratejik beceri olduğunu ortaya koymaktadır.

Machiavelli'ye göre hükümdarın silahsız olması, yalnızca fiziksel bir yetersizlik anlamına gelmemekte; aynı zamanda yönetsel ve sembolik düzeyde ciddi zaafı da beraberinde getirmektedir. Silahsız bir prens, toplum nezdinde hor görülen ve güçsüz addedilen biri hâline gelirken, silahlı hizmetkârları tarafından da ciddiye alınmaz. Machiavelli, silahlı ile silahsız bireyin eşitlenemeyeceğini ve bu ikisi arasında uyumlu bir ilişkinin kurulmasının mümkün olmadığını savunur. Çünkü silahsız kişinin askerleriyle arasında kaçınılmaz biçimde güvensizlik doğar; bir yanda küçümseme, diğer yanda ise kuşku hâkim olur. Bu nedenle, askeri bilgi ve otoriteden yoksun bir prens, hem ordusunun sadakatini sağlayamaz hem de iktidarını istikrarlı biçimde sürdüremez (Machiavelli, 2024, s. 91–92). Bir prensin başarılı bir yönetim sürdürebilmesi için askeri yetkinlik, fiziksel güç ve stratejik zekâ şarttır. Askeri gücün ve disiplinin ihmal edilmesi, hükümdarın sadece ordusunun sadakatini kaybetmesine değil, aynı zamanda toplum içinde saygınlığını ve iktidarını da zayıflatmasına yol açmaktadır. Machiavelli'nin öğretilerine göre, hükümdarın askeri alanla olan bağı güçlü olmalı, çünkü askerlik bilgisi ve liderlik, bir prensin iktidarını sağlamlaştırmanın ve sürdürmenin temel unsurlarındandır. Dolayısıyla, hükümdarların silahlı güce ve askeri becerilere sahip olmamaları, sadece yönetimlerinin değil, devletin güvenliğinin de tehlikeye girmesine neden olabilir.

Savaş sanatını bilmeyen hükümdar halkı tarafından ve diğer kişiler tarafından da küçük ve güçsüz görülecektir.

Machiavelli'ye göre, bir prensin en temel görevlerinden biri, savaş sanatını barış zamanında daima zihninde tutarak bu alanda sürekli olarak kendisini geliştirmesidir. Bu gelişim hem fiziksel faaliyetler hem de zihinsel çalışmalar yoluyla sağlanmalıdır. Fiziksel açıdan, prens ordusunu disiplinli ve bedensel olarak hazır tutmalı, aynı zamanda düzenli olarak avcılık gibi faaliyetlerde bulunarak zorluklara karşı dayanıklılığını artırmalıdır. Bu tür faaliyetler, yalnızca bedeni eğitmekle kalmaz, aynı zamanda prence farklı arazi türlerini tanıma imkânı da sunmaktadır. Machiavelli, bir liderin dağların oluşumunu,

vadilerin yerleşimini, ovaların yayılımını ve su kaynaklarının, özellikle de ırmaklar ile bataklıkların yapılarını detaylı bir şekilde öğrenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bilgi, iki temel yarar sağlamaktadır. İlk olarak, prens kendi ülkesinin coğrafi özelliklerini tanıyarak savunma stratejilerini daha etkin bir biçimde planlayabilir hale gelecektir. İkinci olarak ise, farklı bölgelerdeki benzer arazi yapıları sayesinde, daha önce keşfetmediği alanları dahi hızlıca analiz etme ve kavrama yetisi geliştirecektir. Örnek olarak Toscana bölgesini vermektedir. Toscana bölgesindeki coğrafi yapılar ile başka bölgeler arasında kurulabilecek benzerlikler, prensin stratejik düşünme kapasitesini artıracaktır. Bu tür bir coğrafi bilgiye ve askeri hazırlığa sahip olmayan bir prens, etkili bir komutanın sahip olması gereken temel niteliklerden yoksun kalacaktır. Oysa bu nitelikler; düşmanın konumunu tespit etme, askeri birliği sevk ve idare etme, savaş düzeni oluşturma ve kuşatma stratejilerini belirleme gibi konularda belirleyici rol oynamaktadır. Dolayısıyla, barış döneminde dahi askeri alıştırmalara önem veren bir prens, savaş döneminde üstünlük kurma şansını önemli ölçüde artıracaktır (Machiavelli, 2024, s. 91). Machiavelli'ye göre, barış zamanını savaş için bir hazırlık süreci olarak değerlendiren ve hem bedenini hem zihnini bu yönde eğiten bir prens, yalnızca savaşta değil, yönetimde de üstünlük kurma kapasitesine sahip olur; zira coğrafi bilgi ve askeri disiplin, iktidarın en sağlam dayanaklarından biridir.

Machiavelli'nin siyaset ve savaş sanatına dair görüşleri, liderlik vasfının yalnızca yönetsel becerilerle değil, aynı zamanda fiziksel ve zihinsel hazırlıkla da pekiştirilmesi gerektiği üzerine kuruludur. “Yüksek rütbeli kişiler için böyle etkinlikler onurlu ve gereklidir. Ayrıca avcılık dışında farklı bölgelerin bilgisini edinebilmek için daha elverişli bir yolda yoktur” (Machiavelli, 2021, s. 496). Bu bağlamda Machiavelli yüksek rütbeli kişilerin, yani yönetici ve komutan konumundaki bireylerin avcılık gibi faaliyetlerle meşgul olmalarının yalnızca onurlu değil, aynı zamanda zorunlu olduğunu ifade etmektedir. Bu tür faaliyetler, yöneticiye yalnızca kişisel meziyet kazandırmakla kalmaz; aynı zamanda, farklı bölgelerin coğrafi yapısını öğrenmenin en elverişli yollarından birini sunmakta olduğunu ifade eder. Dolayısıyla, Machiavelli'nin siyasal düşüncesinde yöneticinin askeri bilgiye ve coğrafi farkındalığa sahip olması yalnızca teorik bir beklenti değil, pratik bir zorunluluktur. Bu bağlamda avcılık, bir boş zaman etkinliği olmanın ötesine geçerek, yöneticilik kapasitesini doğrudan besleyen stratejik bir araç haline gelmektedir.

Machiavelli'nin siyasal düşüncesinde savaş, yalnızca fiziksel bir çatışma değil, devletin sürekliliğini sağlayan temel bir yönetim pratiğidir. Özmakas'a göre Machiavelli, prensin daima savaşa hazır olması gerektiğini vurgular; zira devlet yönetimi, doğası gereği kesintisiz bir mücadele ve çatışma durumudur. Bu çerçevede "barış" kavramı, gerçek bir istikrar durumundan ziyade, yeni bir savaşa hazırlık amacı taşıyan geçici bir durak olarak değerlendirilir. Özmakas'a göre düşünürün savaş vurgusu, yalnızca askeri stratejilerle sınırlı değildir; aynı zamanda güvenliğin tesisi, toplumsal düzenin sağlanması ve devlet hafızasının dinamik tutulması açısından da merkezi bir öneme sahiptir. Machiavelli'ye göre devletin iç disiplini, onu oluşturan öğelere yönelik sürekli bir iç zorlama ve denetimle sürdürülebilir. Bu zorlayıcı yapıdan yoksun kalan bir sistemde çözülme ve çöküş kaçınılmaz olacaktır. Bu bağlamda savaş bilgisi, devlet yönetiminde zorunlu olan disiplinin ve düzenin hem kaynağı hem de sürdürücüsüdür (Özmakas, 2019, s. 191-192). Böylece Machiavelli'nin siyasal felsefesinde savaş, hem fiziksel hem de entelektüel bir etkinlik olarak, devlet aklının vazgeçilmez bir boyutu haline gelir. Sonuç olarak, Machiavelli için savaş, yalnızca silahlı bir çatışma değil, devlet yönetiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Prens, barış dönemlerini dahi bir hazırlık süreci olarak görmeli; disiplin ve düzen yoluyla hem fiziksel hem zihinsel olarak daima teyakkuz halinde olmalıdır. Çünkü devletin istikrarı ve sürekliliği, bu sürekli hazırlık ve iç denetim mekanizmalarıyla mümkün hale gelir.

Machiavelli'ye göre bir prensin zihinsel gelişimi, tarihsel bilgiyle de beslenmelidir. Bu doğrultuda, yöneticinin yalnızca kendi çağının koşullarıyla değil, geçmişin deneyimleriyle de donanımlı olması gerekmektedir. Özellikle tarihsel kaynaklardan yararlanmak, önemli liderlerin eylemlerini analiz etmek ve onların başarı ya da başarısızlıklarının ardındaki nedenleri kavramak, bir prensin stratejik yetkinliğini artıran temel entelektüel faaliyetlerdendir. Machiavelli, bu yöntemin sadece kuramsal bir öğrenim değil, aynı zamanda pratikte uygulanabilir bir strateji olduğunu savunmaktadır. Zira tarihsel figürlerin tutumlarını örnek almak, hem benzer başarıları tekrarlama hem de geçmişte yapılmış hatalardan kaçınma imkânı sunmaktadır. Bu bağlamda, geçmişte yaşamış seçkin liderlerin, kendilerinden önce gelen ve övgüye değer bulunan şahsiyetleri rehber alarak kendi yönetim anlayışlarını inşa ettikleri görülmektedir. Prens de bu geleneği sürdürmesi gerektiğini düşünen Machiavelli, yöneticinin yalnızca mevcut sorunlara değil, tarihsel tecrübelerle dayanan bir öngörüyle yaklaşmasının önemini

vurgulamaktadır. Böylece yöneticilik, yalnızca içinde bulunulan anı yönetmekten ibaret olmaktan çıkar; tarihsel süreklilik içinde şekillenen bir aklın ürünü hâline gelir (Machiavelli, 2024, s. 92). Machiavelli'ye göre bir prens, tarihsel olayları ve liderleri inceleyerek yönetsel becerilerini geliştirmelidir. Geçmişteki başarı ve başarısızlıkları analiz etmek, benzer durumlarda daha sağlıklı kararlar almasını sağlar. Bu doğrultuda, öne çıkan liderleri örnek almak da etkili bir öğrenme ve strateji geliştirme yoludur.

“Bilge bir prens bu tür kurallara uymalı ve barış zamanlarında asla boş oturmamalıdır; tam tersine, zor durumlarda yararlanabilmek için, barış zamanlarını büyük bir gayretle [bilgi birikimi edinecek şekilde] değerlendirmelidir; öyle ki, talih, değiştiğinde, onu zor durumlara direnmeye hazır bulsun” (Machiavelli, 2024, s. 92-93). Sonuç olarak hükümdar ister savaş zamanı olsun ister barış zamanı olsun her zaman için savaşı düşünüp, yapabilecek olduğu eylemleri planlamalı, kötü sonuçlarla karşılaşılacak olundığında ise nasıl bir strateji uygulaması gerektiğini bilmelidir.

2.1.2. Büyük Friedrich'in Avcılık Hakkında Görüşleri

Machiavelli'nin hükümdarın yapması gereken eylemlerden olan avlanma düşüncesinden hareketle Büyük Friedrich birkaç açıklamada bulunmuştur.

Büyük Friedrich, Machiavelli'nin hükümdarların avcılık yoluyla ülke coğrafyasını tanıma düşüncesine eleştirel bir perspektiften yaklaşmaktadır. Ona göre, Machiavelli bu noktada alışılmışın dışındaki sert tutumunu bir kenara bırakarak, yetersiz gerekçelere dayanan bir savunma sunmaktadır.

Avı bir yönetsel araç olarak övmek, Büyük Friedrich'e göre ikna edici olmaktan uzaktır. Hatta bu bakış açısı, hükümdarların asli görev ve sorumluluklarını ikinci plana atabilecek niteliktedir. Eğer bir kral ya da prens, ülkesini yalnızca bu yöntemle tanımaya çalışacaksa, doğa olaylarını düzenleyen gök cisimlerinin işleyişine müdahale edecek denli büyük bir zaman ve enerji harcamak durumunda kalacaktır. Bu görüş, yöneticilikte bilgi edinmenin yalnızca deneyimsel ve fiziksel faaliyetlerle sınırlı tutulamayacağını, daha sistemli ve rasyonel araçlarla sağlanması gerektiğini ima etmektedir (Büyük Frederik, 2016, s. 84). Bu bağlamda Büyük Friedrich, Machiavelli'nin savaş ve coğrafya bilgisi arasındaki ilişkiyi mutlaklaştırmasını eleştirir ve yöneticinin entelektüel kapasitesini fiziksel deneyimle sınırlı görmenin, yönetsel derinliği zayıflatabileceği görüşünü ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, Machiavelli'nin tarihsel bağlamda öncü bir düşünür olmasına

rağmen, bazı önerilerinin modern yönetsel akılla çelişebileceği yönünde bir değerlendirme sunmuştur. Ayrıca “Avlanmak, bedeni hareket ettiren, ancak akli daha iyiye götürmeyen bedensel zevklerden biridir” (Büyük Frederik, 2016, s. 84). Ava gitmek insanların fiziksel zevklerine karşılık gelen bir eylemdir. Akli olarak hiçbir şekilde gelişme sağlamaya yaramamaktadır.

Büyük Friedrich, avcılıkla uğraşan bireylerin akıl ve duygu dünyalarının, doğrudan avlanmaya odaklanmış hayvanlarla sınırlı kalabileceğini ve bunun insan ilişkilerinde olumsuz etkiler yaratabileceğini ifade etmektedir. Avcılıkla yoğun şekilde ilgilenenlerin, atlar, köpekler ve diğer hayvanlarla olan ilişkilerinin, bazen insanlara karşı daha az merhametli olmalarına yol açabileceğini belirtir. Bu tür bir ilgi ve alaka, bireylerin, yakın çevrelerindeki insanlara karşı da duyarsız ve hatta zalimce davranmalarına zemin hazırlayabilir. Büyük Friedrich, bu davranışların, avlanmanın insan aklını daraltarak, duygusal olarak soğuk ve acımasız bir hale getirebileceğini ileri sürmektedir (Büyük Frederik, 2016, s. 85). Büyük Friedrich avcılıkla uğraşmanın bireylerin duygusal ve zihinsel gelişimini sınırlayabileceğini ve bu durumun insan ilişkilerine olumsuz yansıtılabileceğini ifade etmiştir. Avcıların, hayvanlara karşı geliştirdikleri acımasız eylemleri ve ilgisizlikleri, insanlara karşı da duyarsızlık ve zalimlik eğilimlerini pekiştirebilir. Bu, avcılığın, insan aklını daraltan ve duygusal soğukluk yaratan bir etkiye sahip olduğunu gösterir. “Burada Makyavel’e şöyle cevap vermek istiyorum: büyük bir general olabilmek için ille de avcı olmak gerekmemektedir” (Büyük Frederik, 2016, s. 86). Büyük Friedrich’e göre güçlü bir komutan olmak için avlanmak temel bir ihtiyaç değildir. Avlanmadan da güçlü bir komutan olabilecektir.

Büyük Friedrich, avcılıkla uğraşmanın prensin stratejik ve yönetsel yetkinliğine zarar verebileceği görüşünü bir kez daha dile getirmektedir. Avlanmadan ziyade, coğrafi bilgi edinme ve savaş stratejileri geliştirme adına daha verimli bir şekilde ülke üzerinde düşünmesi gerektiğini savunmaktadır. Çünkü av sırasında dikkatin dağılması ve kaybolma riski gibi olumsuzluklar, hükümdarın ülke konumu hakkında derinlemesine düşünme yeteneğini zayıflatmaktadır. Örnek olarak, Macaristan’da sefer halinde bulunan büyük bir prensin, av sırasında yolunu kaybetmesi nedeniyle düşman Türklerin eline düşme tehlikesiyle karşı karşıya kalması, bu tür etkinliklerin askeri düzeni ve stratejik planları nasıl bozabileceğini göstermektedir. Bu durum, Büyük Friedrich’in avlanmanın orduda ve savaş hazırlıklarında yarattığı düzensizliklere dikkat çektiği, dolayısıyla

avlanmanın savaş ve yönetimle ilgili işlerin önünde engel teşkil ettiği bir örnek olarak değerlendirilmelidir (Büyük Frederik, 2016, s. 87). Av sırasında dikkatin dağılması ve kaybolma riski, hükümdarın ülkesinin coğrafi durumu ve savaş stratejileri hakkında derinlemesine düşünme yeteneğini engellemektedir. Macaristan'daki örnekte olduğu gibi, av sırasında yolunu kaybeden bir hükümdarın düşman eline düşme tehlikesi yaşaması, avcılığın askeri düzeni bozabileceğini göstermektedir. Bu, avlanmanın, yönetim ve savaş hazırlıkları için engel teşkil ettiğini ortaya koymaktadır.

Bu bakımdan Büyük Friedrich ayrıca şu ifadeyi dile getirmiştir:

“Makul zevklerden hiç birini yasaklamıyorum. Ülkeyi iyi yönetmek, topraklarını verimli hale getirmek, korumak, sanatın her türlüünü himaye etmek ve eserlerini korumak hiç şüphesiz en büyük zevklerden biridir. Başka zevklere ihtiyaç duyan insanlar ne talihsizdirler” (Büyük Frederik, 2016, s. 87). Büyük Friedrich için prenslerin sahip oldukları hazlar yalnızca devleti için iyi olabilecek ilkelerin sağlamış olduğu hazların olduğunu düşünmektedir. Devleti için benimsemesi gereken ilkeler ise, sahip olduğu topraklarını daha verimli hale getirmeye çalışması, güvenliğini iyi bir seviyeye çıkartması ve her alanda bulunan tüm sanatları kabul edip koruma altına alması gerekmektedir.

Büyük Friedrich, Machiavelli'nin insan doğası ve devlet yönetimi üzerine benimsediği karamsar bakış açısını karamsar olarak tanımlar ve eleştiride bulunur. Ona göre Machiavelli, devlet adamlarını ve yöneticileri, çoğunlukla karanlık ve kötü bir dünyada hayatta kalabilmek için sert, acımasız ve ahlâki değerlerden uzak olmaya teşvik etmektedir. Machiavelli'nin tamamen iyi olmak ile bu yozlaşmış dünyada hayatta kalma şansını azaltacağını düşündüğünü ifade etmektedir. Büyük Friedrich, bu fikre karşı çıkarak, akıllı ve ahlâklı bir yaklaşımın, kötü insanların bile saygı ve korku duymasını sağlayarak kişinin hayatta kalmasını mümkün kılacağı görüşünü savunmaktadır. Büyük Friedrich'e göre Machiavelli dünyayı cehennem ve insanları şeytan olarak tasvir etmektedir. Dolayısıyla Büyük Friedrich'e göre Machiavelli, insanları kötüleştirmek ve erdemi yok etme amacını gütmektedir (Büyük Frederik, 2016, s. 89). Büyük Friedrich, akıl ve erdemli bir yaklaşımın, kötü insanların bile saygı ve korkusunu kazanarak kişinin hayatta kalmasını sağlayacağına inanmaktadır.

“Bu yüzden kötülere kötülükle karşılık verme. Ahlâklı ol ve onlardan korkma. İşte o zaman halkında kendin de erdemli olursun. Komşuların da seni örnek alacaklardır ve kötüler korkudan titreyecektir” (Büyük Frederik, 2016, s. 90). Kötülük eden kötülük

bulacaktır. Bu yüzden yapılan kötülük karşısında örnek bir eylemde bulunulmalıdır ki karşıda yer alan kişi kendisine yapılmış olan davranışı örnek alsın.

Bu durumda Machiavelli ve Büyük Friedrich'in yöneticilik anlayışları, özellikle fiziksel etkinlikler ve entelektüel hazırlık arasındaki ilişki bağlamında belirgin biçimde ayrıştığını ifade etmek yerinde olacaktır. Machiavelli, bir prensin yalnızca entelektüel değil, aynı zamanda bedensel olarak da sürekli hazırlık içinde olması gerektiğini savunmaktadır. Ona göre, avcılık gibi faaliyetler yalnızca bedenin zindeliğini sağlamakla kalmaz; aynı zamanda prence araziye tanıma, askeri hareket alanlarını önceden görme ve savaş stratejilerini geliştirme açısından da fayda sağlamaktadır. Bu bakış açısıyla Machiavelli, yöneticiliği hem fiziksel hem zihinsel dayanıklılık gerektiren bütünsel bir süreç olarak yorumlar.

Buna karşılık Friedrich, Machiavelli'nin bu yaklaşımını yetersiz ve yüzeysel bulmuştur. Avcılığı bedensel hazla sınırlı bir etkinlik olarak değerlendiren Büyük Friedrich, bu tür faaliyetlerin akli geliştirmede yetersiz olduğunu, dolayısıyla bir hükümdarın entelektüel donanımı açısından anlamlı bir katkı sunmadığını öne sürmüştür. Ona göre, bir yöneticinin asıl görevi, zihinsel yetkinliğini artırmak ve bu yolla ülkesini daha etkili bir şekilde yönetmektir. Büyük Friedrich'in bu tutumu, bilgiye ve düşünsel derinliğe öncelik tanıyan bir yönetsel anlayışı yansıtır.

Bu iki yaklaşım arasındaki temel fark, devlet yönetiminde önceliğin fiziksel deneyim mi yoksa zihinsel etkinlik mi olması gerektiği sorusunda belirginleşmektedir. Machiavelli'nin savaş merkezli, tecrübeye dayalı yaklaşımı ile Büyük Friedrich'in akıl ve bilgi temelli yönetim anlayışı, siyasal düşünce tarihinde yöneticinin donanımına ilişkin iki farklı çizgiyi temsil etmektedir. Bu bağlamda, her iki düşünürün görüşleri, yöneticilikte eylem ve düşünce arasındaki dengeye ilişkin zengin bir tartışma zemini sunmaktadır.

2.2. Eli Açıklık ve Cimrilik

Machiavelli, bir prensin yönetiminde cömertlik erdeminin nasıl algılanması ve uygulanması gerektiğine dair eleştirel bir değerlendirme sunmaktadır. Ona göre, cömertlik, yüzeyde olumlu bir özellik gibi görünse de, eğer sürekli ve ölçsüz biçimde sergilenirse, prence ciddi zararlar verebilir. Halk arasında cömert biri olarak tanınmak isteyen bir liderin, kaynaklarını gösterişli harcamalarla tüketme eğiliminde olacağı,

bunun da zamanla mali açıdan sürdürülemez hale geleceğini belirtmektedir. Bu durum, yöneticiyi halk üzerinde baskı kurmaya, yüksek vergiler koymaya ve hoşnutsuzluk yaratmaya zorlayabilir. Sonuç olarak, prens hem halkın nefretini kazanabilir hem de zayıf bir görüntü çizebilir. Machiavelli bu noktada, uzun vadede daha akılcı ve sürdürülebilir olan tutumun, ölçülü harcamalarla öz kaynaklarını koruyan ve bu sayede halkını zorlamadan etkin bir yönetim sergileyebilen bir liderlik anlayışı olduğunu vurgulamaktadır. Bu şekilde hareket eden bir prens, başlangıçta cimrilikle suçlansa da, zamanla geniş kesimlerin menfaatine hizmet ettiği için daha gerçek ve kalıcı bir cömertlik algısı oluşturacaktır (Machiavelli, 2024, s. 95-96). Cömertlik, ölçüsüz biçimde uygulandığında bir liderin hem ekonomik kaynaklarını tüketmesine hem de halkın memnuniyetsizliğini tetikleyerek yönetimde istikrarsızlığa yol açmasına neden olabilir. Bu nedenle Machiavelli, kısa vadeli beğeni kazanma uğruna uzun vadeli yönetsel etkinliği tehlikeye atmanın akılcı bir tutum olmadığını savunur. Ona göre gerçek anlamda halk yararına olan ve sürdürülebilirliği esas alan bir liderlik anlayışı, kaynakların bilinçli ve dengeli kullanımını önceler. Bu bağlamda, ilk etapta cimrilik olarak yorumlanabilecek bir tutumun, zaman içinde daha derin ve kalıcı bir toplumsal fayda üreteceği ileri sürülmektedir. Machiavelli'nin yaklaşımı, siyasi erdemlerin görünüşten çok işlevselliği üzerinden değerlendirilmesi gerektiğini vurgulayan bir yönetim anlayışını yansıtmaktadır.

Machiavelli'ye göre, bir prensin cimri olarak anılmaktan çekinmemesi gerekir; zira bu tür bir tutum, yönetimde sürekliliği ve istikrarı sağlayan işlevsel bir kusur olarak değerlendirilebilir. Ona göre, liderin temel önceliği, halkını ekonomik baskı altına sokmadan kendi egemenliğini sürdürebilecek kaynaklara sahip olmaktır. Bu bağlamda, kimi tarihsel örneklerde olduğu gibi, cömertliğin iktidara giden yolda faydalı olabileceği kabul edilse de, bir kez iktidar elde edildiğinde, aynı cömertlik anlayışının zarara yol açabileceği belirtilir. Machiavelli, bu noktada Cesare örneğini vererek, onun Roma yönetimini ele geçirme sürecinde cömertliğini stratejik bir araç olarak kullandığını; ancak yönetimi elde ettikten sonra bu tutumu sürdürmesinin egemenliğini tehlikeye atabileceğini ileri sürmektedir. Ayrıca, bir prensin harcadığı kaynakların kaynağı da önemlidir: Kendi hazinesinden ya da halkından sağlanan kaynaklar söz konusuysa tutumlu olmak gerekirken, dış kaynaklara ya da düşman topraklarına dayalı harcamalarda cömertliğin sınırlandırılmasına gerek yoktur (Machiavelli, 2024, s. 96). Machiavelli,

siyasi iktidarın korunmasında cömertlikten ziyade tutumluluğun daha işlevsel bir erdem olduğunu savunmaktadır. Ona göre, kaynakların bilinçli kullanımı, hem halkın üzerindeki mali baskıyı azaltır hem de yöneticinin otoritesini uzun vadede güvence altına alır.

Machiavelli, özellikle sefere çıkan ve ordusunu ganimetlerle besleyen bir prensin, cömertlik ilkesine bağlı kalmasının zorunlu olduğunu ifade eder; zira askerlerin sadakatini sağlamak, büyük ölçüde bu tür maddi beklentilerin karşılanmasına bağlıdır. Ancak burada önemli olan, bu cömertliğin kaynağıdır. Ona göre, başkalarının kaynaklarını kullanarak sergilenen cömertlik, liderin itibarı açısından bir tehdit oluşturmaz; hatta bu tür bir harcama, yöneticinin saygınlığını pekiştirebilir. Böyle yapanlara örnek olarak Cesare'ı, Keyhüsrev'i vermektedir. Buna karşın, kendi mal varlığıyla sürdürülen cömertlik, zamanla lideri ya yoksulluğa sürükleyerek itibarsızlaştırır ya da bu durumdan kaçınmak için onu halkı üzerinde baskı kuran bir figüre dönüştürür. Machiavelli, bir prensin özellikle nefret ve aşağılanma gibi olumsuz duyguların hedefi olmaktan kaçınması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu nedenle, cimri sıfatı dışarıdan kötü bir ün getirse dahi, nefret uyandırmayan bir tutumluluk, halkın gözünde cömert ancak baskıcı bir imajdan çok daha az tehlikeli ve daha rasyonel bir tercih olarak görmektedir (Machiavelli, 2024, s. 96-97). Sonuç olarak, Machiavelli, halkın nefretini uyandıran bir cömertlik anlayışı yerine, daha az beğeni toplayan ama istikrar sağlayan tutumluluk, siyasal aklın gereği olarak değerlendirilmektedir.

Bu hususta Özmakas'ın da bir değerlendirmesi bulunmaktadır. Özmakas'a göre Machiavelli, cömertlik ile cimrilik arasında bir tercih yaparken, sağduyuya dayalı bir değerlendirme ortaya koymuştur. Cömertliğin, bir prens için yıkıcı sonuçlar doğurma ihtimalinin daha yüksek olduğunu gözetken Machiavelli, bu nedenle olumsuz bir imaj yaratma riski taşısa da, cimriliği daha rasyonel bir seçenek olarak sunar. Bu yaklaşım doğrultusunda, kısa vadede eleştirilse bile, uzun vadede cimrilik sayesinde istikrarlı yönetim ve kaynak korunumu sağlanarak, halk nezdinde daha gerçekçi bir cömertlik algısı oluşturulabileceği ileri sürülmektedir (Özmakas, 2019, s. 213). Machiavelli'nin bakış açısına göre, bir prensin yönetimde uzun vadeli başarıyı hedeflemesi, onu halk tarafından hoş karşılanmasa bile ölçülü ve hesaplı davranmaya yöneltmelidir. Zira kaynakların bilinçsizce tüketilmesiyle gelen geçici beğeni, zamanla yönetim gücünü zayıflatabilir. Bu bağlamda, ilk etapta eleştirilere yol açabilecek cimrilik, aslında gelecekte daha sağlam bir otorite ve kamu yararına dayalı bir yönetim algısının temelini

oluşturur. “Eğer önemli hedeflerine ulaşmaları gerekliyse insanlar, cömert değil cimri, sevilenden çok korkulan, dinsiz ve hilekâr olmalıdırlar. Saf iyilikten ve kötülükten bahsetmek anlamsızdır” (Tannenbaum ve Schultz, 2011, s. 171). Yöneticilerin, amaçlarına ulaşmak için gerektiğinde sert, hesaplı ve korkutucu olmaları, siyasal alanda daha sağlam ve etkili bir yönetim anlayışını ifade eder.

Cimrilik ve cömertlik söz konusu olduğunda Machiavelli’nin görüşlerine karşı Büyük Friedrich birkaç eleştiride bulunmuştur. Machiavelli’nin cimrilik ve cömertlik konusundaki görüşlerinin hatalı olduğunu savunmaktadır.

Büyük Friedrich, Machiavelli’nin cömertlik anlayışını eleştirirken, bu kavramın belirsiz ve savurganlıkla karıştırılmasına dikkat çekmektedir. Ona göre, büyük bir prensin cimri olarak tanımlanması gerektiğini savunmak yanlıştır; aksine, prens cömert olarak kabul edilmelidir. Büyük Friedrich, cömertliğin yalnızca maddi kaynakların yönetilmesiyle değil, aynı zamanda halkın hizmet ve bağlılık duygusunu da pekiştiren bir erdem olduğunu ifade eder. Cömertlik, halkın efendilerine olan hizmet isteğini söndürmek yerine, onları daha fazla katkı yapmaya teşvik etmektedir. Ayrıca, mali durumunu düzgün yöneten bir prensin, yalnızca başkalarına yardım etme kapasitesine sahip olabileceğini, dolayısıyla cömertlik ve yönetim becerisinin birbirini tamamladığını savunmaktadır (Büyük Frederik, 2016, s. 92). Büyük Friedrich için cömertlik, sadece maddi kaynakların verimli yönetimiyle ilgili değil, aynı zamanda halkın bağlılığını ve hizmet arzusunu güçlendiren bir erdemdir. Bir hükümdarın mali durumunu doğru şekilde yönetmesi, ona başkalarına yardım etme ve halkının güvenini kazanma yeteneği kazandırır. Bu da cömertliğin, yönetim becerisiyle doğrudan ilişkilendirildiği anlamına gelmektedir.

Büyük Friedrich, Kardinal Retz’in sözlerini hatırlatarak, büyük hedeflere ulaşmak için maddi kaygıların bir engel olmaması gerektiğini savunur. Ancak burada asıl önemli olan, bir hükümdarın doğru zamanda kaynaklara sahip olabilmesidir. Bu, halkın ekonomik faaliyetlerine destek vererek ticaretin ve emeğin büyümesini sağlamakla mümkündür. Böylece prens, halkın refahını artırarak onların sevgi ve saygısını kazanabilir. Ayrıca Büyük Friedrich, Machiavelli’nin cömertlik anlayışını eleştirirken, hükümdarın cömertliğe dair tavsiyelerinin sadece maddi bir bakış açısını yansıttığını ve bu perspektifin prenslere yol göstermekte yetersiz olacağını ifade etmektedir. Büyük Friedrich, bu bağlamda Machiavelli’nin görüşlerinin daha çok dar bir ekonomik bakış açısını yansıttığını ve bir prensin için daha geniş ve derin bir perspektife ihtiyaç

duyulduğunu savunmaktadır (Büyük Frederik, 2016, s. 93). Büyük Friedrich, bir prensin başarıya ulaşabilmesi için yalnızca maddi kaynakları yönetmesinin yeterli olmadığını savunmaktadır. Machiavelli'nin cömertlik anlayışını eleştirerek, hükümdarın daha geniş ve derin bir perspektife sahip olması gerektiğini vurgulamaktadır. Hükümdarın halkın refahını artırmak için ticaret ve emeği desteklemesi, sadece ekonomik güç değil, aynı zamanda halkın güven ve saygısını kazanmak açısından da kritik bir strateji olarak görülmektedir.

2.3. Merhamet ve Gaddarlık

Machiavelli yeni kurulan bir yönetimde halkın birliğini ve yöneticisine bağlılığını sağlamak adına, yöneticinin zaman zaman sert tedbirlere başvurusu gerekebileceğini ifade etmektedir. Bu bağlamda, sınırlı sayıda uygulanan katı önlemlerin, aşırı hoşgörünün yol açabileceği kargaşa, yağma ve toplumsal huzursuzluklardan daha az zararlı olabileceğini vurgulamaktadır. Zira bireysel düzeyde yaşanan mağduriyetler, toplumun tamamını etkileyen düzensizliklerden daha sınırlı sonuçlar doğurmaktadır. Özellikle yeni kurulan devletlerde karşılaşılan riskler nedeniyle, yöneticinin sertlikten bütünüyle kaçınmasının mümkün olmadığını ileri sürmektedir (Machiavelli, 2024, s. 98). Yeni yönetimlerin istikrarını koruyabilmesi için, yöneticilerin gerektiğinde sertlik göstermekten çekinmemesi, uzun vadede toplumsal düzenin sağlanmasına katkı sağlayacaktır. “Gene de, prens inanma ve eyleme geçme konusunda temkinli olmalı, ama kendi gölgesinden korkar hale de gelmemeli ve sağduyuyla insancılığın sağladığı dengeyle öyle davranmalıdır ki, aşırı güven onu ihtiyatsız, aşırı güvensizlik ise çekilmez kılsın.” (Machiavelli, 2024, s. 98). Machiavelli, prensin karar alma süreçlerinde dikkatli ve temkinli olması gerektiğini savunur. Ancak bu temkinli tutumun, onu aşırı derecede kuşkucu ve pasif bir hale getirmemesi gerektiğini de vurgular. Yöneticinin, sağduyu ve insani değerler arasında bir denge kurarak hareket etmesi önemlidir. Zira ölçsüz bir güven duygusu tedbirsizliğe, aşırı güvensizlik ise liderin çevresi tarafından dışlanmasına ve yönetilemez bir figür haline gelmesine yol açabilir. Bu bağlamda, Machiavelli yöneticilere dengeli, öngörülü ve uyumlu bir liderlik anlayışı benimsemelerini öğütlemektedir.

Machiavelli, bir yöneticinin halk tarafından hem sevilmesinin hem de korkulmasının ideal olduğunu belirtmekle birlikte, bu iki duyguyu aynı anda sağlamak çoğu zaman

mümkün olmadığından, tercihin korku yönünde yapılmasının daha güvenli olduğunu ileri sürmektedir. İnsan doğasının değişken, çıkarıcı ve güvenilmez olduğunu savunan düşünür, tehlike anlarında halkın desteğinin kolayca geri çekilebileceğini ifade eder. Bu nedenle, sadece sevgiye dayalı bir yönetim anlayışının, özellikle zor zamanlarda yöneticiyi savunmasız bırakabileceğini belirtir. Oysa korku, ceza ihtimaliyle sürekli diri tutulduğu için, halkın itaati üzerinde daha etkili ve sürdürülebilir bir araçtır. Machiavelli'ye göre, sevgi geçici bir bağlılık yaratırken, korku kalıcı bir denetim mekanizması sağlamaktadır (Machiavelli, 2024, s. 98-99). Yöneticiler için halkın sevgisini kazanmak önemli olsa da, uzun vadeli istikrar ve otorite açısından korkuya dayalı bir itaat duygusu daha etkili ve güvenilirdir. “Çünkü insanlar hakkında genel olarak şu söylenebilir: Nankör, gelgeç gönüllü, sahtekâr ve hilebaz olurlar, tehlikeden kaçar, kâr peşinde koşarlar” (Machiavelli, 2024, s. 98). Machiavelli, insanların çıkar odaklı ve değişken yapısı karşısında, yöneticinin otoritesini sürdürebilmesi için korkuya dayalı bir saygı oluşturmalarının gerekli olduğunu, ancak bu sürecin nefrete yol açmaması için adalet ve ölçülülükle dengelenmesi gerektiğini savunur.

Machiavelli, bir yöneticinin halkı üzerinde korku yaratmasının gerekli olabileceğini kabul ederken bu korkunun nefrete dönüşmemesi gerektiğini özellikle vurgulamaktadır. Ona göre, bir prens halk tarafından sevilme bile, nefret edilmemeyi başardığı sürece iktidarını sürdürebilir. Bu noktada özellikle halkın malına ve aile yaşamına müdahale etmemek önemlidir; zira insanlar, yakınlarının ölümünü maddi kayıplardan daha kolay unuttur. Mal varlığına yönelik müdahalelerin halkta daha kalıcı öfke yaratacağını ve yöneticinin meşruiyetini zedeleyeceğini belirtir. Bununla birlikte, yönetici zorunlu durumlarda ölüm cezaları uygulayacaksa, bunun açık ve haklı bir gerekçeyle yapılması gerektiğini ifade eder. Askeri düzlemde ise Machiavelli, disiplinin sağlanabilmesi için sertliğin kaçınılmaz olduğunu savunmaktadır. Hannibal örneğini vererek, farklı topluluklardan oluşan büyük bir orduyu yabancı topraklarda bir arada tutan ve onu hem başarıda hem de başarısızlıkta sarsılmadan yöneten liderin, bu başarısını katı disiplin anlayışına borçlu olduğunu ileri sürer. Machiavelli'ye göre, böylesi bir otorite ve birlik duygusu, ancak korku ve saygı uyandıran bir liderlik ile mümkündür (Machiavelli, 2024, s. 99-100). Dolayısıyla Machiavelli bu bağlamda, bir prensin halkı üzerinde korku oluşturmalarının iktidarın korunmasında önemli olduğunu, ancak bu korkunun, halkın

güvenini kaybetmesine ve nefret duygularına yol açmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Prens, adil ve dikkatli bir yaklaşım benimseyerek korku ve saygıyı dengelemelidir.

Leboeuf'un bu hususta Machiavelli'nin düşünceleri hakkında bir değerlendirme yapmaktadır. Ona göre Machiavelli, genellikle sanıldığı gibi keyfi davranan bir hükümdarı savunmaz ya da despotizmi yücelten bir anlayışa sahip değildir. Onun esas vurgusu, bir iktidarın yalnızca erdemli olmasının yeterli olmayacağı, bunun yanında halk nezdinde korku ve saygı uyandırmasının da zorunlu olduğudur; aksi hâlde iktidarını kaybetme riskiyle karşı karşıya kalacaktır. Machiavelli'ye göre, İtalya'nın birleşmesi ve barışın sağlanması ancak güçlü bir liderlik sayesinde mümkün olabilir. Üstelik bu birlik ve düzen, yurttaşların erdemli bir yaşam sürdürmeleriyle çelişmez. Ona göre, şiddet dönemlerinin kaçınılmaz olarak zedelediği ahlâki değerlerin yeniden inşa edilebilmesi ve kalıcı bir barışın sağlanabilmesi, ancak güçlü ve istikrarlı bir yönetim anlayışıyla mümkündür (Leboeuf, 2014, s. 63-64). Leboeuf'a göre Machiavelli, güçlü ve istikrarlı bir yönetimin, toplumsal barışın tesisi için vazgeçilmez olduğunu savunmaktadır. Dolayısıyla "Devletin çıkarı bazen ahlâkî bir yana koymayı gerektirebilir. Dahası, prens, başka hiçbir çözüm yolu kalmayana kadar, kararlı biçimde iyilikten destek almalıdır" (Leboeuf, 2014, s. 66). Leboeuf'un Machiavelli'ye dair yorumları, siyasi iktidarın korunmasında ahlâki tutarlılığın her zaman öncelikli bir ilke olmadığını gösterir. Ona göre, bir prensin öncelikli sorumluluğu düzeni ve birliği sağlamak olduğundan, ahlâki değerler bu amaca hizmet ettiği sürece önem taşır. Ancak devletin çıkarı tehlikeye girdiğinde, yöneticinin iyi niyetli davranmakta ısrar etmesi yerine, gerektiğinde daha sert ve hesapçı bir tutum benimsemesi doğru bir tercih haline gelir.

Büyük Friedrich'in Machiavelli'nin hükümdarının gaddar olması hususunda eleştirileri bulunmaktadır. Büyük Friedrich'e göre, Machiavelli'nin siyaset anlayışı bireyin yaşamına veya insani değerlere öncelik vermez; onun asıl odağında kişisel çıkar ve iktidarın korunması yer alır. İnsan hayatının kutsallığını geri planda bırakan bu yaklaşımda, yöneticinin amacına ulaşması için gerekirse sert ve acımasız yöntemlere başvurması kabul görülür. Özellikle yeni iktidara gelen bir liderin, iktidarını sağlamlaştırmak adına merhamet gibi yumuşak duygulardan ziyade, kararlı ve gerektiğinde zalimce tutumlar sergilemesi gerektiği vurgulanır (Büyük Frederik, 2016, s. 95-96). Büyük Friedrich, Machiavelli'nin siyaset anlayışını eleştirerek, iktidarın korunması adına bireysel değerlerin ön plana çıkmasını yanlış bulur. Ona göre, liderlerin

sert ve acımasız tutumlar sergilemesi yerine, daha erdemli ve adil bir yaklaşımı benimsemeleri gerekmektedir.

Ayrıca Büyük Friedrich, orduda disiplini sağlamak için belli ölçüde sertliğin kaçınılmaz olduğunu kabul etmektedir. Ona göre, cezanın doğurduğu korku olmaksızın; dürtülerinin esiri olan, içgüdüsel davranan ve kontrolsüz eğilimler taşıyan insanları düzene sokmak mümkün değildir. Ancak bu noktada Machiavelli'ye yönelik temel eleştirisi, sertliğin sınırlarını belirlememesi üzerinedir. Büyük Friedrich, merhametin ve yumuşak başlılığın bir yöneticide erdem olabileceğini kabul ederken, aynı zamanda aklın ve sağduyunun gerektiğinde kararlı ve otoriter davranmayı zorunlu kılabileceğini de vurgular. Yine de bu otoritenin bir denge içinde yürütülmesi gerektiğini savunur. Ona göre, bir lider, yalnızca olağanüstü durumlar ve zaruret hâlinde sertleşmelidir; tıpkı kötü hava koşulları dışında yelkenlerini indirmeyen deneyimli bir kaptan gibi. Büyük Friedrich için önemli olan, gücün ölçülü ve yerinde kullanılmasıdır; zira keyfi ve sürekli bir sertlik, kolayca acımasızlığa dönüşebilir. Bu nedenle, kendi askeri deneyimine dayanarak, bir liderin halkı ya da askerleri tarafından korkulan biri olmaktan ziyade sevilen biri olmasının çok daha kıymetli olduğunu ifade eder. Machiavelli'nin insan doğasına dair karamsar yaklaşımına itiraz eden Büyük Friedrich, hükümdarın sevgiden çok korkuya dayalı bir otorite kurması gerektiği yönündeki iddiayı da oldukça sakıncalı bulur. Ona göre, insanların nankörlüğe ya da sadakatsizliğe yatkın olması, yöneticinin zalimliğe başvurmasını haklı çıkarmaz (Büyük Frederik, 2016, s. 96-97). Büyük Friedrich, liderin disiplin sağlamak için belirli bir sertlik göstermesini kabul etse de, bu sertliğin aşırıya kaçmaması gerektiğini savunmaktadır. Ona göre, bir liderin otoritesi, yalnızca zorunlu durumlarda sertleşmeli ve halk tarafından sevilen biri olmalıdır.

Büyük Friedrich ayrıca, nankör insanların varlığını kabul etmekle birlikte, yalnızca korku salarak hükmeden bir hükümdarın halkını sadece boyun eğmiş ve sefil kölelere dönüştüreceğini savunur. Böyle bir lider, halkından büyük eylemler bekleyemez, çünkü korku altında yapılan her şeyin arkasında yalnızca zorunluluk yatar. Büyük Friedrich'e göre, halkın sevgisini kazanabilen bir hükümdar, onların gönüllü desteğini alarak, gerçek anlamda kalpleri fethedecektir. Sevgi ve sadakat üzerine kurulan bir yönetim, tarihte birçok büyük başarıya imza atılmasını sağlamıştır. Büyük Friedrich, hatta günümüz dünyasında ayaklanma eğilimlerinin azalmış olduğunu belirterek, halkın sevgiye dayalı bir yönetimle daha güçlü bir şekilde destek sağladığını vurgulamaktadır (Büyük Frederik,

2016, s. 97). Büyük Friedrich, korku temelli bir yönetimin halkı sadece zorunlulukla kontrol edebileceğini, sevgiye dayalı bir yönetimin ise daha güçlü ve kalıcı bir sadakat oluşturacağını ileri sürer. Sevgi ve sadakat üzerine kurulan yönetimlerin, uzun vadede daha büyük başarılar elde edeceğine inanmaktadır.

Büyük Friedrich, yalnızca İngiltere’de değil, diğer ülkelerde de bir hükümdarın halkından endişe etmesinin gereksiz olduğunu ifade eder. İngiltere krallarının felakete uğramaları, kendi hatalarından kaynaklanmadığı sürece pek olası değildir. Ancak Büyük Friedrich, zalim bir hükümdarın ihanete uğrama riskinin, merhametli bir hükümdara kıyasla daha yüksek olduğunu vurgular; çünkü insanlar zulme karşı daha hızlı bir şekilde nefret duyar ve bu, kısa sürede korkuya dönüşebilir. Öte yandan, merhamet insanlara hep sevimli gelir ve insanlar merhametten bıkmazlar. Bununla birlikte, tüm hükümdarların merhametli olmalarını dileyen Büyük Friedrich, merhametin erdemli bir şekilde var olması gerektiğini, ancak aşırı yumuşak başlılık nedeniyle zayıflığa dönüşmemesi gerektiğini de belirtir (Büyük Frederik, 2016, s. 98). Büyük Friedrich, bir hükümdarın halkının sevgisini kazanmasının, onun gücünü sağlamlaştırmada daha etkili olduğunu savunmaktadır. Korkuya dayalı bir yönetim, halkı sadece zorunlulukla ve boyun eğmiş bir şekilde kontrol altında tutabilirken, merhametli bir hükümdar halkının gönüllü desteğini alarak gerçek başarıyı elde edebilir. Ancak bu merhamet, aşırı yumuşak başlılıkla zayıflığa dönüşmeden erdemli bir şekilde uygulanmalıdır.

2.4. Dürüstlük ve Yalancılık

Machiavelli, prensin sözünü tutmasının ve dürüstlikle hareket etmesinin her zaman övgüye değer olduğunu kabul eder. Ancak, dönemin pratiklerinden hareketle, hilekâr ve kurnaz yöntemlerle halkı manipüle eden prenslerin, dürüst eylemde bulunan prenslerden daha büyük başarılar elde ettiğini gözlemlemiştir. Bu durum, zamanla dürüst liderlerin gerisinde kalanların daha fazla başarıya ulaşabildiğini göstermektedir (Machiavelli, 2024, s. 101). Machiavelli’ye göre, siyasal başarı her zaman erdemle değil, gerektiğinde kurnazlıkla hareket edebilme yetisiyle mümkündür; zira iktidarın doğası, ahlaki ideallerden çok, gerçekliğin sert kurallarına bağlıdır.

Machiavelli, bir hükümdarın iki farklı savaş yöntemini bilmesi gerektiğini ifade eder: biri yasalarla, diğeri ise güç kullanarak. Yasalarla savaşmak, insanlara özgü bir yöntemken, güç kullanmak daha çok hayvanlara aittir. Ancak çoğu zaman yasalar yeterli olamayacağı

için, hükümdarın zor kullanma yöntemine de başvurması gerekebilir. Bu bağlamda, bir prensin hem insanları hem de hayvanları nasıl etkili bir şekilde kullanacağını bilmesi önemlidir (Machiavelli, 2024, s. 101). Machiavelli'ye göre, bir hükümdarın iktidarını sürdürebilmesi için hem insan doğasına hitap eden yasal yolları hem de gerektiğinde hayvani gücü ustalıkla kullanabilmesi gerekir; çünkü siyaset, akılla kuvvetin dengeli bir birlikteliğini zorunlu kılar.

Machiavelli, bir hükümdarın hem tilki hem de aslan gibi özellikleri kullanması gerektiğini savunur. Aslan, tuzaklardan korunmakta yetersizken, tilki, kurtlardan korunmada yetersiz kalır. Bu nedenle, bir hükümdar, hem tuzakları tanıyabilmek için tilki gibi, hem de düşmanları korkutabilmek için aslan gibi olmalıdır. Bir yönetici, verdiği sözü tutmak zarar verecekse ve söz vermesini gerektiren koşullar değişmişse, bu durumda sözünü tutmamalıdır. Bu yaklaşım, insanların doğal olarak kötü olmaları ve verdikleri söze sadık kalmamaları nedeniyle geçerlidir. Bir prens, sözünden dönmek için daima geçerli gerekçeler bulabilir (Machiavelli, 2024, s. 101-102). Machiavelli'ye göre, etkili bir hükümdar hem kurnazlıkla tehlikeleri sezebilmeli hem de güçle caydırıcılık yaratabilmelidir; zira değişken siyasal koşullarda başarı, ilkelere değil, esnekliğe ve duruma uygun davranabilme becerisine bağlıdır. “(...) insanlar kötü oldukları ve sana verdikleri söze bağlı kalmayacakları için, sen de onlara verdiğin söze bağlı kalmak zorunda değilsin. Ve bir prens, sözünü tutmamasını haklı gösterecek meşru gerekçeler bulmakta asla zorlanmamıştır” (Machiavelli, 2024, s. 101-102).

Macit, İplikçi ve Bingöl Machiavelli'nin insan doğasına dair görüşlerini ele alarak, insanın tutkulu ve kötü bir doğaya sahip olduğunu belirtirler. Bu kötü doğa, prensin iktidarını sürekli olarak tehdit eden bir unsurdur. Bu tehditleri bertaraf edebilmek için, Machiavelli'ye göre, prensin zaman zaman erdemsizlik olarak görülen davranışlara başvurması gerekebilir. Yazarlar, bu tür eylemlerin gerçekleştirilmesinde herhangi bir ahlâki kaygıya yer olmadığını vurgularlar. Erdemli bir prens, çoğu zaman başarısız olurken, erdemsiz bir prens daha başarılı ve mutlu olabilir. Eğer erdemli özellikler, faydalı sonuçlar doğuruyorsa, bunlar kabul edilebilir; ancak erdemsizlik de, eğer fayda sağlıyorsa, benimsenebilir (Macit, İplikçi ve Bingöl, 2018, s. 52). İnsan doğasının bencil ve tehditkâr yapısını dikkate alan Machiavelli anlayışında, siyasal başarı ahlâki ideallerle değil, sonuç odaklı eylemlerle ölçülür; bu nedenle bir prens için erdem, fayda sağladığı sürece değerlidir, aksi durumda erdemsizlik dahi meşru bir araç hâline gelir.

Örnek olarak VI. Alexander'dan bahsetmektedir:

Machiavelli, VI. Alexander'ın yönetimindeki aldatma stratejilerini örnek göstererek, onun, aldatma konusunda son derece başarılı olduğunu belirtir. Alexander, sürekli olarak insanları kandırmış ve her zaman onları aldatacak birilerini bulmayı başarmıştır. Söz verme ve büyük yeminlerle bir şeyleri onaylama konusunda eşsiz olan Alexander, verdikleri sözlere sadık kalmakta oldukça zayıf olmasına rağmen, bu stratejisini çok iyi kullanarak her defasında istediği sonuca ulaşmayı başarmıştır (Machiavelli, 2024, s. 102). Machiavelli, VI. Alexander'ın aldatma stratejilerinden yola çıkarak, liderlerin iktidarlarını sürdürmek için bazen sözlerin ötesine geçip, hile ve güven sarsan yöntemlere başvurmasının gerektiğini vurgular; zira doğru zamanlamayla yapılan aldatma, siyasi başarıyı pekiştiren güçlü bir araçtır.

“Kişinin her eyleminde hile kullanması nefret uyandırır da bununla birlikte savaş idare ederken övgüye değer olur ve şöhrat getirir. Düşmanı hileyle ele geçiren kuvvet kullanarak ele geçiren kadar övülür” (Machiavelli, 2021, s. 499). Machiavelli, savaş yönetiminde hilenin, her ne kadar genel olarak hoş karşılanmasa da, başarılı bir strateji olarak övgüye değer olduğunu savunur. Hileyle elde edilen zaferler, fiziksel kuvvetle kazanılan zaferlerle eşit şekilde takdir edilir ve bu tür başarılar şöhrat kazandırır.

Machiavelli, bir prensin ideal erdemlerle donanmış olması gerektiğini kabul etmekle birlikte, bu erdemlerin her zaman pratikte uygulanması gerektiğini savunmamaktadır. Aksine, bir prensin halkın gözünde erdemli bir imaj yaratması gerektiğini ve bu imajı sürdürebilmesinin devletin sürekliliği için kritik olduğunu vurgular. Özellikle de yeni prens için, insanları yönetirken, halkın ne gördüğü ve algıladığı kadar, ne olduğunu daima göz önünde bulundurmamak gerekir. Machiavelli'ye göre, bir prensin sahip olması gereken temel erdemler arasında merhamet, dürüstlük, dindarlık ve insanlık gibi değerler bulunmaktadır. Ancak bu erdemlere sadık kalmanın her zaman mümkün olmadığını ve bazen bu değerlerden sapmanın devleti korumak için gereklilik olabileceğini belirtir. Machiavelli, insanların çoğunlukla sadece dışarıdan görünen erdemleri değerlendirerek bir kişiyi yargıladığını ifade eder. Bu durum, bir prensin her zaman halkına merhametli, dürüst ve dindar gibi gözle görünen niteliklerden hareket etmesi gerektiği anlamına gelir. Fakat bu niteliklerden sapma, zaman zaman hükümdarın hükümetini sürdürmesi ve iktidarını sağlamlaştırması için kaçınılmaz olabilir. Bu sebeple bir prensin, olayların ve koşulların gerektirdiği zamanlarda bu niteliklerden sapabilmesi gerektiği Machiavelli'nin

temel görüşüdür (Machiavelli, 2024, s. 102-103). Sonuç olarak, Machiavelli'ye göre, bir prensin her zaman erdemli olması gerekmez; ancak erdemliymiş gibi görünmesi gerektiği çok daha önemlidir. Halkın çoğunluğu, bir kişinin ne olduğunu anlamakta zorlanır, fakat ne gibi göründüğünü hemen fark eder. Prens, devleti korumak ve iktidarını sürdürebilmek için bazen halkın algıladığı erdemlerin dışına çıkmak zorunda kalabilir. Ancak halkın gözünde bu erdemlere sadık kalmaya çalışırken, tüm eylemlerinin doğru sonuçlar vermesi de gereklidir. Bu bağlamda, Machiavelli, bir prensin halkın gözünde saygı duyulan, erdemli ve başarılı bir lider olarak kalabilmesi için dışsal algıları yönetmesinin hayati önem taşıdığını savunur.

“İnsanların eylemlerinde, özellikle de başvurulacak bir üst mahkemenin olmadığı prenslerin eylemlerinde, sonuca bakılır. Bu yüzden, bir prens devleti ele geçirecek ve elinde tutacak şekilde hareket etsin; araçları her zaman saygıdeğer bulunacak ve herkesçe övülecektir; çünkü sıradan insanlar hep görünüşle ve bir işin sonucuyla tuzağa düşürülür; ve dünyada yalnızca sıradan insanlar vardır; çoğunluğun dayanacakları bir yerleri varken de, azınlığa yer yoktur” (Machiavelli, 2024, s. 103).

Machiavelli, aynı zamanda insanların eylemlerini, özellikle de hükümdarların eylemlerini, sonuçlarına göre değerlendirdiğini belirtir. Halkın gözünde bir prensin başarısı, gerçekleştirdiği eylemlerin sonuçlarıyla ölçülür. Bu nedenle, bir prensin eylemleri sonucu amacına ulaşacaksa, halk için doğru ve erdemli olup olmamak çok da önemli değildir. Halk, hükümdarın gösterdiği sonuçları ve eylemlerinin somut etkilerini görür ve buna göre onu takdir eder. Bunun yanı sıra, insanlar genellikle duyusal algılarıyla hareket ederler; yani ne gördükleriyle yargı yaparlar. Bu yüzden bir prensin, halkın gözünde hep erdemli bir imaj çizmeye çalışması ve eylemlerinin halkın beklentilerine uygun olması gerekir. Prens, gerektiğinde erdemden saparak, halkın beklentilerine ve devletin çıkarlarına göre davranmalı ve bu davranışlarını halkın gözünden mümkün olduğunca saygıdeğer bir biçimde sunmalıdır.

“Zalimlerin ustası, hükümdarların dünyayı sahte vaatlerle kandırma hakkına sahip oldukları söyleme cüretinde bulunmaktadır. Bu, Machiavelli’i haksız çıkartacağım ilk husustur” (Büyük Frederik, 2016, s. 99). Büyük Friedrich’e göre, yöneticilerin aldatma hakkına sahip olduğu düşüncesi kabul edilemez bir düşüncedir. Bu yaklaşım, yönetimde dürüstlüğü ve ahlâki değerlerin önemini savunduğunu göstermektedir. Büyük Friedrich, Machiavelli’nin siyaset anlayışını eleştirerek, hükümdarların halk nezdinde güvenilir ve şeffaf olmaları gerektiğini savunmaktadır.

Büyük Friedrich'e göre, hükümdarlar toplumun sürekli denetimi altındadır ve sıradan insanlardan çok daha fazla gözlemlenirler. Saraydaki her hareketleri, yüz ifadeleri ve beden dilleri halk tarafından dikkatle takip edilir, yorumlanır ve söylentilere konu olur. Bu nedenle, bir hükümdarın hatalarını gizlemesi neredeyse imkânsızdır; tıpkı güneşin üzerindeki lekeleri saklayamaması gibi. Friedrich, Machiavelli'de yer alan hükümdarların halkı sahte vaatlerle kandırma hakkına sahip olduğu görüşüne katılmamaktadır. Ona göre, bir yöneticinin söyledikleri ile eylemleri arasındaki tutarsızlık zamanla ortaya çıkacak ve samimiyetsizlik açığa çıkacaktır. İnsanlar, kendilerini olduklarından farklı göstermeye çalıştıklarında, en iyi oynayamadıkları rol onların gerçek karakterini yansıtır. Bu nedenle, dış dünyaya sunulan imajın içsel benlikle uyumlu olması, kalıcı bir güven ve saygınlık için zorunludur (Büyük Frederik, 2016, s. 99-100).

Ayrıca Friedrich'e göre, Machiavelli'de yer alan prenslerin hem aslan gibi güçlü hem de tilki gibi kurnaz olmaları gerektiği savunuyla birlikte, verdikleri sözleri tutmak zorunda olmadıkları ifadesine karşı çıkmaktadır. Büyük Friedrich, bu çıkarımı eleştirerek, ikiyüzlülüğün ve aldaticılığın hükümdarlıkla bağdaştırılmasını tuhaf bulmaktadır. Ona göre, dünya bir oyun sahnesine benzer ve bu oyunda yalnızca dürüst oyuncular değil, hilekârlar da yer almaktadır. Ancak bir prensin, oyundaki aldatma yöntemlerini bilmesi gerektiğini kabul etse de, bunu başkalarını kandırmak için değil, aksine kendisinin kandırılmasını önlemek amacıyla öğrenmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Büyük Frederik, 2016, s. 101). Bu yaklaşım, yöneticinin siyasi zekâyâ sahip olmasını gerektirirken, etik değerleri de göz ardı etmemesi gerektiğine işaret etmektedir. "Ayrıca dünyanın yalnızca kötü insanlardan oluştuğu da yanlıştır. Birçok toplumda dürüst insanların da var olduğunu ve büyük çoğunluğun ne iyi ne de kötü olduğunu algılayamamak için insanın çok büyük bir insan düşmanı olması gerekir" (Büyük Frederik, 2016, s. 101). Büyük Friedrich, dünyayı yalnızca kötü insanlardan oluşan bir yer olarak görmenin hatalı bir bakış açısı olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre, toplumlarda dürüst bireyler de bulunur ve insanların büyük çoğunluğu mutlak iyi ya da mutlak kötü değildir. Bu düşünce, insan doğasının siyah-beyaz bir ayrımla değerlendirilemeyeceğini, çoğu insanın duruma ve koşullara göre değişen bir ahlâki yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, insanları yalnızca kötülük üzerinden tanımlamak, aşırı derecede karamsar ve insan doğasını yanlış anlayan bir yaklaşım olacaktır.

“Yazar, ahlâksızlığın gerekliliğini gösterdikten sonra, kolayca uygulanabildiği için öğrencilerini de aynısını yapmaya teşvik eder. Rol yapma sanatını iyi bilenlerin mutlaka kandırılmaya müsait olacak kadar saf insanları bulacağını söyler. Anlamı şudur: Komşun saf ve sen zekisin. Dolayısıyla onu kandırmak zorundasın, zira o saf. Machiavel’in öğrencilerini idam sehpasına ve işkence çarkına sürükleyen çıkarımlar!” (Büyük Frederik, 2016, s. 102).

Büyük Friedrich, Machiavelli’nin ahlâksızlığı bir strateji olarak benimsemesini eleştirerek, bu anlayışın bireyleri etik değerlerden uzaklaştırdığını ve toplumsal düzeni tehdit ettiğini savunmaktadır. Ona göre, Machiavelli’nin öğretileri, insanları yalnızca çıkarları doğrultusunda hareket etmeye yönlendirerek, güçlü olanın zayıfı kandırmasını kaçınılmaz bir kural haline getirmektedir. Ancak bu yaklaşım, yalnızca bireysel ahlâki çöküşe yol açmakla kalmaz, aynı zamanda hukuki ve siyasi düzlemde de ağır bedeller doğurabileceğini ifade etmiştir. Büyük Friedrich, bu tür düşüncelerin, uygulandığında bireyleri felakete sürükleyebileceğini ve uzun vadede istikrarsızlığa neden olacağını vurgulamaktadır.

Büyük Friedrich’e göre, Machiavelli, Papa VI. Alexander’ın hilekârlıktaki başarısını, insanların kolay aldanabilme eğilimiyle açıklamaktadır. Ancak Büyük Friedrich, bu görüşü yeterli bulmayarak, papanın bazı girişimlerinin başarılı olmasının yalnızca insanların saflığından değil, dönemin siyasi ve toplumsal koşullarından da kaynaklandığını savunmaktadır. Ona göre, Fransızlar ile İspanyollar arasındaki güç mücadelesi, İtalyan hanedanlarının kendi içindeki çekişmeleri ve XII. Louis’nin zayıf yönetimi gibi faktörler, papanın hilelerini kolaylaştıran unsurlar arasında yer almıştır. Büyük Friedrich, aşırıya kaçtığında hilekârlığın siyasi alanda dahi bir hata olduğunu belirterek, yalnızca aldatmaya dayalı bir yönetim anlayışının sürdürülebilir olmadığını vurgulamaktadır (Büyük Frederik, 2016, s. 102-103). Büyük Friedrich, Machiavelli’nin VI. Alexander’ın başarısını yalnızca insanların saflığına dayandırmasının yetersiz olduğunu savunur; ona göre, siyasi başarı, dönemin karmaşık güç dengeleri ve zayıf yönetimler gibi dışsal faktörlerin de bir sonucudur. Ancak, aşırı hilekârlık, uzun vadede sürdürülebilir bir yönetim tarzı oluşturmaz.

Ayrıca, hükümdarlar genellikle politikalarını haklı göstermek için manifestolar yayımlamakta, ancak çoğu zaman bu manifestolarda verdikleri sözlerin tam tersi yönde hareket etmektedirler. Bu tür çelişkili tutumlar, yöneticilere duyulan güveni sarsmakta ve halkın onların samimiyetini sorgulamasına neden olmaktadır. Büyük Friedrich, zaman

zaman bir hükümdarın ittifaklarını bozmak veya anlaşmalarından geri dönmek zorunda kalabileceğini kabul etmekle birlikte, bunun yalnızca halkın iyiliğini koruma ve devletin bekasını sağlama amacıyla yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, böyle bir durumda müttefiklere dürüst bir şekilde bilgi verilmesi ve sürecin şeffaf yönetilmesi gerektiğini savunmaktadır. Büyük Friedrich, Machiavelli'nin ikiyüzlülüğü bir yönetim aracı olarak görmesini eleştirerek, halkın yöneticinin sahte dindarlığından etkilenerek ona sadık kalacağını savunan bu bakış açısına katılmadığını belirtmektedir. Machiavelli Büyük Friedrich'e göre, bir hükümdarın inançsız dahi olsa, dini bir görüntü sergileyerek halkın desteğini kazanabileceğini düşünmektedir. Ancak Büyük Friedrich, halkın uzun vadede bir hükümdarın gerçek karakterini fark edeceğini ve yalnızca söylemlerine değil, eylemlerine göre değerlendirme yapacağını savunmaktadır. Ona göre, insanlar, kendilerine adil davranan ve dürüstlüğü koruyan bir hükümdara, dindar gözüküp halkına zulmeden bir lidere kıyasla daha fazla güven duyacaktır. Sonuç olarak, bir hükümdarın halkı üzerindeki etkisini belirleyen en önemli unsur, sözleri değil, doğrudan icraatlarıdır (Büyük Frederik, 2016, s. 103-104). Büyük Friedrich'in görüşlerine göre, siyasette güven ve tutarlılık, bir hükümdarın en önemli özelliklerinden biridir. Liderlerin manifestolar yoluyla halkı ikna etmeye çalışırken eylemleriyle bu vaatlere ters düşmesi, toplumda güvensizlik yaratmaktadır. Ayrıca, siyasi zorunluluklar bazen ittifakların bozulmasını gerektirse de, bu sürecin dürüst ve şeffaf bir şekilde yürütülmesi esastır. Büyük Friedrich, Machiavelli'nin ikiyüzlülüğü bir yönetim aracı olarak görmesini eleştirerek, halkın uzun vadede hükümdarın gerçek karakterini eylemleri üzerinden değerlendireceğini vurgulamaktadır. Sonuç olarak, bir hükümdarın halk nezdindeki itibarı, söylemlerinden çok, yönetiminde sergilediği adalet ve dürüstlikle şekillenmektedir.

2.5. Tebaa Tarafından Nefret Edilmemek İçin Yapılması Gerekenler ve Prens'in Güvenliği

Machiavelli'ye göre bir hükümdarın öncelikli görevi, halkının nefretini ve küçümsemesini üzerine çekecek davranışlardan kaçınmaktır. Özellikle açgözlülük ve uyruklarının mal varlıklarına ya da özel hayatlarına müdahale etmek, halkın yöneticisine duyduğu güveni sarsarak nefrete yol açmaktadır. Machiavelli, insanların çoğunluğunun mülkiyet hakları ve onurları korunduğu sürece huzur içinde yaşayacağını, yalnızca az

sayıdaki hırslı bireyin tehdit oluşturabileceğini savunmaktadır. Ancak, bu tür bireylerin etkisi sınırlıdır ve uygun stratejilerle kontrol altına alınabilir. Bunun yanı sıra, bir hükümdarın kararsız, korkak veya zayıf bir karakter sergilemesi onun küçümsenmesine yol açabileceğinden, cesaret, kararlılık ve otorite göstermek büyük önem taşımaktadır. Hükümdar, kararlarında kesin olmalı ve halkına, kendisine karşı herhangi bir aldatma ya da başkaldırı girişiminin sonuçsuz kalacağını hissettirmelidir. Bu şekilde sağlam bir otorite tesis eden bir lider, halkın desteğini alarak hem içeriden hem de dışarıdan gelecek tehditlere karşı daha güçlü bir konumda olacaktır. Machiavelli'ye göre, iyi örgütlenmiş bir yönetim ve güçlü bir ordu, bir prensin dış tehditlere karşı kendini korumasını sağlayacak en önemli unsurlardır. Dış ilişkilerin istikrarlı olması, iç düzenin de korunmasına katkıda bulunacak, böylece hükümdar, kriz anlarında bile yönetimini sürdürebilecektir (Machiavelli, 2024, s. 104-105). Halkın mülkiyet haklarına ve onuruna saygı göstermek, yönetime duyulan güveni artırırken, otoriterlik ve kesin kararlarla istikrar sağlamak, iç ve dış tehditlere karşı savunmayı güçlendirmektedir. Bu bağlamda, etkili bir yönetim için güçlü bir orduya sahip olmak ve stratejik dostluklar kurmak, hem iç düzenin korunmasında hem de dış tehditlere karşı caydırıcı bir güç oluşturmada kritik bir rol oynamaktadır.

Machiavelli'ye göre, bir hükümdarın otoritesini koruyabilmesi için halkın sevgisini kazanması büyük önem taşımaktadır. Tertip düzenleyenler genellikle korku, kıskançlık ve cezalandırılma endişesiyle hareket ederken, bir prens ise yasalar, devletin gücü, müttefikleri ve halkının desteği sayesinde daha sağlam bir konumda bulunmaktadır. Halkın sevgisini kazanan bir hükümdara karşı darbe girişiminde bulunmak, tertipçilerin başarısız olma riskini artırır ve onları eylemlerinin sonuçları konusunda sürekli bir korkuya sürükler. Bu bağlamda, Machiavelli bir prensin halkı tarafından desteklendiği sürece komplolar karşısında endişelenmesine gerek olmadığını savunmaktadır. Ancak halkın nefretiyle karşı karşıya kalan bir liderin, sürekli bir tehdit altında olacağını ve her an bir saldırıyla karşılaşabileceğini belirtmektedir. Bu nedenle, akılcı yöneticiler, soyluları çaresizliğe sürüklememeye ve halkın temel taleplerini karşılayarak memnuniyetini sağlamaya özen göstermelidir. Çünkü bir hükümdarın en önemli önceliklerinden biri, halkı ile arasındaki bağı güçlü tutmak ve böylece yönetimini sağlam temellere oturtmaktır (Machiavelli, 2024, s. 105-106). Machiavelli'ye göre, bir hükümdarın gücünü koruyabilmesi halkın desteğine bağlıdır. Halkın sevgisini kazanan

bir lider, komplolar karşısında daha güvende olurken, halkın nefretini kazanan bir hükümdar sürekli bir tehdit altında kalır. Bu nedenle, akıllı yöneticiler hem soyluların umutsuzluğa kapılmasını önlemeli hem de halkın temel beklentilerini karşılayarak yönetimlerini sağlam bir zemine oturtmalıdır. “Prensler üzerlerine yük olacak işleri başkalarına havale etmeli, güzel işleri kendileri yapmalıdırlar. Ve sonuç olarak bir kez daha belirtmeliyim ki, bir prens soylulara saygı göstermeli, ama halkın nefretini kazanmamalıdır” (Machiavelli, 2024, s. 107).

Roma imparatorları diğer prensliklerden farklı olarak yalnızca soyluların hırsı ve halkın hoşnutsuzluğu ile değil, aynı zamanda askerlerin açgözlülüğü ve sertliği ile de mücadele etmek zorundaydı. Halk, barışçıl ve alçakgönüllü bir yöneticiyi tercih ederken, askerler güçlü, sert ve kendilerine ayrıcalık tanıyan bir lider istemekteydi. Bu iki zıt beklenti arasında denge kuramayan imparatorlar, yönetimlerini sürdürmekte zorlanmış ve çoğu zaman yıkıma uğramıştır. Özellikle yeni yöneticiler, güçlerini sağlamlaştırmak için askerlerin desteğini kazanmayı öncelemiş ve bu süreçte halkın mağduriyetini göz ardı etmiştir. Machiavelli, prenslerin tamamen sevimlilerinin mümkün olmadığını belirterek, halkın genelinin nefretini kazanmaktan kaçınmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Eğer bu sağlanamazsa, en güçlü kesimlerin düşmanlığından korunmak için stratejik hamleler yapmaları zorunludur. Bu bağlamda, yöneticinin askerler üzerindeki otoritesini ne ölçüde koruduğu, bu stratejinin başarısını doğrudan etkilemektedir (Machiavelli, 2024, s. 108). Machiavelli’ye göre, Roma imparatorlarının en büyük yönetim sorunu, halkın huzur isteği ile askerlerin otoriter bir lider talebi arasındaki dengeyi kurmaktır. Bu dengeyi sağlayamayan yöneticiler iktidarlarını sürdürememiştir. Özellikle yeni prensler, askerlerin desteğini kazanmak için halkın memnuniyetini göz ardı etmiş, ancak bu tutum uzun vadede istikrarsızlığa yol açmıştır. Bu nedenle, bir hükümdarın tamamen sevilmesi mümkün olmasa da, en güçlü kesimlerin düşmanlığını önlemesi hayati önem taşımaktadır.

Machiavelli, bir hükümdarın adil, insancıl ve erdemli olması, her zaman iktidarını korumasına yetmediğini dile getirmektedir. Marcus Aurelius, miras yoluyla tahta geçtiği ve askerler ile halka karşı bağımsız bir konumda olduğu için saygı görmüş ve iktidarını istikrarlı bir şekilde sürdürmüştür. Ancak Pertinax, ordunun istemediği bir yönetici olduğu ve askerleri disipline sokmaya çalıştığı için hem nefret hem de küçümsenme ile karşılanmış ve kısa sürede devrilmiştir. Benzer şekilde, Alexander Severus da yumuşak

başlı ve merhametli bir yönetici olarak öne çıkmış, ancak otoriter bir duruş sergileyemediği ve yönetimde annesinin etkisi altında kaldığı algısı nedeniyle ordunun gözünde zayıf görülerek suikasta kurban gitmiştir (Machiavelli, 2024, s. 109). Machiavelli'nin değerlendirmelerine göre, bir hükümdarın yalnızca erdemli ve adil olması, iktidarını koruması için yeterli değildir. Yönetici, içinde bulunduğu siyasi ve toplumsal koşulları dikkate alarak hareket etmeli, gerektiğinde sert ve kararlı bir duruş sergileyebilmelidir. Halkın ve ordunun beklentilerini dengeleyemeyen yöneticiler, ister iyi ister kötü olsunlar, iktidarlarını sürdürememektedir. Dolayısıyla, başarılı bir hükümdar, erdem ile siyasi gerçekçiliği dengeli bir şekilde kullanabilen kişidir.

Şimdi bu çerçevede Büyük Friedrich'in Machiavelli'ye karşı yöneltmiş olduğu sorulara ve düşüncelere bakıldığında Büyük Friedrich şu sözleri sarf etmektedir:

“Tahta çıktıktan sonra bir hükümdarın zalim, hilekâr, hain vs. olması gerektiğini ileri sürerek, hükümdarı boşuna kötü bir insan haline getirmeye çalışmaktadır ve gayrimeşru fetihlerini sağlamlaştırmak için tahta çıkan bir hükümdara tüm bu ahlâksızları aşlamaya çalışırken, tüm hükümdarları ve cumhuriyetleri karşısına alacak tavsiyelerde bulunmaktadır” (Büyük Frederik, 2016, s. 105).

Büyük Friedrich, Machiavelli'nin hükümdarlara yönelik tavsiyelerini sert bir şekilde eleştirerek, onun prensleri gereksiz yere ahlâksız ve acımasız bir yönetim anlayışına yönlendirdiğini savunmaktadır. Özellikle, bir hükümdarın iktidarını sağlamlaştırmak için zalim, hilekâr ve hain olması gerektiği düşüncesinin, yalnızca bireysel ahlâki çöküşe değil, aynı zamanda devletlerin birbiriyle olan ilişkilerinde de ciddi problemlere yol açacağını belirtmektedir.

Ayrıca Büyük Friedrich, Machiavelli'nin hükümdarlara yönelik öğütlerini sert bir şekilde eleştirerek, onun iktidarı koruma adına ahlâki değerleri göz ardı eden bir yaklaşım benimsediğini savunmaktadır. Machiavelli'nin, bir hükümdarın halk tarafından nefret edilmesinin temel nedenlerini yalnızca mal gaspı ve kadınlara yönelik arzularıyla sınırlandırmasını dar bir bakış açısı olarak görmektedir. Büyük Friedrich' göre, tarihsel olarak bazı hükümdarlar çapkınlıklarıyla bilinse de, bu durum onların tahtlarını kaybetmelerine neden olmamıştır. Asıl belirleyici unsur, bir hükümdarın halkı ve soyluları nasıl yönettiği, yönetim biçiminin ne derece meşru kabul edildiğidir. Örneğin, Sezar'ın suikasta kurban gitmesi, özel hayatındaki ilişkilerden değil, Roma'da iktidarı zorla ele geçirmesi nedeniyle oluşan siyasal gerilimden kaynaklanmıştır (Büyük Frederik, 2016, s. 106). Büyük Friedrich Machiavelli'yi eleştirerek, bir hükümdarın yalnızca hile

ve zorbalıkla değil, meşruiyet ve halkın desteğiyle de iktidarını sürdürebileceğini vurgular. Tarih, adil ve meşru yönetimin, hükümdarın uzun vadeli başarısında belirleyici olduğunu göstermektedir.

Büyük Friedrich Machiavelli'nin hükümdarın tebaasında sevgi uyandırması gerektiği görüşüne karşı çıkararak, yazarın aslında korku yaratmanın daha önemli olduğunu savunduğunu belirtmektedir. Büyük Friedrich, Machiavelli'nin bu görüşünün kesinlikten yoksun olduğunu ve kâhinlerin diline benzer bir şekilde, her iki görüşün de farklı biçimlerde yorumlanabileceğini ifade eder. Ona göre, Machiavelli'nin söyledikleri, genellikle hileli bir dilin ürünü olup, gerçek bir doğruluk taşımamaktadır. Bir de Büyük Friedrich Machiavelli'nin komplolarla ilgili ortaya koyduğu bazı olumlu fikirlerinin aslında kötü sonuçlara yol açtığını ileri sürmektedir. Machiavelli'nin, bir komplocunun cezadan korktuğu için huzursuz olacağını ve kralların ise devletin gücü veya kanunları sayesinde korunabileceğini belirttiğini vurgulamaktadır. Ancak, yazarın yalnızca kişisel çıkarlar, zalimlik ve gayrimeşru fetihlerden bahsetmesi, kanunlardan söz etmesinin uygun olmadığını gösterir. Ayrıca, Machiavelli'nin hükümdarlara, hem halkı hem de büyükleri kendi taraflarına çekmek için sevgi uyandırmalarını tavsiye ettiğini ve her iki tarafın nefretini tetikleyecek unsurları başkalarına atmalarını önerdiğini ifade eder (Büyük Frederik, 2016, s. 107-108). Machiavelli'nin önerilerinin net olmadığını ve genellikle hileli bir dil taşıdığını belirterek, sevgi uyandırma stratejisinin, kişisel çıkarlar ve zalimlik gibi olumsuz sonuçlar doğurabileceğini ifade eder.

2.5.1. Kalelerin Ne Kadar Gerekli Olduğu

Machiavelli yeni hükümdar olmuş kişilerin neler yapması gerektiğinden tekrardan söz etmektedir.

Machiavelli, yeni bir prensin devletini ele geçirdiğinde, özellikle eski devlete eklenen yeni bir bölgeyi yönetmeye başladığında, bu sürecin dikkatli bir şekilde yürütülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ona göre, yeni devleti ele geçiren bir hükümdar, bu toprakları kontrol edebilmek için, yalnızca eski devletteki kendi askerlerinin silahlarıyla örgütlenmeli ve yeni devletteki yandaşlarını yavaşça pasifleştirerek, bu kişileri zamanla daha yumuşak ve zayıf hale getirmelidir. Bu süreçte, eski devletin askeri gücü ile yeni devletin kontrolü arasında bir denge kurmak, hükümdarın gücünü koruması açısından büyük bir öneme sahiptir. Ayrıca, Machiavelli, özellikle bir prensin karşısına çıkan

düşmanları aşarak daha büyük bir saygınlık kazanacağına inanır. Yeni bir prensin, iktidarını pekiştirmek için düşmanlar yaratması gerektiğini ve bu düşmanları aşarak büyüklüğünü daha da arttırabileceğini belirtir. Bu tür fırsatlar, hükümdara kendi yetkinliğini kanıtlama fırsatı sunar ve saygınlık kazanmasına yardımcı olur. Machiavelli'nin fikirlerine göre, yeni bir prensin gücünü güvence altına almak için, başlangıçta ona karşı çıkan kişileri yanına çekmesi oldukça etkili bir stratejidir. Bu kişiler, prensin başlangıçta güvenmediği ama zamanla daha fazla bağlılık gösterdiği kişilerdir. Çünkü bu kişiler, önceki olumsuz tutumlarını telafi etmek için daha fazla çaba gösterirler ve prene aşırı bağlılıkla hizmet ederler. Bu durum, yeni prensin güç kazanmasını sağlar, çünkü bu kişiler, güvenini kazandıktan sonra daha fazla hizmet ve yarar sunacaklardır. Bu tür kişiler, prene olan bağlılıkları sayesinde, daha önceki destekçilerine göre daha sağlam bir temel sağlarlar. Machiavelli, bu tür stratejik hareketlerin, yeni bir hükümdarın iktidarını pekiştirmesi ve güç kazanması açısından önemli olduğunu belirtir (Machiavelli, 2024, s. 116-117). Machiavelli, yeni bir prensin iktidarını sağlamlaştırırken, eski ve yeni toprakları yönetme stratejilerini dikkatli bir şekilde uygulaması gerektiğini vurgular. Yeni devletteki yandaşlarını zayıflatmak ve eski devletteki askerlerle güçlü bir ordu kurmak, prensin gücünü pekiştirecektir. Ayrıca, prensin düşmanlarını ustaca besleyerek, bu düşmanları aşması ve saygınlık kazanması gerektiğini belirtir. Yeni prensler, başlangıçta kendilerine karşı olan kişileri yanlarına çekerek daha fazla bağlılık ve hizmet elde edebilirler. Bu stratejik yaklaşımlar, Machiavelli'ye göre, prensin iktidarını kalıcı hale getirecek ve güç kazanmasını sağlayacaktır.

“Devletlerini daha güvenli biçimde ellerinde tutabilmek için kaleler yaptırmak, prenslerin bir alışkanlığı olmuştur: Bu kaleler, onlara karşı saldırı düzenleyebilecek kişilere dizgin ve gem olur ve ani bir saldırıya karşı güvenli bir sığınak sağlar” (Machiavelli, 2024, s. 118). Machiavelli'ye göre prensin dış güçlerden çok kendi halkından gelebilecek saldırılardan korktuğunda kaleleri inşa etmeleri gerekmektedir.

Machiavelli, prenslerin, halktan ya da yabancılardan gelen tehditlere göre stratejilerini belirlemeleri gerektiğini belirtir. Eğer bir prens, halktan korkuyorsa, kaleler inşa etmelidir; çünkü kaleler, halkın öfkesinden korunma sağlayabilir. Ancak, yabancılardan korkan bir prensin kalelerle ilgilenmemesi gerektiğini savunur. Machiavelli, Francesco Sforza'nın Milano Kalesi örneğini kullanarak, bu tür yapıları aşırı güven kaynağı olarak görmenin, prene zarar verebileceğini gösterir. Çünkü halk bir prensin yönetiminden

hoşnutsuz olduğunda, kaleler ne kadar güçlü olursa olsun, halkın karşısına çıkmak tehlikeli olabilir. Halkın gücü, dışarıdan gelen yardımlardan çok daha etkili olacaktır. Bu bağlamda, en güçlü kale, halkın sevgisini kazanmak ve onlardan nefret edilmemesini sağlamaktır (Machiavelli, 2024, s. 118-119). Machiavelli, bir prensin halktan korktuğu durumlarda kaleler inşa etmesini önerirken, yabancılardan korkan bir prensin kalelere güvenmemesi gerektiğini vurgular. Halkın desteğini kaybeden bir prensin kaleleri, dış müdahalelere karşı etkili olmayacaktır; en güvenli strateji, halkın sevgisini kazanmak ve onlardan nefret edilmemesini sağlamaktır. “Kalelere sahip olmaktansa halkınca nefret edilmemek kontes için daha güvenli olurdu. Öyleyse, bütün bu şeyleri göz önünde bulundurarak, ben hem kaleler yaptırını hem kaleler yaptırmayanı övgüyle karşılayacağım; kalelerine güvenerek halkınca nefret edilmeyi pek umursamayanı ise, kim olursa olsun kınayacağım” (Machiavelli, 2024, s. 119). Machiavelli, hükümdarın güvenliği için kaleler yapmanın, halkın desteğini kaybetmekten daha az etkili olduğunu savunmaktadır. Ona göre, bir hükümdar kalelere sahip olsa bile, halk tarafından sevilmediği takdirde kaleler onu koruyamaz. Gerçek güvenlik, halkın sevgisini kazanmaktan geçer, çünkü halkın tepkisi, dış tehditlerden daha tehlikeli olabilir.

Büyük Friedrich, Machiavelli’nin halkın silahsızlandırılması konusundaki görüşlerini tartışırken, bu stratejinin doğru bir yaklaşım olabileceğini kabul eder. Ancak, Makyavel’in dönemindeki savaş yöntemleri ile günümüz savaş anlayışlarının farklılık gösterdiğine de dikkat çekmektedir. Büyük Friedrich, bir hükümdarın yeni fethedilen topraklarda halktan korkuyorsa, onları silahsızlandırmanın bir önlem olarak düşünülebileceğini belirtir. Zira o dönemde halkın silahlanması, hükümdarın otoritesine karşı büyük bir tehdit oluşturabilirken, günümüz savaşlarında bu durum daha farklı dinamiklere sahiptir. Büyük Friedrich’e göre, halkın silahlarını almak, hükümdarın güvenliğini sağlama amacını taşır, ancak bu stratejinin uygulanabilirliği zamanla değişebilir (Büyük Frederik, 2016, s. 113-114). Büyük Friedrich, Machiavelli’nin halkı silahsızlandırma tavsiyesinin, özellikle fethedilen bölgelerde halktan duyulan korku nedeniyle mantıklı bir strateji olabileceğini savunur. Ancak, savaşın evrilen yapısı ve gelişen savaş yöntemleri, bu yaklaşımın her dönemde geçerli olmayabileceğini gösterir. Dolayısıyla, bu tür bir strateji ancak belirli koşullar altında ve dönemin savaş dinamiklerine göre değerlendirilebilir.

Büyük Friedrich, bir hükümdarın yeni bir devleti ele geçirdikten sonra, hangi kesime güvenmesi gerektiği sorusuna ilişkin olarak, devleti fethetmek için yardımcı olan hainlere güvenmenin riskli olduğunu belirtir. Hainlerin geçmişteki sadakatlerini ihanetle değiştirmesi olasılığı göz önünde bulundurulduğunda, bu gruba güvenmek akılcı olmayacaktır. Diğer yandan, eski efendilerine sadık kalanlar, genellikle servetlerini ve düzeni koruma isteğiyle hareket eden, dolayısıyla değişimden zarar görecektir olan akıllı ve itibarlı bireylerdir. Bu kişiler, yeni yönetimle de uyum sağlama eğiliminde olabilir. Ancak, Büyük Friedrich'e göre hiçbir zaman tamamen güvenmekten kaçınılmalı ve her zaman dikkatli bir değerlendirme yapılmalıdır (Büyük Frederik, 2016, s. 114-115). Büyük Friedrich, yeni bir prensin, devleti fethetmesinde rol oynayan hainlere değil, eski yöneticilerine sadık kalan ve düzenin sürmesini isteyen güvenilir kişilere dayanmasının daha sağlıklı bir yaklaşım olduğunu savunur. Ancak, bu güvenin temkinli bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini ve herhangi bir kişiye kolayca güvenilmemesi gerektiğini de ifade etmektedir.

Büyük Friedrich, Machiavelli'nin prensin yönetim stratejileriyle ilgili sorduğu sorulara geniş bir perspektiften yaklaşmaktadır. Machiavelli'nin ilk sorusu, prensin halkı arasında birliği sağlamanın mı yoksa anlaşmazlıkları körüklemenin mi daha etkili olduğu sorusuna odaklanır. Bazı prensler, bakanları arasındaki çatışmaların, ortak bir nefret duygusu oluşturarak onları daha sadık ve az ihanetkâr hale getireceğine inanmaktadır. Ancak, Büyük Friedrich'e göre bu strateji çok daha tehlikeli sonuçlar doğurabilir; çünkü bu tür anlaşmazlıklar, bakanların birbirlerine zarar vermek için prensin çıkarlarıyla çelişen hareketlerde bulunmalarına yol açabilir. Bu durum ise, prensin gücünü zayıflatabilir ve düzenin bozulmasına sebep olabilir. Bunun yerine, bir prensin başarısı, tüm unsurları uyum içinde birleştirebilmesinden geçmektedir. Büyük Friedrich ayrıca Machiavelli'nin, prensin düşmanlarını kendine yakınlaştırması mı yoksa halkın dostluğunu kazanması mı gerektiğine dair sorusuna da değinir. Machiavelli'nin düşman yaratma stratejisinin aksine, Büyük Friedrich'e göre daha akılcı ve insani olan yaklaşım, dost kazanmak ve halkın sevgisini kazanmaktır. Çünkü halkın sevgisini kazanan hükümdar, daha sağlam bir yönetim gücüne sahip olacaktır (Büyük Frederik, 2016, s. 116-117). Büyük Friedrich, Machiavelli'nin hükümdarın yönetim stratejileri üzerine sunduğu soruları ele alarak, bir hükümdarın başarısının, halkın sevgisini ve desteğini kazanmasıyla sağlanacağını belirtir.

Bakanlar arasındaki çatışmaların hükümdarın çıkarlarını tehdit edebileceğine ve düşmanlar yaratmanın hükümdarı zayıflatabileceğine dikkat çekmiştir.

Büyük Friedrich'e göre, Machiavelli'nin yaşadığı dönemde, dünya genelinde sürekli bir huzursuzluk hâkimdir ve ayaklanmalar her tarafı sarmıştır. Hükümdarlar, halkın isyan ruhunu kontrol altına almak için şehirlerin tepelerine iç kaleler inşa etmek zorunda kalmışlardır. Ancak zamanla, insanlar birbirleriyle savaştan yorulmuş ya da hükümdarların mutlak gücü sayesinde huzur daha fazla sağlanabilmiştir. Bu nedenle, ayaklanmalar ve isyanlar, barbar dönemlerinden sonra pek fazla duyulmamıştır. Huzursuz ruhlar, nihayetinde bir süre sonra huzur aramaya başlamıştır. Machiavelli'nin bakış açısından, iç kalelere duyulan gereklilik zamanla azalmış olsa da, dışarıdan gelen tehditlere karşı kaleler hâlâ önemli bir stratejik unsur olarak kalmaktadır. Bir hükümdar, düşmanlarına karşı orduyu seferber ettiğinde ve muharebeyi kaybettiğinde, kaleye çekilerek ordusunu savunabilir ve yeni askerler toplayarak kuşatmadan kurtulabilir (Büyük Frederik, 2016, s. 117-118). Büyük Friedrich'e göre, Machiavelli'nin dönemindeki sürekli huzursuzluk ve ayaklanmalar, hükümdarları halkın isyanlarını bastırmak amacıyla iç kaleler inşa etmeye zorlamıştır. Ancak zamanla, halk savaştan yorulmuş ve hükümdarların daha güçlü bir denetim sağladığı dönemde isyanlar azalmıştır. Bu durumda, iç kalelere olan ihtiyaç azalmış olsa da, dış tehditlere karşı kaleler ve ordular hâlâ kritik bir savunma unsuru olarak kalmaktadır.

2.5.2. Prens Taraf Tutmalı mı?

Yeni bir tartışma konusu olan hükümdarların yansız mı olması gerektiği yoksa her zaman için birine düşman ve diğerine dost mu olunması gerektiğidir.

Machiavelli'ye göre, hükümdar, her hareketinde üstün zekâ ve büyüklük izlenimi bırakmalıdır. Ayrıca, bir hükümdarın dostları ve düşmanlarıyla açık bir şekilde tavır alması, belirsiz kalmaktan çok daha yararlıdır. Çünkü güçlü iki komşunun çatışmasında, birinin galip gelmesi durumunda tutumunu net bir şekilde belli etmen, sana daha fazla yarar sağlayacaktır. Eğer tutumunu gizlersen, galip gelenin himayesini kazanamayacak ve kaybeden tarafla da hiçbir ilişki kuramayacaksın. Bu yüzden, açık bir tutum ve belirgin bir savaş yürütmek, hükümdarın stratejik olarak daha avantajlı bir yoludur (Machiavelli, 2024, s. 120-121). Machiavelli'ye göre, bir hükümdar açık bir şekilde tarafını belli ederek hem saygı kazanır hem de stratejik olarak güçlü kalır. Belirsiz davranmak, kazananın ve

kaybedenin tarafında yer bulamamakla sonuçlanır, bu da hükümdarın zayıflamasına yol açar. Bu nedenle, açık bir tutum sergilemek her zaman daha faydalıdır.

Machiavelli, hükümdarların ittifak kurarken çok dikkatli olmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Kararsız hükümdarların, güvenliklerini sağlamak için tarafsız kalma yolunu seçmelerinin çoğu zaman zarar verici olacağını ifade etmektedir. Bir prens, bir çatışmada veya savaşta açıkça bir tarafı desteklediğinde, bu tutum onun daha güçlü ve güvenli bir konum elde etmesine yardımcı olabilir. Eğer bir hükümdar, belirli bir tarafla ittifak yaparsa ve o taraf zafer kazanırsa, galip tarafın, kendisine yardım eden hükümdarın sadakatini göz önünde bulundurması gerekir. Bu durumda, kazanan taraf, kendisine destek olan hükümdara olan borcunu unutmaz ve bu ilişki güçlü bir bağa dönüşür. Machiavelli, aynı zamanda zaferin, kazananın her şeyi, özellikle de adaletin hiçe sayılmasını gerektirecek kadar mutlak olamayacağına dikkat çekmektedir. Yani kazanan taraf, kendisine yardım edenlere karşı duyarsız kalmamalıdır. Diğer yandan, kaybeden tarafla ittifak kurmak da mümkündür. Eğer bir prens kaybeden tarafla işbirliği yaparsa, kazananın zaferinin ardından ona yeniden destek vererek, güç dengesinin değişmesine yardımcı olabilir. Bu durum, prensin gelecekteki başarıları için bir fırsat yaratabilir. Machiavelli yalnızca, bir hükümdarın, daha güçlü bir müttefik ile ittifak yapmaktan kaçınması gerektiğini de belirtir. Çünkü güçlü bir müttefik ile ittifak kurmak, hükümdarın kendi bağımsızlığını kaybetmesine ve güçlü müttefikine bağımlı hale gelmesine yol açabilir. Eğer güçlü müttefik zafer kazanırsa, bu durum hükümdarın özgürlüğünü tehlikeye sokacaktır. Bu nedenle, bir prensin yalnızca zorda kaldığında ve başka bir seçeneği kalmadığında güçlü bir müttefikle ittifak yapması gerektiğini vurgulamaktadır. Başkalarının insafına kalmaktan kaçınmak, bir hükümdarın bağımsızlığını koruması için çok önemlidir (Machiavelli, 2024, s. 122). Bu konuda Machiavelli özetle, hükümdarın ittifaklarını dikkatli bir şekilde seçmesi gerektiğini belirtir. Tarafsız kalmak, genellikle hükümdarın tehlikeye girmesine yol açar, çünkü kararsızlık zayıflık olarak algılanabilir. Bunun yerine, güçlü bir müttefike açıkça destek vermek, güvenli bir bağ kurmaya yardımcı olabilir. Ancak, daha güçlü bir müttefik ile ittifak yapmak da hükümdarın bağımsızlığını tehdit edebilir. Machiavelli, yalnızca zorunluluk durumunda güçlü müttefiklerle işbirliği yapılmasını ve hükümdarın, her zaman kendi bağımsızlık ve gücünü koruyacak şekilde ittifaklar kurmasını öğütler.

Ayrıca Machiavelli şunları da eklemektedir: Bir hükümdarın yetenekli bireyleri ödüllendirerek ve çeşitli alanlarda başarılı olanları onurlandırarak, halkına değer verdiğini göstermesi gerektiğini vurgulamaktadır. Hükümdarın, yurttaşlarını cesaretlendirerek işlerini özgürce yapmalarına olanak tanınması önemlidir. İnsanlar, sahip oldukları mülklerini kaybetme veya aşırı vergiler yüzünden ticari faaliyetlerde bulunma korkusu yaşamamalıdır. Aksine, gelişim gösteren her girişimciye ödüller sunmalı ve şehrin ya da devletin kalkınmasına katkıda bulunanları teşvik etmelidir. Ayrıca, halkı çeşitli şenliklerle eğlendirmeli, mahallelerin ve loncaların önemini göz önünde bulundurmalı, bu topluluklarla ara sıra bir araya gelmeli ve güçlü bir liderlik örneği sergilemelidir. Yine de, her zaman yönetici konumunun yüceliğini ve otoritesini koruması gerektiği ifade edilir (Machiavelli, 2024, s. 123). Machiavelli, prensin halkına değer verdiğini göstermek için başarılı bireyleri ödüllendirmeli ve yurttaşlarını çeşitli alanlarda özgürce faaliyet gösterebilecek şekilde teşvik etmelidir. Bu tür bir yaklaşım, halkın iş yapma korkularını ortadan kaldırır ve onları üretkenlik konusunda cesaretlendirir. Ayrıca, halkın moralini yüksek tutmak için eğlenceli etkinlikler ve gösteriler düzenlemeli, aynı zamanda toplumun farklı kesimleriyle bağ kurarak güçlü bir liderlik örneği sergilemelidir. Ancak, tüm bu çabalar sırasında hükümdar, kendi otoritesini ve konumunun saygınlığını her zaman muhafaza etmelidir.

Büyük Friedrich'in bakış açısından, dikkat edilmesi gereken en önemli husus, hükümdarın daha güçlü olanlarla işbirliği yapmaktan kaçınması gerektiğidir. Machiavelli, özellikle güçlü hükümdarlarla ittifak kurmanın, bir hükümdar için tehlikeli olabileceği konusunda uyarıda bulunur. Büyük Friedrich de bu uyarıyı doğru bulmaktadır. Bunun dışında Büyük Friedrich'e göre, bir hükümdarın büyümesinin iki yolu vardır: Birincisi, silah zoruyla toprak fethederek dışarıdan büyümek; ikincisi ise içsel kalkınmayı sağlayarak, sanatları ve bilimleri himaye etmek yoluyla, ülkesini güçlendirmektir. Her iki yolun da avantajları vardır ancak dışsal güçlenme her zaman tehlikeleri beraberinde getirebilir. Buna karşın, içsel gelişim, hükümdarın halkının sadakatini kazanmasını ve ülkenin huzurunu sağlamasını kolaylaştırabilir (Büyük Frederik, 2016, s. 121-123). Büyük Friedrich'e göre, bir hükümdarın büyümesi için en güvenli yol, içsel kalkınmayı ve kültürel gelişimi teşvik etmektir. Machiavelli'nin güçlü hükümdarlarla ittifak yapmaktan kaçınılması gerektiği uyarısını doğru bulan Büyük Friedrich, silah zoruyla toprak fethetmenin getirdiği tehlikelerden kaçınmayı savunur.

İçsel gelişim, halkın sadakatini kazanarak uzun vadede daha sağlam bir hükümetin temelini atmış olacaktır.

Büyük Friedrich'e göre, bir prensin bilgelik ve başarıyla yönettiği bir ülkenin en belirgin özelliği, güzel sanatların himaye edilmesidir. Sanatlar, bir ülkenin kültürel gelişimi için önemli bir gösterge olup, bu sanatlardaki ilerleme, o prensin görünümünü ve halkının mutluluğunu simgelemektedir. Bir prens, kendisini bilgi ve kültürle geliştiren, sanatlardaki yenilikçi ruhları ödüllendirerek, insanlık için değerli katkılarda bulunanlara saygı gösterdiğinde, yalnızca kendi krallığının onurunu değil, tüm insanlık tarihini yüceltmış olur. Lorenzo de Medici ve Marcus Aurelius gibi figürler, bilgelik ile yönetimin ve savaşçı kahramanlıkla erdemin nasıl birleştirilebileceğini göstermiş, adaletle yönetilen bir ülkenin tüm insanları için bir tapınak gibi olduğunu vurgulamışlardır (Büyük Frederik, 2016, s. 125-126). Büyük Friedrich'e göre, bir hükümdarın başarılı yönetimi, sanatlardaki ilerlemeyle ölçülür. Sanatlar, halkın kültürel gelişimini ve hükümdarın bilgelik anlayışını simgeler. Bir hükümdar, kültür ve bilgiye değer vererek, bu alanlarda katkı sağlayanları ödüllendirirse, sadece kendi egemenliğini değil, insanlık tarihine de katkıda bulunmuş olur.

2.5.3. Prenslerin Danışmanlarının Önemi

Machiavelli'ye göre, bir prensin danışman seçimi oldukça kritik bir karar olup, bu seçim, hükümdarın sağduyusunu ve yönetim becerisini doğrudan yansıtır. Danışmanlarının nitelikleri, prensin zekâsını ve yönetme yeteneğini gösterir. Bir hükümdar, yanındaki kişilerin becerilerini ve sadakatlerini doğru bir şekilde değerlendirerek, kendi yönetim tarzını da ortaya koymuş olur. Eğer danışmanlar yeterli beceriye sahip değilse veya sadakatten yoksunsa, bu durum hükümdarın ilk büyük hatası olarak kabul edilebilir. Ayrıca, Machiavelli danışmanları değerlendirirken, üç farklı türde insan zekâsı bulunduğunu belirtir: bazıları kendiliğinden anlayışa sahipken, bazıları başkalarından duyduğu açıklamalara dayanır, ancak bir grup da ne kendi başına anlayış geliştirir ne de başkalarından öğrenir; bu sonuncu grup ise hükümdar için verimsizdir. Bir prensin danışmanını tanıması için en kesin yöntem, danışmanın kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmesini gözlemlemektir. Eğer danışman sürekli olarak kişisel çıkarlarını prensin çıkarlarının önünde tutuyorsa, o kişi güvenilir bir danışman olamaz. Bu nedenle, hükümdar, danışmanlarının sadakatini sağlamak ve onların güvenini kazanmak için onları

onurlandırmalı, ödüllendirilmeli ve onları zenginleştirerek, kendi görevlerini yerine getirebilmeleri için fırsatlar sunmalıdır. Ayrıca, danışmanlara önemli görevler vererek onları prensle olan bağlarına bağımlı hale getirmeli ve böylece onların sadakatini sağlamak için her türlü fırsatı değerlendirmelidir. Bu sayede, danışman ve hükümdar arasında güvenli ve güçlü bir ilişki kurularak, her iki tarafın da çıkarları korunur (Machiavelli, 2024, s. 124-125). Machiavelli'ye göre, bir prensin danışmanları, prensin yönetim yeteneğini yansıtmaktadır. Danışmanların sadık ve becerikli olması gerekmektedir. Ayrıca prens, danışmanlarını ödüllendirip, onlara değer vererek güven oluşturmalı, aksi takdirde ilişkilerdeki zayıflık her iki taraf için de zararlı olacaktır.

Bu çerçevede Büyük Friedrich'in düşüncelerine bakıldığında Büyük Friedrich, prensleri iki ana kategoriye ayırmaktadır. Birinci türdeki prensler, ülkenin yönetimini bizzat ellerinde tutar ve her yönüyle yönetimin sorumluluğunu alırlar. Bu prensler, ülkelerinin her yönüyle ilgilenir, iç ve dış meseleleri dikkatle düzenler ve ülkelerinin lideri olarak her durumda aktif bir rol üstlenirler. Onlar, tıpkı bir atlasın omuzlarında yükselen dünya gibi, tüm yönetim yükünü omuzlarında taşırlar. Hem mahkeme başkanı, hem general, hem de hazinedar olarak devletin her alanında derin bir bilgiye ve etkin bir yönetim becerisine sahip olurlar. Bu tür prensler, etraflarında yer alan zeki, çalışkan ve yetenekli danışmanları sayesinde düşüncelerini gerçeğe dönüştürürler. Bakanlar ise, bu tür hükümdarların etrafındaki araçlardır; hükümdarın fikirlerini hayata geçiren, bir yapı ustasının elindeki aletler gibi, onun emirlerini yerine getiren kişilerdir. İkinci türdeki prensler ise, kendi yetenekleriyle devletin yönetim işlerini doğrudan yürütemeyen ve bunun yerine bu eksikliklerini başkalarına devreden kişilerdir. Bu tür hükümdarların başarılı olabilmesi için, doğru danışmanları seçme yetenekleri büyük önem taşımaktadır. Büyük Friedrich, bir prensin eksikliklerini giderebilmek için doğru kişilerle çalışması gerektiğini savunmaktadır. Bu noktada, doğanın bu prenslere verdiği eksiklikleri giderme yeteneği, prensin doğru danışmanları seçmesiyle mümkündür. Ancak, bir prens, kendisine bu yükü taşıyabilecek bilge ve yetenekli danışmanları seçmezse, hem kendisine hem de halkına büyük bir hakaret etmiş olacaktır. Bu durumda, prens halkına da adaletli bir yönetim sergileyemez. Büyük Friedrich ayrıca, hükümdarın çevresindeki kişilerin becerilerini ve dürüstlüklerini doğru bir şekilde değerlendirme gerekliliğine dikkat çekmektedir. Cahil insanlar, cahilliklerini gizleyemezler, fakat sahtekârlar, kendi çıkarlarını korumak adına prenslerini kandırabilir ve onları uzun süre yanıltabilirler. Bu

durum, prensin, danışmanlarının sadakatini ve yeteneklerini doğru bir şekilde fark etmesini zorlaştırır. Bu nedenle, prens için en önemli özelliklerden biri, çevresindeki insanları doğru bir şekilde değerlendirme yeteneğine sahip olmasıdır (Büyük Frederik, 2016, s. 127- 128). Kısaca Büyük Friedrich'e göre, hükümdarların yönetim biçimi iki şekilde şekillenebilir: Birincisi, tüm yönetim sorumluluğunu üstlenip ülkesini doğrudan idare eden hükümdar, diğeri ise yönetim işlerini güvenilir danışmanlarına devreden hükümdardır. Başarılı bir hükümdar, doğru danışmanları seçmeli, onların becerilerini takdir etmeli ve onlara güvenerek ülkesini sağlam bir şekilde yönlendirmelidir.

Ayrıca Büyük Friedrich'e göre, prensin hizmetkârlarının zekâ ve becerisini değerlendirmesi kolay olsa da, onların sadakatini ve kendi çıkarları için çalışıp çalışamayacaklarını anlamak neredeyse imkânsızdır. Çoğu zaman, insanlar sadece fırsatları olmadığı için erdemli görünürler, ancak bu erdem test edildiğinde dürüstlükten sapabilirler. Bilge prensler, genellikle dürüst ve erdemli kişileri iç işlerinde görevlendirirler, çünkü düzen ve adalet için dürüstlük gereklidir. Ancak dış işlerde, daha stratejik zekâ ve ileri görüşlülük gereken durumlarda, hilekâr kişiler tercih edilir. Prens, hizmetkârlarını ödüllendirirken büyük bir cömertlik göstermeli, çünkü bu sadakati pekiştirir ve bakanların yabancı çıkarlarla olan ilişkilerini engeller. Derin bir basirete sahip prensler ise insan doğasının kusurlu olduğunu kabul eder ve bu kusurları, bakanlarını tanıyarak kendi yararlarına kullanırlar. Bu nedenle, prens tanıdığı kişileri, yeni tanıyacağı kişilere tercih eder, çünkü deneyimle bilinen kişiler daha güvenilirdir (Büyük Frederik, 2016, s. 128-130). Özetle Büyük Friedrich'e göre, bir hükümdar hizmetkârlarının zekâsını değerlendirebilir, ancak sadakatlerini anlaması zordur. Bilge hükümdarlar, dürüst kişileri iç işlerde, stratejik zekâyı sahip kişileri ise dış işlerde görevlendirirler. Sadakati pekiştirmek için hizmetkârları ödüllendirir ve tanıdıklarını yeni kişilere tercih ederler.

2.5.4. Dalkavukluk

Machiavelli bir de ülkelerde bulunan dalkavukların özelliklerinden söz etmektedir. Machiavelli, bir hükümdarın dalkavuklardan kaçınarak, doğru ve dürüst danışmanlarla çalışması gerektiğini vurgulamaktadır. Hükümdarın, tüm danışmanlarının ona gerçeği söylemesini sağlamak, ancak bunun için belli bir dengeyi kurması gerekir. Herkesin doğruyu söylemesine izin verirken, aynı zamanda bu durumun, hükümdarın saygınlığını

yitirmesine neden olabileceğini belirtir. Çünkü herkes gerçeği özgürce söyleyebilirse, o zaman hükümdarın otoritesi ve saygınlığı zayıflar. Bu nedenle Machiavelli, bir prensin üçüncü bir yol benimsemesini önerir: Devletine bilge kişiler seçmeli ve sadece bu kişilere, kendisine gerçeği söyleme hakkı tanınmalıdır. Ancak, bu gerçeği yalnızca kendi belirlediği konularda duymalıdır; diğer tüm meselelerde kendi kararını almalıdır. Her danışmanın görüşüne değer vermeli ve onlara, düşüncelerini özgürce ifade etme fırsatı sunmalıdır. Bununla birlikte, prens, verdiği kararların arkasında durmalı ve kararlarında tutarlı olmalıdır. Bu, hükümdarın yönetimini sağlamlaştırır ve halkın güvenini kazanmasına yardımcı olur. Eğer prens, sürekli olarak çeşitli görüşlere kulak verirse ve kendi kararlarını net bir şekilde oluşturmazsa, bu durum, hükümdarın gücünü zayıflatır. Sonuç olarak, ya dalkavuklar tarafından yönlendirilir ya da fikir değişiklikleriyle saygınlığını kaybeder. Bu, Machiavelli'nin önerdiği stratejilere uygun bir şekilde, hükümdarın güçlü ve tutarlı bir liderlik sergilemesi için önemlidir (Machiavelli, 2024, s. 125-126). Machiavelli, bir prensin dalkavuklardan kaçınması gerektiğini belirtir. Gerçeği söyleyen insanları sadece seçilmiş ve bilge danışmanlar olarak kabul etmeli, onlarla yalnızca belirli konularda görüş alışverişi yapmalıdır. Kararları sonrasında kendi yolunda ısrarcı olmalı ve dışarıdaki görüş çeşitliliğinden etkilenmemelidir. Aksi takdirde, dalkavukların etkisiyle veya sürekli fikir değişiklikleriyle saygınlığını kaybedebilir.

Ayrıca Machiavelli, bir hükümdarın her zaman görüş alması gerektiğini ancak yalnızca kendi istediğinde, başkalarının isteklerine göre değil, vurgular. Prens, kendisine önerilerde bulunan kişilere karşı dikkatli olmalı ve yalnızca sorduğu konularda gerçeği sabırla dinlemelidir. Ayrıca, herhangi birinin kendisine gerçeği söylemediğini fark ettiğinde, bu duruma karşı öfke duymalıdır. Birçok kişi, bilge bir hükümdarın çevresindeki iyi danışmanlar sayesinde bilge kabul edildiğini düşünse de, Machiavelli bu görüşün yanlış olduğunu savunur. Ona göre, gerçek bilgelik, prene dışarıdan gelen öğütlerden değil, prensin kendi sağduyusundan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, sadece doğal bir akıl ve sağduyuya sahip bir prens, doğru ve etkili kararlar alabilir (Machiavelli, 2024, s. 126-127). Özetle Machiavelli'ye göre, bir prens yalnızca kendi istediğinde görüş almalı ve gerçeği sabırla dinlemelidir. İyi öğütler, prensin sağduyusundan kaynaklanmalı, çevresindeki danışmanlar yalnızca destekleyici bir rol oynamalıdır.

Bu hususta Büyük Friedrich'in görüşlerine bakıldığında; ona göre, ün peşinde koşmayan hükümdarlar ya duyarsız ya da zevklerine düşkün ve iradesizdir. Bu tür hükümdarlar,

içlerinde hiçbir erdem taşımayan ve sadece kötü alışkanlıkları olan kişilerdir. En zalim tiranlar bile övgüye ihtiyaç duyarlar, ancak bu övgü kibirli bir şekilde arzulanır ve halk tarafından nefretle karşılanır. Dalkavukluk, kötü hükümdarların karakterlerinin bir parçası olarak, bu tür hükümdarlara zarar verirken, büyük hizmetler sunmuş hükümdarlarda ise ünlerinin solmasına neden olan bir faktördür. Dalkavukluk ayrıca, hükümdarların hatalarını gizlemek ve yanlışlarını daha kabul edilebilir kılmak için kullanılan hitabet türünden bir araçtır (Büyük Frederik, 2016, s. 131-132). Büyük Friedrich'e göre, dalkavukluk, kötü hükümdarlarda karakter bozukluğunun bir belirtisi iken, büyük hükümdarlarda ise ünlerini gölgeleyecek bir etkidir. Ayrıca, hataları gizlemek ve savunmak için kullanılan dalkavukluk, hükümdarın yanlışlarını daha kabul edilebilir kılmaya çalışır.

Ayrıca, krallık öncesi hayat deneyimi olan hükümdarlar dalkavuklukla daha az karşılaşır çünkü kökenlerini unutmazlar. Ancak uzun süre tahtta kalanlar, övgü ve ilgiye o kadar bağımlı hale gelirler ki, bu eksikliği hissedince kendilerini yok oluyormuş gibi hissederler. Bu nedenle, krallara acımak daha adil bir tutumdur. Dalkavuklar ve gerçeği gizleyenler ise tüm toplumun nefretini hak ederler. Bu durum, dalkavukluk ve övgü arasındaki farkın önemli olduğunu vurgulamaktadır (Büyük Frederik, 2016, s. 133). Büyük Friedrich, prenslerin geçmişlerini unutmayanlarının dalkavuklukla daha az karşılaştığını, uzun süre tahtta kalanların ise övgüye bağımlı hale geldiğini belirtir. Dalkavuklar ve gerçeği gizleyenler ise toplumun nefretini hak ederler.

Machiavelli, yeni bir prensin tahta çıkmasının, miras yoluyla gelen bir hükümdarın yönetiminden çok daha fazla gözlemlendiğini belirtir. Yeni bir hükümdarın eylemleri halk tarafından yakından izlenir ve bu eylemler erdemli ve başarılı bulunursa, halkı ona bağlama konusunda çok daha etkili olur. Yeni yönetimin sağladığı düzen ve başarılar halkı memnun eder ve bu, halkın prence duyduğu bağlılıkla pekişir. Bu bağlamda, halkın güvenini kazanmak, yalnızca yönetim becerisiyle değil, aynı zamanda erdemli ve adil bir yönetimle mümkündür. Miras yoluyla tahta çıkan hükümdarların, eğer pratikte liderliklerini iyi yönetemezlerse, devletlerini kaybetme riskiyle karşılaşacaklarını belirtir. Özellikle orduyu güçlendiremeyen ve halkla sağlam ilişkiler kuramayan hükümdarlar, bu hataları yüzünden güç kaybeder ve devletleri zayıflar. Machiavelli, başarılı bir hükümdarın, halkla olan ilişkilerini doğru yönetmesinin ve orduyu güçlü tutmasının önemine vurgu yapmaktadır. Machiavelli ayrıca, sakın zamanlarda zaaflarını göz ardı

eden ve tembellik gösteren prenslerin, zor bir durumda hazırlıksız kalacaklarını belirtir. Bu prensler, halkın kendilerini tekrar güçlendireceğini umarak hareketsiz kalabilirler. Ancak, bu yaklaşım genellikle yanlış olur, çünkü dışarıdan yardım beklemek, hükümdarın bağımsızlığını kaybetmesine yol açacaktır. Machiavelli, gerçek güvenliğin, hükümdarın ve devletin içsel gücüne dayanması gerektiğini savunur. Yalnızca kendi iç gücüne güvenerek yapılan savunmalar kalıcı ve güvenli olacaktır (Machiavelli, 2022, s. 128-129). Dolayısıyla bir prensin başarısı, yalnızca dışsal faktörlere değil, kendi iç gücüne ve halkla kurduğu sağlam ilişkilere dayanır. Dışarıdan yardım beklemek yerine, hükümdarın gücünü kendi içinde inşa etmesi gerekmektedir.

Machiavelli'nin bu ifadelerine karşılık olarak Büyük Friedrich de birkaç yorumda bulunmuştur. Büyük Friedrich Machiavelli'nin, bir hükümdarın halkının sevgisi, soyluların desteği ve güçlü bir ordu olmadan tahtta kalamayacağı gerçeğini kabul etmek zorunda kaldığını belirtir. Tıpkı lanetlenmiş meleklerin Tanrı'yı tanıyıp ona karşı gelmeleri gibi, Machiavelli de bu kaçınılmaz hakikati dile getirmek durumunda kalır. Büyük Friedrich'e göre, bir hükümdarın halkın ve soyluların desteğini kazanması için yalnızca otoriteye sahip olması yetmez; aynı zamanda gerçek erdemleri de içinde barındırmalıdır. Merhametli, adil ve hayırsever bir yönetici olmalı, ancak bunların yanı sıra, makamının gerektirdiği ağır sorumlulukları taşıyacak basiret ve yeteneğe de sahip bulunmalıdır. Tıpkı diğer yönetim pozisyonlarında olduğu gibi, hükümdar adil olmaz, ileri görüşlülükten yoksun olursa, halkın güvenini kazanamaz ve yönetimi sarsılmaya mahkûm olur (Büyük Frederik, 2016, s. 137). Dolayısıyla Büyük Friedrich'e göre, prensin tahtta kalabilmesi için halkın desteğini, soyluların güvenini ve disiplinli bir orduyu sağlaması şarttır. Adaletli ve basiretli olmayan bir yönetici, zamanla halkın güvenini yitirir ve iktidarını kaybetme riskiyle karşı karşıya kalır.

Büyük Friedrich ayrıca, halkın sevgisini kazanmak isteyen bir hükümdarın, Machiavelli'nin tarif ettiği gibi acımasız ve bencil değil, adil ve erdemli biri olması gerektiğini savunur. Ona göre, gerçek liderlik, yalnızca kişisel çıkarlarını gözetken bir yönetim anlayışından değil, halkının refahını ve güvenini önceleyen bir yaklaşım benimsemekten geçer. Makyavelist düşüncenin tamamen ortadan kalkmasını ise insanlık adına büyük bir kazanç olarak görür (Büyük Frederik, 2016, s. 137-138). Büyük Friedrich için, prens halkın sevgisini kazanmak istiyorsa adil ve erdemli olmalıdır. Makyavelist yaklaşımlar ise bencil ve zalim olduğu için yok edilmelidir.

Büyük Friedrich'e göre, müzakerelerde görev alacak kişiler duruma göre titizlikle seçilmelidir: Asil ve basiretli olanlar kritik görüşmeleri yürütmeli, karmaşık meselelerde kurnaz olanlar kullanılmalı ve çevresindekileri gözlemleyip yüreklerini okuyabilenler, insanları etkilemek için öne çıkarılmalıdır. Ancak, hile ve kurnazlık aşırıya kaçarsa, etkisini kaybeder ve güvenilirlik zedelenir. Oysa dürüstlük, zamana karşı dirençli ve kalıcı bir güçtür. Dürüst bir hükümdar, yalnızca erdemleriyle gücünü pekiştirir ve Avrupa'nın güvenini kazanır. Devletin refahı ve huzuru, tüm siyasi çabaların nihai amacı olmalıdır (Büyük Frederik, 2016, s. 149-150). Büyük Friedrich, müzakerelerde kurnazlık ve gözlem yeteneğinin önemli olduğunu ancak aşırı hilekârlığın güveni zedeleyeceğini vurgular. Dürüstlük ise kalıcıdır ve bir hükümdarın yalnızca erdemleriyle güç kazanmasını sağlar. Devletin huzuru ve refahı, siyasetin nihai hedefi olmalıdır.

Eğer müzakereler, adaleti korumanın ve milletler arasında barışı tesis etmenin tek yolu olsaydı, dünya çok daha huzurlu bir yer olurdu. Ne yazık ki, hükümdarların tutkuları ve hırsları çoğu zaman onları savaşın kaçınılmaz olduğuna inandırır. Oysa savaş, ancak tüm barışçıl yollar tükendiğinde başvurulması gereken bir araç olmalıdır. En meşru savaşlar, savunma amacı taşıyanlardır; bir kral, elinden alınmak istenen haklarını korumak için kılıcını kuşanır ve savaş meydanında davasının haklılığını kanıtlar (Büyük Frederik, 2016, s. 150-151). Savaş, ancak kaçınılmaz olduğunda başvurulması gereken son çaredir. En haklı savaş, savunma için yapılan savaştır. Hükümdarlar, tutkularının değil, adaletin rehberliğinde hareket etmelidir.

Büyük Friedrich'e göre, yalnızca haksız bir saldırıya karşı koymak ve dünya özgürlüğünü koruma amacı güden her savaş meşru sayılmalıdır. Bu tür bir savaşta, hükümdar dökülen kanlardan sorumlu tutulamaz, çünkü bu onun karşılaşmak zorunda olduğu bir gerekliliktir. Ayrıca, askerleri vatan savunması dışında bir amaçla kullanmak, ticaret veya başkalarına kiralamak, devletin asli amacına ters düşer. Büyük bir hükümdar, dünyevi yönetimle devletini güçlendirir ve dini meselelerden uzak durarak, teologların yaratmaya çalıştığı kargaşalardan korunmanın en sağlam yolunu bulur (Büyük Frederik, 2016, s. 153). Kısaca Büyük Friedrich için, yalnızca haksız bir saldırıya karşı yapılan savaşlar meşru sayılır. Askerler, vatan savunması için kullanılır ve devletin amacı dışında ticaret için kiralanmamalıdır. Büyük bir hükümdar, dünyevi yönetimiyle devleti güçlendirir ve dini meselelerden uzak durarak kargaşalardan korunur.

Bu bağlamda Büyük Friedrich'in savaşlar hakkındaki genel düşüncesine bakıldığında, savaşların büyük mutsuzluklar doğurduğunu ve sonuçlarının belirsiz olduğunu vurgulamaktadır. Hükümdarların savaş başlatmadan önce dikkatle düşünmeleri gerektiğini belirtir. Düşman topraklarındaki şiddet, savaşa giren hükümdarın topraklarındaki felaketlerle kıyaslanamaz. Krallar, halklarının uğradığı felaketlerin farkında olmadıkları için savaşın gerçek sonuçlarını göz ardı edebilirler. Ancak halkını kendisine bir bütün olarak gören hükümdarlar, tebaalarının zararlarını daha dikkatli değerlendirir ve onların kanını daha iradeli kullandıklarını ifade etmektedir (Büyük Frederik, 2016, s. 154-155). Dolayısıyla hükümdarlar savaşa karar vermeden önce çok iyi düşünmeli ve halkının felakete sürüklenmesine sebep olmamalıdır. Savaşlar, belirsiz sonuçlar doğurur ve genellikle yıkıcıdır. Hükümdar, halkını koruyacak ve merhametli bir şekilde yönetmelidir; halkını bir bütün olarak görmeli ve onları tehlikeye atmamalıdır.

SONUÇ

Bu çalışma, Niccolo Machiavelli'nin “*Prens*” adlı eseri ile Büyük Friedrich'in “*Anti-Makyavel*” adlı kitabını karşılaştırmalı bir analiz çerçevesinde ele alarak, iki düşünürün siyaset felsefesi üzerindeki etkilerini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Machiavelli, siyasi başarıyı iktidarın korunması ve güç dengelerinin yönetilmesi olarak görürken; Büyük Friedrich, bir hükümdarın meşruiyetini halkına karşı taşıdığı sorumluluklarla temellendirmektedir. Her iki düşünürün siyaset anlayışları, çağlarının koşullarına ve kendi yönetsel bakış açılarına göre şekillenmiş olmakla birlikte, günümüz siyaset teorisi üzerinde de önemli etkiler bırakmıştır. Bu bağlamda, tez çalışması, siyaset felsefesi ve devlet yönetimi üzerine yapılan tartışmalara katkı sağlayarak, farklı yönetim anlayışlarının tarihsel ve felsefi temellerini daha iyi anlamamıza olanak sunmaktadır. Aynı zamanda, bu iki düşünürün perspektifleri karşılaştırmalı olarak ele alındığında, çağdaş liderlik anlayışına dair önemli dersler çıkarılabileceği sonucuna varılmıştır.

Machiavelli'nin siyaset anlayışı, dönemin çalkantılı İtalyan şehir devletleri ortamında şekillenmiştir. O, hükümdarın temel amacının iktidarını korumak ve devletin bekasını sağlamak olduğunu öne sürerek, bu doğrultuda sert ve gerektiğinde acımasız yöntemlere başvurma kaçınılmaz olduğunu savunmuştur. Machiavelli'ye göre, siyasetin doğası gereği ahlâki kurallardan bağımsız olması gerekir ve bir yöneticinin başarılı olabilmesi için hem dostlarını hem de düşmanlarını ustalıkla yönetebilmesi şarttır. “*Prens*” adlı eserinde, hükümdarın gerektiğinde baskıcı ve korku salan bir figür olması gerektiğini, ancak aynı zamanda halkın nefretini kazanmamak için dikkatli davranması gerektiğini belirtmiştir. Ona göre, yönetici halk tarafından sevilme yerine korkulan biri olmalıdır, çünkü bu durum istikrarı sağlamanın en güvenilir yoludur. Machiavelli, devlet adamlarının gücünü sürdürmek için hile, aldatma ve hatta şiddet gibi araçları kullanabileceğini ileri sürmüştür.

Öte yandan, Büyük Friedrich'in “*Anti-Makyavel*” adlı eseri, Machiavelli'nin bu düşüncelerine doğrudan bir karşı duruş niteliğindedir. Büyük Friedrich, hükümdarın yalnızca kendi çıkarlarını düşünmemesi gerektiğini, aynı zamanda halkın refahını göz önünde bulundurması gerektiğini savunmuştur. O, bir hükümdarın sadece güçlü ve yetenekli bir lider olmasıyla değil, aynı zamanda adaletli ve sorumluluk sahibi olmasıyla da başarılı sayılabileceğini öne sürmüştür. Ona göre, halkın güvenini kazanan bir yönetici, uzun vadede daha güçlü ve istikrarlı bir devlet yapısı oluşturabilir. Büyük

Friedrich, hükümdarın kendisini halkın efendisi değil, hizmetkârı olarak görmesi gerektiğini ifade ederek, yöneticilerin halkın haklarını gözeten, hukuk kurallarına bağlı bir şekilde yönetim sergilemeleri gerektiğini belirtmiştir. Bu görüş, mutlakiyetçi yönetim anlayışını yumuşatarak, halkın yönetimde dolaylı bir söz hakkına sahip olabileceği bir sistemin önünü açmıştır.

Tez kapsamında yapılan analizler, Machiavelli ve Büyük Friedrich'in siyaset felsefelerinin, içinde bulundukları tarihsel ve toplumsal koşullara göre şekillendiğini göstermektedir. Machiavelli'nin görüşleri, İtalya'nın parçalanmış siyasi yapısı ve dönemin çalkantılı güç mücadeleleri göz önünde bulundurulduğunda, devletin varlığını sürdürebilmesi için katı bir yönetim anlayışının benimsenmesini zorunlu görmektedir. O, siyasi istikrarın ancak güçlü bir liderin sert önlemler almasıyla sağlanabileceğini düşünerek, yönetimde esneklik ve taktiksel zekânın gerekli olduğunu savunmuştur. Buna karşın Büyük Friedrich, Machiavelli'nin önerdiği katı ve kural tanımaz yönetim anlayışının uzun vadede toplumsal huzursuzluklara yol açacağını öne sürerek, daha ılımlı ve halk merkezli bir yönetim anlayışı geliştirmiştir.

Machiavelli'nin otoriteyi ve gücü önceleyen yönetim anlayışı ile Büyük Friedrich'in halkın ihtiyaçlarını ve haklarını gözeten yaklaşımı arasındaki bu temel ayrım, modern siyaset felsefesinde de yankı bulmuştur. Günümüz siyaset teorileri, bir yandan amaca ulaşmak için güç kullanımını ve siyasi manevraları öne çıkaran Machiavelli'den, diğer yandan yöneticilerin halkın refahına ve adil yönetim ilkelerine bağlı kalmasını öneren Büyük Friedrich gibi düşünürlerden etkilenmiştir. Siyaset bilimi bağlamında, Machiavelli'nin sunduğu modelin halen birçok çağdaş liderin yönetim anlayışında etkili olduğu görülmekteyken, Büyük Friedrich'in sunduğu halk odaklı yönetim anlayışı da demokratik sistemlerin temelinde yer almaktadır.

Sonuç olarak, Machiavelli ve Büyük Friedrich'in siyaset felsefeleri arasındaki temel fark, devlet yönetiminin amacına ve yönetimde izlenmesi gereken yöntemlere dair yaklaşımlarında yatmaktadır. Her iki düşünürün siyaset anlayışları, içinde bulundukları tarihsel koşullara göre şekillenmiş olmakla birlikte, günümüz siyaset teorisi üzerinde de önemli etkiler bırakmıştır. Bu bağlamda, tez çalışması, siyaset felsefesi ve devlet yönetimi üzerine yapılan tartışmalara katkı sağlayarak, farklı yönetim anlayışlarının tarihsel ve düşünsel temellerini daha iyi anlamamıza olanak sunmaktadır. Aynı zamanda, bu iki düşünürün perspektifleri karşılaştırmalı olarak ele alındığında, çağdaş liderlik

anlayışına dair önemli dersler çıkarılabileceği sonucuna varılmıştır. Bu çalışma, siyasi liderlerin katı güç politikaları ile halkın çıkarlarını gözeten yaklaşımlar arasındaki dengeyi nasıl kurmaları gerektiğine dair tarihsel bir perspektif sunarak, yönetim bilimi açısından da önemli çıkarımlar elde edilmesine katkıda bulunmaktadır.

Bunun yanı sıra, siyaset felsefesine ilişkin bu iki farklı yaklaşımın günümüz dünyasında nasıl yankı bulduğu da dikkate alınmalıdır. Küreselleşen dünyada, liderlerin Machiavelli'nin önerdiği gibi güç ve otoriteyi önceleyen mi yoksa Büyük Friedrich'in savunduğu gibi adil ve halk merkezli bir yönetimi benimseyen bir politika mı izleyeceği, devletlerin uluslararası ilişkilerdeki duruşlarını da şekillendirmektedir. Bunun örnekleri, hem baskıcı yönetimlerin hem de halkın refahını gözeten yönetim anlayışlarının iç politikalarına ve uluslararası ilişkilerdeki stratejilerine yansımaktadır. Bu doğrultuda, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde siyasi karar alma süreçlerinde Machiavelli'nin ve II. Friedrich'in görüşlerinin nasıl yorumlandığı ve uygulandığı, çağdaş siyaset bilimciler ve tarihçiler için incelemeye değer bir konu olmaya devam etmektedir. Gelecekte yapılacak çalışmalar, bu iki düşünürün mirasının günümüz siyasi sistemleri üzerindeki etkilerini daha ayrıntılı bir biçimde ele alarak, siyaset bilimi alanına yeni katkılar sağlayabilir. Aynı zamanda, Machiavelli'nin ve II. Friedrich'in teorilerinin çağdaş liderlik modelleri üzerindeki etkileri daha geniş bir perspektifle ele alınarak, günümüz siyasal yapıları içinde uygulanabilirliği üzerine yeni araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akarsu, B. (1982). *Ahlak öğretileri*. Remzi Kitabevi.
- Arendt, H. (2020). *Geçmişle gelecek arasında* (B. S. Şener ve O. E. Kara, Çev.). İletişim Yayınları.
- Benner, E. (2009). *Machiavelli's Ethics*. Princeton University Press.
- Büyük Frederik (2016). *Anti Makyavel* (N. Epçeli, Çev.). Yeditepe Yayınları.
- Cassirer, E. (1983). *İnsan üstüne bir deneme devlet efsanesi* (N. Arat, Çev.). Say Yayınları.
- Cevizci, A. (2020). *Aydınlanma felsefesi*. Say Yayınları.
- Cevizci, A. (2021). *Etik - ahlâk felsefesi*. Say Yayınları.
- Curry, P. ve Zarate, O. (1997). *Machiavelli* (M. Harmancı, Çev.). Milliyet Yayınları.
- Del Lucchese, F. (2015). *The political philosophy of Niccolò Machiavelli*. Edinburgh University Press.
- Delacampagne, C. (2000). *Filozof ve tiran yanılısamanın tarihi* (İ. Malak Uysal, Çev.). Epos Yayınları.
- Ebenstein, W. (2001). *Siyasi felsefenin büyük düşünürleri* (İ. Özel, Çev.). Şule Yayınları.
- Gramsci, A. (1975). *Felsefe ve politika sorunları* (A. Cemgil, Çev.). Payel Yayınları.
- Gramsci, A. (1984). *Modern prens* (P. Esin, Çev.). Birey ve Toplum Yayıncılık.
- Gülenç, K. (2017). *Siyaset felsefesi tarihi*, Doğubatı Yayınları.
- Karagöz Yeke, Y. (2007). *Machiavelli ve siyasal etik*. Ebabil Yayınları.
- King, R. (2011). *Machiavelli: İktidar filozofu* (V. Atmaca, Çev.). Alfa Tarih Yayınları.
- Kocis, R. (1998). *Machiavelli redeemed: retrieving his humanist perspectives on equality, power, and glory*. Lehigh University Press.
- Leboeuf, M. (2014). *32 alıntıda felsefe tarihi* (A. Er, Çev.). Ntv Yayınları.
- Machiavelli N. ve Gilbert, A. (1988). *The letters of Machiavelli*. The University of Chicago Press.
- Machiavelli, N. (2021). *Söylevler* (A. Tolga, Çev.). Say Yayınları.
- Machiavelli, N. (2022). *Floransa tarihi* (A. D. Hanegelioğlu, Çev.). Doğubatı Yayınları.

- Machiavelli, N. (2024). *Prens* (K. Atakay, Çev.). Can Yayınları.
- MacIntyre, A. (2001). *Ethik'in kısa tarihi* (H. Hünler ve S. Zelyüt Hünler, Çev.). Paradigma Yayınları.
- Macit, M. H., İplikçi, A. v Bingöl, M. (2018). *Siyaset felsefesine giriş*, Pegem Akademi Yayınları.
- Markulin, J. (2013). *Machiavelli bir rönesans romanı* (L. İsmier Özcengiz, Çev.). Remzi Kitabevi Yayınları.
- Meinecke, F. (2023). *Devlet aklı* (M. Sami Türk, Çev.). Albaraka Yayınları.
- Oktay, C. (2003). *Siyaset bilimi incelemeleri*. Alfa Yayınları.
- Özmkas, U. (2019). *Prens: Machiavelli'nin muazzam muamması*. İletişim Yayınları.
- Paret, P. (2015). *Modern strateji Machiavelli'den nükleer çağa* (D. C. Koçak, Çev.). Doruk Yayınları.
- Pedulla, G. (2024). *On Niccolò Machiavelli: the bonds of politics*. Columbia University Press.
- Rahe, P. A. (2008). *Against throne and altar: Machiavelli and political theory under the English republic*. Cambridge University Press.
- Rousseau, J. J. (2020). *Toplum sözleşmesi* (V. Günyol, Çev.). İş Bankası Yayınları.
- Russell, B. (1994). *İktidar* (M. Ergin, Çev.). Cem Yayınevi Yayınları.
- Sanbonmatsu, J. (2007). *Postmodern prens* (E. Ergüven, Çev.). Bağlam Yayınları.
- Skinner, Q. (2004). *Düşüncenin ustaları: Machiavelli* (C. Atila, Çev.). Altın Kitaplar Yayınları.
- Strauss, L. (1958). *Thoughts on Machiavelli*. The Free Press.
- Strauss, L. (1970). *Machiavelli and classical literature*. The St. John's University Press.
- Strauss, L. (2000). *Politika felsefesi nedir?* (S. Zelyut Hünler, Çev.). Paradigma Yayınları.
- Strauss, L. (2011). *Doğal hak ve tarih* (M. Erşen ve P. Onur, Çev.). Say Yayınları.
- Tannenbaum, D. G. ve Schultz, D. (2011). *Siyasi düşünce tarihi filozoflar ve fikirleri* (Ö. Orhan, Çev.). Adres Yayınları.
- Teksoy, R. (2020). "Önsöz". N. Machiavelli. *Prens* (R. Teksoy, Çev.) içinde. Oğlak Yayınları.

- Tenzer, N. (2009). *Yeni bir siyaset felsefesinin peşinde* (E. C. Gürcan, Çev.). Dergâh Yayınları.
- Thomson, D. (2000). *Siyasi düşünce tarihi* (A. Y. Aydoğan, H. Yılmaz, İ. Akyol, M. Demirhan, C. Şişman, H. T. Kösebalan, K. Çayır, M. S. Er ve S. Kor, Çev.). Şule Yayınları.
- Tunçay, M. (2020). *Batı'da siyasal düşünceler tarihi*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Tunçel, A. (2010). *Bir siyaset felsefesi: Cumhuriyetçi özgürlük*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Viroli, M. (1998). *Machiavelli*. Oxford University Press.
- Viroli, M. (2010). *Machiavelli's God* (A. Shugaar, Çev.). Princeton University Press.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Ahsen SEÇGİN	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Fakülte	Fen Edebiyat Fakültesi
Bölümü	Felsefe
Makale ve Bildiriler	
1. Seçgin, A. (2023). Nazilerin Yahudilere Yaptıkları Zulüm Bağlamında Hannah Arendt'in Radikal Kötülük Çözümlemesi. M. Bayram ve E. Büyüközkara (Ed.), <i>Pratik felsefe - ahlâk ve siyaset tartışmaları içinde</i> (s. 187-203). Çizgi Kitabevi.	